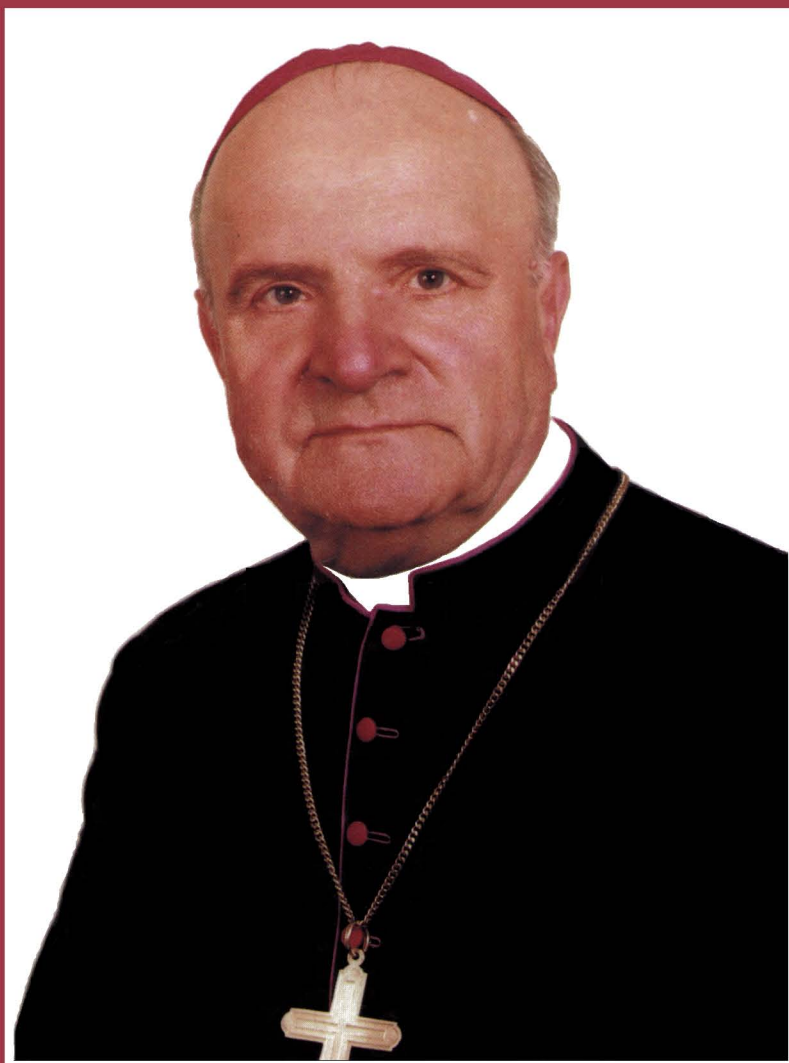

BELON GELLÉRT EMLÉKKÖNYV

BELON GELLÉRT EMLÉKKÖNYV

BELON GELLÉRT EMLÉKKÖNYV

HALÁLÁNAK 5. ÉVFORDULÓJÁRA

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest

Szerkesztette
Dr. Waigand József

Minden jog fenntartva,
beleértve a bármintemű eljárással
való sokszorosítás jogát is

ISBN 963 360 689 6
©Dr. Waigand József és Belon Gellért jogutódja
Szent István Társulat
1053 Budapest, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Dr. Ákos Géza
Felelős szerkesztő: Farkas Olivér
Műszaki vezető: Névery Tibor
Szedte a Szent István Társulat (92-050-1)
Készült 25,0 A/5 ív terjedelemben

Tartalomjegyzék

Előszó	9
Elöljáróban	10
Belon Gellért életének főbb adatai	12

Néhány kiragadott írás

Nagyanyám (<i>Kalocsai Néplap, 1944. július 15. és 29.</i>)	17
Anyánk (<i>Kalocsai Néplap, 1944. május 21.</i>)	21
Emlékezés az ifjúkorra (<i>Részlet az első püspöki miséjén mondott beszédéből, 1982. Jánoshalma</i>)	24
Sötétben virrasztók beszéde (<i>Kalocsai Néplap, 1943. ápr. 23.</i>)	25
A királyfi sírni kezd (<i>Kalocsai Néplap, 1943. nov. 13.</i>)	27
Emberi gondolatok... (<i>Kalocsai Néplap, 1944. okt. 14.</i>)	28
Az iskola az újjáépítés szolgálatában (<i>Kalocsán, 1946-ban tartott előadás kézírata</i>)	30
A sükösdí plébánosi beiktatás (<i>Részlet a plébánia „Historia Domus”-ából 1947. aug. 3., kézirat</i>)	38
Időszerű elmélkedés (<i>Rekollektív elmélkedés a kalocsai papságnak, kézirat</i>)	40
Kodolányi János áttérése (<i>Vigília, 1989. május</i>)	44
Kodolányi János koporsójánál (<i>Vigília, 1969. november</i>)	52
A Prokop-képek ürügyén (<i>Új Ember, 1980. jún. 22.</i>)	54
A 70 éves Belon Gellértet köszönti Jánoshalmán dr. Gyetvai Péter (<i>1981. szept. 24., kézirat</i>)	55
Sebtől gyógyult (<i>Homa János beszélgetése Belon Gellérttel. Az interjút a Hevesi Szemle 1985. decemberi száma közölte</i>)	57
Jászol és kereszt (<i>Új ember, 1985 karácsonya</i>)	61
„Átvezetni őket a másik oldalra” (<i>Belon Gellért 75. születésnapján köszönti az Új Ember cikke. Az interjút készítette Galántai Mária. Megjelent: 1986. szept. 17.</i>)	65
Belon Gellért imája Prohászka Ottokár megdicsőüléséért (<i>kézirat</i>) ...	70
Jézus názáreti évei (<i>Részlet egy leveléből, amelyet 1987. január 2-án írt a Vatikáni Rádiónak. Kézirat</i>)	71

„Vulnere sanus” (Sebtől gyógyult) <i>Egy püspöki jelmondat margójára (Új Ember, 1982. május 30.)</i>	73
Két tapasztalat – két krisztusi pillanat (<i>Új Ember, 1987. ápr. 19.</i>)	76
Az örök élet hite (<i>A Bibliás Füveskönyv-sorozatban, halála napján megjelent cikke az Új Emberben.</i>)	80
Végrendeletéből (részlet)	81

Kortársak visszaemlékezései

Dr. Abonyi József <i>főorvos</i>	85
Özv. Berna Jánosné	86
Bíró Mária Alexia <i>iskolanővér</i>	87
Bittsánszky Géza – Kopp Judit	88
Dr. Csanád Béla <i>egyet. tanár, költő</i>	92
Csere Dezső	93
Csongor Juszтина <i>nővér</i>	94
Fr. Füzér Julián OFM (USA)	103
† Galántai Mária <i>újságíró</i>	107
† Dr. Gyetvai Péter <i>kanonok</i>	109
Hegyi György <i>bécsi magyar lelkész</i>	112
Horváth Julianna Gloriosa <i>iskolanővér</i>	113
Dr. Jelenits István <i>piarista tart.főnök</i>	124
Dr. Kapitány Ottó <i>ny. iskolaigazgató</i>	127
Dr. Kerekes Károly <i>zirci apát</i>	129
Kozma László <i>költő</i>	131
† Dr. Kulka Frigyes <i>prof.</i>	131
Kühner János <i>plébános</i>	132
Lőw Frigyes <i>káplán</i>	134
Magyar Ferenc	137
Marosi I. István <i>püspök</i>	138
Dr. Nagy Ibolya	139
Naszályi Erzsébet <i>nővér</i>	140
Prokop Péter <i>festőművész, író</i>	142
Rónay László <i>főszerkesztő</i>	144
† Sinkó Ferenc <i>író</i>	147
Somoskövy Ilona M. Leona <i>iskolanővér</i>	148
Tüskés Tibor <i>író</i>	149
Dr. Udvardy József <i>püspök</i>	152
† Utry Zoltán <i>plébános</i>	155

Dr. Vajk Gyula <i>c. apát</i>	156
Dr. Waigand József <i>ny. lelkész</i>	159

Belon Gellért szentbeszédei

Galileánk hol van? (<i>Húsvéthétfő, 1979</i>)	171
A rosszból támadhat-e jó? (<i>1979</i>)	175
Szentháromság (<i>1979</i>)	178
Szent István király ünnepén (<i>1979</i>)	181
„Áldott légy Urunk minden jó és rossz időért!” (<i>1979</i>)	185
A II. Vatikáni Zsinat Isten üzenete, az emberek üdvössége (<i>1979</i>) ...	190
Fel kell venni keresztünket (<i>1979</i>)	194
Gyógyító sebek (<i>1979</i>)	197
Leplek alatt (<i>1980</i>)	201
A csodálatos halfogás (<i>1980</i>)	203
A mennyország (<i>1980</i>)	205
Ezer éve született Szent Gellért (<i>1980</i>)	209
A Szentírás vasámapja (<i>1980</i>)	211
A római Magyar Kápolna fölszentelésekor (<i>1980</i>)	213
Labouré Szent Katalin (<i>1980</i>)	215
Köszívek (<i>1980</i>)	218
A keresztények egysége (<i>1981</i>)	222
Jézus szavai a kereszten: „Atyám, bocsáss meg nekik...” (<i>1981</i>)	224
Jézus szavai a kereszten: „... még ma velem leszel a paradicsomban” (<i>1981</i>)	230
Jézus szavai a kereszten: „Íme, a Te fiad... Íme, a Te anyád...” (<i>1981</i>)	236
Jézus szavai a kereszten: „Istenem, Istenem! Miért hagytál el engem?” (<i>1981</i>)	242
Jézus szavai a kereszten: „Szomjúhozom!” (<i>1981</i>)	247
Jézus szavai a kereszten: „Atyám, a te kezedbe ajánlom lelkemet!” (<i>1981</i>)	253
Püspöki primícia (<i>1982</i>)	257
Mária és Márta (<i>1983</i>)	261
Szent Vér búcsú Bátán (<i>1985</i>)	265
Vodica búcsú (<i>1986</i>)	269
Benned is fel kell támadnia Jézusnak! (<i>1987</i>)	276

Előszó

Imádságos lélekkel, kegyelettel emlékezem Isten emberére, és írok előszót a „Sebtől gyógyult” című emlékkönyvhöz.

Gellért püspök atya Füzesabonyban született 1911. szeptember 24-én. Kalocsán szentelték áldozópappá 1934. június 17-én. Papi működését káplánként kezdte Fajszon. 1936-tól 1947-ig Kalocsán a Hittudományi Főiskolán előbb helyettes, majd kinevezett rendes tanár volt, közben spirituális is. Utána plébánosként végezte lelkipásztori munkáját Sükösdön, Baján a belvárosban, Miskén, majd 1970-től haláláig Jánoshalmán. 1958-ban akkori főpásztora a bátmonostori apáti címet adományozta neki. Istenben boldogult XXIII. János pápa 1959-ben elidei c. püspökké nevezte ki. Püspökké szentelésére azonban csak 1982. április 22-én került sor, amikor is II. János Pál pápa pécsi segédpüspökké tette. Mivel egészségi állapota miatt a rezideálási kötelezettség alól felmentést kapott, megmaradt mindvégig aktív jánoshalmi plébánosnak.

Irodalmi és közéleti tevékenysége miatt országos viszonylatban is köztismert papi személyiség volt, aki a Szentírást nemcsak jól ismerte, hanem annak tanítását, papok és hívek számára egyaránt, szinte karizmatikus adománnyal tudta magyarázni.

Mint spirituális, főegyházmegyénk papságának jórészt irányította lelki vezetésével, és nevelte kiváló pedagógiai érzékkel.

A gondviselő Isten kiváló tehetséggel áldotta meg, amit nemcsak egyéni lelki életében kamatoztatott, hanem lelkigyakorlatok, rekollekciók és papi továbbképzések előadásaival közkinccsé is tett. Nyomtatásban megjelent könyvei és cikkei mindannyiunk lelki épülésére és elmélyítésére szolgálnak.

Külön érdemei közé kell sorolni azt a testvéri szeretettől áthatott papi lelkületét, amellyel beteg paptestvéreit felkarolta, talán éppen attól indítatva, hogy a betegség keresztjének hordozásából önmaga is bőven kivette részét.

1987. május 23-án hajnalban, életének 76., áldozópapságának 53., felszentelt püspökségének 6. évében szólította magához az élet és halál Ura. Földi maradványait a pécsi székesegyház kriptájába helyeztük örök nyugalomra a Püspöki Kar megjelent tagjai, a kalocsai, a pécsi és más egyházmegyes paptestvérek, valamint a hívők sokasága részvételével, a feltámadás boldog reményében.

Emléke él tisztelői és hívei szívében. 1991. szeptember 21-én emléktáblát avattunk tiszteletére a jánoshalmi templom külső falán. Az egész országból eljöttek barátai, hogy emlékezzenek és imádkozzanak.

Hálás köszönetemet fejezem ki dr. Waigand József professzor úrnak, Gellért püspök atya egykori centralista kispaptársának, hogy az Emlékkönyvet kiadásra előkészítette, és Horváth Júlia Gloriosa nővérnek buzgóságaért.

Kalocsa, 1991. november 24.
Krisztus Király ünnepén

DR. DANKÓ LASZLÓ
kalocsai érsek

Elöljáróban

Az Emlékkönyv szerkesztője – Waigand József – mentegetőzik

Amikor Dankó érsek úr felkért az Emlékkönyv szerkesztésére, gondolkodás nélkül igent mondtam: hiszen teológiai évfolyamtársamról és legjobb barátomról volt szó. Akinek – mit tagadjam – égi közbenjárásáért is fohászkodni szoktam.

Amikor azonban az óriási anyaggal szembekerültem (amelynek legnagyobb részét a jánoshalmi Horváth Julianna Gloriosa kalocsai iskolanővér gyűjtötte össze), megriadtam a feladattól. Pontosabban: a kettős feladattól.

Először: hogyan lehet „életrajzot” írni valakiről, akinek életében éppenséggel nem a külső események voltak a legjellemzőbbek, hanem a „názáreti rejtettség” évtizedei? Gellért püspök kedvenc gondolata volt Jézus názáreti rejtettsége, – de csak halála után értettem meg igazából, hogy ez volt egész életének is irányító elve: a csendes, feltűnés nélküli lelkipásztori munka: szavaival, tollával, szívével; és a „gyógyító sebek” türelmes elviselésével.

Éppen ezért nem is törekedtem „történeti” (élettörténeti) munkát írni, hanem inkább őt magát szólaltatom meg néhány írásán keresztül, majd harmincnál több személyt azok közül, akik vele valaha is közelebbi kapcsolatban álltak. Ezeken a személyes vallomásokon keresztül talán jobban megismerjük és megismeri az utókor, hogy valójában ki volt ő.

Második mentegetőzési okom Belon püspök *közel félszáz szentbeszédek* „nyers” közlése. Mint jótollú író, ő maga soha ki nem adott volna kezéből a nyomda számára olyan írást, mely stilisztikailag kívánni valót hagyott maga után. Ugyanakkor az élő beszédben, prédikációiban vagy lelkigyakorlataiban ugyanolyan közvetlenül beszélt, mintha asztal mellett társalgott volna. Hallgatóit lebilincselte gondolataival, és senki sem hiányolta, hogy nem Aranyszájú Szent János fennkölt szavaival szól. Amikor azonban most ezeket a beszédeket hangszalagról nyomtatott szöveggé tesszük, sokan talán nem ismernek rá korábbi írásainak, cikkeinek, könyveinek finom stílusára, főleg azok nem, akik személyesen nem hallhatták őt. De jogom van-e az ő beszédein változtatnom? Úgy érzem, nincs. Lehet, hogy más másképpen ítéli meg ezt a kérdést. Érdekelne is a hozzáértők kritikája, már csak azért is, mert szó van a későbbiekben Belon püspök többi beszédeinek és lelkigyakorlatainak kiadásáról is, különösképpen homiliáiról, az A-B-C liturgikus évek vasárnapjaira.

Bizonyos szempontból talán mégis jó, ha ebben a kötetben Jánoshalmán és egy-két más helyen elhangzott beszédeinek egy részét eredeti formájában tesszük közzé. Érdekesen bizonyítja ugyanis, hogy Belon püspök, akit írásai nyomán a legmagasabb műveltségű osztály sajátjaként ismert el, ugyanez a kiváló lelkipásztor a legmélyebb gondolatokat is mennyire közel tudta vinni az egyszerű falusi hívek lelki világához is. Mindenkinek mindene akart lenni, mondhatnánk Szent Pállal.

Életrajzával kapcsolatban előbb szerepeljen itt a főbb adatok időbeli sorrendje, majd szólaljon meg ő maga, írásain, levelein keresztül. Ide kapcsolódnak a róla szóló személyes visszaemlékezések. A kötet második részében pedig közel félszáz beszédét közöljük.

Belon Gellért életének főbb adatai

Füzesabonyban született 1911. szeptember 24-én, Szent Gellért ünnepén, akinek nevét kapta. Édesapja, Belon József, felekezezői tanító volt itt. Őt az első világháború első napjaiban elveszítette. Mint hallani fogjuk, első koragyermekkori élménye férjét sirató édesanyjának látása volt. Két testvérével együtt a család Mezőtárkányba költözött pap nagybátyjához, aki azonban rövidesen meghalt. Édesanyja, hogy a rendkívül értelmes fiút taníttathassa, fájó szívvel Debrecenbe küldte, a meghalt tanítók gyermekeinek árvaházába.

A nyolcosztályos gimnázium alsó négy osztályát a debreceni, majd a kecskeméti piarista gimnáziumban járta. Korán ébredt papi hivatása. Kalocsára jelentkezett mint „kisszeminarista”, a gimnázium V. osztályába. Ettől kezdve a kalocsai jezsuita gimnáziumba járt. Mint az osztály legjobb tanulóját, érseke a budapesti Központi Papnöveldébe küldte 1929-ben, hogy a Pázmány Egyetem teológiai karán végezze tanulmányait. Kalocsán szentelték pappá 1934. június 17-én. A hittudományi doktori címet (évfolyamában elsőként) már 1935-ben megszerezte. 1934-től 36-ig Fajszon volt káplán, majd 1947-ig Kalocsán teológiai tanár. Közben, 1939/40-ben Rómában végzett tanulmányokat, de tüdőbetegsége miatt ezeket félbe kellett szakítania.

1947-ben Sükösd plébánosa lett. Beiktatását kedvesen írja le a plébániák történetét megörökítő „Historia Domus”-ban, ezt alább majd közöljük. A kalocsai érseki palota egy friss festménye nyomán „fölfedezte” volt tanítványában, Prokop Péterben a festőművészt. Vele festette meg a híressé vált „Sükösd-i freskót” Krisztus Királyról. A freskó műemléki védetség alatt áll. A Prokop-képpel kapcsolatban ismerkedett meg a nála évtizeddel idősebb Kopp Jenő ny. múzeumi főigazgatóval, akit akkor néhány éve, 1948-ban kényszernyugdíjaztak, mivel nem volt hajlandó aláírni az egyházi iskolák államosítását követelő ívet. Szoros barátság és művészi kapcsolat létesült közöttük. A sokgyermekes Kopp Jenő kemény elvhűsége is erőt adott neki a későbbi, „názáreti rejtett évek” elviseléséhez. Előbb azonban, még 1957-ben, Baján lett belvárosi plébános. Itt érte a hír, hogy XXIII. János pápa 1959. szeptember 23-án kinevezte elidei c. püspökké és pécsi apostoli kormányzóvá. Ekkor azonban közbelépett az állam, és mert sohasem járt békegyülé-

sekre, nem adott engedélyt fölszenteléséhez, sőt, Baját is el kellett hagynia. Így került Miskére „ideiglenes lelkészi” címmel, 1962-ben. Sohasem nevezték ki hivatalos plébánossá itt. (Erről az áthelyezésről Gyetvai Péter kanonok, irodaigazgató emlékezését közöljük.)

A hatvanas évek elején kezdődtek meg a bizalmas diplomáciai tárgyalások a Vatikán és a magyar kormány között, majd létrejött az 1964-es „részleges megállapodás” és ennek nyomán új püspökök kinevezése. Belon Gellért püspökké szenteléséhez azonban a kormány továbbra sem járult hozzá, Róma pedig nem követelte, mert a Casaroli-féle „keleti politika” így remélt további engedményekhez jutni. De ugyanilyen okból nem fogadta el Belonnak azt az ajánlatát sem, hogy lemond a püspöki címről. Barátai e politikai sakkhúzásokat a Vatikánhoz méltatlannak tartották, de Belon egyházas lelkületére jellemző, hogy ezt a politikát azzal mentette: Róma egy nagyobb ügy érdekében mindig kész egy-egy személyt föláldozni.

Érzékenyebben érintette az a tény, hogy írásainak közlésére is tilalmat hoztak; sem az Új Ember, sem a Vigilia (amelynek addig szerkesztőbizottsági tagja volt) nem hozhattak tőle cikkeket, és hasonlóképpen igyekeztek akadályozni azt is, hogy másutt tartson előadásokat, lelkigyakorlatokat. Az ÁEH kétszínűségére jellemző, hogy minderről sohasem adtak ki írást, csupán az illetékes szerkesztőket vagy az őt meghívó személyeket figyelmeztették – néha csak órákkal a tervezett előadások előtt. Így 1960-tól kezdve valóban „názáreti csend” övezte, olyannyira, hogy amikor első könyvét az „Imádkozzál”-t 1978-ban a Szent István Társulat kiadta, a Kiadó a szerző nevét nem nyomtathatta ki! Az Új Ember is csak 1980 óta közölhette — a később oly híressé vált – állandó cikkeit. („Ellegett pillanatok”, „Bibliás füveskönyv” és sok egyéb cikkét.)

Amikor 1969-ben Udvardy Józsefet, az addigi jánoshalmi plébánost, szeged-csanádi püspökké kinevezték, követelte, hogy Belon Gellért kerüljön plébánosként Jánoshalmára. Egy éves tárgyalás előzte meg e kinevezését. Végül is azonban, mivel Jánoshalma akkor még nem volt város, csupán nagyközség, ahová nem volt a kinevezéshez állami hozzájárulásra szükség, az áthelyezés akadályozására nem lehetett több érvet felhozni. Itt is, mint korábbi három állomáshelyén, a templomot és a plébániát rendbetette, modernizálta, művészeti remekekkel gazdagította, hittantermeket alakított ki. De, amint azt halála után szinte minden gyászbeszéd kiemelte, igazi nagy „alkotása” külsőleg lemérhetetlen: mindaz, amit a lelkekben „alkotott”! Sokszáz hangszalag őrzi előadásait, lelkigyakorlatait és templomi szentbeszédeit. S csak Isten a tudója számtalan lelki beszélgetésének, jegyesoktatásának, tanácsadásának. Lelkiatyja volt Dienes Valériának, és ő készítet-

te fel Kodolányi Jánost is az Egyházzal való megbékélésre. (Kodolányi megteréséről írt beszámolóját e kötetben is közzéteesszük.)

Kisapap kora óta tisztelője volt Prohászka Ottokárnak, elolvasta minden művét; másodéves korában róla írt dolgozatával nyert római utazást. Később kötelességének érezte, hogy Prohászka minden ki nem adott munkáját és levelét összegyűjtse, hogy új, teljes Prohászka-sorozat jelenhessék meg. Simay Kálmán székesfehérvári pap és Vass Péter piarista voltak ebben munkatársai. Ennek a hihetetlen nagy anyagnak csak töredéke jelent meg eddig a „Modern katolicizmus” című kötetben.

1975-ben magára kellett vennie a gyógyíthatatlan betegség keresztjét is: tüdőrákkal műtötték és kivették teljes jobb tüdejét; bal tüdejének légzőképessége pedig korábbi tüdőbetegségei miatt volt fogyatékos. Oldalsebe, melyet szinte állandóan kezelni kellett, utazásai során is, állandó fájdalmat okozott neki. Később cukorbeteg és keringési zavarok is jelentkeztek. Mindez bőven elég lett volna ahhoz, hogy minden munkától visszavonuljon... Ő azonban hihetetlen akaraterővel folytatta előadó körútjait és irodalmi munkásságát a műtét után is; még 12 éven keresztül, szó szerint a halálos ágyig.

1982-ben, 23 évvel püspöki kinevezése után (és alighanem közeli halálának reményében) az állam végre hozzájárult Róma kívánságához, hogy püspökké szenteljék. Pécsi segédpüspökké nevezték ki, de megmaradt jánoshalmi plébánosnak. Ettől kezdve állami részről már nem merték korlátozni működését, és csakis most kaphatott nyugati útlevelet. Külföldi magyaroknak is tartott lelkigyakorlatot, előadásokat. Életének utolsó előadását Bécsben tartotta, Prohászka-ról, 1987. május elején. Akkor már olyan beteg volt, hogy a betegágyról széken vitték fel az előadóterembe. (Erről Hegyi György bécsi magyar lelkész ír jelen kötetünkben.) Bécsből sürgősen haza kellett hozni, a pécsi klinikára. Itt halt meg 1987. május 23-án. Június 4-én temették el a pécsi székesegyház kriptájában.

Íme Belon Gellért életének külső keretei. A következőkben pedig szólaljon meg ő maga – írásai, interjúi révén.

Néhány kiragadott írás...

Nagyanyám

Kalocsai Néplap, 1944. július 15.

Bár még él, úgy kell írnom róla, mintha már meghalt volna. Lelkének evilágra nyíló kapui lassan-lassan egészen bezáródnak. Hallása már alig van, látni is alig lát már valamit. Beszédje sem nagyon változatos. Az időről, a kertről, meg a néhány régi élményről és emlékről beszél. Különben pedig benne van az öregeknek minden gyöngesége: a zsörtölődés, a mindig és mindenkire való panaszkodás, az elhagyatottság érzése. Ha ott vagyok, nekem panaszodik másokról és én vagyok a legkedvesebb. Ha nem vagyok ott, rólam panaszodik másoknak és különös hangszúllyal csak úgy nevez: „A Tanár Úr”.

Mégis, amikor tehetem, mindig elmegyek hozzá. És az a különös, hogy úgy megyek hozzá, mintha búcsús lennék, ki a szentély lelket tisztító és magasba emelő indításaira vár.

Meg kell értenünk az öregek hibáit: hiszen rémséges dolog lehet látni az életet tovarohanni eseményeivel, gondjaival és szereteteivel, s mindebből már semmit vagy alig valamit megérezni s megérteni!

Dosztojevszkij ír a lélek mélyéig nyúló sorokat a „Karamazov testvérek” c. hatalmas regényében a hívő asszonyokról. Nagyanyámban ezt bámultam mindig és ez visz mindig lábaihoz: lelkének az a tudatos, de ösztönös, könnyed és kételyektől, hidegülésektől tökéletesen mentes belekapaszkodása Istenbe és az ő világába.

Pedig az életüket és sorsokat irányító Úr Isten nagyon próbára tette élete során. Mintha csak szántsándékkal vezette volna derűsebb napokba azért, hogy annál jobban fájjon neki a sors mostohasága.

•

Mindig nagy jelentőséget sejtve mesélte el, hogy nagyapja még négyes fogaton járt Kassáról, mert egész Kelet-Magyarországra kiterjedő terménynagykereskedést folytatott. Ő már egy másik községbeli asztaloshoz került feleségül, ki bejárta Bécset s más nyugati városokat, miközben mesterségét tanulta. Még ma is őriz néhány intarziás darabot remekléseiből. A faluban nagyapát okos embernek tartották, alig harminc éves korában a község

bírájává is megválasztották. Tehát minden nagyon jól ment volna. Rövid betegség azonban sírba vitte és nagymama mint kilenc gyermek anyja maradt özvegyen, noha nem érte még el a harmincadik esztendejét sem. Életerős ember hirtelen halála mindig katasztrófát jelent a család számára. Így amije volt, az elment az adósságokra. Szegény asszony lett nagymama, két keze munkájával nevelte fel gyermekeit, senki segítségét nem kérte.

*

Tíz év múlva plébános bátyja hívta őt házáat vezetni. Ismét jómódba jutott. Igaz, gyermekei szétszéledtek. El is haltak, három fia Amerikába ment, a leányok férjhez mentek. A községbeliek nagyon megszerették nagymamát, s bár együtt kapált velük és ruhájában sem nagyon különbözött tőlük, csak úgy hívták „nagyasszony”. Messze vidéken híres házat vezetett. A papbácsi szentéletű ember volt, de amellett igen nagystílú is. Rengeteget utazott, így sok barátot szerzett. Ezek majd mindnyájan megfordultak a vidéki plébánián. Püspökök, egyetemi tanárok, kanonokok, de azután a szomszédok is sokszor szerettek eljönni, s ezek mindig kedveskedtek valamivel nagyanyámnak.

A forradalom előtt egy hónappal meghalt a papbácsi. A tekintélyes vagyon hadikölcsönben maradt meg, az pedig tönkrement, megsemmisült. Így szinte semmi nélkül maradt máról holnapra megint. Ugyanabban a faluban kicsi házacskában tengették életüket anyámmal, míg a fia egész fiatal pap korában plébániát nem kapott.

Ismét jobb napokat látott, bár nyoma sem volt annak, ami előbb volt, mégis otthon volt, fiánál volt. Anyám is ott volt, így én is. Minden nagyon szépen ment volna, mikor egyszer fürödni mentünk a papbátyámmal, és a negyvenéves ember mellettem merült a víz alá. Szívszélhűdést kapott. Nekem kellett hazavinnem a lesújtó hírt. A szerencsétlenség híre előbb ért a faluba mint én, úgy hogy nagymamával már az útban találkoztam, midőn a Tisza felé szaladt. Szeme könnyes volt. Felvettük az időközben kijövő orvos autójába. Nem kérdezett és nem szólt semmit. Hazaérve bent a szobában kellett elmondanom a szörnyű esetet. Első szava az volt:

– Úr Isten bocsásd meg bűneit és adj örök nyugalmat neki!

Midőn anyám a lesújtó fájdalomtól nem akart ebédelni, még ő bízta:

– Ebédelj lányom, mert most nagyon erőseknek kell lennünk!

Ebéd után – mert délelőtt történt mindez – bevitt nagybátyám szobájába és elővette a halott papfia olvasóját és azt mondta:

– Gyere, imádkozzuk el érte az olvasót.

Megint nem maradt semmi, a plébánia is kicsiny volt, kezdő ember is volt a bátyám, Amerikában is voltak együtt a három fiúnál. Anyám kicsiny nyugdíjából éldegéltek.

Nem telt el tíz év, mikor egyik pesti kórházban feküdtem betegen és ők ketten anyámmal elindultak, hogy meglátogassanak. Anyám a vonaton rosszul lett, úgy hogy le kellett tenni és be kellett vinni a kórházba. A nyolcvan éves nagyanyám teljesen idegen városban teljesen tehetetlenül állt nagybeteg anyámmal. Szegény anyám meg is halt két nap múlva.

Ismét egyedül állt. Most unokájánál, egy pusztai plébánosnál van. Az a hiedelme, hogy most már mindnyájan el fogunk halni mellőle és ő teljesen egyedül marad. Mert mindig azokat vette el tőle az Isten, akik neki támasza voltak.

De rendületlenül hiszi, hogy az Úr Isten nagyon jól csinált mindent, ha nehéz volt is az élete. Ugyanúgy pergeti olvasójának szeméit, mintha semmi nem történt volna és ma is az az imádsága, mit elérzékenyült és alázatos lélekkel mindig mond, hogy a fölséges Úr ne tekintse sem az ő, sem övéi vétkeit és gyarlóságait, de adja meg szent színe látásának örök vigaszát.

Ha e jelen világ rémségei rámtélepszene és a kilátástalanság kételyt próbál lelkembe önteni, nagymamához megyek, ki annyi felnyíló sír mellett, annyi eltemetett otthon, remény és támasz után is ilyen egyszerűen, ilyen alázatosan és ilyen gyermekien tud hinni az Istenben.

Nagyanyám

Kalocsai Néplap, 1944. július 29.

A múltkor már írtam róla, hogy milyen megrendítő mély hite van. De könnyen abba a gyanúba eshetnék, hogy egy magával már tehetetlen öreg asszony szinte fatalista megnyugvását teszem dicséret tárgyává, és hogy nála a hit talán nem is tudatosan kidolgozott életfelfogás, hanem a tanulatlanságnak és a tehetetlenségnek magasabbra való kapaszkodása. Épp ezért két dolgon akarom megmutatni, hogy nagyanyám az élet tényeit és valóságait okoskodások és saját tisztulatlan érdekeinek belekeverése nélkül vette tudomásul és azokat hamisítatlan lélekkel szolgált.

Nagyanyám - mint minden régi ember - koránébredő ember volt. Anyámmal együtt a nap első óráit hosszú imádságokkal kezdte. Halványan

még emlékszem, hogy mint kisgyerek ha hajnaltájon felriadtam, a szobát betöltötte kettejüknek halkán zsongó imája. Mikor már pap lettem, akkor a szomszéd szoba ajtaján keresztül hallottam, hogy miket is imádkoznak. Csak az olvasó meg Miatyánkok sorozata volt néhány alkalmi imával váltakozva.

Mindig tiszteltem azokat az embereket, akik az Úr által adott imában megtalálják mindazt, ami nekik Istentől kell. Hiszen tényleg benne van mindaz, amit az ember e földön mint üdvösséget és áldást kérhet és várhat az Istentől.

De megkérdeztem nagymamát, hogy nem untatja-e a sok Miatyánk és Üdvözlég.

- Hát tudod, nagyon nehéz a figyelemben kitartani. De kislány koromban azt mondta egy pap, hogy amint a molnár nem tudja megakadályozni, hogy lisztes ne legyen, úgy aki imával foglalkozik, arra is rászáll az ima áldása.

Sokkal inkább meghatott azonban, hogy a Miatyánkot mindig egy-egy megnevezett szándékra sorolták. És itt fogott meg az a gondolat, hogy a katolicizmus az egyetemességnek a gondolatát mennyire át tudja plántálni a legegyszerűbb hívébe is. Egy-egy Miatyánkot imádkoztak az Egyházért, a jó papokért, a bűnösök megtéréseért, a hit terjedéseért, a hazáért, a rokonokért, a betegekért s minden bajban szenvedőkért, és végül a meghaltakért.

Mindig mondták és írták nekem, hogy sokat imádkoznak értem. Hát ahogy végighallgatom, mint sorjázzák a Miatyánkokat, nevemet nem említették sehol. Mondom egyszer nagyanyának, hogy hiszen nem is imádkoznak értem. Mikor tiltakozására elmondom, hogy hiszen végighallgattam a reggeli imájukat, azt feleli:

- Ej no, hiszen mikor a jó papokért, a rokonokért és a betegekért imádkozunk, (akkoriban beteges voltam) akkor rád gondolunk először.

Talán egy kivétel azért mégis volt. Családunk egy eltévelyedett tagjának legalább a végórán való megtéréseért kifejezetten is imádkoztak. De ennyit mindenki szívesen megbocsát.

Nem is vesszük észre, hogy a modern önzés mennyire beszűröngözik imaéletünkbe is, és saját magunk érdekeinek hajhászása mennyire átfonja ajtatosságainkat is. És ha valami nagyon elnehezíti a szívünket, mennyire odaragadunk egy-egy szentély zsámolyához - és észre sem vesszük, hogy mások talán sokkal nagyobb bajok alatt görnyednek és hogy talán magunknak is volnának fontosabb kérnivalóink, mint épp a bőrünket égető fájdalom.

Anyánk

Kalocsai Néplap, 1944. május 21.

Akárhova dob az élet, mindig előttünk jár fényes arca és fényes lelke. És ha nagyon elfáradunk az életben és ha nagyon magunkra maradunk, hozzá sietünk, ha él, – reá emeljük emlékezetünket, ha már meghalt.

•

Anyánkhoz való kapcsolatunkat nem lehet a közös vérnek ösztönös vágyódásából magyarázni, hiszen az ösztönök világában, az állatoknál épp ezt nem találjuk meg. Az állat, ha felnő, nem ismeri meg életének adóját. Ha pedig nem ösztön sodor anyánk felé, akkor bizony a lélek az, ami megteremti számunkra ezt a bűbajos világot.

•

A lélek törvénye az, hogy csak akkor mozdul, ha magasabbrendű dolgok vonzási körébe kerül.

Ugyan milyen csodálatos anyagból lehet gyúrva az az anyaszív, mely bűvkörébe tudja vonni nemcsak a kisfiúk szívét, de tudósok, harcosok, művészek, munkások, tehát gyengédségek világától messzejáró kemény férfiak szívét is.

Láttam már hetvenesztendős öregembereket is sírni anyjuk koporsójánál, ahogy nem sírnak még gyermekek sem. Mi lehetett ezeknek az embereknek a fájdalma, mikor a töpörödött anyókéval már csak éppen az időjárásról, egy-két napi és családi dologról lehetett beszélni? ...

•

Az pedig egészen misztérium, hogy anyánkat sohasem tudjuk megunni. Mindig érdekes, amit mond. És ha nem mond semmit, akkor is jó vele lenni. Mi lehet az, ami hozzáköt és hozzáhúz bennünket?

Életünknek vannak titkai, amiket elmondunk barátunknak vagy bárki-
nek, de a világ minden kincséért sem mondanánk el anyáknak. Sőt azt
lehetne mondani, legbensőbb ügyeink mindig rejtve maradnak előtte. Mégis
erősebben vagyunk vele összekötve, mint a titkok tudásába beavatott
cinkosok egymással. Úgy látszik, erősebbek a tudatunk mélyén eltemetett
élettitkok, mint mindennapi életünknek „titkocskái”...

•

Betegségemben órák hosszat üldögélt ágyam szélére ülve anyám. Ha
megmelegedett a szívünk, legtöbbször hallgattunk. Különös, hogy kezét
kezembe véve ilyenkor vettem észre, hogy a munka mennyire meglátszik
kezén. Az is feltűnt, hogy mindig volt rajta valami seb. Hol a késsel vágta
meg, hol a szálka szúrta meg. Lúgmarás vagy zúzódás sem volt ritka vendég
a kezén.

Az élet igazságában járó anyák keze ritkán ápolt, sokszor sebes és mindig
kemény.

•

Anyánk keze az egyetlen kéz a földön, mely ha meg is vert minket,
azonnal vágyunk megcsókolni. Nem különös ez?

•

Az anyákat főleg azért sorolom az egyszerű emberek közé, mert az ő
szemük az egyetlen szem, mely az élet élésére alkalmasan látja a dolgokat.
Csodálatos műszer ez. Látó is, vak is. Sohasem látja azt, mi vagy, hanem
mindig azt, mi lehetnél és mi leszel. Így van az, hogy a gyermek anyjának
sosem buta, sosem csúnya, sosem púpos, sosem sánta, de mindig okos,
mindig szép és mindig egészséges...

•

Ne hidd azért azt, hogy anyád szeme nem látja hibáidat. Senki annyira
nem ismeri rossz tulajdonságaidat, mint anyád, de azt tőle sohasem fogod
megtudni. Fog bírálni, fog szemrehányásokat tenni, de azt az egyet, ami
legjobban eltorzít, azt sohasem veti szemedre.

Ha valami titkos bajunk vagy titkos bűnünk van, anyánk rögtön megérzi. Anyánk aggodalmai és sejtései ellen kétségbeesetten szoktunk védekezni, de belsőleg szégyenülten kell bevallanunk, hogy legtöbbször igaza van.

•

Senki annyira nem él a jelenben, mint anyánk – hisz mindent észrevesz rajtunk. De az is igaz, hogy senki annyira jövőben nem jár, mint ő: mindig tervez, mindig álmodik...

•

És mindig remél. Nincs olyan nagy szerencsétlenség, melyből kiutat ne sejtene, és nincs olyan züllés, melyből visszatérést ne várna...

•

Zsugoriban senki nem számolja a filléreket, mint anyánk. De ha itt a szükség, senki annyira nem szórja a pénzt, mint ő...

•

Emlékszem, gyermekkoromban a verésnél sokkal többet használt az, ha anyám megemlítette azt az időt, amikor majd nem lesz már. Később időseknél is tapasztaltam ezt. Ritkán hozakodnak ilyesmivel elő és csak néhány szóval említik: Úgy utalnak rá, mint köztudomású dologra, amit elég csak egy-két odavetett szóval felvetni. A szóváltások ilyenkor rejtett könnyekbe fülnek.

Igen, anyánk bármennyire benne áll az életben, attól a perctől kezdve, hogy életet adott, ösztönösen, alig sejtve vagy félig tudatosan mint a vadmadarak elvágódása, benne él az a tudat, hogy körülöttünk mindent gyorsan végezzen el, mert neki bármelyik percben menni kell a földről...

•

Anyánk szíve olyan, mint a nyitva felejtett rádió, minek édes-csendes zenéje mellett félálomban szendergünk. Szendergésünkől akkor ébredünk fel igazán, ha egyszer megállott a csendes zene, ha elhallgatott az emelő és lendítő szó, ha elnémult az imádság. Vagy, ha messze estünk közvetlen közelségéből...

Azért jó anyánkra gondolni, mert benne az élet a maga egyszerűségében mutatkozik meg. És hogy ez az egyszerűség mennyi melegséggel, fénnyel és művészettel van tele, attól betelni nem tudunk.

Vigasztalásunkra és örömünkre Isten nem mondhatott különbet, mint azt, hogy Ő is anyaszemmel néz, anyakézzel simogat, és anyaszívvel szeret bennünket...

Emlékezés az ifjúkorra

Részlet az első püspöki miséjén mondott beszédéből, 1982. Jánoshalma

„... ebben a szent pillanatban hadd emlékezzem meg azokról, akik idáig elsegítettek... Édesanyám saját kezével horgolt papi miseinget; az van most rajtam. Legyen áldott az ő emléke, hogy elsegített idáig, és mindig pártfogolta papságomat. Az a karing van rajtam, amelyet Istenben boldogult nagybátyám használt, aki papi ember volt, a papságban megelőzött, és aki szintén odasegített. Az ő lelkét és az ő szellemét szeretném követni; és az én áldott hitoktatóimnak és szerzetes tanárainak emlékét is; és a pesti egyetem tanáraiét, akiktől csak jót tanultam... Címeremben ott van az evangéliumos könyv, az égő húsvéti gyertya az öt sebbel, és az aláírás: „Sebtől gyógyult”. Az életnek sok sebt kellett elviselnem, kezdve attól, hogy édesapámat nem ismertem; az első háborúban esett el, és így az árvaságnak sebt kellett megkapnom és viselnem. Árvaházban növekedtem fel, és ott meg tudtam őrizni a papságra való vágyódásomat. Nem katolikus, nem vallásos otthon és intézmény volt, de az Isten kegyelme megőrizte a lángot szívemben. Azután jött a papi működés. Ez alatt sok minden történt. Szinte minden emberi problémát átéltem. Voltam a háború kellős közepén... megtapasztaltam az emberi nyomorúságnak minden ízét. De hálát adok az Úr Istennek, mert így érzem magam gyógyultnak...”

Sötétben virrasztók beszéde

Kalocsai Néplap, 1943. április 23.

Nagy éjszaka ül a világon és a lelkeken. A sötétben emberek járnak. Kezükben kicsi lámpás. Csak annyit világít ez, amennyit egy ember lépni tud. Az utaknak a vége, a sorsok irányának összetorkollása, a világ sodrának hová-ja nem látszik. A sötétben járók találkoznak és beszélgetnek. Meddig tart még az éjszaka? Meddig takarja sötétség az utakat és célokat? Meddig látunk csak egy lépésnyire? Az egyik virrasztó azt mondja: Még sokáig! – és lankadtan bandukol tovább. A másik meg azt mondja: Már hamar hasad a hajnal! – és örömmel telik meg szíve. Egy harmadik pedig azt mondja: Emberek! Nyissátok ki a szemeteket! Az éjszaka már elmúlt és a nap már elközelgett! – Ugyan ki ez a sötétben járó és mégis nappalról beszélő? Aki ugyanúgy a sötétben botorkál és érzi az éj hidegét és fénytelenységét, és mégis – mint egy megszállott – sugárzó napfényről, biztosságról beszél. Kicsi lámpámmal arcába világítok ennek a különös éjben járónak, és megismerem benne a 2000 éves kereszténységet.

•

Amikor a kereszténység fellépett, éjszaka volt. És még most is éjszaka van. De soha sem szűnt meg tanulságot tenni meggyőződéséről és világoskodó hitéről, hogy – ha a világban sötétség is van – a győzhetetlen nap, Krisztus, már fenn ragyog az égen. És nem szűnt meg az őskeresztény himnusszal világgá kiáltani a szendergők felé: kelj fel, te alvó, megvilágít téged Krisztus!

A nagy tájékozatlanság, a kétely szomorú éjszakáiban, a bűn sivár fényteleniségében ez a hit nem veszett el. És ha még annyira zúgnak is a megváltatlanság keserű tragikumának feketéllő árai, s ha még annyira halmozza is az önzés és gyűlölet az embermilliók életáldozatait, és ha még annyira tobzódik is ma az emberiség a kegyetlenkedés, elvadulás és nyomorbadöntés sivár poklában, a szent kereszténység nem szűnik megvallani a diadalmas életmegújulásba, az életmegjobbításba és az igazság, s jószág gyötrelmébe vetett hitét.

Ennek a győzelmes életbe vetett hitnek az alapja Krisztus dicsőséges feltámadása. De nemcsak alapja, hanem mutatója, példázója is.

Mert a csendes tavaszi éjszakán, az éjnek titokzatos mélységében és sötétségében lépett ki Krisztus sírjából. Talán éppen akkor, amikor a sírt őrző katonák egyike szétnézett az égen és kémlelni kezdett a hajnal után, s a másiknak kérdésére: mennyi van még hátra az éjszakából, unottan csak annyit mondott kezével legyintve: Van még elég! Az éj sötét volt s nem villámlott át a sírjából kilépő Nap sugara. A sír le volt pecsételve, s nem hengerítette el a követ, az élet börtönének látszott. Mennydörgés nem rázkódhatta meg a földet, a halál csendje borult rá. Minden tehát még a halál képét mutatta, de a Krisztus már diadalmasan kikelt sírjából. Az éjszakában virrasztó őrök, az otthonukban a hajnal pirkadását váró szentasszonyok még mindig azt hitték, hogy Krisztus halott. Pedig már élt. Élte a feltámadás diadalmas életét. Elgyötört testén átremegtek az istenség erejének sugarai. Csak később mutatkoztak meg a feltámadást kísérő csodás események: a mennydörgés, a kő elhengerítése, fénylő angyalok látomása, a csodálat lázában égő tanítványok és szentasszonyok.

•

A mai világ drámailag azt az éjszakát éli, amikor már Krisztus feltámadott, de még nem hasadt meg a hajnal. Ha ekkor valaki bejárta volna gyorsan a világot s szétkiáltotta volna, hogy Jézus él, fantasztának tartották volna az emberek. Pedig nem lett volna igazuk. Ma is sokan fantasztának tartanak bennünket keresztényeket, mert ebben a nagy válságban, az emberi élet s erkölcs nagy éjszakájában, diadallal hirdetjük: Elmúlt az éj! Már nappal van! Győzhetetlen napú Krisztusunk feltámadott! Utat és célt mutat a nagy tájékozatlanságban, erőt és szépséget a nagy elesettségben, reményt és lendületet a földhözragadtságban.

•

Húsvét van, keresztények! Krisztus feltámadásának szent pillanata érkezett el. Ne feledjétek el ennek a győzelmes hitnek csodálatos antinomiáit. Mennél mélyebb az éjszaka, annál fénytabóbb legyen a ti hitetek. Mennél elszomorítóbb a világ elesettsége, annál bizóbbak legyetek ti. Mennél megváltatlanabb a világ, annál eszményibben árásszátok bele a megtisztult emberség szent erőit és eszményeit.

Ne tegyétek hát fel a kérdést: Meddig tart még az éjszaka? S ha töletek kérdeznek, ne feleljétek rá azt, hogy még sokáig; azt sem, hogy hamar hasad a hajnal. Hanem mondjátok és valljátok bátran a hívő Egyházzal: Lumen Christi! Krisztus világossága itt van, az éjszaka elmúlt. Deo Gratias, Hála Istennek. Alleluja!

A királyfi sírni kezd

Kalocsai Néplap, 1943. november 13.

A gazdag élményű Mécs-esteknek legmelegebb, legemberibb és leggyöngédebb pillanata akkor érkezik el, mikor elszavalja *A királyfi három bánata* című versét. Nincs senki, akiben fel ne fakadna az az ősi erejű, édes-meleg érzés, mely anyánkhoz fűz – ha még él. És nincs senki, akiben meg ne csillanna az árvaságnak és az elvesztett királyfiságnak a könnye – ha már meghalt.

Mécs László anyját a múlt héten temették el. Elment az, akihez ezer szállal kapcsolódott a költő, aki annyi finom megérzést és művészi élményt tudott belesugározni ebbe az örök gyermekbe, és aki úgy tudta szeretni és szolgálni fiát, hogy annak királyfiúi öntudata mindig ébren maradjon.

A királyfi bánatából most sírás lett. Mi is siratjuk Mécs-mamát, e költői élet Gyökerét, az élmények Forrását, a szeretet bőven termő Fáját.

Ahogy síró szemünkkel kísérik Mécs-mamát, látjuk, hogy odamegy, ahová bevonultak már a mi anyáink „bűnös Évától Szűz Máriáig s Pista anyjáig”. Emlékezzünk meg tehát mi is – november van – édesanyánkról, hogy azok, akiknek még él anyjuk, megtudják milyen nagy kincset birtokolnak.

Amíg anyánk él, egy valaki van, aki királyfinak hisz bennünket.

*„Ma is úgy foltozza ingemet, ruhámat,
ma is úgy szolgál ki, főzi vacsorámat,
mint királyi ember, királyi urának.”*

Ha már nincs és

*„holtan
fekszik a föld alatt virággá foszoltan,
senki se tudja majd, hogy királyfi voltam.”*

Ez a hit, amivel az anyák hisznek gyermekeikben, olyan szükséges a felnőttben is mint meleg szívük, piros vérük, édes tejük, ölelő karjuk, puha keblük, virrasztásuk, aggódásuk a gyermekkorban. Ez a hit biztos szikla, ha megingott alattunk a föld. Ez a bizalom világos, napsütötte folt a sötét és hideg erdőben, ha beborult egünk. Hívogató mécsvilág, ha bolyongva járni késztet a sors. És ha meghurcolt az élet, ha rabságába estünk az alávalóság-nak, ha mindenki csalódott is bennünk, anyánk szíve és hite az, ahol visszanyerhetjük életkedvünket, emberi méltóságunkba vetett hitünket, és ahol új életre kapunk inspirációkat.

Az anya szeretete biztosítja az otthonnak azt az etikus légkörét, melyből erkölcsi lénné fejlődünk s amely mindvégig meg tud tartani az erkölcsi világ királyfiúi öntudatának magaslatán.

Ez a mély kapcsolat szakad meg a halálban. A lélek azonban ébren tartja ezt a vitális köteléket, és hitben, imában s hálában mellénk állítja szívünk szívét.

*„Hogyha minden folyó lelkemen átfolyna
s ezer hála-malom csak zsoltárt mormolna,
az én köszönetem így is kevés volna.”*

És mert hálánk mindig kevés marad, az élet kényszerít arra, hogy rájuk mindig felnézzünk, keressük mindig arcukat és kezüket. A keresésben találkozunk ismét velük és ebben a találkozásban folytatják holtan is azt, amit életükben tettek: biztatnak, segítenek, szeretnek.

Anyánk élve vagy holtan, de mindig a mienk marad!

A síron túlról ránktekintő, szerető szavakkal üzengető, meleg lélekkel bennünket körülfogó anyai szeretetről kell ezután írnod, Mécs László! Tudjuk, hogy a rádboruló gyász e földöntúli anyai szeretet himnuszában fog kivirágozni.

Emberi gondolatok . . .

Kalocsai Néplap, 1944. október 14.

A háború fordulatai közel hozták a rég elfelejtett tanítást a szerencse forgandóságáról és az élet esendőségéről.

Sok ember azt gondolja, hogy ez csak most van így. Pedig most csak az történik, hogy az élet egyszerűen levetkőzik: leveti a gondtalanság és a

pillanatnak való élés színes leplét és megmutatkozik a maga valóságában. A valóság pedig: füst, pára, köd.

*

Jegyezd meg, hogy az élet, az otthon, a becsület sohasem nyugodott szilárdabb lábakon, mint most. Gondolj csak vissza, hány embert ért szerencsétlenség a béke idején is. Hány embert fosztottak meg otthonától és hány szerencsétlen lélek siratja becsületét és ártatlanságát, amit durva kezek raboltak el tőle akarata ellenére. Az élet mindig cseréplábakon állt és áll.

*

Azt hittük, hogy sziklára építünk, és kiderült, hogy vulkánok tetején áll házunk. Bevehetetlen várrá építettük otthonunkat, megtöltöttük a gondosságban megkeményített szívvel magtárainkat. És íme százvezrek kelnek útra és otthagynak mindent amiben eddig bíztak, kiben fognak ezek bízni?

*

Elnézem, ahogy a szeminárium sarkán osztják a meleg levest. Gőgös, gazdag emberek, kik valamikor azt hitték, soha senkire rá nem szorulnak, most sort állnak azért a kis melegségért.

Bizony, ezek az idők rámutatnak arra is, hogy ameddig emberek vagyunk, addig rászorulunk mások irgalmasságára.

*

Ezekben az időkben mennyire leegyszerűsödünk. Most látjuk, hogy milyen komplikálttá tettük életünket. Étkezés, öltözködés, szereplés, hivatal, rang voltak a problémáink és ezek töltötték ki életünket. Most rájövünk, hogy ha egyszerűbben étkezünk és öltözünk, akkor sem omlik össze a világ. Azt is megtudjuk, hogy sem a rang, sem a szereplés nem fontos az élet nagy kérdéseinek színe előtt.

*

Paul Claudel mondja: Az Isten egyenesen ír görbe betűkkel. Ez azt jelenti, hogy az Isten a rosszból is terveinek egyenes vonalát tudja kihúzni.

Ezt az igazságot csak elszenvedni nehéz, megérteni nagyon könnyű. A háború előtt már nagyon itthon éreztük magunkat a földön, már nagyon nem törődtünk a szegény emberek jajjaival, már nagyon biztosnak éreztük magunkat, és Istenre s országára csak szokásból gondoltunk.

Mert önként nem tettük, Isten most vaspálcával kényszerít szegénységre, egyszerűsége, szeretetre és jóságra.

Az iskola az újjáépítés szolgálatában

Kalocsán, 1946-ban tartott előadás kézírata

Talán egyetlen szó sincs, melyet manapság annyit hangoztatnának, mint az újjáépítést. Egész demokráciánk, politikai pártjaink, ipari üzemeink, de még a sorsjátékaink is újjáépítésről beszélnek, nem is szólva az újságok és plakátok millióiról. Néhány évvel ezelőtt még hírért sem hallottuk ennek a szónak, ma pedig tele van vele a világ. Önkéntelen adódik tehát a feladat, mielőtt témám szorosabb vizsgálatába kezdenék, hogy az újjáépítéssel kapcsolatban néhány feltehető és felteendő kérdésre válaszoljak.

I.

Először is a régi világ hallgatása, most meg az újnak szinte lármás kiáltozása az újjáépítésről felveti a gondolkodó ember előtt a kérdést, hogy voltaképpen van-e szükség újjáépítésre, *kell-e egyáltalán újjáépíteni?* Nem valami csodaszer vagy varázsszó az újjáépítés, mellyel saját tehetetlenségünket szeretnénk lábraállítani, de nem tudjuk? Vagy amellyel átmenetileg csillapítani akarjuk jobb jövőre váró szomjúságunkat? – A feltett kérdésre határozottan és kétséget kizáróan *igennel kell felelnünk*. A világ berendezése olyan, hogy bizonyos időszakok után az eddigi valahogy megújul. Ami egyszer kifejtett és megállapodott, bizonyos idő után elveszti varázsát és a hervadás, feloszlás kevésbé szimpatikus jeleit kezdi mutatni. Az új viszont mindig olyan, ami után vágyunk, ami kitölti örömünket és boldogságunkat. A természet adja erre a legvilágosabb és legszebb hasonlatokat. A tavasznak mindig örülünk, ha itt van és benne élünk; ha meg még nincs itt, vágyunk utána. Őszben nem nagyon szeretünk jární és sohasem vágyódunk utána.

De a természetén túl az emberi alkotások is olyanok, hogy nem bírják az időt: akárcsak a divat: ma szép, holnap csúnya. Még ha nem történnék semmi különösebb az emberiség életében, még akkor is kellene újjáépítő munka, mert tisztán maga az időnek a múlása túlhaladottá teszi a dolgokat, elkoptatja, megrongálja, használhatatlannokká teszi. De még mennyivel jobban szükségessé teszi az újjáépítő munkát az a sok-sok rongálás, pusztítás, amik időnként fel-feltörnek az emberiség történelmében. Virágzó városok pusztulnak el, meggyökeresedett szokások és életmódok tűnnek el, kedvenc gondolatok és emberek tűnnek el a háború viharaiiban. E világban tehát állandó pusztítás van. Ahol pedig a pusztítás, rongálódás állandó, ott állandónak kell lennie az újjáépítő munkának is. Az emberiség nagyon sokszor feledkezett meg erről az alapvető igazságról, és hagyta elkorhadni eszméit és berendezkedéseit. Az elhanyagolt állandó újjáépítés következtében gyűlnek össze az erők és forradalmakká érnek, és földrengéseikkel megrázzák az egész világot. A mindig kegyetlen és mindig véres forradalmak kiküszöbölője az állandó újjáépítő munka! Kell tehát újjáépítésről beszélni és kell állandóan újjáépíteni!

II.

De nézzük most meg a második kérdést: Ha kell újjáépíteni, akkor *mi az, amit újjá kell építeni?* A borzalmas háború láthatólag is a legsiralmasabb pusztításokat anyagi kultúránkban és *gazdasági életünkben* végezte. Épp ezért, ezen a ponton mérhetetlen tennivalók tornyosulnak eléink. De túl a háború pusztításain, nagyon meg kellett volna már régen újjátanunk a mezőgazdasági életet: sürgetni kellett volna a birtokmegosztást, mert kevesek kezében sok, milliók kezében pedig úgyszólván semmi föld nem volt. Mezőgazdaságunk nagyon távol járt a föld termőképességének fokozott kihasználásától: a kertgazdálkodás, az állattenyésztés ha sok ponton eredményes is volt, messze elmaradt nyugattól. Iparunk fejlesztéséről nem is beszélek. Kereskedelmünk pedig szinte kizárólag a nagytőke szeszélyes játéka volt, a szövetkezeti mozgalom, mely egyedül tudna ellenállni a tőzsdei manipulációknak és lelkiismeretlen játékoknak, alig valamire fejlődött országunkban. Anyagi téren tehát nagyon hiányzott az állandó és szerves újjáépítés.

Politikai téren is elmaradtunk: a nép érdeke és a nép akarata nagyon gyéren jött számításba, mely odáig ment, hogy a népet akarata ellenére vitték háborúba és akarata ellenére akadályoztatták meg a fegyverszüneti kérelmét, általa nem kívánt rendszereket ültettek a nyakára, stb.

Szellemi és erkölcsi téren is mérhetetlen pusztításnak vagyunk tanúi. A régi rendszer az egyenlőség és különbség egészséges egyensúlyát mulasztotta el kidolgozni, a háború viszont felbontotta a közösségi érzést, a fegyelem lelkületét, meghonosította a munkátlanság és a dologtalanság szeretetét, s – ami ezzel kapcsolatos – az élvezetek és mulatozás vágyát. Tehát ezen a ponton kell a legnagyobb újjáépítő munkát végezni!

III.

Ha látjuk, hogy mit kell újjáépíteni, meg kell fontolnunk azt is, *mit nem kell újjáépíteni*. Beszélnek teljes újjáépítésről, vagyis arról, hogy mindent, ami régebben megvolt, el kell temetni, és tökéletesen újat hozni a helyébe. De amint a természetben sem úgy történik az újjáépítés, hogy a növényt mindenestől elégetik vagy megsemmisítik, hanem a mag, a gyökér vagy a bújtas megmarad, úgy egy ország vagy nép újjáépítésében is a gyökereket, a magvakat, vagyis azokat az eszméket, melyek a nép lényegét alkotják, meg kell tartani, nem szabad elpusztítani, különben nem lesz új élet. A magyarság ezer év óta igen sok változáson ment keresztül. Sokféle vész környékezte. De mindegyikben érvényesült a honalapítók élniakarása a Dunavölgyében, függetlensége minden más hatalomtól, és belső szabadsága, melyhez hozzájárul még a kereszténység mellett való végleges lekötöttsége. Ez lendítette nagy áldozatokra a legnagyobb vészek idején, ez nem engedte beolvadni szomszéd nagy népek hatalmas tengerébe. Ezt tehát nem kell újjáépíteni olyan értelemben, hogy ezeket az eszméket elpusztítsuk. Valamint nem kell lemondani arról a hagyományozott magyar magatartásról sem, ami a magyar embert, kicsit és nagyot, tanultat és tanulatlant egyaránt jellemez, hogy úr szeret lenni a maga portáján: tehát az önállóságot, a lassabban haladó, nyugodtabb menetű életszemléletet sem szabad áldozatul dobni a változásoknak.

IV.

Láthatjuk tehát, hogy az újjáépítő munka jellege kettős: menteni, *átmenteni a régi gyökereket* és magvakat, de ezeket kivirágoztatni egy nagy *megújulásban* minden téren. Mint ahogy a Szabadság-hídnál is a régi pillérek megmaradtak, de újból épült, ami leomlott: így kell a magyar jövő hídját is régi pillérekre új elgondolásokból felépíteni. Mint ahogy nem neveztük volna újjáépítésnek a régi pillérek eltávolítását, úgy nem nevezhetjük újjáépítésnek a magyarság legmélyebb és legszentebb eszméinek eltűntetését. Az életet adó múltat menteni, az is újjáépítés, noha csak annyiból áll, hogy a régiből okosan megtartjuk azt.

Ezen általános szempontok figyelembevételé után jelöljük tehát meg az iskolának helyét az újjáépítés nagy munkájában. Három teret jelöltünk meg, melyen az újjáépítésnek haladnia kell: gazdasági, politikai és szellemi illetőleg erkölcsi. A gazdasági újjáépítésben az iskola nem vehet részt. Egyrészt azért, mert nem hivatása. Másrészt pedig azért, mert az iskolának rohammunkára való kivezénylése nem jár a kívánt eredménnyel sem az újjáépítés előhaladása, sem pedig az újjáépítésnek a gyermekek által való megkedveltetése céljából. Ugyanis olyan nagy teljesítményű munka kell bármilyen gazdasági újjáépítő munkához, hogy ott a kifejezetlen gyermeki erő jelentőset nem tud alkotni. Talán kecsegtetőnek látszik a „sok kicsi sokra megy” elve alapján az a kevés is, amit a gyermeki erő mégis végezni tud, de a sok kicsit nehéz rendezett és szervezett munkába állítani: a rendetlenség pedig mindig a munka eredménytelen voltára vezet. – De a gyermek szempontjából sem előnyös. A fiatal szervezet nem lévén szokva az egész napos fegyelmezett munkához, hamar elfárad. Az emyedés ellenére erőszakkal munkára pedig mély ellenszenvet vált ki.

Felfogásunk tehát az, hogy gazdasági téren a gyermekek csak kirándulást tehetnek az újjáépítő munkába: belekóstoltathatjuk egy kissé őket, de komoly teljesítményre nem szerencsés erőszakolni őket.

A politikai újjáépítésben megint csak nem illetékes az iskola. Az iskolának egységesnek kell lennie, a politika pedig szükségképpen megosztó, pártokra oszló nevelést adhat.

Igazi munkája az iskolának az újjáépítés terén a szellemi front újjáépítésében van. „A test nem használ semmit, a szellem az, ami élte” – mondja az Úr Jézus is. És addig, amíg hisszük, hogy a lélek a nemesebb része az emberi világnak, és hogy a szellem mozgatja az élet külsőségeit, addig az iskola mindig az újjáépítés fellegvára, vagy jobban mondva gyújtópontja lesz. Az emberiség boldogításának és jobbításának sugara tanítószékekből indultak ki, de onnét jöttek a rombolás és pusztítás miazmái is.

Miután pontosan megjelöltük az újjáépítő munkát, és abban is világosan megállapítottuk az iskola helyét, fontoljuk meg *az iskola újjáépítő munkáját*. Mondottuk, hogy az újjáépítő munka mindig egyrészt a régi, éltető gyökérnek megmentése, másrészt pedig az új felépítménynek a kidolgozása. Lássuk tehát, hogyan végzi ezt a kettős munkát az iskola. Mondottuk, hogy az újjáépítő munkának kettős arca van: az egyik megmen-

ti azt, amit elpusztítani nem szabad: tehát a magvakat, a gyökereket; a másik pedig hozza a megújulást ott, ahol rombolás, pusztítás vagy kopás, törés vagy szétesés mutatkozik.

A) Az iskolának a gyökereket átmentő munkája a következőkben áll: *Megismerteti a gyermekeket a szellemmel és a szellemi világgal.* Azáltal, hogy gondolkodni tanítjuk a gyermeket, meg hogy olyan dolgokról beszélünk, amiket még eddig nem láttak, vagy nem tudtak (pl. számtan, fizika, földrajz, történelem), önkéntelenül is szembeszállunk azzal a romboló felfogással, mely a lelket teljesen el akarja temetni. Azt mondja, hogy csak az van amit látok, hallok; csak azzal törődöm, ami a bőrömrre megy, vagyis tehát csak az anyag, csak a test létezik, és az anyagi és testi világnál magasabb élet nem. Az iskola e munkájával szembeszáll, azzal a másik divatos felfogással is, hogy az ember csak magasabbrendű állat; mert hiszen világosan látja, hogy mire képes az ember, és mire nem képes az állat. Az állatoknak nincs sem számtanjuk, sem történelmük, de mégcsak földrajz után sem érdeklődnek. Ameddig az iskola iskola lesz, addig mindig a szellem fellegvára lesz, hirdetni fogja azt, hogy az ember nem csak anyag, nem csak test, de van benne egy csodálatos valami, ami láthatatlan, tapintással elérhetetlen és időtlen világba viszi, ez pedig a lélek. – Ha mást nem is tenne az iskola az újjáépítés terén, mint csak azt, hogy a szellemmel és lélekkel megismerteti a felnövekvő nemzedéket, már akkor is megtenné a magáét.

De ezen túl is megy az iskola a régi, életet szolgáló és továbbító gyökerek megmentésében. Megismerteti ugyanis a fiatal lelkeket azokkal az eszmékkel, melyek a magyarságot ezer éven keresztül mozgatták, válságokból megmentették. A magyarság állandó harca Kelettel és Nyugattal meggyökeret bennünk a nemzeti függetlenségnek az eszményét. Hiába ásta meg Kelet Muhihál és Mohácsnál a nemzet sírját, hiába akarta Nyugat Nagymajténynál és Világosnál eltemetni, még a vég közelsége sem tudta csatlósává tenni a magyarságot egyetlen szomszédos nagyhatalomnak sem. De nemcsak a külső függetlenség élménye szűrődik le az iskolai tanítás révén, hanem a belső szabadság, és a sajátunk szeretete és az ahhoz való ragaszkodás. Ugyanis a különböző felfogások és nemzetiségek szabadon működhetnek, másrészt saját rögéhez mindig mindenki ragaszkodott. Ebből alakult ki a magyarnak a saját portáján való urasága (amibe nem tűr beleszólást), de ebből származott a más dolgába való beleavatkozás kerülése is. A magyar nem szereti, ha kívülről erőszakolnak rá valamit, de ő sem erőszakoskodik senkivel sem. – És természetesen idetartozik a már magyar lényeggé vált kereszténységnek a hitvallása is, hiszen történelmi nagyjaink

- a tárgyilagos történelem tanítás keretében - mint nagy keresztények állíthatók, sőt állítandók be.

Ezek az eszmék mind a magyarság lényegévé váltak. És ha az iskola az akar lenni, aminek lennie kell, vagyis az egyetemes magyar művelődés és történelem közvetítője, akkor mind a test fölötti szellem, továbbá a magyar függetlenség, szabadságszeretet, önállóság és kereszténység szent eszméi, önkéntelenül is, mint a magyarság örök gyökerei ereszkednek bele a fiatal lelkekbe.

Ebben merül ki az iskolának az életet védő munkája az újjáépítésben.

B) Ahol viszont változtatni kell, ott is kiveszi részét, és nem kis mértékben. Hiszen sok pontot lehetne megjelölni, ahol az iskola az újjáépítés szolgálatában áll, de csak három pontot jelölünk meg, ahol elsősorban kifejti ezen áldásos tevékenységét. Mégpedig: 1. az egyenlőség és különbözőség egészséges és arányos felfogására nevel; 2. közösségi érzésre és fegyelemre szoktat; 3. a munka értékelésére és becsülésére irányítja a fogékony gyermeklelkeket. Vegyük tehát sorba!

Hogyan nevel **az egyenlőség és különbözőség** arányos felfogására az iskola? A társadalmi vajúdasoknak és forradalmaknak mélyén mindig e két eszme körül folynak a harcok. Hol elnyomott rétegek akarnak polgárjogot nyerni és a többi emberrel egyenlő elbánásban részesülni; hol pedig azok akarják a vezetést magukhoz ragadni, akik akár vagyoniilag, akár szellemileg különbeknek érzik magukat, akik tehát nem akarnak a többi ember sorsában és mértékében osztozni. - Az iskola a nagy egyenlősítésnek a helye. Hiszen a társadalom különböző rétegeiből származó gyermekeknek mind *ugyanazt* a szellemi táplálékot adja, egymás mellé ülteti őket, és szinte kiáltóan hangsúlyozza, hogy vannak bizonyos dolgok és igazságok, amiket nem sajátíthatnak ki sem vagyonosok, sem proletárok, de amelyek minden ember közkinccsei. Viszont a különbségeknek is meg kell lenni az életben, hisz két egyforma ember nincs. Erre a különbségre az iskola már rádöbbsenti akaratlanul is a gyermekeket, amikor osztályokba sorozza be őket. Az elsős nem mehet be a hatodik osztályba, mert nem odavaló, az ő helye az elsősök között van. Esztelenség lenne demokrácia-ellenesnek bélyegezni az iskolát, mert különbséget tesz elsősök, másodikosok és így tovább, a gyermekek között. - De egy osztályon belül is hatályosan segíti elő az egyenlőségnek és különbözőségnek egészséges arányát az iskola, amikor a jó és szorgalmas tanulót előnyben, a lusta és tehetségtelen tanulót megintésben részesíti. - Világosan látja tehát a gyermek, hogy bár mindnyájan *ugyanazt* a magyarázatot hallgatják, ugyanazokat a feladatokat kapják, ugyanazokat a könyve-

ket forgatják, de mégis más és más az elbírálás, más és más az eredmény: egyik jobban megfelel, a másik kevésbé, és hogy ennek a különbségnek *a saját maga tehetsége és munkája, ill. tehetetlensége és dologtalansága* az oka.

Az egészségesen újjáépített társadalomnak le kell vetkőznie a kivételező különbségeket, minő volt régebben úr és paraszt, hivatalnok és polgár, szellemi munkás és kézimunkás között, hiszen mindnyájan emberek vagyunk, és ebben egyek vagyunk. De le kell vetkőznie a gépies egyenlősítés elvét is, mely tekintet nélkül arra, hogy tehetséges-e vagy szorgalmas-e, egyenlőképpen bírál el, egyformán részesít az élet javaiban. – Erre pedig leghatékonyabban éppen az iskola neveli az embert gyermekkorától fogva! És mennyire szükségünk van nekünk most erre!

Másodszor nézzük meg, hogyan nevel az iskola **a közösségi érzésre és fegyelemre**. Mert jeleztük már fennebb azt, hogy a letűnt rendszerekben, de a háború okozta helyzetben is mennyire fellángolt az önzés, mikor mindenki a magáét nézi és keresi (gondoljunk az inflációs idők és a nagybani feketézők lelketlen mesterkedéseire!). A fegyelem megsértéseiről pedig nem is kell beszélnünk. Pl. a győztes Egyesült Államokat ellepte a bűnhullám (nemrég írta a sajtó, hogy egyetlen hónap alatt 12 ezer embert gyilkoltak meg, ugyancsak 12 ezret raboltak el zsaroló gengszterek, és kb. 100 ezer betörés és vagyonelleni kihágás történt). Hasonlóról panaszkodott hivatalos jelentésében a budapesti rendőrfőkapitány. Hát még amiket nem vesznek észre?

Az iskola már magában azzal, hogy sok gyereket gyűjt egybe, és őket – az oktatás sikere érdekében – rendben tartja, szükségképpen közösségi érzésre neveli őket, vagyis hogy ne tegye mindenki azt, amit akar, hanem legyen tekintettel az egyöntetűsége és az összhangra. Az iskolában, ha földrajzot tanít a tanító, akkor mindenkinek földrajzra kell figyelnie, és nem tehet fel számtanból kérdéseket, csak azért, mert neki úgy tetszik. Vagy ha írást tanít, nem kezdhet el az egyik gyerek fennhangon olvasni mondjuk pl. egy kedvenc költeményt, bármennyire tetszik is ez neki, mert akkor sohasem tanulnak meg írni. Vagy ha magyarázat van, a gyerek nem veheti elő tizóraját vagy nem járkálhat ki, mert neki úgy tetszik, hiszen akkor ő maga sem fogja a dolgokat megérteni, és a többit is zavarni fogja. – Maguk a gyerekek rendre intik a rendetlenkedőt. – Azzal a jelszóval, hogy ma demokrácia van, azt teszek tehát, amit akarok, rengeteg visszaélés történik. És az emberek valóban azt hiszik, hogy az az igazi demokrácia, hogy mindig és mindenütt azt tehetik, amit csak akarnak, és nem kell tekintettel lenniök másokra, a közösségre, a rendre. Holott ez tökéletesen téves értelmezés.

Ha így okoskodna a ember, nyugodt lélekkel dobálhatna ki téglákat az ablakán, mert „azt teszem, amit akarok”. Hogy a járókelőket fejen csapja, azzal nem törődik: „úgy kell neki, miért ment a járdán”. A határban nem lövöldözhetünk kényünkre-kedvünkre, mert járókelő embereket pusztítanánk el. Szabadok vagyunk, de ez a szabadság nem azt jelenti, hogy fordítsuk fel a rendet, hanem azt, hogy szabadon, okosan, belátva a rend és a fegyelem szükségességét, önként vállalkozzunk a renddel járó áldozatokra. – Ezt igazán csak a család és az iskola tudja kinevelni: mindkét helyen ugyanis az emberek saját bőrükön érzik a teljes szabadosság örülségét és lehetetlenségét. Akinek akkor kezd kedve kerekedni az éneklésre, mikor a család többi tagja már lefeküdt, annak hamar megmagyarázzák, mit jelent a közre tekintettel lenni. Így az iskolában is: a fegyelmi kötelezettséget szabadon és önként vállalják, hogy a közös munkában elérjék a célt: a tudás megszerzését.

Arról persze nem is beszélek, hogy az egymáson való segítségnek milyen tág tere nyílik az iskolában, különösen ahol ki van fejlődve az iskolai segítés, beteglátogatás rendszere. De ezeken túl is.

Lemérhetetlen az a munka, amit a közösségi érzés fejlesztése és a fegyelem szellemének ápolása körül végez az iskola. Mennyire kívánatos ez manapság!

Harmadik területe az iskola szellemi újjáépítésének **a munka értékelése és megbecsülése**. Mindenütt általános panasz, hogy megromlott a munka fegyelme. Az emberek elszoktak a dologtól és a könnyű élet felelőtlen oldalát választják. – Az iskola mutatja meg leginkább a befektett munka értékét. Aki tanul, az tud is – ha csak nem egészen tehetségtelen ember, de ez úgylis csak kivétel. És mennél szorgalmasabb a gyerek, annál nagyobb eredménye lesz munkájának. A látható és tapasztalható eredmény talán sehol sem olyan serkentő, mint éppen a tanulásban. A befektetett munka gyümölcsei sehol sem tűnnek fel olyan hamar és látványosan, mint éppen az iskolai tanulás terén. Viszont a hanyagság és lustaság sem olyan kirívó és olyan hamar megnyilvánuló, mint a műveltség alapjainak megszerzésében.

Íme, ezeket a mozzanatokat kívántam kiemelni az iskola újjáépítő munkájából. Lehetne még sokkal többet kiemelni; de az iskola tartalmi neveléséből nem is sokat említettem, tisztán csak az iskola pusztta létéből eredő nevelő erőket emeltem ki. Pedig lehetne szólni arról a rengeteg erkölcsi buzdításról és oktatásról, amiben részesülnek a gyermekek a különböző órákon: az olvasmányokból, a történelemből mennyi de mennyi eszményi tanúságot meríthetnek, a költők lelkes verseiből emelkedettség áradhat szét fogékony lelkükben.

De nem nyújtom tovább mondanivalómat. Az biztos, hogy mindnyájunknak úgy kell tekinteni az iskolára, mint az újjáépítési munka fellegvára, ahonnét mint arzenálokból a titkos erők sugároznak a gyermeki szívekbe, azokon keresztül pedig elesett társadalmi életünkbe. Az iskola az, ami megmenti a jövő generációk számára azt, ami a múltban a magyar élet gyökerét képezte, s ami nélkül magyar jövőt el sem képzelhetünk, hisz láttuk, a szellemiségbe vetett hit ébrentartását, továbbá a függetlenség, szabadság, önállóság és vallásosság különlegesen magyar élményeit és eszményeit, miképpen adja tovább a leszármazó nemzedéknek. De megtartó és lényegét továbbadó munka mellett az iskola hivatott megmutatni az új nemzedéknek azt, ami már avult, ami elhibázott volt, s azt is, amit a háború okozott: t.i. az egyenlőség és társadalmi különbségek nem veszekedésekre és forradalmakra, de békére és egyetértésre vezető egészséges harmóniáját, továbbá az iskola hivatott rászoktatni az embereket már gyermekkorukban arra, hogy ne csak önös céljaiknak éljenek, és ne kedvük szerint cselekedjenek, hanem mindig és mindenben önként vállalják a fegyelem és rend sokszor nem is könnyű törvényeit; és végül az iskola mutatja meg a megrendült munkaerőcsők világában, hogy a dologtalan élet csőd felé viszi a világot, viszont a komoly, szorgalmas munka mindig meghozza a maga bőven termő gyümölcsét.

És mert az iskola ennek az újjáépítő munkának a fellegvára, méltán elvárjuk, hogy az egész magyar társadalom – mely az újjáépítéstől hangos – mindenben arra törekedjék, hogy a magyar iskoláknak hagyományos békéje és rendje meg ne zavartassék, hanem a társadalom és közösség jótekingony védelmével megújult életre segíthesse a békére és boldogságra vágyó magyar gyermekeket!

A sükösdí plébánosi beiktatás

Részlet a plébánia „Historia Domus”-ából

1947. aug. 3-án volt a beiktatásom. Szombaton estére érkezett Dr. Kerner István nagyszemináriumi rektor, nekem gyermekkorom óta jótevőm és pártfogóm (anyámmal egy községből származnak), a budapesti szemináriumban 5 évig spirituálisom, a kalocsai szemináriumban pedig 8 évig előljárótársam; továbbá dr. Szedlay István kanonok, főesperes, 11 évig kollégám a

szemináriumban; továbbá Dr. Udvardy József teol. tanár, gimnáziumból osztálytársam, és kollégám 6 éven át; Kovács Vince vicedirektor, kik a szeminárium portását is kihozták, mert igen vágyott rá, és fehér kötényben, fehér kesztyűben szolgált fel.

Vacsora után a süködsi ifjúság fáklyás menettel vonult fel, s a nagykapun bejőve énekkel, s Kovács Endre beszédével köszöntött. Remek, szép, tiszta este volt, teleholddal. A beiktatásra kivonult az egész község. A plébánián öltöztem fel, és körmenetben jöttem értem, szép menetet képezve. Dr. Kerner István kanonok lépett a szószékre a Veni Sacte-n. Bemutatott a népnek, képességeimet és érdemeimet eltúlozva, és túl sok reményt fűzve pásztorkodásomhoz. Dr. Szedlay az oltárnál, mint főesperes, átadta a papi hatalom jelvényeit: templomkulcsot, stólát, evangéliumos könyvet, melyekhez – a Szatmár megyei szokásból – hozzátették még a kehely, tabernákulum-kulcs és rituálé átadását is. Csak baj támadhat, ha kétfelől irányítják az ilyen szertartást. A szószéken levő mindig magyarázatot fűzött a cselekményekhez, viszont annyi volt az átadni való, hogy a konferáló belelendült, s mikor már nem volt mit átadni, akkor is a bevezetést mondta: „Ezután átadja...” de nem tudta, hogy mit, ezért zavarában a rituálét másként magyarázta, de a főesperes feltalálván magát, átnyújtott egy könyvet. De a másik ismét csak inrisztál: „Ezután átnyújtja...” s megáll.. Hosszú csendben hiába intettek, hogy nincs már semmi sem, nem vette észre. A percekig tartó csendben már fecsegték a hívek is, s ekkor leszólt hozzánk: „Mi is következik?” ... Persze, elkezdtem az esküt, és így feloldódott a baj.

Hárompapos szentmise volt, közben prédikáltam. 10 órától 1/2 1-ig tartott. Az ebéd szűkkörű volt. Közben érkezett meg dr. Gyetvai Péter tb. kanonok, egyházmegyei főtanfelügyelő és Rózsahegyi György érseki szertartó, Grösz érsek úr autóján, kit mint kegyurat meghívtam a beiktatásra. Nagy megtisztetésnek vettem az Érsek úr atyai figyelmességét. Délután a vendégek jól érezték magukat. Este Szedlay, Udvardy, Kovács mint volt kollegák, meleg búcsúzást rendeztek: énekkel, zenével, és szóbeli tréfálgozással.

Időszerű elmélkedés Lukács 21, 25-28

Rekollektációs elmélkedés a kalocsai papságnak – kézirat

Nem eschatológikus hangulatot kívánnék megpendíteni Paptársaim előtt, midőn e korszakfordulóban tanácskozássra jöttünk össze.

A világvég várását történelem-bölcseleink úgy tartják számon, mint a kereszténység bizonyos elemnyedését a tevékenységekben. És ez valóban minden történelmi fordulóban fellépett, a kereszténység bölcsőjétől kezdve egész a mai napig, amikor is a fatimai jelenések s jövődölések páratlan népszerűsége nem utolsósorban éppen valamilyen végítélet közelségének feszültségéből származik. És ezek az eschatológikus érzések oly erővel jelentkeznek, hogy a kereszténységnek legerőteljesebb alakjai sem tudják emancipálni magukat. Egy Szent Pál, bár tanításában nem, de érzéseiben – a legtöbb exegeta szerint – meg volt győződve a világvég közelségéről. A népvándorlás püspökei, ezek a jellemkolosszusok, ide sorolva Nagy Szent Gergelyt is, úgy érezték, hogy a korforduló szörnyű szenvedései a közelgő ítélet előjelei.

Akárhogy értékeljük is a korszakfordulókban fellépő eschatológikus érzéseket, az tény, hogy megérezték a vég kifejeletét. És helyesen, mert a teremtés és megváltás nagy tényei után már csak egyetlen nagy esemény van, mely minőségileg igazán különbözik: a vég, a beteljesülés. Mint ahogy a fa életében is a magról való kelés döntő ténye után igazi nagy esemény a gyümölcsérésben való beteljesülés. Annyi tavasznak nekiiramlása és annyi őszenek lombhullatása csak előzménye, csak előlegezése a beteljesülésnek. Így a történelmi fordulóknak a vég dolgozik előlegezetten; s így minden korforduló egy preformált utolsó ítélet; egy darab belőle. Ezért érezték meg a keresztények minden korszakban az utolsó ítéletet, s ezért csapódott le ez az érzés akár az eschatologizmus, akár a millenarizmus formájában.

Ha ez így van, akkor a mai történelmi forduló is egy preformált utolsó ítélet. Épp ezért tesszük helyesen, ha gondolatainkat és érzésvilágunkat azokhoz szabjuk, amiket az Úr Krisztus az utolsó ítéletre mondott. Ha az ítélet preformáltatik, preformálódniok kell a magatartásoknak is!

„És jelek lesznek a napban, holdban és csillagokban, és a földön a népek kétségbeesett rettegése a tenger zúgása és háborgása miatt; és megder-

mednek az emberek azok várásától és félelmétől, mik a földkereségre jövendők” (Lk 21, 25–26). Minden történelmi forduló, így a mostani is, nagy események jegyében zajlik le. A Nap, a Hold és a csillag addig nem jel, míg pályáján marad; a tenger addig nem okoz sok embernek félelmet, míg ágyában nyugszik. – Azt látjuk, hogy eszmék napjai kigyulladnak, az élet világító motívumai elhomályosodnak, és a társadalmak szilárd csillagrendszerei zárt egységüktől idegen formát mutatnak. És a körülöttünk lévő tengerek is kilépnek medrükből felszabadulva szunnyadó állapotukból. Mondhatatlan fizikai energiák lépnek ki a porondra, és az atomerő titkos tudománya, mint elszabadult makrancos csikó, indul el előre ki nem számítható, ismeretlen tájakra. De felléptek a szunnyadó embertengerek is, az eddig megkötött társadalmi erők, és zúgnak és háborognak a maguk parttalanságában.

És – amint az Úr mondja – betölti a világot „a népek kétségbeesett rettegése”, „és megdermednek az emberek azok félelmétől és várásától, mik a földkereségre jövendők”. Valóban betölti az embereket a terror érzete a békés svájci polgártól a maga hatalmában kérkedő jenkiig. Minden átalakuló korszak a félelem és rettegés hangulatában indul el, és dermesztő, bénító hatását kiárasztotta az akkori emberekre. A jövőtől való rettegés és a jelen szörnyűségeinek rémülete jelöltetik meg az Úr által e lelki terror forrásául.

Vizsgáljuk meg magunkat, hogy mi mennyire engedtük oda szívünket a lelki terror áldozatául. Mennyire dermedtünk meg „azok félelmétől és várásától, amik e világra jövendők”? Nem érezzük-e, hogy lassan-lassan bénulnak lelkesüléseink, óvatosabbak kezdünk lenni az isteni igazságok hirdetésében, túl azon az okosságon, amit Jézus is megparancsolt nekünk. És megfagy a szeretet szent áramlata is bennünk Jézus ama jövendőlése szerint: „És minthogy megnövekszik a gonoszság, sokakban meghül a szeretet” (Mt 24,12), és hogy nem tudunk olyan irgalmasok lenni, mint amilyeneknek lennünk kellene? – Vagy másrészt a félelem nem tesz-e földiesen okosokká; és ezért törekszünk biztosítani életünket minden vonalon: nem lettünk-e engedékenyebbek a kelleténél? Nem próbáljuk-e kiépíteni magunk körül a biztosító gyűrűket? Vagy nem akarjuk-e túlzott gondoskodással anyagiainkat megszilárdítani, s közben megfélemlítünk az alimizsnálkodás és áldozatosság krisztusi hevéről és lendületéről? Vagy nem lep-e meg a jövő sejtésének rémülete azzal, hogy kiéljük magunkat, addig, amíg lehet? S apró élvezetekben és örömök hajhászásában töltjük életünket? Hisz Jézus is óvott ettől: „Vigyázzatok, hogy el ne nehezedjenek szíveitek tobzódásban és részegségben, és az élet gondjai között” (Lk 21,34).

Jézus előre megjövendölte a korfordulók érzelmi veszélyeit. Vegyük figyelembe intését.

„Az egek erői megindulnak, és meglátják majd az Emberfiát, amint jön a felhőkben nagy hatalommal és dicsóséggel” (Lk 21,26–27). A történelmi fordulónak rémségei és borzalmi a dolgoknak csak az egyik fele. Azok nem maguktól keletkeznek és lesznek, azoknak a mélyén valami fölséges valóság dolgozik. Az „eggek erői” akarnak bővebben és valóságosabban belépni a történelembe, és „az Emberfia jön” a rémséges eseményeken keresztül – mint ahogy az utolsó ítélet idején is – a világkatasztrófák éppen azért lesznek, mert jön az Emberfia. A történelmi események konvulzióiban Jézus ereje dolgozik. Mint ahogy a gejzír, ha föltör a földből, előbb fölszaggatja a nagy műgonddal és pepecseléssel készített kerteket vagy földeket, dobálja a sziklákat és sárrá változtatja a termő talajt, s csak azután tör föl a meleg ár zuhogó áradata. Jézus midőn jobban és bővebben akarja magát revelálni ebben a világban – olyan értelemben, ahogy Szent Pál a Krisztus teljességébe való növésről beszél – fölszaggatja a nyárspolgári kereteket, és mind a fizikai, mind a társadalmi, mind a szellemi világ mélyeit képező sziklákat feldobálja, hogy utat törhessen a bőségesebb élet. Az igaz, hogy maga a rombolás és összes velejárói nem krisztusi dolgok, mint ahogy a felszaggatott föld, repülő szikla és sár, sem a gejzír, de mindezek a gejzír erejétől mozognak. Így a mostani események is, ha nem is krisztusiak, de az Úr erejében mozognak.

Kialakítjuk-e magunkban a jelen eseményeknek ezt a teológikus szemléletét, vagy megragadunk az átalakulás szomorúságainak terméketlen sopánkodásában? Gondolunk-e arra, hogy a lezajló események mélyén – bármily bozalmasak legyenek is azok – mégis Jézus dolgozik és a lejátszódó események az Ő erejére és az Ő igazságára mutatnak?

Mert hogy a letűnt világban volt igazság és szeretet, de hogy nem volt egyetemes sem igazságunk, sem szeretetünk, az biztos. Elég csak a felszínre került embertömegre mutatni, akik a társadalom mélyén patkánylyukakban éltek, s mint ilyenek, patkányerkölcsökkel jöttek a felszínre. Tudtuk, hogy a társadalom mélyén emberek ezrei élnek, azt is tudtuk, mert éreztük, hogy segítenünk kellene rajtuk, próbálkoztunk is sokféleképpen. De kérдем: elég erős volt-e a szeretetünk? Volt-e egy kicsi abból a szeretetből mely ha nem is „életét adja barátaiért”, de amely vagyonát, idejét, vagy presztizsét ajándékozta volna ennek a nagy szolgálatnak? És mert sem igazságunk, sem szeretetünk nem volt egyetemes, most az elnyomottak jelentkeznek az igazságért és szeretetért. Ma még sötéten néznek, és a gyűlölet tüzei égnek

szemeikben, de éppen ezekkel a szemekkel kérik helyüket, emberi méltóságot és megbecsültetésüket.

Higgyük el, hogy ezek eddig meg nem élt és nem hangsúlyozott igazságokat, de valóban isteni igazságokat hirdetnek, ha ők maguk ezt nem is élik, mert nem is élhetik: ha maguk meg is csúfolják, és groteszkül mutatják be azokat. A forradalmak tüzeiben a Szentlélek tüzei égnék, mondja Prohászka püspök, csak a tisztulatlan emberi szenvedélyek teszik pusztítókká e szent tüzeket.

Ne tévesszük össze a pusztítást, sarat és sújtó köveket a gejzírral, de vegyük észre ezek mögött a közeledő és érkező, magát bővebben árasztani akaró isteni életet, az Emberfia jövetelét.

„Midőn pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjeteek föl, és emeljéteek fel fejetekeek” (Lk 21,28). Jézus e szavakkal megszabja a kereszteeny lelkülete viselkedését, már az átalakulások kezdetén. Jézus nemcsak azt kívánja, hogy akkor, amikor az emberek mind megdermedneek, akkor mi ne dermedjünk meg a félelemtől, hanem azt mondja: Emeld fel a fejed, egyenesedj ki! Ami nyilván az öröm, az ujjongás, a bátorság és a tetterős munkára készülés jele. A gejzírnek már akkor örülni, amikor még csak kertjeinket szaggaaja, és amikor a saras víz csak sziklákat dobál még!

Olyan magatartásra kell itt szert tennünk, mely homlokegyenest ellenkezik az eseményekkel, és amely nem vész bele a szenvedések terméketlen és sopánkodó szemléletebe. Mint ahogy Szent Péter apostol is írja: „Szerelme-sim, ne ütközzeteek meg az égető szorongataón, mintha valami *új dolog* történnék veletek; hanem örüljeteek, ha Krisztus szenvedéseiben részt veheteek, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örven-dezzeteek.” (1Pt 4,12–13). A kereszteeny számára nem új dolog a szorongataaás, melyen meg kell lepődnie. Igaz, a természet irtózik ettől, mint ahogy Szent Pál oly szemléletesen írja: „Azért is sóhajtozunk ebben / a földi sátorházban, / mert égi hajlékunkat *arra felölteni óhajajjuk*, hogy azt felöltvén mezíteleneknek ne találtaassunk!” (2Kor 5, 2–4). És „fohászakodunk a teher miatt, mivel nem azt akarjuk, hogy levetkőztessünk, hanem hogy felöltöztessünk, hogy azt, ami halandó, elnyelje az élet” (u.o.). De mindezekkel szemben áll: „Tudjuk, hogy ez a mi sátorházunk leomlik” (u.o. 1 vers). Tudomásul kell vennünk, hogy az átalakulások és az új világok nem organikusán nőnek ki egymásból, de leomláások és levetkőztetések útján, vér és könny között, sírás és vajúdások közepette születneek meg. Ezt nyugodt szívvel tudomásul kell vennünk, de nemcsak így, hanem a krisztusi élet gyaarodását a világban és a történelemben egyre bővebben kifejtő

Emberfiát örömmel köszöntő, emelt fejjel és egyenes derékkal elébe menő diadalmas lelkülettel.

Ez a szent optimizmus jellemzi a szent kereszténységet. A körülötte tomboló félelmeknek nem hódol be, hanem egyszerű és zavartalan lélekkel folytatja tovább életet építő és gazdagító tevékenységét. A karthágói székes-egyházban a diákonus a Exsultetét énekelte, mikor az ajtóban álló vandál nyíla a torkát átfúrta. A vivárium kolostorban a könyve fölé hajló szerzetes fejét csapta le a barbár kardja. Micsoda rémületekkel küzdöttek meg ezek a királyi lélek föntségével és nyugalomával!

A testi és lelki szenvedések mélyén Jézust észrevenni, az ő bőségesebb kinyilvánulását várni a történeसेktől, és Őt köszönteni: ez a papság mai feladata!

Kodolányi János áttérése

Kézirat, 1969. – Megjelent a Vigília 1989. májusi számában

János bácsival Zimándi Piusz révén kerültem ismeretségbe, majd barátságba. Zimándi 1955-ben azzal indokolta kérését, hogy kísérjem el János bácsihoz, hogy tapintatosan elő lehetne készíteni visszatérését az egyházba. Zimándi nem aktív térítést értett ezalatt – legalábbis én nem így értelmeztem, hanem úgy, hogy ha János bácsinak visszatérési problémái lennének, akkor készen állunk a szükséges teendők elvégzésére. Mindenesetre kölcsönösen megnyertük egymás szimpátiáját és hosszú vitákat folytattunk vallási dolgokról. Ő sokszor egészen meglepően tagadó vagy más felfogást védelmezett, mint ahogy azt szeretete és barátsága velem elképzeltetett; de mindig azt éreztem, hogy csak az álláspontomra kíváncsi, és az érveimet akarja látni: számot adatott velem hitemről, hitem egyes pontjairól.

Sokat beszélünk az egyházban folyó kérdésekről: XXIII. János pápa egyénisége, a zsinat, a zsinatban tárgyalt és nem tárgyalt kérdések, VI. Pál pápa, Teilhard de Chardin rendszere, igen nagy hatással voltak rá. Imponált az egyház modernsége, de az eszmények előtt való alku nélküli helytállása is, amikor a modernséggel szemben ezeknek az eszményeknek további képviselésére vállalkozott (Humanae vitae, cölibátus). De én soha elő nem hoztam (legtöbbször Zimándival együtt voltunk nála), ő sem tett célzást vallási ügyeinek rendezésére.

1967 júniusában üzenetet kaptam Zimánditól, hogy János bácsi szeretne áttérni, és kért engem Zimándi – mint aki gyakorló lelkipásztor vagyok –, hogy minden szempontból vegyem át lelki ügyét és keressem föl mielőbb Akarattyán. Azon a nyáron – káplánom beteg volt, Pali bátyám Nagysomkúton (Romániában) májrakkal haldoklott és hívott – eléggé elfoglalt voltam, így csak július közepén írhattam neki, hogy meglátogatom. De ismervé ideges és nyugtalan természetét, előre mentegettem magam, ha netán közbejövő váratlan lelkipásztori feladat miatt az ígért napra nem mehetnék (pl. temetés a faluban), akkor másnap vagy harmadnap megyek kocsival, a szomszédom, Kühner János öregcsertői plébánossal. Erre jött postafordultával egy lap: „Kedves Abbém! Lehet így is, lehet úgy is, amúgy is. De legjobb emígy: jöttök holnap reggel 5 órakor és elmentek szeptember 1-én az éjféllivel.” – Nekem Miskén nem jött temetésem, sikerült a jelzett napon menni. Autósomat – mint papot – diszkréten figyelmeztettem, hogy egy kis idő után hagyjon magunkra, hogy a lelki dolgokat elintézhessük. Vittem magammal szent kenetet is, mert arra gondoltam, hogy talán betegségének súlyosodása váltotta ki ezt a nekem váratlannak tűnő fordulatot.

Július 26-án délután értünk Akarattyára. Várt; a kertkapu nyitására már köszöntött, jókedvűen és lelkesen; a háza előtti verandán üldögélt a hűvösben. Én mindjárt rátértem a jelentkező levemben jelzett problémára, ami akkor foglalkoztatott, t. i. az egyházban meglévő holt terhekről, amikre hívó lapjában is utalt: „... talán jut idő arra is, hogy a felvetett kérdéseket megbeszéljük, azaz: miként lesznek a kerékkötő erők kereket lendítő erőkké!” Ezt azért is tettem, hogy a kíséromnek ne nyomban kelljen fölkelnie és eltávoznia. Érdekes és különös volt, hogy máskor komolyan nézett szembe kérdéseimmel, most mintha félvállról vette volna, fölényeskedni kezdett és – mintegy elbagatellizálni akarta az engem nagyon mélyen foglalkoztató problémát. Kissé meg is lepődtem, majdhogya meg nem ütköztem ezen. De a következők megmutatták, hogy miért. Ugyanis nem kisebb meglepetésemre a kísérom előtt rátért lelke rendbehozásának ügyére!

– Mert tudjátok, filozofálgatni, meg okoskodni lehet sokat, de csupán egy van, ami számít: Isten kegyelme.

És pár szóval még fejtegette a kegyelem-szolgáltatás nagy valóságát és irgalmát, úgyhogy visszautunkban Kühner János, aki 21. éves papi szolgálatát töltötte, azt mondta: – Életemben még így és ilyen szépen nem hallottam a kegyelemről beszélni senkit sem. Fölért az a pár mondat egy lelkigyakorlattal!

De nem időztünk a témánál sokat, hanem kérdezte: Mit kell tennie, hogy a katolikus egyházzal rendezze majd ötven esztendeje megszakított kapcsolatát. Nagy gondot okozott neki, hogy nem tud elmenni két tanúval kijelentkezni az illetékes református lelkész elé; de természetesen vállalja, hogy elmegy. – Vagy írásban is elég? – kérdezte. Megnyugtattam, hogy erre most már nincs szükség, mert a kijelentkezést az állami törvények írták elő, míg az egyházat el nem választották az államtól. Hanem, – és most elsoroltam a tennivalókat – nekem engedélyt kell kérnem az illetékes egyházi főhatóságtól a kiközösítés alól való nyilvános feloldásra, el kell végezni a szentgyónást és szentáldozást, föl kell venni a szentkenetet és rendezni kell az érvénytelen házasságot. Mindezt nagy figyelemmel hallgatta, hozzájárult. Azt gondoltam – és indítást is tettem –, hogy most is kell már legalábbis a lelkiismereti fórumon valamit tennem. De elhárította, mondván, hogy nem eléggé alkalmas a légkör, a család, bár tud róla, de unokái is lenn vannak, szeretné ezt olyan légkörben elvégezni, ahol az elmélyülés, magány és csend biztosítva lesz. Tehát majd ősszel visszamegyünk Pestre, és ott keresünk alkalmas időt. – Megnyugodtam, hogy nem egy betegségi depressziós hangulat váltotta ki ezt benne, hanem egy régóta érlelődő folyamat felszínre jutása volt.

Ha Kodolányi vállalta is a nyilvánosságot, olyan értelemben, hogy kijelentkezik elhagyandó egyházánál és bejelentkezik a katolikus egyházba, azért az érződött, Zimándival is úgy ítéltük, hogy a legnagyobb diszkrécióval kell az ügyet intézni. Ezért vártam az alkalmat, hogy vagy Veszprémbe vagy Esztergomba mehessek – de inkább az utóbbi mellett döntöttünk –, és a szükséges engedélyt megszerezzem Schwartz-Eggenhofer apostoli kormányzótól. Nem nagyon mozoghattam, s azért végül is megkértem Budai Dezső bazilikai kiséítő lelkészt – Kodolányinak lelkes olvasója és nagy híve volt –, vinné el iratomat a Pesten időző Kormányzóhoz, és négyszemközt kihallgatás során kérje meg számomra a szükséges ordináriusi engedélyt. Készségesen vállalkozott rá. Írásomban Kodolányi beállítottságát jeleztem, s azt is írtam, hogy sohasem írt az egyház ellen. Erre – Budai szerint – a Kormányzó azt a megjegyzést tette:

– Hát azért azt sem lehet mondani, hogy katolikus! – És utalt az *Égő csipkebokor* című regényére, amit éppen akkoriban olvasott az ősz főpap. De teljesen rám bízta a dolgokat. Én diszkrét kezelést kértem. Beleegyezett, csak azt mondta, hogy a házasság orvoslását kellene bejegyezni valahová.

November közepe után voltunk. Elmentünk Zimándival, hogy majd a teendőknek legalább egy részét el fogjuk intézni. Látogatásunk bejelentésekor virágnyelvet használva utaltam az áttérésre. Odaérve nem látszott

hozzákészültnek, örömmel vette az engedély megszerzését. És utalt arra, hogy baj lesz a hitvallással, mert neki nehézségei vannak a Mária-dogmákkal. Mária istennősítése ellen lázongott, nem Mária ellen. És Jézus regényére célozva kifejtette, hogy ő mennyire tiszteli és szereti Mirjámot, Jézus anyját. Én próbáltam úgy beállítani a dolgot, hogy a Szűz Anya istennősítésének hiedelme csak protestáns hiedelem, a katolikusok nem így értik. Beszámoltam Máriapócsra, Szeged-Alsóvárosra tapasztalt nagyméretű zarándoklatok lelkületéről. A túlzottnak látszó Mária-tisztelet a nagyobb mérvű csodálatos eseményeknek köszönhető, amik Mária közbenjárására történnek. De ennek bibliai alapja van – mondtam –, és idéztem Jézus utolsó vacsorai beszédéből: „Aki bennem hisz, ugyanazokat a tetteket fogja végbevenni, amiket én magam cselekszem, sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál” (Jn 14,12). Mária volt az első és legnagyobb hívó, így Jézus szava értelmében ő tud olyan, sőt nagyobb tetteket végbevenni, mint Jézus. Nem különös tehát, ha a nagyobb tettek nagyobb csodálatot és kultuszt váltanak ki a népben, mely elsősorban konkrét gondolkodású. De ezt csak gondolkodási témának adtam föl neki. Különben utaltam arra, hogy ez sem fog gátat vetni az áttérésnek, ha nyitva hagyja a belső fejlődés számára lelke kapuját. Szent Pált idéztem: „Amiben még másképp gondolkodtok, azt Isten majd föltárja nektek” (Fil 3,15).

Ekkor kértem meg arra is, hogy amíg szellemi erejének birtokában van, adjon számot belső fejlődésének útjáról, mely visszavezette őt az egyházba.

– Persze, ti most ki akarjátok használni az egyházatok javára az én pálfordulásomat, és zászlólengetés meg harsonázás közben akartok büszkélkedni a megtévedt bárány hazatérésén – mondta évődve. Utóbb kiderült, hogy ez az elhamarkodott kérésem, amit ő félreértett (hiszen nem a nyilvánosságunkat kértem én ezt; mindent diszkréten csináltam, még azt is, amit nyilvánosan akart tenni!), némi késleltetést vitt bele az áttérés végrehajtásába.

Gondban voltunk Zimándival: nem akartuk sürgetni – éppen a „triumfálás” hiedelme miatt, viszont olyan ingadozó volt a vérmérséklete, és olyan abnormis frontátvonulások voltak, hogy bármelyik elviharozhatott volna.

December 8-án jónak láttam levélben is rögzíteni az áttéréssel kapcsolatos teendőket. Levelemben utaltam a Szeplőtelenül fogantatott Szűz Anyára – és lélekben valóban rábíztam ezt a késlekedni látszó ügyet. Karácsony előtt még az 1. (hitvallás) és az 5. (házasság érvényesítése) pontokat kérte Zimándi útján. Pár napot késnem kellett. Mikor odamehettem, el volt foglalva, kiadójától várt tárgyalásra valakit. Kérte, hogy két karácsony között, vagy januárban keressünk rá alkalmas napot. Nem tudom, leolvasta-e arcomról azt, amit éreztem, vagy csak a barát lelki finomságával

megérezte belső csalódottságomat ez újabb halasztáson, de nyomatékosan szemembe nézett és erőteljesen mondta:

- Gellértem, az a nap nem gyásznappal lesz életemben!

Megnyugodtam bensőmben: ez az ember lelkileg már rendben van, a damaszkuszi út látomása már megtörtént, csak az van még hátra, amit Pálnak jelzett a damaszkuszi út fényéből szóló Úr Jézus:

- „Menj be a városba, ott majd megmondják, mit kell tenned!” (ApCsel 9,6). El is határoztam, hogy majd aktívabb leszek.

Röviddel látogatásunk után hírt kaptam Zimánditól, hogy frontátvonulás-kor nagyon rosszul lett, így karácsony után sem mehettem. Ennek részben örültem is, mert ismétlődő rosszulletei, halálfélelmei nem váltották ki benne a szentségekben való kétségbeesett kapaszkodást: tiszta fejjel, kiegyensúlyozott fizikummal és idegekkel akarta végigélni a szentségeket.

Január közepe táján kaptam a hírt Zimánditól, hogy most már alkalmas lenne az átvétel. Siettem mindjárt Pestre, és bejelentkeztem telefonon. Türelmetlen sürgetés volt a válasz: miért késlekedem, miért nem csináltuk korábban. Tényleg, valami félreértés is közrejátszott. Az egek – úgy látszik – azt akarták, hogy Szent Margit napján történjék meg az áttérés. Legkedvesebb regénye a Boldog Margit volt.

A KEGYELEM ÓRÁJA

Szent Margit napján – hangsúlyozom, ezt nem számítottuk ki – előző napi megbeszélésünk alapján Pesthidegkúton Waigand Józsefnél miséztem, tőle kértem reverendát, karinget-stólát, onnét vittem az Oltáriszentséget is. Érthető izgalommal közeledtem a Böszörményi úthoz. Zimándival a lakásnál adtunk találkozót de már a villamoson találkoztunk. A titkunkat csak mi tudtuk, az elfogódottság és a szentség jelenlétének áhitata betöltötte lelkét. Arcáról ezt olvastam le. Csendben mentünk a villamosmegállótól a lakásig. Jutka lánya az első csengetésre azonnal jött – mindig volt valami probléma a csöngővel, most nem. – Az előszobában akartam átöltözni papi ruhába, a karinget is felöltöttem volna, Zimándival való megbeszélésünk alapján, sőt piros gallérom, mellkeresztem-gyűrűm is velem volt, mert láthatólag tetszett neki Péccsel kapcsolatos püspöki kinevezésem, és valahogy az is érződött az egészen, hogy a pécsi püspökséggel kapcsolatban támadt lelki konfliktusát a pécsi püspökséggel kombinációba hozott ember hozhatja rendbe. Így azt gondoltuk, imponálni fog neki, hogy plenis coloribus – mint mondani szokták – jelenek meg az egyház képviselőjeként az egyház szolgájaként. Jutka azonban közölte velünk, hogy váratlanul

befutott a takarítónőjük, ezért a diszkréciót megőrzendő menjünk egyenesen János bácsiék szobájába. Mondanom sem kell, megindultan léptem át küszöbüket, és megcsapott annak az áhitatos várakozásnak a hangulata, amely fogadott: a sezloneon ült feleségével együtt, egymás mellett, és a máskor nagyhangú, széles vidámságú vagy mindjárt csipkelődő köszöntés helyett a megilletődöttség hangfogóján átszűrt örvendezéssel üdvözölt. Mindjárt át akartam egyházi ruháimba öltözni, de azt mondotta: nem fontos, neki így is az vagyok, aki a ruhában. Ezért nem bajlódtam az átöltözéssel, hanem mindjárt az asztalkára tettem a táskából kiemelt szentséget és kegyszereket.

- János Testvér - kezdtem -, vallásunk legszentebb titkait hoztam el ma házatokba és szobátokba. És ezért most mindennapi életek, örömeitek és küzdelmeitek helye templommá, Isten kegyelmének templomává lesz. Templommá szentelem tehát először is szobátokat. Magyarul végeztem az imát: „Hints meg Istenem izsóppal, és megtisztulok. Moss meg engem és fehérebb leszek, mint a hó. Könyörülj rajtam Istenem, és mérhetetlen irgalmadban töröld el bűneim sokaságát. Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek. Miképpen kezdetben most és mindörökké. Amen. - Mutasd meg, Uram, irgalmasságodat - És a Te üdvösségedet add nekünk! Uram hallgasd meg könyörgésemet - és kiáltásom jusson eléd! Az Úr legyen veletek! Könyörögiünk! Hallgasd meg, Urunk, mindenható örök Isten könyörgésünket, és méltóztassál e hajlékba elküldeni kegyelmed angyalát, aki őrizzen, védjen, gyógyítson, tisztítson, vigasztaljon, és örvendeztesen meg mindenkit, aki ebben a házban van. Ki élsz és uralkodol, Isten mindörökkön örökké, Amen.” És meghintettem a szobát a négy égtáj felé szenteltvízzel. Azután ezt mondtam: „János bácsi! A teremtés hajnalán az Isten Lelke lebegett az ősvizek fölött; a sötétségben, a kialakulatlanságban Isten Lelke gyújtott fényt és teremtett formát. Hívjuk most ezt a fényt gyújtó és formát alkotó Lelket, hogy eléje kitárt lelkedbe és egész életedre rendet, megnyugvást és békét hozzon.” És elimádkoztam - a szertartáskönyv szerint is előírt - Veni Creator himnuszt Sík Sándor fordításában (Szent Vagy Uram énektár 97. sz.). Majd a könyörgést hozzá: „Küldd el Uram Szentlelkeidet és újjáteremtődünk - és megújítod a föld színét. - Könyörögiünk! Isten, te a Szentlélek által világosítottad meg híveid szívét és tanítottad, add - kérünk - hogy ugyanazon Szentlélekben mindig a helyeset tegyük és vigasztalásának mindig örvendhessünk, ki élsz és uralkodol mindörökké. Amen.” Majd hozzá fordultam és ezeket mondtam: „Úgy érzem magam, mint a damaszkuszi Ananiás Saul előtt, kit az országúti látomás legyőzött, de neki kellett megmondania, mit kell tenni. Te is találkoztál életed útján a

Krisztussal, és te e kegyelmi történés után előttem állsz s kérde: mit kell cselekednem. Én most Jézus egyházának nevében mondom neked: Békülj meg Isten egyházával, melyet elhagytál: tégy hitvallást a két tanú jelenlétében és bízd magad az egyház vezetésére a hit és erkölcs, a kegyelem és az üdvözülés dolgában. Mondjuk el a Hitvallást! Majd én olvasom, úgyis alá fogod majd írni!" – És kezdtem az apostoli Hitvallást előimádkozni neki, féltem, hogy az izgalom és a még utánunk lévők kifárasztják. De azt mondta: Hagyd! Majd én magam. És elmondotta a Hiszekegyet, minden szót tagolva és hangsúlyozva. Az abiuratio haeresis pótlására hivatalosan hozzátett mondatokat is – erről előbb is beszélgettünk – értelem szerint elmondta, a hit és erkölcs dolgában hozzátette az „ex cathedra” kifejezést is.

Ekkor kértem, hogy a bűnbánat szentségében keresse Isten megbocsátó irgalmát, hiszen feltámadása után bűnbocsátó Lelket lehelt tanítványaira. Ezért Feleségét és Zimándit távozásra szólítottam föl.

Szentgyónása életem egyik legnagyobb papi élménye: amilyen hideg, bíráló és boncoló, szinte a kegyetlenségig szigorú tudott lenni, ennél keményebben tette mérlegre önmagát. Senkit és semmit nem hagyott ki, pozitív és negatív tendenciáit Isten világosságában értékelte.

– Minderre kérem az Isten bocsánatát! – zárta le.

Földrehozás után behívtam Feleségét és Zimándit. Közösén mondtuk el penitencia gyanánt a Miatyánkot, lassan, értelmezve szinte a kéréseket. „Az Úr Jézus azt mondotta: Ha rám akartok emlékezni, tegyétek azt, amit én tettem az utolsó vacsorán kenyérrel a kézben: Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, mely értetek töretik meg. Elhoztam neked a Krisztus testét, áldott jelenlétének titkát; ezt a hihetetlen valóságot: Ő áll most előtted, Ő megy most hozzád, hogy szent találkozásokkal megpecsételje üdvösségedet. Előkészületre imádkozom, gondolatban kísérd azt, amit hallasz, hogy egy legyen imádságunk:

Mély alázattal és imádatlal borulok le előtted Uram Jézus, és hiszem, hogy valóságos Isten és valóságos ember vagy jelen, ég és föld királya, szegény emberségünk kegyes megváltója és üdvözítője. Köszönöm, hogy a kereszten kiömlő véreddel megváltottál és most a bűnbocsánatban megtisztítottad szívemet minden bűnemtől. Nyomorúságom mélységéből kiáltok hozzád: könyörülj rajtam. Hitemmel hiszlek, reményemmel tartalak, szeretetemmel várlak: egy hosszú élet küzdelmes keresésével és igazságra való sóvárgásával, annyi tévedés és kimondhatatlan szenvedések sorozata után Téged várlak és Benned akarok nyugalmat találni. Jöjj, Uram! Meghajtom magam Előtted alázatos bűnvallással, hogy felemelj magadhoz kegyelmeddel. Gyónom a mindenható Istennek...” – Ezt végig elmondtuk, majd: „Irgalmaz-

zon neked... Oldozzon fel téged..." Felmutatva a Szentostyát: „Íme az Isten Báránya, íme ki elveszi a világ bűneit. Hiszed-e, hogy Jézus maga jön hozzád az Oltáriszentségben?” – kérdeztem s halkán felelte: „Hiszem.” És háromszor elmondtuk: „Uram, nem vagyok méltó...” Hozzátettem: „Krisztus teste őrizzen meg téged az örök életre. Amen.”

Láthatóan mélyen megindult volt a pillanat szentségétől, de fáradtnak is láttam. Azért csak rövid hálaadást imádkoztam elő: „Úgy érzem magamat, Uram, mint a betlehemi barlangban: életem hidege, sötétje, bűneim szennye közepén Te világítasz, mint szóltan Kiseded. Nem riadtál vissza a hideg fogadtatástól, sőt itt ütötted föl jóságot, örömöd sátorát, ugyanannyira, hogy az emberiség nem tudja elfeledni. Nyiss hát szent forrást az én lelkem barlangjában is, tölts el jóssággal, szeretettel, örömmel és békével, hogy Benned mindig nyugalmat találjak lelkemnek. Adj erőt nyomorúságomban, gyógyítsd meg bénaságomat, adj erőt szenvedéseimben, maradj velem életem esteledésében. – Áldd meg azokat, akiket szeretek: életemnek, örömeimnek, szenvedéseimnek társát, családomat; ezt a szegény országot. –”

Fáradtságára való tekintettel – ő is kérte, magam is úgy akartam – a szent kenet szentségét máskorra hagytam, de a házasságuknak gyökerében való orvoslását (sanatio in radice) kinyilvánítottam e szavakkal:

„Kedves János bácsi és Tildy! Majdnem ötven esztendeje, hogy egy nagy szerelem összekötötte magukat: e szeretet adott új fényeket és erőket mindkettőjüknek, hogy vállalják az otthonuktól való elszakadást, és azt a küzdelmes utat, ami emberi keserűségekkel, de nagy eszmei feltárulásokkal teljes. Ezt a szerelmet az egyház most kezdettől fogva szentségének ismeri el, és áldását úgy adja, hogy Isten kegyelmével töltsse el ennek a majd félévszázados szeretetközösségnek minden örömét, minden diadalát, de minden küzdelmét és minden szenvedését. Ettől fogva tekintsenek az elmúltakra úgy, mint Istentől áldottakra; és a jövőkre, mint Isten kezével készítettékre.” Rájuk adtam a házasság szentségének kiszolgáltatásakor mondani szokott utolsó áldást: „Áldjon meg titeket az Atya Isten, őrizzen meg titeket a Fiú Isten, világosítson meg titeket mindig a Szentlélek; mutassa meg fénylő arcát nektek az Úr és könyörüljön rajtatok; tartsa rajtatok gondviselő szemét az Úr, és adjon békességet éltetek minden napján. Töltsön el titeket minden áldásával és adja meg bűneitek bocsánatát, hogy vele és belőle éljete földi életek útjain, és e földi élet után általa éljete az örök boldogságban.

Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. Amen.”

Ezután meleg szavakat váltottunk mind vele, mind Tildyvel. Majd kértem, hogy írja alá a Hitvallás formuláját és felvettünk egy jegyzőkönyvet négy

példányban. Ekkor kért meg arra, hogy halála esetén én temessem el. Majd tréfásan feleségére mutatva mondotta:

– „Ez a jebuzeus vagy miféle hitű is szeretne mondani valamit.”

És ekkor kért meg Tildy, hogy János bácsi mellé a temetőbe én kísérjem ki és imádkozzam fölötte. Ezt persze megígértem.

Minthogy eléggé elnyúlt ottlétünk, és János bácsi végig feszülten figyelt mindenre és a legteljesebb átéléssel kísérte a szertartásokat, nem akartunk hosszabb ideig ott lenni.

Mondanom sem kell, hogy sokáig hatása alatt voltam a Lélekjárásnak.

Későbbi időkben, mikor magunkra maradtunk, ő szólított fel: – Atyám, húsvéti idő van, jó keresztény ilyenkor bűnbánatot tart. Oldozz fel bűneimtől. – Gyermeki alázattal és őszinteséggel gyónt. Utolsó betegségében klinikán feküdt, nem lehetett hozzáférni. Így nem lehettem mellette.

Kodolányi János koporsójánál

Megjelent a Vigilia 1969. novemberi számában

Befejezted, keresztény testvérünk, Kodolányi János, földi életed útját, és elérkeztél – te nagy hívő és álmodó – mint Juliánusz barátod, hited és álmaid „Magna Ungariája”, az örökkévalóság határára. És most már Juliánusszal látod, hogy amit álmodtál, nem álom, és amiben hittél, az valóság.

Mielőtt – mint Mózesed testét – elrabolná tőlünk testedet a föld éhes szája, számot vetünk életed útjáról, amint Te is számot vetettél nem is egyszer az írott betű nyilvánosságával is, és a bűnbánatot s bűnbocsánatot keresők gyónásaival is.

Ki tudná azt megmondani, hogy milyen titkos látomások hívtak el a „Süllyedő világ”-ból, és milyen titokzatos küldetések „Vízválasztói” különböztek el egy nagyon magányos prófétai hivatás szolgálatára? És ki tudná megmondani, mi adott erőt Neked arra, hogy győzzed lélekkel a sivatagok mindent elnyelő és homokkal betemető világát? Jártál Te is – mint Mózesed – a Keserűség tavánál és a Perlekedés helyén. Milyen keserűségekkel telt tavak és tengerek kísérték életed útján?! És a perlekedések vízei mennyire átjárták hetven esztendődnél csaknem minden napját? Perlekedése Istennel az emberek miatt, és perlekedése az emberekkel az Isten miatt.

Igen, perlekedtél Istennel keserű perlekedésekkel születésed, szerelmed, népedhez és embertársaidhoz való küldetésed, és legelsősorban gyermekkorod óta kínzó és egyre súlyosodó, utolsó éveidet pedig teljesen megbénító betegséged miatt. Elmondtad Jeremiás prófétával Istenednek: „Olyanná lettél számomra, mint a csalóka patak, melyre számítani nem lehet” (Jer 15,18). És hányszor kiáltottad ugyancsak Jeremiás próféta keserűségével: „Nem törődöm vele, nem beszélek többé az Ő nevében” (Jer 20,9).

És perlekedtél az emberekkel az Isten miatt, aki az út, az igazság és az élet; aki a szeretet, az egység és a teljesség. Hiszen Te is úgy tudtad, hogy „az Isten van valahogy minden dolgok alapján” (Ady). Így tudtad azt is, hogy aki utat keres, valahogy Istent keres, aki az igazságra szomjas, az Istenre szomjas; aki az életet igényli, az Istent igényli; tudtad, hogy a szeretet az Isten szikrája; az egység és a teljesség vágya, az Isten vágya. Hány utat jártál meg? Hány igazságot kerestél, szerettél meg és vetettél el? És hogy szomjaztad az életet, a szeretetet? És hogy szenvedted az egység és a szeretet hiányát? Mindezeket keresve perlekedtél szeretteiddel, barátaiddal, ellenségeiddel és híveiddel, egyházaiddal és népeddel: az egész világgal.

Mindez – emberfeletti testi szenvedéseiden túl – nagy szenvedővé tett Téged lélekben is!

Pascal lelki gyötreimeinek éjjelében hallja az isteni szót: „Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna.” És valóban, Jézus azt mondja: aki kér, kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek kaput nyitnak. A lázadások és a tusakodások mélyén ott rejtőzhet az Isten ösztökéje, mint Saulban, mely ellen fölöslegesen bár, de mégis rugdalózik az ember. A sziklás völgyek tövisbózóitjaiban vergődő bárányok még nem tudják, de a sziklák már érzik az őket kereső Jézus lábanyomának melegségét!

Te is így voltál, Kodolányi János, mert Mózesed végül is odaérkezett az Ígéret földjéhez, Juliánuszod megérkezett élete álmához, Te pedig az Istenhez.

Mikor a szentgyónáshoz és a szentáldozáshoz járultál, nem engedted, hogy elimádkozzam a Hitvallást. Azt mondtad: Hagyd, majd én magam! És megrendítő átéltséggel, egy lélek kiérett öntudatával és a sokat látott ember alázatával mondtad el a Hitvallást. Hisszük, hogy a Te szemeden is ott csillogott halálod pillanatában az a könnycsepp, amit Te Boldog Margitod szemére álmodtál, melyben benneragyogni láttad a megtáruuló isteni világ teljességét. Ez az örök világosság fényeskedjék Neked most, mikor országába vezetett Téged az Úr. Nyugodjál békében! Ámen.

A Prokop-képek ürügyén

*Válasz egy olvasói levélre,
melynek írója megbotránkozott a lapban közölt Prokop-képen
Új Ember, 1980. június 22.*

Szemlélet kérdése, mit tartunk a szép rendeltetésének. Falusi plébániám folyosóján egy parasztasszony meglátta Prokop stációit. Hazaszaladt, elhozta az anyját, hogy nézze meg azokat, mert – mint mondta – ilyen szép képeket még nem látott. Tudtuk nélkül kihallgattam a beszélgetést. Ezt mondta: „Ezt nem azért festették, hogy valami szépet fessenek, hanem, hogy azt fessék meg, ami volt.” Ennél precízebben nem lehet meghatározni a prokopi és benne a modern művészet fogalmát. Mert „valami szép” lehet egy galambos Madonna vagy egy portalan ragyogásban tündöklő Krisztus-alak, de az emberközeli szemlélt evangéliumnak több lesz a mondanivalója a mai ember számára. Prokop képei – mint egyik kritikusa megállapította – megszólítják az embert. A modern műalkotások nem passzív szemléletet várnak, de szinte fölhívják: csináljuk együtt! Meg kell próbálnunk a művésszel együtt meglesni a pillanatot, amit élénk akar vetíteni.

Lehet, hogy nem mondja el szóról szóra teljes történelmi formájában. Nem rajzolja ki a kezeket-lábakat, és csak sejteti az arcot, vagyis vonallá lényegíti az életet. De a vonalak lendülete vagy emyedtsége kifejezi az ábrázolni kívánt jelenet hangulatát.

Első tekintetre a kép megértése nem ötlük szemünkbe, csak ha elsajátítottuk egy kissé a formanyelvét. De ha megnyitjuk szívünket üzeneteinek befogadására, a kép is megnyílik számunkra.

Persze ez az absztraktizáló művészet egyelőre még nem a néptömegek ízlése szerint való. De úton van, hogy azzá legyen. Jellemző erre az, hogy a VIII. században egy délfancia városban ásás közben egy márvány görög istenszobrot találtak. Jelentették a püspöknek, aki diadallal vitette be a városba, mint valami nagy művészi értéket. A lakosok meglátták a szobrot, s ezt mondták: hát ez az a nagy valami? Hisz ez éppencsak olyan, mint mi vagyunk! – A perpignani kereszt kora és világa volt ez, melyre nem tudom, milyen káromlásos hangulattal néznének azok, akik nem érzékelik a kor áhítatát. Ezen megrázóan rémes és borzalmasan csúnya a Krisztus. De

lehetne-e jobban kifejezni, igazibban érzékeltetni a prófétai szót: „De én csak féreg vagyok, nem ember” (Zsolt 22,7).

Az emmausziakat szép dolog andalogva elképzelni. Voltaképpen azonban tört reményűek és – mint Krisztus mondja – késedelmes szívűek voltak. Bár lángolt a szívük a krisztusi szavaktól, de mégis volt bennük valami tragikus emberi elesettség. Hisz még a lángolás sem fordította őket vissza Jeruzsálembe: a kiábrándultság erősebb volt bennük. És Jézus irgalmas együttérzése otthonukba is bekíséri ezeket az összeomlott lelkeket. Nem felülről, a szellem magasából hajlik le hozzájuk, de velük együtt járja az elszomorodottak útját. – Ezt a pillanatot ragadhatta meg Prokop. És olyan nagy baj az, hogy Jézus az emmausziak kiábrándultságáig leszáll?! Mert az emmausziak nem akkor voltak a legmélyebb ponton, amikor Jeruzsálemből elindultak, hanem a fölismerés előtti órákban. Így lesznek az emmausziak a modern lélek képviselői: ti., akik hallják a hit homályából beszélő Krisztust (az egyházban), mégsem térnek ettől vissza a hit Jeruzsálemébe.

Mindezt aligha lehet történeti ábrázolással elmondani, de elmondhatják a vonalak egybevágó „kuszáltságai”. Az biztos, hogy mindnyájunk előtt imponálóbb lett volna Jézus, ha mindjárt az út elején diadalmas hadvezérként visszaparancsolja őket Jeruzsálembe. De tehetünk mi róla, hogy Urunk vállalta az irgalomnak és tapintatnak ezt a „gyöngeségét”, ami – Szent Pál szerint – „erősebb az embernél” (1Kor 1,25). Isten erőtlenségét nem lehet káromlás nélkül ábrázolni. De mikor ébredünk már egyszer rá, hogy mit tett és mit tesz Jézus értünk, mikor együttérezve gyöngeségeinkkel irgalmaz nekünk?

A 70 éves Dr. Belon Gellért

*Köszönti dr. Gyetvai Péter Jánoshalmán,
1981. szeptember 24-én – kézirat*

Szokványos névnapí és születésnapí összejöveleteken az utóbbi évtizedekben már nem szoktunk beszédet tartani. Kedvelt házigazdánk mai háromszoros évfordulója azonban kivételre késztet.

1) Mindenek előtt szeretettel köszöntjük névnapján, és noha megszokott szöveggel, de igen őszinte tartalommal kívánjuk: Isten éltesse!

Égi pártfogójának: Szent Gellértnek vértanúsága rövid és gyors lefolyású volt, az övé évtizedek óta tart. És most nemcsak a fiatal teológiai tanári kortól kezdődő testi szenvedésekre, folytonos betegségekre, nehéz operációkra

gondolok, hanem a lelki és szellemi mártíromságra is, amely egy évtizednél is hosszabb elnémitásban, végtelenül megalázó bánásmódban, a perifériákban való elsüllyesztésben nyilvánult meg. Egyházi-világirodalmi értékű könyvére a neve sem kerülhetett rá, s az úgynevezett katolikus sajtó mostani ünnepi megemlékezésében címét nem merték, vagy nem volt szabad kiírni. Pedig ezt a lapot az utóbbi években éppen az ő cikkei lendítették fel, s a másikat, a Vigiliát pedig – ahonnan a szerkesztőbizottságból és a lapból egykor száműzték az ő újabb bevonása, cikkeinek közlése mentette meg a teljes bukástól. – Köszönjük a példaadást ennek a mártíromságnak állandó derült és emelkedett viselésében.

2) A 70-dik születésnap – a második évforduló – ugyan nem jubileum, de bizony a Zsoltáros szerint az emberi életben döntő határkő. – A Breviáriumban csütörtökön, tehát a mai napon, imádkoztuk a 89. zsoltárból a Laudesben:

*„Summa annorum nostrorum sunt septuaginta anni,
et, si validi sumus, octoginta;
Et plerique eorum sunt labor et vanitas:
nam cito transeunt et nos avolamus.”*

Szabad fordításban ez így hangzik:

*„Az emberi élet teljessége 70 esztendő,
de ha erősek vagyunk, akkor 80!
Azonban ezek is nagyrészt fáradságos munkával
és hiúsággal vannak tele.
Mert bizony gyorsan elmúlnak és mi elrepülünk.”*

Nagy figyelmeztetés ez mindnyájunk és az ünnepelt részére is. S mikor meg vagyunk győződve arról, hogy mai szentmiséjében buzgón adott hálát a Mindenhatónak az engedélyezett 70 esztendőért, valamennyien ugyanezzel a bensőséges imádkozó lélekkel kiáltunk az Úrhoz, hogy ha már 70 éven át minden testi-lelki baj ellenére megadta neki a „*validusságot*”, adja meg továbbra is ugyanezt a testi-lelki erősséget, vagyis egészséget!

3) A 3-dik évforduló a 22 évvel ezelőtt, 1959. szeptember 23-án, kelt püspöki kinevezés, melynek alapján ünnepeltünk, jelenleg az ország 3. rangidős püspöke. Ez sem jubileum ugyan, de bizonyos értelemben a két 2-es miatt kerek szám, és ezt nyomatékkal aláhúzza a 70. betöltött életév.

Ezt a címet csak az Apostoli Szentszék használja kiadványaiban és levelezésében, nálunk azonban még az egyházi főhatóság sem meri használni; egészen belső események kapcsán sem.

Pedig nem tudok olyan magyar törvényről, vagy nyilvános hivatalos rendeletről, mely ezt tilalmazná, sőt a címek eltörlésére vonatkozó és az 1940-es évek II. felében kihirdetett törvény vagy rendelet kifejezetten kimondja, hogy a címek eltörlése semmiképp sem vonatkozik a kizárólag egyházi eredetű címekre.

Végtelenül sajnáljuk, és a magyar katolikus Egyháznak mérhetetlen nagy csapása, hogy a körülmények ennek a kinevezésnek a beteljesülését: a püspöki consecratiót és a püspöki joghatóság gyakorlását meggátolták.

Tudjuk, hogy igen nagybecsült házigazdánk mártíromságának ez is jelentős része, és hihetetlen erőt és szilárdságot ad nekünk az a példamutatás, ahogyan ezt a keresztet is vállalja! Vállára vette és hordozza, törhetetlen lélekkel, nagyon jól tudva azt, hogy mindenben Krisztus példáját kell követnie. Azért a Krisztusét, akinek tanítása és evangéluma hirdetésében – még a hetilap méltatása szerint is – ő az ország mai első számú tanítómestere! Pázmány Pétert és Prohászka Ottokárt szoktuk nevezni Praeceptor Hungariae-nek! Mindkettő egyben az ő tanítómestere, példaképe, művüknek ő a legnagyobb ismerője, de követője és megvalósítója is.

Ezekkel a gondolatokkal kívánom az egész asztaltársaság nevében a Püspök-Apát—Plébános Úrra a mai napi évfordulók alkalmával a jó Isten bőséges áldását és kegyelmét!

Sebtől gyógyult

Az interjút Homa János készítette; – Hevesi Szemle 1985. december

Ahogy a kétszintes *jánoshalmi plébánia* öreg ajtaja bezáródik mögöttünk, megszűnik a kinti zaj. A vastag falak elfojtják a kisváros gépkocsirobaját.

A folyosó falain szentképek. Falépcső kanyarog az emeletre, festmények között. *Dr. Belon Gellért* plébános, pécsi segédpüspök szobájának ajtajában üdvözlő bennünket. Odabent is körös-körül képzőművészeti munkák. Alkotójuk szinte kivétel nélkül Prokop Péter, a Rómában élő jó barát.

Az ablakok előtt virágok sorakoznak az állványokon. A dohányzóasztalon csokor díszlik, az íróasztalon könyvek, s fából faragott feszületek. A szekrényen réges-régi asztali rádió, a polcon Bach- és Händel-lemezek.

A sokak által ismert egyházi személyiség napközben is órákat tölt

ágban. Súlyos betegsége miatt – évekkel ezelőtt – kivették a fél tüdejét, s emiatt 74 évesen egyre több pihenésre van szüksége.

Gyakran jelennek meg cikkei az *Új Emberben* és a Vigiliában, sőt az utóbbi időben könyvei is napvilágot láttak. Az írógépben most is ott a fehér lap, érintetlenül.

EMLÉKEK A GYERMEKKORBÓL

- Az első tudatos élményem szülőfalumhoz, Füzesabonyhoz köt – *mondja, s mintha egy némfáilmet magyarázna, úgy eleveníti fel* – Édesanyám előtt egy nyitott imakönyv. Zokogva borul rá. Csak évek múlva eszméltem rá, hogy mi is történt abban a percben. Tanító édesapámnak a haláláról érkezett meg a hír. Az első világháború legelején jutott a hősi halottak „gyászosan dicső” sorsára. Őt siratta el. Volt egy furcsa előjátéka is az esetnek, amelyet ma sem értek. Abban az időben megtiltották a mezőtárkányi halottlátó asszonynak, hogy fogadja a hozzá betérőket. Édesanyámat pesti barátnői azonban rábeszélésték, hogy menjen el hozzá. Marcsa néni – merthogy így hívták az idős asszonyt – már akkor közölte: itt látom a férjét, nagyon szürke az arca, de többet nem mondhatok. Nem hittünk a szavainak. Végül is bekövetkezett a tragédia. A háború így írta be magát az emlékezetembe.

A támasz nélkül maradt fiatal özvegy három gyermekével Mezőtárkányba költözött, hogy fiai az ottani plébános nagybácsi pártfogása alatt emberré nevelődjenek. Aztán elkerültek Heves megyéből. Gellért a kalocsai jezsuiták gimnáziumában, majd a budapesti egyetemen tanult, ahol az ismert teológus *Schütz Antal* kedves tanítványának tudhatta magát. Később fajszi káplán, majd kalocsai teológiai tanár, a helyi újság munkatársa, majd szerkesztője. Sükösd, bajai, miskei plébános, 1970-ben került Jánoshalmára. Minden helyén felkarolta az elesetteket, Sükösdön pedig az akkor meg nem értett, de ma már nemzetközileg is tekintélyes festőnek számító *Prokop Pétert* is.

A MECÉNÁS

- Akkor végezte mint pap a Képzőművészeti Főiskolát – *emlékezik vissza a több mint három évtizeddel ezelőtti találkozásukra* – Megláttam egy rajzát. Átsütött rajta az alkotóerő. Mondtam neki: te fogod kifesteni a templomot. Fontosnak tartottam, hogy lehetőséget biztosítsak neki. Ha elrontotta volna, az sem olyan nagy baj, hiszen Sükösd nem a világ közepe. Minden este összegyűltünk a hívekkel, s úgy imádkoztunk, mint a középkori templomfestésekkel. Ő pedig közben dolgozott. Elemeztük is a részleteket. Előfordult, hogy olyanokat akartunk belemagyarázni, amelyekre a

művész sem gondolt. De nem is ez volt a fontos, hanem az, hogy az egész közösség átélte a freskó születését. Amikor elkészült vele, *Kopp Jenő*, a Fővárosi Képtárak és Múzeumok igazgatója bírálta. Felhívta a figyelmet egy-két apró hibára, de felismerte a tehetséget. Azóta világviszonylatban is számon tartják.

Tekintetem elkalandozik egy pillanatra. Az ágy fölött, központi helyen levő festményen akad meg a szemem, Szent Pált ábrázolja. Az apostol – aki állítólag sokat betegeskedett – mezítláb viharzik egy kis-ázsiai tájon, a római birodalom kockaköves útján. Homlokára maszkként simulnak a ráncok.

Beszélgetőtársunk elhallgatja, hogy Prokop mellett mások útját is egyengette. A neves énekművésszé lett Reményi Sándorét is. Másoktól tudjuk meg, hogy egy szeme világát veszített, országos hírű művészettörténész családját éppúgy támogatta, mint a munkaképtelenné vált idős bajai asszonyt.

– Nekem ezt kellett tennem – *mondja, s igyekszik elvágni a beszélgetés mellékágát.*

A SZENVEDÉLYEKRŐL

Kávéért indul, s néhány pillanat múlva már kortyoljuk is. Akarva-akaratlanul a szenvedélyekre terelődik a párbeszéd.

– Naponta megiszom két-három feketét – *mondja, s biztat, hogy ameny-nyiben dohányzunk, nyugodtan gyűjtsunk rá.* – A cigarettáról már leszoktam. Évtizedekig a rabja voltam, a tudóm miatt gyakran pihentem a Mátrában, s ilyenkor mindig eszembe jutott, hogy minek megyek én oda friss levegőt szívni, ha mérgezem magam a füsttel. Később a szanatóriumban már lemondtam erről, aztán itthon sem nyúltam utána. Leginkább az zavart, hogy nikotintól sárgállottak az ujjaim. A kávéról nincs rossz véleményem, viszont az iszákosokat ki nem állhatom. Nem szeretem, akik állati szintre lealacsonyodnak az ital miatt. Talán sokan nem sorolják a szenvedélyek közé, de napjainkban sokaknál már a pénzimádat is kezd azzá válni. Az anyagi javak túlságos hajszolása károsan hat az erkölcs finomulására. Az evangélium példáival kívánok ezekkel szembeszállni. Élményekre van szükség az ember megváltoztatásához. A túlzott anyagiasság vezetett ahhoz is, hogy a karácsonyi ajándékozás afféle társadalmi kötelezettséggé vált. Mindenki igyekszik túllicitálni a másikat. Már nem a belső indíttatás az alapja. Pedig valójában átélt szeretetből kellene történnie. De még így, torzult formában sem lehet teljesen pálcát törni felette, hiszen ha egy gyöngy a sárba esik, akkor is gyöngy marad.

Ha az ember nyitott, mindenre fogékony társával találkozik, sokszor logikátlanul csaponganak a gondolatai. Kíváncsi arra, hogy a másik hogyan értékeli az általa fontosnak ítélt dolgokat. Az efféle csapongás módján-okán került szóba napjaink irodalmi élete is, pontosabban a közelmúlt literatúrája.

- Még a Vigilia szerkesztő bizottságának tagjaként vettem kézbe *Pilinszky János* első verseit, a *Trapéz és korlát* című kötetet. Soraiból szinte éreztem a kozmikus suhogást, „megrezgett” körülöttem a világ. Később számomra érthetetlennek bizonyultak újabb munkái. Kodolányi Jánoshoz jó barátság fűzött. Én ismertettem meg *Teilhard de Chardinnel*. Halála előtt kérte, hogy temessem el. Illyésék a rokonai voltak. Valószínű, hogy részt vehettek *Kodolányi* végső búcsúztatásán, mert amikor meghalt az író, akkor *Flóra* asszonyék megkerestek, hogy az lenne a kérésük, én végezzem el a gyászszertartást. Ezek alapján mindenki azt hihetné rólam, hogy nagyon sokat olvasok. Ez nem igaz. Megromlott a látásom. Csak azokat a munkákat veszem kézbe, amelyekről hirdetik, hogy érdemes megismerni. Az időm nagy részét írással töltöm. Írói hitvallásom: a Szentírást mai szemmel kell elemezni. Azokra a részletekre akarom felhívni az emberek figyelmét, amelyek fölött elsiklanának. A mélységekbe igyekszem behatolni. Eddig két könyvem jelent meg, most készül a harmadik. *Ellesett pillanatok* címmel. Ebben a katolikus sajtóban napvilágot látott soraimat gyűjtöttem össze.

Hamiskásan elmosolyintja magát, majd így folytatja:

- Írásiszonyban szenvedek, hiszen annyi okos kiadvány megjelent már eddig is, minek növelni azok számát?

Dr. Belon Gellért püspöki jelmondata: Vulnere sanus -, azaz sebtől gyógyult

- A testi-lelki megpróbáltatásokban nagy embernevelési lehetőség rejlik - *állapítja meg a két és fél órás beszélgetés után.* Majd az ágya fölött levő Szent Pál-képet elemzi. Úgy tűnik, mintha a műhöz dr. Belon Gellért lett volna a modell...

Jászol és kereszt

Új Ember, 1985. karácsony

A mennyország fénye gyullad ki lelkünkben a karácsonyi jászol körül. Szébbet, bensőbbet el sem tudunk képzelni a betlehemi barlangnál. A szent éjszaka felvillanó csillagfényeinek közepében egy jászol áll, s benne a kis Jézus. A másik jelünk, ami a jászolnál is jobban átjárja keresztény életünket, a kereszt. A keresztet ezer formába beleépítjük életünkbe, kezdve a templomok tornyán, templomaink és házaink belsején, nyakláncainkon és jelvényeinken, folytatva áldásainkon és szentségvételeinken, egészen sírhalmunk megjelöléséig. Mindkettő ott van legszentebb vallásos élményeink és helyeink közepében, jóllehet mindkettő éppen az ellenkező világból való. Nem az isteni, nem is a vallásos világból, hanem nagyon is a közönséges emberi világból. A tudomány ezt úgy mondja: nem a numinózum vagy religiózum világából, hanem a profánumból, a közönséges, mindennapi emberi élet világából.

A JÁSZOL

Mert mi is a *jászol*? Állatok etetője. Így a jászollal együtt megjelenik lelkünkben az istálló képe, a benne lévő állatokkal. Hány templomot éreztünk megbecstelenítve, mikor a török megszálláskor templomainkat istállónak használták. Vagy a második világháború idejéről is vannak tapasztalataink. A jászol ezt az istállót idézi legszentebb érzéseink közép-pontjában. Sőt még azt is, amit már a Szentírásból tudunk, hogy azért kellett nekik istállóba szorulniok, „*mert nem kaptak helyet a szálláson*” (Lk 2,7). Idézi tehát a Betlehembe összezsúfolódó tömeget, mely elárasztotta a házakat és otthonokat, és bezárta a házakat és a szíveket az érkező Istenfiú elől. De még a tömegszállásról is kiszorította őket, úgy hogy amit Isten nyílt parancsára sem mertek volna megtenni (hogy t. i. a legnagyobb szegénységben jöjjön világra a Megváltó), azt az összeírást elrendelő császári parancsra megtette Szűz Mária és Szent József, hogy a bizonyára jól berendezett és a lehetőség szerint felékesített kis názareti házat elhagyva inségben ragyogjon föl az első karácsony fénye.

A jászol tehát felidézi nemcsak az állati élet alacsonyosságát és méltatlanságát, de a császári hatalom önkényét és bürokratizmusát, a tömegek

áramlását és mozgását, a tömeg okozta bezárkózást és telítettséget, úgy hogy nem jutott hely sem a házakban, sem a szívekben.

A KERESZT

És a *kereszt*? Az évezredek már elmosták a kereszt igazi mivoltát. Legfeljebb a hitetlenné vált világ ámul el a fához szegezett ember láttán, akit mi tisztelettel övezünk. De valóságban a kereszt bűnösnek talált és elítélt embereknek volt életük utolsó felvonása és rettenetes kínokkal teli bevégezője. A kereszt látása megidézi nekünk az emberi életutak mélybe zuhanását, a legteljesebb útvesztést az igazság és a szeretet vonalán, az emberség tökéletes csődjét abban is, akit elítéltek és azok embertelenségét is, akik az ítéletet hozták.

Ha csak egy kissé is belegondolunk, hamarosan rájövünk, hogy milyen mélyről indult el a kereszt ahhoz, hogy legszentebb eszményünk legyen, és milyen hosszú utat kellett megtennie, hogy – mint Szent Ágoston mondja – ott ragyogjon a királyok koronáján, és hogy katolikus életünk középpontjává váljék.

AZ ELVILÁGIASODÁS FELÉ

Közhelyként hat a megállapítás, hogy korunk benne él a szekularizációs folyamatban. Kultúránk elvilágiasodik. A mindennapi élet, a körülöttünk lévő világ elfoglalja az egész emberi gondolkodást, és kiszorítani látszik mindent, amit a „numinózum” a „religiózum”, vagyis az isteni és a szent fogalmai alatt tartunk nyilván.

Valóban egy nagy világfolyamatról van szó, mert hiszen a kezdetleges kultúrák, de még az ókori történelem nagy kultúrái is át- meg átszövöttek a vallási élettel. A korai kereszténységet a római birodalomban mint vallásellenes mozgalmat ítélték meg, ateizmussal fogták perbe. A korai kereszténység át is vette a „szent”-nek és a „profán”-nak ezt a megkülönböztetését. És mert a pogányság miatt az egész életet közönségesnek ítélte, azért előbb a vértanúsággal vagy legalábbis a szüzességgel akart menekülni ettől a világtól. Később ez a menekülés a szerzetesség elterjedését okozta keleten is, nyugaton is. Szent Bernát még fejrehúzott csuklyával ment végig a csodálatosan szép Genfi-tó partján és saját lelkében kereste az Istent. Asszisi Szent Ferenc már észrevételi a természet szépségét és Naphimnuszában a természet Isten járta világáról énekel. A vallásháborúk után elindul az emberi világ és kultúra elszakadása és önállósulás felé törekvésének folyamata. És most itt vagyunk a szekularizálódó élet kellős közepében.

Mindenesetre az feltűnő, hogy a Megtestesült Ige a megváltást egyáltalán nem szakrális környezetben végezte el. Hiszen születhetett volna a templomban is. Bizonyára nem ő lett volna az egyetlen, aki a húsvéti vagy más ünnepre zárandokló anyától éppen ott születik. Keresztáldozatát is végezhetette volna vallásos környezetben, hiszen Ábrahám példája, de még sok vallás akkor is meglévő szokása némiképp elfogadottá tehetné volna. (Bár így is sokan botránkoznak azon, hogy Isten saját Fiának életét „követelte” elégtételül a világ bűneiért.) De – mint láttuk – Isten az élet legprofánabb mozzanatait idéző jeleket választott, és ezek az élet legközönségesebb jelei vannak körülvéve tiszteletünk és áhítatunk fényeivel és ragyogásaival.

JÉZUS EVILÁGISÁGA

Ez mindenesetre jelzi azt, hogy Jézus evangéliumának feladatává tűzte ki a mindennapi, tehát az úgynevezett profán élet megszentelését. És a jászolnak s a keresztnak a szentség fényébe állítása nem idegen az ő szellemiségétől.

Ha Jézusnak a szombattal kapcsolatos vitáira gondolunk, világossá válik állásfoglalása. Jézus számára is szent volt a szombat, mégis az élet jogát erősebbnek tartotta, akár egy béna ember (Mk 3,4), akár egy nyomorék asszony (Lk 13,15) gyógyításáról van szó, akár egy gyermeknek vagy állatnak gödörbe eséséről, vagy egyszerűen csak apostolainak kalászszedéséről (Mk 2,25). De annyira képviselte ezt a mi Urunk, hogy élete kisebb mozzanataiban is egészen önkéntelenül gyakorolja. Például Jairus lányának feltámasztásakor az egész tömeg a szülőkkel együtt a megnyilatkozó isteni erő csodálatában van, így az Istenre csodálkozás szent elragadtatásában mindenről elfeledkeznek, Jézus az, aki felébreszti őket a látomás szendégéséből és visszahozza a földre a józan élet követelményéhez, az evés banalitásához. Ezt olvassuk ugyanis az evangéliumban: „*Meghagyta nekik, hogy enni adjanak neki*” (Lk 8,55). Hasonlót olvasunk Lázár feltámasztásánál. El lehet képzelni, micsoda elsöprő érzést váltott ki Mártából és Máriából, de az egész velük gyászoló tömegből a negyednapos halott visszatért a sírból, úgy ahogy eltemették. És itt is Jézus az, aki nem hagyja őket a lélek csodálatában, hanem kiébreszti őket és figyelmezteti: „*Oldjátok föl őt, hogy járm tudjon*” (Jn 11,44).

Legyen még elég csak utalnunk a szentségek elrendelésére, a víz, a kenyér és bor eszközszerű alkalmazására a kegyelem szolgáltatásában; bűnös,

gyarló, téveteg és vétkező emberek küldésére a bűnbánattartásban és az egyház vezetésében. Hátha még elemeznénk a házasságnak szentségi magaslatokba emelését, minek jó részét képezi a most korlátlanul uralkodni látszó szexualitás?!

MIÉRT NEM DALOL A KALAPÁCS?

Ezen a címen jelentette meg a Zeneműkiadó Havasi János okos írását az ifjúmunkások zenei neveléséről. De ezt a címet kiterjeszthetjük a mi mondanivalónkra is. Van-e kifejezőbb jelvénye a modern kultúrafejlődésnek, mint a kalapács? Semmi szakrális jellege nincs, és nagyon is az evilág építésének és alakításának jele. Semmivel sem marad el akár a jászoltól, akár a kereszttől profánság dolgában. A jászol is, a kereszt is a szentség fényében ragyog csak azért, mert Jézus feküdt benne a betlehemi barlangban az első karácsonyi éjszakán, és Jézus halt meg irtózatos kínok között a Golgotán. A kalapácsot nem fogta meg Jézus nap mint nap harminc esztendőn át Názáretben? És ha a jászolból kisugározni érezzük az abba belefekvő Kisdéd embert megváltó kegyelmét, és a keresztet képesek voltunk arról a mélypontról, ahol volt, fölemelni keresztény valóságunk imádott magasára, akkor oly lehetetlennek látszik a kalapácsba és a kalapács által jelképezett mindennapi profán életünkbe belerejtett krisztusi erők felfedezése és megvalósulásra segítése?

Az egyre jobban elvilágiasodó emberi élet csillaga Názáret felé mutat. A profán élet megszentelésére vállalkozó Foucauld-nővérek, kalkuttai Teréz anya és sokan mások Názáretből veszik indításait, hisz ott Jézus sem nem prédikált, sem csodákat nem tett, de vérét sem hullatta, csak az átlagember munkás életének szürkéségébe és egyformaságába rejtőzködve élte istenfiúságának megváltó életét.

Karácsony óriási tanulsága ez: ha a tömeg-emberek, a tömeg-gondok áradása miatt „nem volt helyük a szálláson”, egy barlangnyi hely talán még akad a lelkünkben, hogy felüthesse benne Betlehemét és vigaszát, és megszentelje legközségesebb munkáinkat s életünket.

Átvezetni őket a másik oldalra

A falusi templom apszisát teljesen betöltő festmény valósággal kinyitotta a szentély falait a megváltás jézusi művének természetfeletti távlatai felé. A festmény alsó mezőnyében azonban nagyon is evilági ábrázolatok kötődtek össze a mennyei valóságokat az evilágiakkal. Pontosabban: a földi csábítások hínárjából felnövő főbűnök jelenetei. A vallásos hagyományokban élő falu népét előbb mellbe vágta a modern egyházművészeti alkotás, plébánosuk azonban mihamar lefordította a bonyolultnak látszó falfestményt az evangéliumi példabeszédek egyszerű nyelvére. Azon már nehezebben tudott segíteni, hogy néhányan – hívei közül – magukra véltek ismerni azokban az ábrázolatokban, amelyek nem az üdvözültek mezőnyében állottak.

– Végül is, hogyan sikerült megnyugtatni őket? – kérdeztem a plébánost.

– Egyszerűen! – válaszolta. Azt mondtam nekik, hogy akárhogyan nézem, én nem ismerek rájuk. De ha ők mégis így találják, még mindig van idejük és lehetőségük átbánni az üdvözültek oldalára.

A plébános Belon Gellért volt, aki, immár hosszú évek óta írásaival is ezt cselekszi: kézenfogni az embereket és átvezetni az üdvösség oldalára.

75. születésnapján az Új Ember munkatársaként olvasóink nevében is szeretettel köszöntjük.

*

Püspök Atya, olvasóink nagyon szeretik az Ön írásait. Ha pár hétig nem jelenik meg cikke, levélben vagy telefonon sokan érdeklődnek, hogy mi az oka hallgatásának. Népszerűségének egyik titka az, hogy az olvasó úgy érzi, írásában az ő kérdéseire, gondjaira, keresésére ad választ. Honnan ismeri ennyire az embereket és problémáikat?

– Az, hogy az ember ismeri az életet, sok összetevőből áll. Engem az életem folyása tanított meg arra, hogy megérezzem az emberi kérdéseket és problémákat, a legkisebbeket is. Ugyanis a Jóisten olyan életmenetet biztosított énnékem, hogy a jót is meg tudtam tapasztalni, meg a rosszat is.

Nagyon jó családba születtem, igazán istenfélők voltak. Igen ám, de édesapám az első háborúban mindjárt az első közt esett el, három testvéremmel

együtt árvák lettünk. Édesanyám olyan helyzetbe került, hogy kénytelen volt bennünket árvaházba adni. 1918-tól 25-ig hét éven át árvaházban éltem, annak minden előnyével (gondoskodtak rólunk) és gyötrelmével. És ez utóbbi volt a több. A nevelők a frontról jöttek haza és így a kaszárnya-szellemet képviselték. A gazdasági helyzet olyan volt, hogy – ami egy gyerek számára rettenetes – huzamos időn keresztül nagyon éhezünk. A kaszárnya-szellemhez tartozott az is, hogy egészen ki voltunk szolgáltatva azoknak, akik egy kicsit is felettünk álltak: akik akár egy hónappal is idősebbek voltak, vagy egy osztállyal feljebb jártak. Tehát, hogy milyen problémákat tud ember embernek okozni, azáltal, hogy érezteti a keménységét és hatalmát, azt már gyerekkoromban saját keserű tapasztalataimból megtanultam.

Kalocsán nagyon jó nevelőim voltak a gimnáziumban a jezsuiták. Az egyetemen szintén nagyon jó volt a tanári kar és kiváló évfolyamtársaim voltak, akik nagy hatással voltak rám. Fiatalon főiskolai tanár lettem, de megbetegedtem. A tüdővész akkoriban halállal fenyegetett. Én évek múlva kigyógyultam belőle. De hosszú betegségem alatt megismertem a betegek világát. 1944–45-ben átéltem Buda ostromát. Ekkor megismertem a harctér világát, megtapasztaltam az emberi szenvedésnek egy másik arcát, az egymáshoz kényszerült emberek jóságát, bűnét és gyarlóságát. 1945 után alkalmam volt megismerni a börtönök világát is, az ott élhető emberi életet.

Azután később megint megtapasztaltam a betegséget. 11 év óta elég sok időt kellett kórházakban töltenem, és valamennyire most is hordozom betegségem következményeit. Így eléggé sok oldalról ismertem meg az emberi nyomorúságot.

Én szerintem az embert a kereszt teszi igazán emberré. És ha valóban úgy van, ha át tudom érezni embertársaim problémáit, a mai emberek problémáit is, akkor ezt ennek köszönhetem. Hálás vagyok a Jóistennek, hogy ilyen utakon vezetett és nem kímélt meg a keresztektől.

Írásainak másik jellemzője, hogy bármilyen kérdésre keresi is a választ, a Szentíráshoz fordul. Úgy ismeri, olyan biztosan igazodik el benne, hogy mindig meg is találja a választ. Hogyan lehet így megismerni a Szentírást?

– Amikor a teológián tanultam, verseket is olvastam, Ady verseit is. És láttam, hogy Ady sokszor a Szentírás egy-egy mondatát teszi verse elé mottóul. És akkor azt mondtam: No, ez az Ady Endre így ismeri a Szentírást, én meg teológus vagyok és meg sem közelítem az ő tudását, hát illenék kicsit jobban belemélyednem a Szentírásba.

Mély hatással voltak rám Dosztojevszkij Karamazov testvérek c. trilógiájában Zoszima sztarec kijelentései a Szentírásról. Elolvastam majdnem

mindent Dosztojevszkijtől, és láttam, mennyire át van itatva a Szentírással. Aztán kezembe jutott néhány angol regény, azt hiszem, Georges Eliot könyvei. Minden lapjuk a Szentírás szellemét lehelte. Ezek mind a Szentírás felé sodortak, és magam is kezdtem rájönni, hogy az egy csodálatos könyv, valóban Isten üzenete és válasza a kereső embernek. Így hát elkezdtem olvasni.

Sorai a Szentírás alapos és mély ismeretéről tanúskodnak. Engem mégis mindig az döbönt meg, hogy jelentéktelennek látszó szavakban hogyan látja meg a súlyos és fontos mondanivalót.

Az emberek lakva ismerik meg egymást – mondja a közmondás. Hosszasabban kell az embernek időzni valaki mellett, hogy alaposabban megismerje. Ez a könyvekkel is így van. Több helyen voltam plébános, és az első hetekben mindenütt az volt a kínom, hogy: „Ej, hát ebben a községben minden öregasszony egyforma?” Nem láttam a különbséget, nem tudtam megkülönböztetni Treszka nénit a Kati nénitől meg a Rozi nénitől. Aztán eszembe jutott, hogy minden kínait egyformának láttam, míg a televízió egymás után több kínait nem mutatott, s akkor csodálkoztam, hogy tudtam ezeket egyformának látni, amikor annyira különbözőek. Na, hát ezt alkalmaznám a Szentírássra, annál is inkább, mert Szent Pál apostol megírta: Amit leírtak a Szentírásba, azt a mi okulásunkra írták. Én hiszek abban, hogy a Szentírást elejétől a végéig Isten sugalmazta. Ő semmit, egy betűt sem íratott bele ok nélkül, minden szón rajta hagyta az ő bölcsességének nyomát. Így olvastam a Szentírást, és olvastam a megszokottnak tűnő részeket is, meg azokat is, amiket először nem értettem. Egyszerűen folyamatosan. S a megszokott szakaszokból mindig valami új jött elő, s amiket nem értettem, azzal a tudattal olvastam, hogy egyszer majd rájövök az értelmére. Érdemes az embernek így olvasni a Szentírást, mert ez felnyitja az első látszatra könnyű értelmezések mélyén rejlő isteni titkokat és mondanivalókat.

A Szentírás minden szaváról sok mondanivalója van. Hogy lehet, hogy mégis inkább rövidebb cikkeket és nem hosszú tanulmányokat ír?

– Vannak ilyen dolgozataim is (ha igaz, jövőre kötetben is megjelennek). De én nem szeretem azokat a nagy, tudományos dolgokat. Szörényi Andor biblikus professzor jó barátom, tanártársam volt, ő sok mindenre felhívta a figyelmemet, s én igyekeztem is elolvasni, amit ajánlott. De nem hatoltam bele a biblikus tudományokba. Meghagytam azoknak, akik szakszerűen tudják művelni. Én azt szeretném, hogy amit írok, azt mindenki – mint ahogy boldogult Takács professzor mondta – „Mari néni is” megértse.

Ha írásait olvassuk, szinte ott érezzük magunkat Jézus környezetében. Kik voltak a mesterei abban, hogy a legnagyobb igazságokról is érthetően, egyszerűen, és mégis láttatóan tud írni?

- Mikor Budapestre kerültem a teológiára, a nemrég elhunyt Prohászka püspök igézetében élt az ország. Én a nyarakat nagybácsim plébániáján töltöttem, és végigolvastam Prohászka mind a 25 kötetét. Első dolgozataim is, doktori értekezésem is Prohászkaival kapcsolatos.

Nagy hatással volt rám Horváth Sándor is. Aquinói Szent Tamás világnézeté című könyvét hétszer olvastam el, amíg valahogy behatoltam az értelmébe. Krisztus király című munkája érthetetlenül el van felejtve, pedig elég népszerűen írja le benne Krisztusról szóló tanítását.

Schütz Antal tanárom volt. Ő tudta, hogyan kell kifejtetni és beleállítani az egyetemes emberi szemléletbe a különböző teológiai kérdéseket. Igen hálás vagyok neki.

Ők győztek meg arról, hogy közérthetőségre kell törekedni. A magyar stílust Kosztolányitól és Gárdonyitól tanultam, a nagy igazságokat egyszerűen elmondani Newmanntól és Fabertől. Később az egyszerűség irányába sodort Zimándi Pius István. Jó barátom, osztálytársam volt, ő hívta fel a figyelmemet azokra az irodalmi művekre, amiket érdemes elolvasni. Ő mondta egyszer, hogy az irodalmi kritikának van egy tolvajnyelve, aminél az ember minden szót ért, csak azt nem tudja, hogy miről van szó. Na, azután rájöttem, hogy a modern teológiánál is – távol álljon tőlem, hogy lebecsüljem –, szóval, hogy ott is az ember minden szót ért, csak azt nem tudja, mit akarnak mondani. Legalábbis az én kis agyam odáig nem ér. Ezért kínlódom és gyötrődöm – nem írok könnyen –, hogy minél egyszerűbben tárjam a hívek elé, amit az Úristen minékünk üzent és adott a Szentírásban.

Az Új Emberben megjelent írásaiból összeállított kötet, az Ellesett pillanatok néhány hét alatt elfogyott. Mostani sorozatából, a Bibliás füveskönyvből is készül könyv?

- Valóban, a „Pillanatok” várakozások felüli gyorsasággal fogyott el. A füveskönyv most íródik. Azt nem lehet előre megírní, csak alkalmanként. Ha a Jóisten éltet és segít, akkor folytatjuk 1-2 évig, és ha igény lesz rá, akkor majd kiadjuk. Van egy ifjúkori ígéretem, hogy én nem kínálom a portékámat senkinek, de ha kérnek, akkor adok. Így jutottam el az imakönyv kiadásához – kértek rá. Így írtam meg a „Pillanatok” és így készül most a füveskönyv. Prohászka püspök bemutatását is el kellene végezni. Sze-

retném azután Takács József professzor lelkigyakorlatait megörökíteni. Kár lenne, ha ez a jövő számára elveszne. Szent Józsefről szóló munkáját is sajtó alá kellene rendezni.

Amit most elsorolt, az egy csak írással foglalkozó, egészséges fiatal embernek is elég tennivalót adna. Püspök Atya viszont nem csak ír, hanem 75 esztendője és súlyos betegsége ellenére lekipásztori munkát is végez. Hogyan győzi ezt?

- Papi életem 52 évéből negyvenet plébánosként különböző plébániákon töltöttem. Úgy alakult a sorsom, hogy most a negyedik plébánián vagyok. Jánoshalma a kalocsai egyházmegye legnagyobb plébániája. Három tanya is tartozik hozzá. Híveim jók, de az országos átlagnak megfelelően problémák is vannak. 3-400 templomi hittanosunk van, akad munka bőven. Szükségessé vált - s el is készült - a templom tatarozása. 4 millió forintba került - ebből több mint 3 milliót összeadtak a hívek. Három munkatársam van. Nagyon rendesek. Amiben én gátolva vagyok, ők apostoli lélekkel veszik át az én részemet. Megújult az egyházközségi képviselőtestület is. Az a tervünk, hogy tovább mélyítjük az egyházközségi életet.

Lelkipásztori elvem az, hogy rendelkezésére álljunk híveinknek, s amit csak lehet, megadjunk nekik. Problémák, nehézségek persze vannak. De Jézus Krisztus az ő halálával és feltámadásával minden emberi probléma előfordulását megjövendőlte, de megoldását is adta. Halálában minden emberi szenvedés megújul, feltámadásában minden emberi szenvedés megoldódhat. És ezt kell jelenlevővé tennünk. A pap elsőrangú feladata az, hogy jelenvalóvá tegye most is a húsvét szent titkát, Krisztus halálát, halálában megjelenülő egész földi életét, és az Ő dicsőséges, szent feltámadását.

A húsvéti titok közelhozása, elmélyítése az Anyaszentegyházban a modern idők követelménye. Hivatást és küldetést érzek arra, hogy olyan stílusban, ahogy a Szentírást magyarázgatok, tehát nem dogmatikus nehéz verettel, hanem a mindennapi élet emberének gondolatvilágára lebontva, próbáljam ezt a mindennap élő, de minden megoldást isteni módon magába rejtő titkot megjeleníteni.

Anyaszentegyházunk püspöki szinódusán legutóbb éppen az jutott érvényre, hogy ezt a titkot kell megélnie az egyháznak minden emberi megoldás kezdete előtt. És én ezt szeretném, amennyire lehet, elmélyíteni. Megbízást kaptam arra, hogy erről könyvet készítek. Jövő augusztusra kellene leadnom a kéziratot.

A nehézségeket nem veszi el az Isten az életünkől – a betegségeket sem és végül a halált sem –, de Jézus feltámadásában mindig megadja a szükséges kegyelmeket arra, hogy ami jön, azt Isten elgondolása szerint éljük meg.

MAGYAR FERENC–GALÁNTAI MÁRIA

Belon Gellért imája Prohászka Ottokár megdicsőüléséért

Székesfehérvár, 1967. április 2. – kézirat

IMÁDKOZZUNK OTTOKÁR PÜSPÖK MEGDICSŐÜLÉSÉÉRT

Urunk, Istenünk! Mérhetetlen gazdagságodban, megfoghatatlan ítéleteidben és követhetetlen utaidon,

titkaidat kinyilatkoztató igéidet emberi szóra,
megváltó kegyelmedet emberi kézre és
üdvözítő szeretetedet ember szívre bízad.

Köszönjük szent Felségednek, hogy O t t o k á r püspököt a szó, a kegyelem és a szeretet csodálatos hatalmával árasztottad el.

VILÁGÍTÓ SZÖVÉTNEKED volt ő közöttünk, és nekünk megadtad, hogy az ő fényében Neked örvendhettünk – hiszen Te mondtad, hogy aki Benned hisz és Téged követ, az „nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága” (Jn 8,12).

ELEVEN FORRÁSOD volt ő közöttünk, mely öntözött és itatott bennünket – hiszen Te mondtad: „Aki hisz bennem, annak szívéből élő víz forrásai fakadnak” (Jn 7,38).

ÉS ESKÜVEL ÍGÉRTED, „aki bennem hisz, *ugyanazokat* a tetteket fogja végbevinni, miket én magam cselekszem” (Jn 14,12).

O t t o k á r püspök a Te tetteidet tette,
a Te szavaidat mondom,
a Te kegyelmedet árasztotta és
a Te szeretetedet sugározta.

B e n n e RÁD ismertünk URUNK! – Hisz Te mondtad, hogy a *szeretetben* válik nyilvánvalóvá Hozzád való hasonlóságunk!

Midőn megköszönjük őt Neked, arra kérünk Urunk, mély alázattal, hogy Te is teljesítsd rajta ígéreteidet! Azt ígérted: „Aki nekem szolgál, azt megtiszteli az Atya!” (Jn 12,26) O t t o k á r püspök a Te és tieid szolgálatában égett el:

világoskodott a sötétben járóknak;
az irgalom olaját öntötte a bűn és bánat sebezte szívekbe;
a kegyelem vizeivel itatta az eltikkadt szomjazókat;
a szelídség és alázat szolgálatát végezte az élet gögősei és a szenvedélyek rabjai között;
a szegénység volt vezércsillaga;
a rejték és utolsó hely lelkének köntöse.

Mondd hát ki Urunk a szót: „Barátom! Jöjj följebb!” Magasztaltassék fel, aki megalázta magát! Legyen nyilvánvalóvá, ami rejtve volt! (Lk 12,2) – Tiszteld meg hát őt és dicsőítsd meg őt úgy, ahogy Te tudod és Te akarod megdicsőíteni szolgáidat, kik teljes szívvel szolgáltak Neked e világon. Ámen.

Jézus názáreti évei

Részlet egy levélből, melyet 1987. január 2-án írt a Vatikáni Rádiónak

Az egyébként sokszor idézett Lk 4,16—32-ből kell kiindulnunk. Jézus „visszatért Názáretbe, ahol nevelkedett. Szokása szerint bement a zsinagógába”. Ám az eddig ismert Jézustól egészen idegen Krisztus jelenik meg: az Írásokhoz értő s azokat ámulatba ejtően magyarázni tudó Krisztus. Márk fel is jegyzi a kérdéseket: „Honnét vette mindezt? Ki adott neki ekkora bölcsességet?” (Mk 6,2). János is megemlíti – két alkalommal is – azok megjegyzését, akik bizonyára saját tapasztalatukra hivatkozva mondták: „Hogyan érthet ez az Írásokhoz, hiszen nem is tanult?” (Jn 7,14)

Jézus tehát názáreti élete alatt nem tűnt fel Írás-ismeretével, noha már 12 éves korában – mondhatnánk mai kifejezéssel – kitűnően vizsgázott a legilletékesebbek előtt: „a tanítók... mind csodálkoztak okosságán és feleletein” (Lk 2,47). Mondhatnánk tehát, hogy kész prófétaként élt még 18 éven át Názáretben anélkül, hogy az ottani rabbi jól-rosszul olvasott és magyarázott szövegeinek értelmezésébe beleszólt vagy belejavított volna. (Milyen készültségű rabbi juthatott a kis Názáretnek?)

A názáretiek másik kérdése ez: „Hogyan történnek ilyen csodák általa?” (Mk 6,2) Názáreti rejtett élete idején tehát nem történtek általa csodák. Ezt megerősíti János is, mikor a kánai csodával kapcsolatban megjegyzi: „Ezzel kezdte Jézus csodatetteit a galileai Kánában. Kinyilatkoztatta dicsőségét.” (Jn 2,11) Hány beteg lehetett Názáretben, akit meggyógyíthatott volna? Hány poklos és inaszakadt? Pedig csodatévő ereje megvolt. Nem lehetett kis fájdalmára az irgalmas szívű Jézusnak gyógyító erőivel várni addig, míg el nem jön az ő órája...

Azt kérdezik továbbá a názáretiek: „Nem az ács fia ez? Anyja nem a Mária? Testvérei nem Jakab, József, Simon és Júdás? És nővérei, ugye azok is itt élnek köztünk? Honnan vette hát mindezt?” (Mt 13,55.56) Hivatkoznak tehát az ács fiára, anyjára és a rokonságára, akik – szerintük és tapasztalataik szerint – ugyanolyan közönséges emberek, mint ők. Ez roppant jelentős szöveg, mert azt jelzi, hogy a mi Urunk semmiben nem emelkedett az átlag emberi nivó fölé. A fiatalok között is mindig kialakul egy vezéregyéniség, aki kitűnik eszességével, ötleteivel, teljesítményeivel, szellemiségének és erkölcsiségének magasságával. „E fiúból pap lesz, akárki meglássa!” – állapítják meg Arany Családi körében a szépen olvasó fiúról. Oroszlánkörmeiket általában már fiatal korukban kimutatják gyermekeink. Micsoda áldozat lehetett Jézus részéről azzal a zsenialitással, amivel rendelkezett, az átlag nivó szintjén maradni?!...

De még anyja, Mária, sem lehetett – noha kegyelmi felkészültsége megvolt rá – olyan szentasszony vagy prófétaasszony, pedig majd minden faluban van ilyen, akit beteghez hívnak, tanácsért hozzá fordulnak; és a zsidóknál pláne a prófétaasszonyok sem voltak ritkák. De Mária sem léphette túl jámborságával az átlag hívő zsidó mércéjét, különben a názáretiek megjegyezheték volna, hogy nem csoda, ha Jézusban természetfölötti erők munkálkodnak, hiszen anyja is kiválasztott.

És még jó, ha a felsorolt rokonok Jézussal rokonszenveztek (mint Jakabról és Júdásról tudjuk). De Szent Jánosnál olvassuk, hogy „testvérei sem hittek ugyanis benne” (Jn 7,5). És ez olyan fokúvá tudott emelkedni, hogy ezek a rokonok vagy megállapították vagy védelmére terjesztették, hogy Jézus „elvesztette az eszt” (Mk 3,21). Mindkét híradás azt rejt magában, hogy Jézus nyilvános működésével olyan dolgokat mondott és tett, amiknek előzményeit nem tapasztalták rejtett életében, Názáretben.

És ha ezt elmélyítjük, akkor belelátunk Jézus rejtett életének Getszemáni kertjébe. Hiszen Jézus nem volt Keresztelő Szent János-szerű aszkéta. Nem élt a fantaszták túlburjánzó lelkesedésének áramában sem, de teljesen normális alkattal rendelkezett. A bűn határát sem súroló segítőkészség, az

emberi nyomorúságon spontán meginduló szájalom és felkészültségét s tehetségét megmutatni kész lelkiület benne is megvolt, mint minden ép lelki emberben. Ám a rejtettséget számbavévó isteni terv mást írt elő. Már megkezdte működését, és mégis „mennyre szeretné az általa hozott tűz fellobbanását”, és „mennyre várja” keresztje beteljesülését (Lk 12,49). Aki hangot tud adni mások előtt lelkiállapotának és úgy fogalmaz, hogy „vágyva – vágytam” (Lk 22,15), az már alkatilag is ilyen.

Mindezekből kisugárzik a felnövekvő Jézus áldozatos lelkiülete, ki a feltűnés nélküli, mindennapi élet monotóniájában is éli a szenvedésben elgondolt megváltás titkát Isten kijelölése szerint. Ezzel nagy tanítást ad nekünk egyre szekularizálódó világunkban arról, hogy a csodák és intellektuális gyönyörűségek nélküli, mindennapi életünk lehet az istengyermeki élet foglalatja. Sőt: Isten ezt is bekapcsolta a megváltás és megváltódás folyamatába.

Vulnere sanus

*Egy püspöki jelmondat margójára
Új Ember, 1982. május 30.*

Orvosold a sebhelyet – énekeljük a Szentlélek-hívó pünkösdi himnuszban. Ez azért meglepő, mert a Lélek kiáradásánál – az első pünkösdi eseményeket alapul véve – elsősorban a hitnek majdnem látásban való fellángolását, a gyöngeségnek a hősiességig fokozott erővé válását és a tétovázásnak biztos célra törekvéssé alakulását tapasztaljuk. De a Szentlélek már korábban belépett az üdvrendbe. Jézus feltámadásakor. Szent Pál írja: „Ha pedig bennetek van annak Lelke, aki föltámasztotta Jézust halottaiból, ő, aki Krisztus Jézust halottaiból föltámasztotta, életre kelti a ti halandó testeket is a bennetek lakó Lelke által” (Róm 8,11). Jézus feltámasztásában a halál sebét orvosolta a Szentlélek. Így a Jézus testén megmaradó sebek a Szentlélek gyógyító erőit árasztják bele a világba. Ezt jövendőlte meg már Izaiás próféta is (Iz 53,9), amire utalva Szent Péter kijelenti: „Az ő sajtó sebei által gyógyultatok meg” (1Pt 2,24).

Innen ered püspöki jelmondatom is: *Vulnere sanus*, sebtől gyógyult. A régi címerekben szereplő jelmondatok történelmet is, hitvallást is jelentenek. Történelem, amennyiben jelképezi mindazt, ami egy életen át a seb fogalma alá tartozhat, kezdve a korai árvaságtól, a fiatalon szerzett

betegségen át az utóbbi években megesett súlyos műtétekig. De persze nem zárva ki hibázások és tévedések, sikertelenségek és eredménytelenségek megaláztatásait sem. – És hitvallás: amennyiben az élettapasztalat erejével képviselhetem, hogy Krisztus sebei valóban gyógyítanak. És nincs az a seb – a legtagabb értelmében véve is –, amiből kiút ne nyílnék a gyógyulás, a megoldás felé.

KRISZTUS SEBEI

Hogy Krisztus sebei valóban gyógyítanak, azt a húsvéti elbeszélésből tudjuk. Hiszen a tanítványoknak, kik nem hitték testi valóságát, hanem szellemnek nézték, „megmutatta kezét és lábát” (Lk 24,40). Szent Tamás hitetlensége is a sebek érintésétől gyógyult meg. Nyilván erre utal Jézus jövődöleése: „Én pedig, ha fölmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok” (Jn 12,32). Ezért nem akar Szent Pál a bölcsességre és csodára váró korintusiak között „másról tudni, csak Jézus Krisztusról, a megfeszítettéről” (1 Kor 2,2). És mert hivatkozni arra, hogy a keresztről szóló tanításból „lélek és erő (uo 4. v.) áradt. Ezért mondja olyan nagy meggyőződéssel: „Engem azonban Isten őrizzen attól, hogy mással dicsekedjem, mint Urunk Jézus Krisztus keresztyével” (Gal 6,14).

A kereszty erejében, rajta a szenvedő Krisztus sebeinek hatalmában hinnünk kell. A középkori misztika egyes irányzatai elkerülték a szenvedő Messiás alakját, még a megtestesült Igéről is keveset elmélkedtek. A szellem tiszta tengerébe akartak belemerülni, és valahogy méltatlannak érezték a testet az istenséghez. Így érlelődött ki a misztikus élet doktorainak: Avilai Szent Teréznek és Keresztes Szent Jánosnak útmutatása nyomán, hogy az igazi benső élet nem nélkülözheti a szenvedő Megváltót. És nincs igazi misztika Jézus szenvedései nélkül. A szellem és lélek eltévelyedéseitől a kereszty menti meg az embert. Jézus sebei gyógyítják a világot és benne a lelkeket.

IGAZI OPTIMIZMUS

Krisztus sebeiben azonban a Titokzatos Testnek a sebeit is lehet szemlélni. Vagyis a miénket is, az egyházét is. Krisztusban minden seb gyógyuló, és egészséget hozóvá válik. Éppen ezért nem lehet olyan nagy bűn, nem lehet olyan eltévelyedés, nem lehet olyan elveszettségtudat, amelyből ne lenne kiút. Krisztusban nem lehet olyan mélypont, sem reménytelen helyzet, amittől végső kétségbeesésbe kelljen zuhanni. Hiszen Jézus a testi-lelki szenvedések mélypontjáról tért vissza a Szentlélek által az életbe. És a Szentlélek az, aki az emberi teljesítőképesség határán járó, bajokkal terhelt embert is visszahívhatja az életbe. És ebben hinnünk kell, ha Jézusban hiszünk.

Van azután egy harmadik, különösen szép értelme a *Vulnere sanus*-nak, a Sebtől gyógyult-nak. Mégpedig az, hogy az ember nem mondható egészsnek, egészségesnek, ha nincs sebe. És az teszi egészségessé, ha sebet kap.

Hogy miről van itt szó, az kiviláglik abból, ha az egészséges emberek velük született fölényére, „kegyetlenségére” vagy „gőgjére” mutatunk rá. Egészen másként viselkedik az ember egy betegség mellett, ha már maga is beteg volt. Aki sohasem volt beteg, az könnyen elmegy a betegség mellett néhány könnyőreletes szó odavetésével, egy mutatott, de igazából át nem érzett részvét nyilvánításával. Soha meg nem igazítaná a párnát a feje alatt, s hogy egy pohár vizet hozzon, eszébe sem jut. Hogy csak a legegyszerűbb dolgokat említsük.

Jézus megőrizte a sebeket kezén-lábán. Mintha csak mutatni akarta volna, hogy a felebaráti szeretet útját igaziból csak azok tudják járni, akiknek sebes a kezük és sebes a lábuk. Milyen óvatosan és meggondoltan lépünk egyet, ha fáj a lábunk! És milyen finoman és tapintatosan nyúlunk valamihez, ha sebes a kezünk! Ha sebes lábakkal közelítenénk meg embertársainkat, és nem tömnénk rájuk az egészségesek lendületével és kíméletlenségével, milyen más lenne kapcsolatunk. És ha a fájós kéz óvatosságával és gyöngédségével nyúlnánk embertársaink életébe vagy viselt dolgaihoz, milyen másként festene az élet?!

Az egészséges emberekben van egy alig észrevehető nyersesség, valami-lyen fölény és magabiztosság, ami elveszi a Jézus által annyira ajánlott szerénységet és alázatot (Mt 11,29). A lélek művésze, a Szentlélek éppen ezt a tapintatot, ezt a mások felé megnyitott érzéket tudja a kapott sebekkel vagy elszenvedett bajokkal kimunkálni bennünk. Ahogy magán az Úr Jézuson is ezekkel dolgozta ki az emberségnek azt a csodálatos érzékét. Így olvassuk a Szentírásban: „Főpapunk – az Úr Jézus Krisztus – ugyanis nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de bűnt nem követett el (Zsid 4,15). Majd hozzáteszi még: „Elnéző tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt, mert maga is a gyöngeség rabja” (uo 5,2). Végül összefoglalóan kijelenti: „Annak ellenére, hogy az Isten Fia volt, a szenvedésből tanulta meg az engedelmisséget” (uo 8. v.) Maga Isten tanít meg bennünket az ő kinyilatkoztató szavával, hogy Jézus szenvedései, amiket szimbolikusan sebeknek nevezünk, gyógyító sebek. Egész emberré, egészséges emberré tevő sebek.

Ez a minden válságon felülkerekedő nagy hit és bizalom sugárzik a húsvéti gyertyáról, melyen ott ragyognak a Jézus sebeit jelképező tömjén-szemek. Ez a nagy hit és bizalom árad az evangéliumból, ha kinyitjuk a Bibliát, és olvassuk. Ezért van a püspöki címerben az égő húsvéti gyertya és a nyitott evangéliumos könyv. Képekben mondja el azt, amit szavakban kifejezni akar.

•

Sok sebtől vérzik a világ. Sok sebet hordanak az emberek. Ebben a sebzónban arra a Jézusra kell nézni, akit „teste szerint megöltek ugyan, de a Lélek életre keltette” (1Pét 3,18). Ezért kell várnunk és hívunk a Szentlelket, hogy orvosolja a sebeiket. „Hogy ahonnét a halál származott – amint a szent Keresztről szóló prefációban énekeltük –, onnét támadjon az élet”. Így lesznek sebeink gyógyító sebökké. Magunk pedig teljes emberekké.

Két tapasztalat – két krisztusi pillanat

Új Ember, 1987. árpilis 19.

Húsvét van, a Húsvéti Titok világa. Jézus halálának hirdetése és feltámadásának hitben való megvallása. Halál és feltámadás. Egymásután kétezer éve történt, együttesen most van jelen minden szentmisében és egész életünkben. Mert ez a titok jelen van végig a történelemben, hisz a megváltás az utolsó ítéletig tart. Ma is jelen van, csak fel kell fedoznünk.

AZ EGYIK TAPASZTALAT

Abból kell kiindulnunk, amit a bőrünkön érzünk. Mai vallásos életünknek legsúlyosabb tapasztalata az Isten hallgatása. Az Istent nem ismerő világban, Jóbbal is, a bajba jutott zsoltárossal is világgá kiáltjuk a gályarabságra ítélt protestáns papok bibliás fogantatású énekét: „Ellenség így csúfol: Istened merre, hol? Ki meghallgathasson.” (Sajnos, az új énekgyűjteményből kimaradt.) Valóban nem kis szomorúság üli meg a lelkünket az Isten visszavonulásának tapasztalásakor. Hiszen már *köz*-szólássá vált a szeku-

larizáció, vagy a világ elvallástalanodása. Eddig ugyanis az emberiség őstörténete óta az emberi életnek szinte minden mozzanatát átjárta a vallás. A magán- és nyilvános életben, akár ilyen vagy akár olyan vallás volt, de jelen volt mindenütt. A 18. századtól kezdődő felvilágosodás készül befejezni művét: a vallásos szemlélet kiiktatását a magán- és közéletből egyaránt.

De mi, hívők is próbára vagyunk téve Isten-hitünkkel. Hiszen a rettenetes természeti csapások, földrengések és szárazságok a Mindenhatónak és gondviselő Atyának hitt Istent kéri számon rajtunk. Nem beszélve arról, hogy saját ügyét is elhagyni látszik, és nem törődni látszik azzal, hogy az emberiség nagy része nélküle, sőt ellenére építi életét és boldogságát. Azután a közismerten úrrá levő hullámai a szesznek, a szexnek, a drognak, a terrorizmusnak kicsinyben és nagyban. Hozzávehetjük a pénz féktelen uralmát, a háborúk veszedelmét. Szinte kilátástalannak érezzük, mi kisemberek, a kiút lehetőségét. Imádkozásra kapunk felszólítást innen is, onnan is. Imádkozunk is, hol buzgón, hol csüggedten. De hitünk Istene hallgat. A mindenható Isten nem mozdul. A gondviselő Isten nem avatkozik bele a dolgok menetébe.

A MÁSIK TAPASZTALAT

A napokban a magyar TV-ben az élet kialakulásáról készített sorozat egyik ismételt vetítését láthattuk. Kompjuterizált világunkban meglepetésből meglepetésbe estem nézem a sorozat képeit. Elcsodálkoztam, hogy milyen gazdag és változatos életet fedez föl az emberi tudomány az elemek, a kőzetek, a vizek, a sejtek, az állatok benső világában. És ez mind valahogy „be van programozva”. Tudják, mit, mikor, meddig kell csinálni. Az igaz, hogy a magyarázat nem utal rá, hogy az örök programozó az Isten. De azért azt hiszem, mindenkiben kérdőjel támad: a commodor kitalálásához hány embernek milyen magasfeszültségű munkája kellett, és mennyi annak az alkalmazásához? Pedig ha csodálatos változatosságú és mennyiségű is az emberi programozás területe, annak tömege messze elmarad a mindenségben óraműre járó dolgok milliárdjai mellett. Milyen hatalmas intelligencia kellett és kell e munka állandó végzéséhez? Ez ha nem is vezet hithez, de sokakban feltörheti az Isten-kizárás betonburkolatát.

Érdekes belelapoznunk az Ecclesia kiadásában megjelent Lelotte páter könyvbe: A XX. század konvertitái. Két kötetben is elenyészően kevés a megtértek száma a valósághoz képest. De ezeknél is megfigyelhetjük: milyen erkölcsi mélyről és milyen szellemi magasokról egyszer csak Isten felé és vallás felé fordulnak. Azután nap mint nap hallunk híreket a Biblia

íránti érdeklődésről itthon is, keresztény múltú országokban is, de távoli nem keresztény kultúrák helyein is. Japánban pl. évente milliós számban fogy el a Szentírás, pedig kevés a keresztény.

Azután figyelemre méltó az, hogy a faji és nemzeti kultúrák önmagukból kiemelkedve a békére, az igazságra, a szabadságra és a szeretetre vágnak. Ha nem is hatolt még föl az életet irányító körökig, de a ma átlagembere több-kevesebb világossággal érzi és sejtí ezeknek az eszméknek általános voltát. Ezek pedig túlmutatnak a kézzelfogható világon, és üzenetként fogható fel onnét, ahol nincs „létért való küzdelem”. Akár hisz az ember Istenben, akár nem, ez az egyetemes vágyódás ezek felé az eszmék felé kiemel bennünket az evilágiságból, és sejteti egy fölsőbbrendű világ létezését.

KRISZTUSI PILLANATOK

Ez a két tapasztalat egymással homlokegyenest ellenkezik. Rosszul teszi az, aki a két tapasztalatot különválasztja. Ha csak a nekünk kedvező, hitnek kedvező tapasztalatot mérlegeljük és nem akarunk tudomást szerezni a kedvezőtlenről, olcsó triumfalizmus áldozatai lennénk. Ha meg a nekünk vigasztalan oldalt nézzük, akkor csupán kiábrándulás és hitvesztés lesz az osztályrészünk. Egyetlen orvosságunk lehet: a *Húsvéti Titok*. Méghozzá úgy, hogy figyelembe vesszük a szenvedő Jézusnak utolsó, és a feltámadó Jézusnak első pillanatát.

Drámai pillanat volt Jézus utolsó pillanata. Egy egész világ bűneivel megterhelten, háromévi tanítás és csoda eredménytelenségétől lesújtottan, az elfogatástól, elítéléstől, keresztüttől és megfeszítéstől megkínzottan, Istentől való elhagyatásának kifejezést adva érkezik utolsó pillanatához. Utolsó sóhaja ez: *Beteljesedett* (Jn 19,30) Az első maratoni futó a termopüléi győzelem hírével érkezve a kimerültségtől összeesett és csak ennyit sutogott: Győztünk! Jézus szava is a győzelem szava. Az Atya dicsőségéért vállalkozott a messiási küldetésre. Imája elejére is azt tűzte: *Szenteltessék meg a te neved!* Ezt teljesítve halálával jelentette győzelmét az Istennek. A maratoni katona sem lángot lobogtatva, ujjongó stadion közönsége előtt, zászlóerdők és tapsoló tömeg között viszi futva a lángot, hanem az egy szálig elesett maroknyi hadsereg halálából menekülve, fáradtan és fuldokolva jelentette a győzelmet. Jézus is elgyötörten, haldokolva kiáltotta bele a rettenetes nagy világéjszakába a küldetés elvégzését és sikerét.

Másik pillanata Jézusnak a feltámadás első pillanata. Az éjszaka felén, a legsötétebb órában kijön a kővel lezárt és pecséttel lepecsételt sírból. És ott megáll minden halál győzelmi helye, a sír előtt. Az el nem hengerített kő és a töretlen pecsét emberi bizonyítékai a halálnak, Jézus halálának is. És Jézus

odakiáltja a magát győztesnek képzelő halálnak: „*Halál, hol a te győzelmed? Hol a te fullánkod?*” (1 Kor 15, 55) A sírt őrző katonák azt hiszik, Jézus halott. A zsidó főpapok és farizeusok is azt hiszik: Jézus halott. Pilátus úgy tudja még, hogy Jézus halott. Még Jézus hívei is, a szent asszonyok és az apostolok abban a meggyőződésben élnek, hogy Jézus halott. És ebben a miliőben hangzik el Jézus kiáltása: Hol a te győzelmed?

Mindkét pillanat győzelemről beszél, de mindkét pillanat mély sötétben, a bűn és a halál teljes győzelmének látszatával szemben hangzik el. Az első az Isten nagy hallgatása között, a második az embereknek Jézus halálát bizonyító eszközök birtokában kialakult meggyőződésének színe előtt.

A hitben Jézus kezd élni bennünk. Tudunk-e Jézussal azonosulni egy világ éjszakájával szemben is biztos és bátor hitünkkel? Merünk-e Isten hallgatása közben is Jézussal vallomást tenni a feltámadásról? A hit majdnem mindig ilyen krisztusi légkörben valósul meg. Szent Pál Korintusban „*félve és elfogódottan*” (1 Kor 2,3) hirdeti a keresztről. Athénben ugyanis az Areopág előtt mondott szónoki remekműve kudarcba fulladt, mihelyt a feltámadást említette (ApCsel 17,32). A korintusi világváros gazdagsága és szellemi mozgalmassága még inkább félelemre indította úgy, hogy Jézus jónak látta éjjel látomásban megnyugtatni: „*Ne félj Pál, hanem beszélj és ne hallgass. Én veled vagyok*.” (ApCsel 19,9).

A SÖTÉT BEN ÉGŐ GYERTYA

Talán megriadunk hitünk e tragikus szemléletétől. Hiszen valóban sem a mindennapok, sem az egész élet nem áll mindig azon a hangulati mélyponton, melyre Jézus került a keresztfán. De tudnunk kell, hogy alapjában véve, tehát gyökerében a hitünk a tagadásba és bűnbe süllyedt világon való felülemelkedés, azzal való szembenállás. „*Meggyőződés arról, amit nem látunk*” (Zsid 11,1). A tapasztalások sötét háttere tehát ne sújtson le. Szent Pálon keresztül maga az Isten mutatja a példát, hogy a sötét háttér mindenféle hitmegnyilatkozásban megvan. A Rómaiakhoz írt levél szerint látomásában végigéli a bűn és halál eredését, Ádámiban és a világon eláradó hatalmát, majd hozzáteszi: „*Amikor pedig elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem, hogy amint halálhozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék... a kegyelem is Urunk Jézus Krisztus által*” (Róm 5,20–21). Ezeket olvasva képtelenségnek és naivságnak kellene tartanunk e félelmetesen gyönyörű isteni kijelentést, ha nem az a Szent Pál írná le, aki ugyancsak ebben a Rómaiakhoz írt levélben, mindjárt az első fejezetekben, részletesen is leírta és sorba szedte az akkori világ bűneit. Ma sem tudna senki sötétebb képet festeni a bűnök tengeréről, midőn részletesen és nevén nevezve a

dolgokat elének tárja e szomorú bűnlajstromot (Róm 1-2). És mégis meri állítani, hogy több a kegyelem, mint a bűn!

Jézus halálának utolsó és feltámadásának első pillanata emberileg nézve kis fény volt a nagy világejszakában. De egy szál meggyújtott gyertya fénye túlcsap a legnagyobb sötétségen! Ezért kell örülnünk húsvétkor a látszólag szerényebb tapasztalatoknak is.

Az örök élet hite

Halála napján megjelent cikke az Új Emberben

A húsvét a halálon diadalmaskodó élet örömétől fényes. De egyszer meg kell kérdeznünk magunktól: annak tudunk-e örülni, hogy kereszténységünk ezt a hitet adja nekünk. Vagyis akkor, amikor látjuk és tapasztaljuk, hogy hány ember nem tud eljutni a hitre, mi, akik hisszük a Krisztusban diadalmaskodó életet, tudunk-e ennek a hitnek birtoklásán örvendezni?!

Évekkel ezelőtt városi plébánián működtem, ahol távoli rokonom, egy öreg házaspár is élt. Egyszer váratlanul megszólal a telefon, és jelzi, hogy a fiúk, aki nőgyógyász főorvos volt az egyik dunántúli kórházban, szívinfarktusban meghalt, és én, mint rokon és lelkipásztor, kíméletesen közöljem ezt velük. Természetes, hogy nehéz szívvel mentem hozzájuk. Utcájukban látom, hogy a kórház sebészének a felesége kihajol az ablakon és kérdi tőlem: Igaz, hogy a Bandi meghalt? – Igaz, feleltem röviden, de izgalmamban tovább is siettem, hisz részleteket úgysem tudtam. Bemenne az öregeket éppen nagy sürgés-forgásban találtam. Csomagot készítettek Bandi fiúknak az ünnepre, hiszen ott öt unoka is várt a nagyszülők csomagjára. El lehet gondolni szorult helyzetemet. Végül is a gondviselés is segítségemre jött, mert előbb egyiknek, utóbb a másiknak kellett valamiért átmenni a szomszédba, és így egymás iránti szeretetükkel és egymást féltésükkel sikerült az őket ért gyász súlyát némiképpen enyhíteni.

De nem erről a mozzanatról szeretnék beszélni, hanem ami ezután történt. Elhagyva a lakásukat, a sebész főorvos feleségét ismét az ablakban találtam. Izgatottan mondja: Jaj! Tessék már jönni, órák óta lesem innét az ablakból. Mondja: mit tudott az öregeknek mondani?

Hát ez az, amit a húsvét hite ajándékoz nekünk. Akinek nincs húsvéti hite, az nem tudja, hogy mit lehet és mit kell ilyenkor mondani. *Az örök élet-*

ben való találkozás és viszontlátás reménye orvosolni tudja gyászunk megrendítő fájdalmát, ha ez csak az örök élet hitének mellékterméke is. Hiszen a fő a mi öröklétünk és az Isten-látás öröme. De a melléktermék emberi vigasztalása is Isten ajándéka.

És hogy ennek örülnünk is lehet, arra igen jó példa akárhány szellemi nagyságunknak a megnyilatkozása. Olyan, mint Illyés Gyuláé volt, aki közismerten vallásos néprajztudósunknak, Bálint Sándornak ezt mondta, mikor egy temetésről hazatérőben voltak Németh Lászlóval és Veres Péterrel: „Boldog lehetsz te, Sándor! Mert van hited.” És bár az ilyesfajta nyilatkozatok nem sok hitet árulnak el, de Szent Ágostonnak Pascal közvetítésével közölt kijelentése reményt adhat: Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna engem. Nekünk, akik a keresésnél egy kissé odább vagyunk Isten irgalmából, szabad ez isteni ajándék vigasztalásának örvendeznünk. Ez az öröm is húsvéti öröm. És ezzel is megajándékoz minket az Isten.

Dr. Belon Gellért püspök végrendeletéből

(részlet)

Az Atya és Fiú és a Szentlélek nevében.

Isten kezéből alázatos lélekkel fogadom a megváltó halált, akár hirtelen jön, akár hosszas szenvedés után. Legyen meg Isten szent akarata halálom módjában, helyében és órájában. Hiszem és alázatosan remélem, hogy Krisztus Urunk megváltó szenvedésébe és halálába öltözhetem, Benne, Vele és Átala elégtételt és engesztelést nyújthatok bűneimért és mulasztásaimért. Szent feltámadásának erejéből pedig, magam is föltámadva, megláthatom Szentháromságos Istenem fölséges arcát és titkainak föltárulását, amire ifjú koromtól mindig vágytam.

Köszönöm Istennek, hogy ember lehettem és az Ember útján járhattam. Köszönöm Megváltómnak, hogy keresztény lehettem, és a Szentléleknek, hogy a papságra, sőt annak teljességére, a püspökségre is meghívott.

Főpásztoromtól, munkatársaimtól és minden helyen való híveimtől bocsánatot kérek, ha megbántottam és megbotránkoztattam őket. Papi méltóságomat, és később püspökségre való kiválasztásomat, mindig méltatlanságom tudatában hordoztam. Hogy a püspökség gyakorlására el nem jutottam, azért sohasem nyugtalankodtam, senkinek szemrehányást

nem tettem. Hálás vagyok Istenemnek, hogy evvel a se kint se bent étellel megszabadított a felelős gondoktól, és így csak azt kívánta tőlem, hogy bizonyítéka legyek az egyház valódi helyzetének hazánkban. Legjobb lelkiismerettel állíthatom, hogy állami hatóságaink előtt is az együttműködés elvét hangsúlyoztam, de nem az egyház megaláztatása és másodrendűsége által: aki akar, szabadon férhessen hozzá egyházunk tanításaihoz és kegyelmeihez minden hátrány nélkül.

Isten legyen irgalmas bírása életemnek!

*Kortársak
visszaemlékezései*

Dr. Abonyi József

főorvos

Belon püspök urat sükösdí plébános korában ismertem meg. Már első találkozásunkkor mély benyomást tett rám sokoldalú (irodalmi, zenei, képzőművészeti) műveltsége, magas fokú intellektusa. Többször találkoztunk ezután, és a későbbi években kényszerűen kialakult orvos-beteg kapcsolat odáig fejlődött, hogy megtisztelt barátságával. Közismerten kitűnő tollú egyházi író volt. Írásaiból és szentbeszédeiből a hívei sorsáért aggódó pap, a jó pásztor portréja rajzolódik ki. Valóban az volt a gyakorlatban is. Én magam, mint *lelkipásztort* látom őt a legnagyobbak között. Hadd idézzek erre néhány példát emlékeimből: A bajai plébániatemplomban elmondott „székfoglaló” szentbeszédében a hívő és a lelkipásztor eltérő felelősségéről beszélt: A hívő csak önmagáért felel, míg a paptól az Úr számon fogja kérni, hogy saját üdvösségén túl megtett-e mindent, hogy a rábízott hívek megtalálják az üdvösség útját és üdvözüljenek. Belon püspök úr bajai működése idején a plébánia ajtaján belülről ez a szöveg volt kifüggesztve: „Ezt az ajtót reggel 6-tól este 9-ig ne zárja be senki!” Egy, azóta meghalt orvos kollégám, aki hívő zsidó volt, élményként számolt be arról, miként nyújtott lelki vigaszt Belon plébános úr egy, az élettől búcsúzni készülő betegének. A véletlen úgy hozta, hogy a másik szobában várakozni kényszerült és akaratlanul is fültanúja volt az eseménynek. Rendkívülinek mondta, ahogy békét és lelki nyugalmat szolgáltatott a haldoklónak.

Szerette a zenét, és ezen belül a musica sacra lelkes híve és ismerője volt. Számos egyházzenei hangversenyünket kommentálta aktív résztvevőként. Én azonban úgy éreztem, hogy a művészi egyházi zenét arisztokratikusnak tartotta, és a szíve akkor örült igazán, amikor az egész templom, a hívő közösség énekelt. Ennek érdekében meg is tett mindent. Még a latin liturgia idejében megkezdte a hívek csoportos énekoktatását, a gregorián dallamot és latin szöveget is beleértve. Nagypénteken az egész templom énekelte szépen és egyhangon, a „Venite adoremus”-t, gregorián dallammal és díszítéssel. Az egyházi év minden ünnepén a hívő közösség – láthatóan és hallhatóan – a szent liturgia aktív részese volt, oly mértékben, mit sem korábban, sem azóta nem észleltem. A jó pásztor *közösségteremtő ereje* kellett ehhez. És ezzel az erővel volt megáldva Belon atya; ez a láthatatlan erő vonzotta köré a hívők seregét és töltötte meg a templomot mindenütt, ahol ő járt.

A pécsi székesegyházat is ez a hívó közösség töltötte meg zsúfolásig temetése napján. Egy életmű valósult meg abban, ahogy akkor az egész templom énekelt és imádkozott.

Főpap volt, író volt, a Szentírás kiváló ismerője, a művészetek barátja, de mindenekelőtt és mindenekfelett *jó pásztora* a rábízottaknak. Így Belon püspököt elsősorban, mint jó pásztort őrzöm emlékeimben, és gyászolom, amíg emlékezem.

Özv. Berna Jánosné

Belon Gellért püspök atyának édes *unokatestvére* vagyok. Nagyon szerettem őt, és ott voltam Jánoshalmán az emléktábla avatáson is, aminek nagyon örülök, hogy a jó Isten megengedte. A nyolcvanadik évemet taposom, és amit én most leírok, azt én ott is szerettem volna elmondani, de nem mertem kiállni. Nagyon sok szépet és jót hallottam ott, amiről én mind tudtam, hiszen nagyon sokat voltam mellette, és most nagy lelkiismeret-furdalásom van, mert ezt nekem el kellett volna mondanom. A fényképe az ágyamnál szinte sugallja: írj a csodálatos sebgyógyulásról.

Amikor neki annyira gennyezett a háta, kórházban volt Szegeden. Éppen nagyhét volt. Előtte súlyos műtéten esett keresztül, így a kórházból nem akarták kiengedni semmiképpen, de ő szegény nem tárgított. Nagyszerdán hazahoztuk; gyenge volt, lábon alig állt, de nagycsütörtökön minden szertartást ő végzett; a szentmisét is, és tizenkét embernek megmosta a lábát, szinte térden csúszva. Én meg néztem, mikor esik össze, szinte reszketve fogta az oltárt, de pénteken újra mindent ő végzett; és szombaton is, csak már a körmenetben nem vitte az Oltáriszentséget; hazament, én meg vártam a végét. Ahogy hazaértem, a heverőn feküdt, odamentem hozzá és majdnem sírva mondtam: Miért csinálod ilyen betegen?! Ő erre nagy komolyan azt felelte: Te nem is örülsz, hogy én ezt *meg tudtam* csinálni? – Nagyon örülök, de nagyon féltetek!

Másnap húsvét reggel volt, és hívatott a szobájába, és ezt mondta: *Nézd meg, nem folyik a sebem! És be volt szépen hegedve. Ez csodálatos gyógyulás volt; soha többé nem gennyezett!* És többé nem volt baj vele, nem kellett visszamenni a kórházba sem, pedig még műteni akarták. Azután még sokszor voltam nála, más baja sok volt, de azzal többé semmi.

Ezt a jó Isten adta így, ezért lett ő „Sebtől gyógyult”. Ezért lett ez a jelmondata is, Ezt le kellett írnom, talán ettől én is megnyugszom végre...

NYÍRADONY, 1991. OKTÓBER

Bíró Mária Alexia

Kalocsai Miasszonyunk Iskolanővér

Fiatal teológiai tanár kora óta ismerem őt. A Kalocsai Iskolanővérek Intézetében, a Tanítónőképző-Óvónőképző növendékeinek, a szerzetes jelölteknek gyóntatója, lelkipásztorja volt.

Az újoncnők mesternőjének, Markovits Mária Jozefa nővérnek tanácsadója. Mesternőm egyszer így kezdte oktatását: – Megkérdeztem Belon Atyát, mit tart fontosnak az újoncévüket most kezdő szerzetes-pedagógusok számára?

– A jóság anyatején neveljenek!... Jóság! Nem mint fogalom, hanem mint Élet, amelyet élni kell, s amely életünk tartalma, eszménye. Jónak, jóságosnak lenni mindenkihez, kivétel nélkül. Csak az ilyen életnek van gyümölcse, csak az ilyen élet hozhat termést. Ha ezt saját maguk is élik, csak úgy nevelhetnek fegyelmezett, alázatos, sőt engesztelő szerzetes-ifjúságot: „*A jó fa jó gyümölcsöt terem...*” A fegyelemtartás és ránevelés nem lehet rideg, parancsoló szó eredménye... Jézus is fogott korábcot a kezébe, de volt-e szív megértőbb, jóságosabb?...

Belon atya a keresztnék nemcsak hirdetője, de maga is kereszthordozó volt. Elgyöngült szervezetében is eleven szellem lobogott. Az egyik műtét alkalmával becsípődött egy idegszál. Minden légvételkor éles fájdalom nyilallt hátába. Kérdeztem: Hogy tud ilyen állapotban szentbeszédet mondani, sőt lelkigyakorlatok sorozatát vezetni?

Így válaszolt: „Kínosan kikísérleteztem, egy-egy légvételre hány szót tudok kimondani elviselhető fájdalommal úgy, hogy hallgatóim azt ne vegyék észre, és előadásom zavartalan legyen. Ha már csak rövid ideig is, de hűségesen akarom szolgálni az Urat.”

Bittsánszky Géza—Kopp Judit

Elsőként említenénk minden megnyilvánulásában feltétlen azonosulását az Egyházzal. Ez annál inkább is figyelmet és tiszteletet parancsoló volt, mert szelleme és problémaérzékenysége – írásai számtalanszor tanúsítják – vitán felül garantálták, hogy az intézmény fogyatékoságait is kristálytisztán látta. Mégis ezeken túl látni és láttatni tudta az Egyház transzcendentális lényegét, s így számunkra és mások számára, az Egyházat mint hitünk egyik lényeges elemét tudta elfogadhatóvá tenni egy olyan korszakban, amikor az általános intézményellenesség és kiábrándultság az Egyházat is elérte. Így és ezért Krisztus Misztikus Testének hiteles tanújaként emlékezünk rá.

Ide kívánczok, hogy messze került-e bármely egyházi hivatalt viselő személy leghalványabb kritizálását is, pedig tudjuk, hogy voltak ezek között olyanok, akik objektíven vagy szubjektíven – teljes joggal – „kiérdemelték” volna a kritikát.

Egyháziasságára jellemző volt engedelmissége, amelynek egyik bizonyítékát püspöki kinevezésekor adta.

A Prohászka-mű sokéves munkát igénylő feldolgozása is – mint mondta – attól a szándéktól vezérelve született, hogy a püspökelőd által az Egyház hivatalosai részéről elszenvedett igazságtalanságokat az Egyház részéről kövesse a jóvátétel is, és így eltűnjék az igazságosság fényében az egyháztörténelem e korántsem fényes eseménye.

Bizonyára érdekes megállapításokat eredményezne, ha a hozzáértők elvégeznék a Prohászka–Belon párhuzamok vizsgálatát. Ehhez egy adalék: Egy katolikus–protestáns–marxista dialógust folytató társaságban, amelyben Belon ösztönzésére vettünk részt, Lékai primás utódlását latolgatva, a társaság egyik protestáns tagja – aki egyébként nem tudott B-hez fűződő kapcsolatunkról – vetette fel: olyan megoldást kellene találni, amelyben a hivatali-kormányzási teendőket erre egészségileg alkalmas személy végezné, a lelki-szellemi vezetést pedig Belon Gellért biztosítaná, hiszen közismert, hogy ilyen tekintetben személye országszerte egyedülállóan és vitán felül a legalkalmasabb.

Az egyházi felsőbbség iránti lojalitására utal az alábbi epizód is. A romániai magyarság beolvasztását eltűrő vatikáni politikára vonatkozó megjegyzésünkre – szemlátomást átérezve az ottani magyarság szenvedéseit

(Márton Áronnak nagy tisztelője volt), s maga is gyötrődve a kiúttalanság miatt – kristálytisztán érvelt a vatikáni magatartás önmagában támadhatatlan, sőt kötelességszerű volta mellett.

Érdekes nyomatékot adott ennek a – már halála után sorra került – beszélgetés Kada érsekkel ugyanebben a témában. Az érsek – már az érzelmi vonatkozásoktól függetlenül – határozottan képviselte ugyanazt az álláspontot a hosszú távú megfontolások alapján.

Márton Áronnal való szellemi rokonsága, a szociális kérdés iránti fokozott érzékenysége és annak értő megoldási gyakorlatán túl, talán a soha nem hivalkodó, elvi, az igazságosságból forraszó jellemzilárdságában vált nyilvánvalóvá. Belön az elvekben soha sem volt képes kompromisszumokra (ez hitelesítette a gyakorlat terén megnyilvánuló, előrevivő rugalmasságát), s ezt mindenki előtt nyilvánvalóvá tette. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy az „ország püspökévé” vált egy olyan korban, amikor annyira hiánycikk volt az egyértelmű és világos állásfoglalás.

Egyházas magatartása segítette ahhoz, hogy politikailag kényes helyzetekben is elkerülje, hogy bármely irányzat eszközként használja ki személyét.

Barátságának abban az időben lehattunk részesei, amikor a Zsinatot követően a progresszív és konzervatív irányzatok kikristályosodtak az Egyházban, majd a két irányzat közötti viták sokakat az egyik vagy másik irányzat mellé állítottak. Bellon Gellért – aki sok területen, már a Zsinatot megelőzően, a zsinat szellemében járt el – személyében, gondolkodásmódjában, szemléletében a két irányzat értelmezhetetlen volt: a szó szoros értelmében felette állt a – végső soron nagyon is evilági síkon folytatott – vitáknak, s mindkét irányzatból ki tudta emelni azokat az értékeket, amelyek az ő szintézisében a természetfeletti sík felé segítenek.

Többször voltunk tanúi olyan beszélgetéseknek, amelyek során az Egyházban tapasztalható fogyatékokat panaszolták fel neki. Ilyenkor általában átérezve a megjegyzések jogosságát (pl. a „holt terhekről”), azokat olyan perspektívába tudta helyezni, amelyek mindannyiunk hitét erősítették.

Súlyos betegsége ellenére sokszor a fizikai erőfeszítéstől sem visszariadva, akár váratlan, hirtelen jött kérésre is szívesen jött baráti társaságunkba, hogy a Szentírásra vonatkozó kérdéseinket megválaszolja. Ilyenkor tréfásan csak annyit mondott: „Az ellenségeim nem bántanak engem, csak a barátaim tesznek tönkre”. Majd a szokásos bevezető beszélgetéseket mellőzve vagy lerövidítve – „in medias res” – a problémák felvetését kérte, s megindult a magyarázat, melynek során teljesen meg tudott feledkezni minden bajáról.

Budapesti tartózkodásait igyekezett arra is felhasználni, hogy rokonait, ismerőseit meglátogassa. Ezekre a látogatásokra többször volt alkalmam elkísérni. A többnyire váratlan, vagy esetlegesen előre jelzett rövid látogatások az összetartozás, szolidaritás, a mások iránti nyitottság, a szomorúknak vigasztalás egyszerű és nagyon természetes gesztusai voltak. Jelentőségüket aláhúzta, hogy olyankor került rájuk sor, amikor – pl. egy-egy lelkigyakorlatos beszédsorozat után – a fizikai kondíció helyreállításához inkább pihenés lett volna indokolt.

Utolsó keresztúti elmélkedését minden előkészület nélkül „kapásból” mondta hangszalagra Kopp Judit szobrászművész kérésére az általa készített keresztút-sorozathoz.

Eseményszámba menő lelkigyakorlatos beszédeit, előadásait illetően álláspontja az volt, hogy ő soha nem ajánlkozik sehová, de mindenhová igyekszik elmenni, ahova hívják. Tényleg így volt: eljött oda is, ahol csak 80–100 hallgatóra számíthatott. Nagyon komolyan vette az egyházközségi alkalmazottak – sokszor igen egyszerű emberek – számára rendszeresített beszédsorozatát: örült, hogy ez a régi kezdeményezés az utóbbi években ismét feléledt.

A kis dolgok, a „kicsinységek” teológiájának kiérlelődését szolgálták az ő „názáreti”, „impedito” évei, évtizedei, amikor még fizikai erejének teljében, ragyogó szelleme a miskei és jánoshalmi eldugottságban volt elzárva. Hogy ez mennyire így volt, arra az alábbi epizód is bizonyíték, s amit az Egyház akkori mozgásterének jellemzéséül mesélt el: Az egri egyházmegye egyik kanonokja, aki az akkori idők igencsak pejoratív értelmében „békepapnak” számított, lelkigyakorlat tartására hívta meg. Belon jelezte neki, hogy tapasztalatai szerint az ÁEH ehhez nem fog hozzájárulni. Az megnyugtatta, készüljön csak, miért ne menne, ő majd elintézi. Kisvártatva sajnálkozva jött a levél, hogy a beszédsorozat nem aktuális.

Az eseménytelen názáreti életre vonatkozó elgondolásának jellemzésére szolgál az alábbi epizód: Halálát megelőzően néhány hónappal a jánoshalmi egyházközségi testület aktivizálása, a világiak szerepvállalásának ösztönzése érdekében három, egymást követő napon előadássorozatot rendezett a rá jellemző természetes nagyvonalúsággal. (Ilyen rendezvények – úttörő jelleggel – addig csak egyházmegyei vagy esperesi kerületi szinten voltak tudomásom szerint.) Marosi Izidor püspök, az Új Ember két munkatársa, és a Világiak Tanácsa részéről másodmagammal voltunk a meghívott előadók. Az előadást követően meglehetősen izgalommal vártuk és firtattuk a püspöki kritikát az általunk fontosnak tartott ilyen-olyan kitételünket, elgondolásunkat illetően. Ő ezekre ki sem térve, mindezekon könnyedén felül-

emelkedve csak annyit mondott, hogy szép tanúságot tettünk hitünkéről. Ezzel egész szereplésünket olyan perspektívába helyezte, amely mellett a mi – általunk olyan jelentősnek hitt – szempontjaink csak kisszerű fontoskodásnak tűntek. Felemelő pillanat volt!

Vacsora közben felpanaszoltuk a magyar egyház megannyi problémáját, meg az azok megoldására szolgáló elgondolásainkat, „akcióinkat”, és azt is, hogy ezek a hierarchia részéről mennyire nem találnak meghallgatásra, támogatásra. Bizalmat öntve intett le minket, emlékeztetve Jézus eseménytelen 30 názáreti évére, amikor a benne rejlő isteni energiák birtokában is engedelmességből le tudott mondani az aktivitásról.

Nagyvonalúságát jellemezte az 1970-es évek első felében általa rendezett egyházművészeti kiállítás a jánoshalmi hívek számára.

Egy alkalommal végigsorolta templom- és plébániaépítési, korszerűsítési, tatarozási vállalkozásait, megemlítve, hogy valamennyi esetben úgy vágott a vállalkozásba, hogy a szükséges anyagiaknak csupán tört része állt rendelkezésére.

Püspöki kinevezését követően az egyik konferencián szó volt a düsseldorfi katolikus napokra küldendő magyar küldöttség összetételéről. Hozzászólásában felvetette, hogy helyes lenne, ha nem mindig ugyanazok a világiak vennének részt a nemzetközi rendezvényeken; még azt hiszik, hogy nálunk nincsenek más világiak. A konferencia helyeselt, de rögtön visszakérdeztek; ugyan kit lehetne küldeni, van-e neki javaslata? A hirtelen jött kérdésre válaszul az én nevemet mondta. Délután restellkedve mesélte ezt el telefonon, jelezve, hogy ha ez nekem kellemetlen, még vissza tudja vonni a javaslatot. Így kerültem végül is a Püspöki Kar Világiak Tanácsába. (Persze Düsseldorfba, meg azóta máshova se én utaztam.) Tanácsbéli aktivitásom csekély eredményét látva, mindig az ő példájában találok megnyugvást.

Püspöki kinevezését, ill. annak körülményeit mi az alábbiak szerint tudjuk. Grósz érsek közölte vele, hogy javasolni kívánja Rómának püspökké történő kinevezését, mivel lehetősége nyílott erre. B. Gellért megjegyezte, nem lesz-e ennek az ÁEH részéről akadálya? Az érsek jelezte, hogy nézete szerint az adott helyzetben nem, de rövidesen amúgy is megy az ÁEH-ba, ahol elrendezi a dolgot. Rómába a javaslatot elküldte az érsek, de ő közben megbetegedett, így az ÁEH-val való egyeztetés elmaradt. Később pedig az ÁEH az előzetes egyeztetés elmulasztása miatt, ill. erre való hivatkozással, nem vett tudomást a kinevezésről.

Kivételes alkalom volt az evangéliumi ihletésű képzőművészet és irodalom egymásra hatásának megtapasztalása. Feleségem, Kopp Judit szobrász-

művész, egy készülő keresztúti stációsorozatának néhány elkészült darabját mutatta meg Belon püspöknek, akit nyomban elmélkedésre ihlettek a látottak. A kéznél lévő magnó jóvoltából sikerült az „in statu nascendi” gondolatokat rögzíteni. A püspök úr sorra vette a még meg sem faragott stációkat is. Később, ezek elkészülésekor, feleségem keze nyomán felismerem Belon püspök gondolatait.

Végül a püspök úr mives munkával, a tőle megszokott szabatossággal, írásba foglalta az elhangzottakat. Újabb élményt jelentett érzéklni a két műfaj – a szóbeli elmélkedés sodró lendülete és az írás finom csiszolata – közötti különbséget; a püspök úr mindkettőnek mestere volt és soha nem keverte össze azokat.

Csanád Béla

Belon Gellért halálára

AKI ISMERI

Aki ismeri amaz Ország
térképét, az nem téved el
itt a Földön sem. Útja mentén
virág és madár énekel,

a természet testvéri szóval
köszönti vándorlépteit,
s magához ölel minden élőt
a szív, akit a hit hevít.

Aki ismeri amaz Ország
titkát, az nincsen egyedül,
keresztjére is vele együtt
Valaki más is fölfeszül,

s próbára teszi életét, mert
az sem övé, másoknál él,
s ajkán a szó oly fogyhatatlan,
mint mennyből alászállt kenyér.

Aki ismeri amaz Ország
törvényét, annak a halál
nyitánya beteljesedésnek:
Istenre végleg rátalál.

ÚJ EMBER, 1987. VI. 7.

Csere Dezső

Az alábbiakban időrendi sorrendben közlök gondolatokat, emlékeket.

FAJSZ: 1936–1937

Ezekben az években volt Fajszon káplán, közvetlenül a teológia elvégzése után.

A fajszi nép egyetlen káplánra sem emlékszik annyira mint rá, aki pedig igen rövid ideig volt Fajszon. Püspökké szentelésén is egész csoport fajszi hívő volt jelen Esztergomban.

Különösen a szegényekhez, betegekhez és a fiatalokhoz, gyerekekhez vonzódott.

Talán már érezte betegségét, vagy kezdeti stádiumban volt, de a betegek sorsát nagyon szíven viselte. Emlékszem egy tüdőbajos lányra, akit teljesen ő támogatott anyagilag.

A gyerekekre, különösen a Szívgárdában, a Szív újság terjesztésével hatott. A Szív újság áránál jóval többet adott vissza nekik, játékokban, édességekben. Különösen élvezte, ha marokszámra szórhatta a cukrot a kisgyerekeknek, akik úgy követték, mint a pásztort a nyája. Én is kisgyerekként ismertem meg.

Ő lett a bérmaapám, és így különös gondot viselt rám. Ő vette rá szüleimet, hogy taníttassanak, neveljenek belőlem papot. Mivel szüleim ezt anyagilag nem tudták vállalni, 8 éven át ő biztosította a taníttatást anyagiakban, sőt még zsebpénzzel is ellátott.

KALOCSA: 1937–1948

A gimnáziumot a jezsuitáknál végeztem 1937–1945-ig. A gimnázium kezdetére már Ő is Kalocsára került teológiai tanárnak.

Úgy emlékszem vissza rá, mint aki mindig szegény volt, mert anyagi javait a még nála is szegényebbek között szétosztotta.

Tanársága mellett bizonyos beosztása a kalocsai lapnál is volt. Nemegyszer engem bízott meg a kefelevonat korrektúrájával: kizárólag helyesírási szempontból.

Gimnáziumi éveim alatt sokat olvastatott velem, és beszámoltatott az olvasottakról. Ennek ellenére nem szerettem meg az irodalmat. Naplót íratott velem, amit időszakonként elolvasott. Emiatt nem mertem őszinte lenni a naplóban, és így sablonossá vált.

1945 után – úgy hírlott, bizonyos kalocsai újságcikkek miatt – bezárták a kalocsai börtönbe. Ide mentem be hozzá 1945 nyarán azzal a keserű hírrel, hogy nem akarok pap lenni. Ő ennek ellenére orvostanhallgatói időmben is tartotta velem a kapcsolatot és szeretett.

1945-ös érettségim alkalmával különösen szép életcél-mutatást adó levelet írt hozzám. Arra külön emlékszem, hogy ne szégyelljem, hanem legyek büszke arra, hogy paraszt származású vagyok, és így közel a földhöz és a föld embereihez, akik az életet adják a termeléssel. Ezt a levelet annak idején édesanyám bevitte a népbírósaági tárgyalásra, ott felolvasták, és az iratokhoz csatolták. Akkori emlékeim szerint ez a levél igen enyhítően hatott, és tény az, hogy a tárgyalások befejeztével Belon Gellért kikerült a börtönből.

1948–1987

Püspöksége alatt kétszer járt nálunk, illetve lányoméknál: mindkét unokám születése táján. Ekkor itt Kecskeméten mindig valami hivatalos dolga volt. Arra biztatta lányomat, minél több gyermeket szüljön, mert szükség van a magyarság utánpótlására.

Csongor Jusztina

ciszterci nővér

A püspök úrral a 60-as évek elején találkoztam először, amikor régebbi Vigiliákat olvasgatva találtam tőle egy két részben közölt tanulmányt (1955. okt. és nov.) „Istenélményünk válságai” címmel. Az itt talált gondolatok táplálékaim tudtak lenni az adott helyzetben és lelki stádiumban. Úgy éreztem, hogy egy nagy szellem és nagy lélek ugyanezekben a problémákban előttem jár, és megtalálta a felmerülő kérdésekre a választ is.

„Ahhoz, hogy megtapasztaljuk Isten mindenhatóságát és jóságát, meg kell élnünk helyzetek lehetetlenné válását és elreménytelenülését” – ez a

gondolatsornak mintegy problémafelvetése. A feloldása pedig: „Vajon csak közelből vagyok-e én Isten? – Úgymond az Úr és nem vagyok-e Isten a távolból is?”

Egyszóval írásaiban találkoztam vele először, és úgy éreztem, erre az emberre érdemes odafigyelni. Püspök atya tudott írni. De mint később észrevettem: az élőlőszónak is mestere volt.

Tudtuk róla azokban az években, hogy gúzsba van kötve – szóban és írásban is. Hol volt akkor még az az idő, amikor az „Ellesett pillanatok”-ra egy ország katolicizmusa figyelt. Az „Imádkozzál” című imakönyvét 1978-ban kiadták, de a neve nélkül. Hallottam, hogy többen azt hitték, hogy Szent-Gály Kata írta. Magának Katának is gratuláltak miatta, aki azt válaszolta: „Nem én írtam, de vállalnám.” – Hallottam aztán, hogy János-halmán Vass Péter atyával Prohászka életművén, valamiféle Prohászka-antológián dolgozik, és annak igen örültem. Dienes Valériával való kapcsolatáról is hallottam, és ők valahogyan egy vonal lettek Prohászka-Dienes-Belon.

Gazdag egyéniségét közelebbről akkor figyelhettem meg, amikor eljött hozzánk, amint ő mondogatta: Betániájába. Tényleg az lehettünk neki, ami az Úr Jézusnak volt Betánia: megpihenés, megállás, kis felüdülés. Sokszor betért néhány napra, többször lelkigyakorlatot tartott nekünk, és nemegyszer többhetes pihenésre is jött. A szentmisék homiliáiban, a lelkigyakorlatok pontáiban és az étkezés közbeni beszélgetésekben szórta felénk lelkeselleme gazdagságát. Beszédeinek, lelkigyakorlatainak leírásába itt most nem kezdek bele, inkább azt írom le, amit az asztali beszélgetéseknél hallottunk tőle és láttunk meg általa.

1984 januárjában volt nálunk először. Kérdeztük őt a „saját” rózsafüzérérről, az „Üdvösségünk Anyja”, 50 titokból álló olvasóról. Meglepő és újszerű módon kapcsolta össze az üdvtörténet mozzanatait, imádságában mélyen kitapintva és felfedezve Isten terveit. „Aki megváltásunkba minden jó és bal ügyünket belekombináltad...” Nos, ezt nagyon tudta a Püspök atya: egybe-látni, együttnézni jót és rosszat, tisztaságot és bűnt, az egyházat és a világot, a teológiai fogalmat és a herezis elcsúszását, egyszóval az ellentéteket; az Isten tervét az emberi bukdácsolásban.

Sok anekdota-színű történetet elmondott nekünk életéből, melyet aztán később az Új Emberben is közzétett (pl. Wolkenberg Alajos morális tanár vizsgakérdését: milyen az élet? A helyes felelet az lett volna: Ágas-bogas. – Hám János szatmári püspök boldoggáavatásához kérdezték a szállásadóját, hogy szentnek tartja-e? Azt felelte: „Nem, kérem, az egy normális ember volt!”).

Beszélt nagy tudóműtétjéről; 75-ben operálta Szegeden dr. Kulka professzor; csak fél tüdeje van. Sokat fáj a háta. Fiatal pap korában derült ki a tüdőbaja, ő ezt éhező gyermekkorának tudta be. Édesapja a fronton halt meg, ő árvaházban nevelkedett az első világháború idején.

Mesélte, hogy tüdőbetegségének hosszas szanatóriumi kezelései és kórházban fekvései nagyon közrejátszottak abban, hogy meg tudta szerezni azt a legendás szentírási ismeretet. Mert köztudott, hogy neki a Szentírás ott nyílik ki, ahonnan éppen idézni akarja. (Én belenéztem a híres Szentírásába – Békés-Dallos Újszövetség -: egyetlen sor vagy szó sem volt aláhúzva.)

Mondta, hogy paptársai között is elterjedt a hír, hogy a Belon kívülről tudja az egész Újszövetséget. Volt egy pap, aki erre azt mondta: „Tudom azt én is, nemcsak a Belon” – és megtanulta az Újszövetséget az első betűtől az utolsóig. Csakhogy: Püspök atya *nem így* tudta, sőt azt mondta: így nem is tudta.

A II. világháború végén itt ragadt a fővárosban. Buda ostroma idején a légópincéket járta gyóntatva, áldoztatva, az evangéliumot hirdetve a Fő utca környékén. Éhség és láz emésztette. Egy ismerős orvos nekiadta az utolsó lázcsillapítóját és azt a tanácsot, hogy ha életben akar maradni, sürgősen menjen vidékre és egyen. Bajára szeretett volna menni, de minden hidat felrobbantottak. Kis lélekvesztő csónakokon szállították át az embereket a jeges Dunán. Valaki nem vette komolyan, hogy a csónak csak embereket szállít, és berántotta a partról még a csomagját is. Így történt, hogy a csónak megbillent, és Püspök atya, egy kislányt az eséstől védve, beleesett 40-fokos lázzal, fekete felöltőben, a jeges Dunába. Kész csoda, hogy életben maradt, eljutott Bajára, és az mentette meg, hogy táplálékhoz jutott.

Kérdeztük őt, mint Prohászka-kutatót: 3000 oldalunk van készen Prohászka-ról. Megdöbbenő és ismétlődő élményem Prohászka-val kapcsolatban, hogy megdicsőülése pillanatában az Úr kiüti azt, aki őt segítené. Ezt a munkát Némethy Ernő, Prohászka titkára kezdte. Prohászka az ő szolgálatait elfogadta. Ez a Némethy egy timid ember volt. Amit Prohászka a zsidókról és kommunistákról írt, Prohászka följegyzéseiből, naplójából kivagdosta. Némethy hagyatékát, 5–6 ládát, Simay Kálmánnal átválogattuk. 1/3-át vissza tudtuk illeszteni a naplóba a megfelelő helyre. 2/3-a odaveszett, a nővér biztonság kedvéért elégette. Némethy 60-ban meghalt. Vass Péterrel összehoztunk egy nyomdakész anyagot. Vass Péter 4 éve meghalt, a kézirat az ÁEH-ban van. Azt mondták, várni kell vele, az én nevem alatt nem jelenhet meg, bármennyit dolgoztam is rajta. Talán a Jelenits-én. Nem fogom megérni a befejezését...

Prohászka azt akarta, hogy teljesen bennélni a világban a legmagasabb fokú lelki élettel. De Farkas Editék szerzetesek lettek, és később Slachta

Margit is. A jogi csontozatot meg kell adni, hiába! – Egyházjog tanár voltam Kalocsán 10 évig. Azóta tudom, hogy a gyűlölt jog az emberi irgalom eszköze. A 4414 kánonban a leggyakrabban előforduló szó: a „nisi, a »hacsak«, a »kiskapu«”. (Ezt a nisit sokszor elmondta a Püspök atya.)

Mesélte, hogy Angyal Pál katolikus büntetőjogász egyik óráján oktatási céllal verekedést provokált. Utána a hallgatóknak, mint szemtanúknak le kellett írni, hogy ki mit látott, és amit látott, hogyan értelmezi? Kiderült, hogy mindenki másként látta és másként értelmezte. És mindezt azért csinálta, hogy a hallgatóság élményszerűen megtapasztalhassa, hogy a szemtanú vallomása *mennyit ér*.

„A jog nem kemény, csak tudni kell alkalmazni.”

„A nagy moralisták, Noldin, Ballerini, életük végére skrupulisták lettek önmagukkal, és lazák másokkal szemben. Ballerini utolsó tanácsa halálos ágyán: E világnak semmiféle dolga, sem lelki, sem más kincse nem érdemli meg, hogy miatta tíz perccel megrövidítsük éjszakai álmunkat.”

„Az önismeret nehéz dolog”-tételt a következő történettel illusztrálta: A vatikáni csillagvizsgáló jezsuita csillagásza sokszor 24 óráig is figyelte a világűrt, idegrendszere tönkrement, kiállhatatlanná vált. Haldokolva ezt mondta: Atyák és fiatalok! Nem tudom, hogyan adok majd számot az Úrnak rengeteg hibámról. De egyet tudok: a felebaráti szeretet ellen soha nem vétettem. – Egy másik példa: Dóczi bácsi, hittanár volt Kalocsán, majd plébános lett Kecelen. Közismerten türelmetlen és indulatos ember volt. Mikor kérdezték tőle, hogy megy a lekipásztorkodás Kecelen, azt felelte: „Legutóbb jött egy asszony. Ismersz, hogy nyugodt ember vagyok, de azt az asszonyt én úgy kirúgtam...!”

Egy alkalommal, amikor az ökumenizmusról volt szó, Püspök atya ezt mesélte: „1925 és 34 között, amíg kispap voltam, a vakációkat Vásárosnaményban töltöttem. Ott a katolikusok azt mondták a reformátusoknak: – Csak úgy ér a szentgyónás, ha mindent megmondasz. Gyónjál meg mindent, csak azt az egyet ne, hogy református vagy!”

Emil atya mondta, hogy a 40-es években Ravasz püspök 80–100 fiatal református papot hozott Zircre, ökumenikus szándékkal beszélgetni a Szentírásról és a lelkiéletéről. Az volt ugyanis a véleménye, hogy lehet ugyan, hogy a reformátusok előbbre vannak a Szentírás olvasásában és ismeretében, de a katolikusok meg előbbre vannak az aszketika útján a lelkiéletben.

Erre válaszolta *Püspök atya*: „A szóba testesült Szentírásnak is van Betleheme, Golgotája, szenvedése. Szörényi Andor professzor racionalista hírében állott, de nem volt az. Tőle, és általában a biblikusoktól én azt tanultam, hogy a szavaknak és a félmondatoknak is jelentőségük van. Az Úristen

nem ok nélkül íratta le azt a sok zsidó nevet. Milyen életeken át szűrődött az a vér, míg Mária megszületett! Jézus nemzetségtáblája nagyon zűrös nevekben született. Az én életem geneológiája is így hullámzik: csak az a lényeg, hogy a végére feltisztuljon."

Emil atya: Amikor az evangéliumot olvasom, úgy érzem, hogy az Egyház szavát olvasom. (Ebben azt kell tudni, hogy legutóbb sírt a geneológia felolvasásakor meghatottságában.)

Püspök atya: Én nem úgy csináltam volna a megváltást!

Gemma apátnő, nevetve: Hát hogyan?

Püspök atya: Hát úgy, mint az ördög. Először is nem Betlehemben születtem volna. Aztán: a keresztről leszálltam volna, hogy megmutassam, hogy mit tudok. Feltámadásom után meg Pilátushoz szaladtam volna, hogy na, mit szólsz hozzá?

Mindig nagy élmény volt számomra, hogy mit tudott kihozni a Szentírás ismert szavaiból; mi mindent kikapargatott abból, ami mögötte van, amit Ő lesett el. Egyik lelkigyakorlata nyomán szállóige lett közöttünk: „Menjetek vissza Galileába!” – azaz sehová se menjetek, saját hazátokban találjátok meg az Urat. Ő már ott van, vár. „Ilyen a mi húsvéti Jézusunk. Mi pedig olyan vétkezőkenyek vagyunk. De Urunk akkor is utánunk jön.” „*A mi Urunk*” – így szerette mondani Püspök atya.

Egyszer mesélte, hogy Hahn István zsidó professzornak egy tanítványa mondta, hogy az evangéliumokban szereplő Jézus történeti létének hitele mellett szól, hogy le merték írni róla, hogy azt mondta: „Istenem, miért hagytál el engem?”

„Püspöki jelmondatom: *Vulnere sanus* = sebtől gyógyult. Izajásnak ebből a mondatából választottam: *Vulnere sanati...*” Történelmileg is igaz, egyénileg is, a tüdőműtetre gondolva.

Milyen érdekes, mondta egyszer, hogy sokak kis szolgálatát följegyezték az evangéliumokban, Mária sokkal nagyobb szolgálatáról pedig szó sem esik: Urunk kissé csehül bánt az édesanyjával.

Kodolányinéval egyszer egy éjszakán át vitatkoztunk a test feltámadásáról. Hajnal felé derült ki, hogy Kodolányi azon esett kétségbe, hogy fájós nyomorék lába egy örökkévalóságon át megmarad neki.

1984 szeptemberében huzamosabb ideig volt itt, ekkor tartotta lelkigyakorlatát a *saját* rózsafüzéréről, és nap mint nap a csodálatos pontkákat a szentmisék evangéliumához kapcsolva. Már látszott, hogy itt lesz 25-én, Szent Gellért ünnepén, a névnapján is; készültünk rá. Valahonnan megtudtuk, hogy előző nap, 24-én van a születésnapja. Mikor erről szó esett, ő árulta el, hogy nemcsak kettős, hanem hármass ünnepé van, mert szeptem-

ber 23-án volt a püspöki kinevezése, méghozzá most van a 25 éves jubileuma. Ő régebben készült rá, mint mi. Ő akarta tulajdonképpen, nagy rejtettségben a világtól, távol, közöttünk megülni ezt a hármass ünnepet. Annyira készült rá, hogy elhozta püspöki ruháját, lila cingulumát és sapkáját; adott arra, hogy „teljes díszben” ünnepeljen, még ha rejtettségben is. Egyébként egyszerű fekete öltönyt és cipőt viselt. De mindig impozáns jelenség volt. Átlagosnál magasabb termetével reprezentatív megjelenésű főpap.

Köszöntöttük és éltettük Püspök Atyát. A püspöki „nagy misét” díszében követte. Fényképezés – szűk családi körben. Tudta mondani, hogy „még jól is esik az embernek”. Minden köszöntést, dicséretet egyszerűen és természetesen fogadott. Mindig tudott örülni, ha pozitívan reflektáltak írásaira, ha szavainak visszhangja volt. Érdekelte, hogy az „Ellegett pillanatok”-at vagy a Bibliás füves-könyvet haszonnal forgatják-e.

Nagy ünnepének délutánján, búcsúzása előtt, Gemma apátnő kérte, hogy meséljen nekünk magáról, az életéről.

– Püspöki mese? Na ne! De mindegy! (Tréfásan) Jó lesz a szenttéavathoz.

És elkezdte:

„Gellért soha nem volt a családukban. Azért kaptam ezt a nevet, mert fellapozták a naptárt születésem körül, és ezt a nevet találták. (A Belon nevet is elemezte Püspök atya, de sajnós, nem jegyeztem meg. Úgy emlékszem, ősi finnugor szó és a jelentését is mondta.)

Nagybátyám, a mezőtárkányi pap – úgy tűnik – jóstehetség volt. Öcsém, Alfréd 1917-ben 4-5 éves lehetett, s mikor nagybátyámmal sétálni mentünk, azt mondta a Frédinek: »Milyen jó lesz nekünk ott a temetőben egymás mellett, a nagy kereszt alatt.« Nagybátyám nem sokkal ezután, 1917 áprilisában meghalt, Frédi 22-ben.

Mindig pap akartam lenni, el se tudtam volna gondolni, hogy nem olyan leszek, mint mezőtárkányi nagybátyám. Papsággal Kalocsán jelentkeztem. 1925-34-ig voltam kispap. 34-ben szenteltek fel, 2 év múlva teológiai tanár lettem.

Nagy hatással voltak rám az előző években Schütz egyháztörténelmi előadásai; abban a stílusban kezdtem tanítani én is. Nagyon büszke voltam rá, hogy hallgatóim figyelnek, jegyzetelnek. Aztán kifigyeltem, hogy előadásom közben az egyik hallgató időnként húz egy strigulát. Mire az óra végére értünk, megkérdeztem: »Nos, hánynál tartunk?« »116-nál« – felelte. Észrevettem, hogy mindig az »ugyebár«-nál húz egy strigulát.

Szörény Andorral, Bárd Jánossal, Udvardyval újságot szerkesztettünk.

44 októberében megszüntettük a lapot, melyet zsidóellenesnek minősítettek. Egy zsidó ügyvéd jelentett föl minket, és az árán halálra akart minket ítéltetni. Börtönbe kerültem Kernerrel, a lap főszerkesztőjével. Harmadfokú ítélet: népellenes, de kitöltöttnek veszik fél évet. 10 évre megfosztottak a polgári jog gyakorlásától, útlevéltől.

51-ben mindenhová békepapot tettek. Híres eset: esperes-helyettes voltam. Összejövetelünkön hozzászóltam, hogy ne mi szólítsuk fel a pápát, hogy harcoljon a békéért. Az atombomba egyszer már leesett és egyetlen ember harcolt, tiltakozott ellene: XII. Piusz. – Erre az egész békepapi darázfészkek széthullott.

Az 50-es éveket Vigília-cikkek, rekollekciók, papi lelkigyakorlatok jellemezték.

56-ban nagyon bölcsen viselkedtem: az ÁVH egy hónapig figyeltetett, és nem talált semmit.

Grósz kineveztetett Bajára, az állam nem akarta. 59 szeptemberében megérkezett a püspöki kinevezésem. De hogyan történhetett ez? Innen senki sem javasolt! A szentelést elhalasztották. 61-ben internálták Bárdot, azután engem. Sokszor behívtak az ÁEH-hoz. Mondtam, hogy a törvénytelenségeket nem bírom.

Brezanóczy azt hallotta az ÁEH-ban, hogy Belon még az édesanyja halálos ágyához se hívott orvost, mert az kommunista. Nem tudták, hogy szegény édesanyám 41-ben meghalt, és ezt a hazugságot Csala bácsi találta ki, az ÁEH alkalmazottja.

62-ben hívtak: öten velem szemben, 4 órán át. Mondtam, hogyha a rendszer megváltozna, én a struktúrák 80%-át meghagynám.

Bajáról el kellett mennem kisebb helyre, egy hét alatt. Ijással cseréltünk. Ő Bajára, én Miskére. A Zsinatra nem engedtek ki. A Zsinat megnyitásakor gallyat vágtam és a Veni Creatort imádkoztam.

Püspökké szentelésem ügye sehogyse ment előre.

82 tavaszán hívatott Miklós Imre ebben a ügyben. Poggi azt mondta, segédpüspök leszek Pécsen. Pécsen? Nem! Ezt Cserháti sem, én sem, akartam...

Itt abbamaradt a „püspöki mese”, mert indulnia kellett. A következő évben, 85 májusában jött el hozzánk legközelebb pihenni a természet virágba borulásakor. Aztán az adventi rekollekciót tartotta, csodálatos, óriási anyag!

86 májusának első napjaiban templomot szentelni jött Érldigetre, Szakos püspök úrral. Belon püspök úr tartotta előtte a háromnapos lelkigyakorlatot. Nálunk szállt meg. Kérdeztük, miről tartja a lelkigyakorlatot?

- Szószékről - felelte.

A humorára jellemző ez is: „Egy lelkigyakorlat akkor jó, ha a végén úgy érezzük, hogy olyan nehéz visszatérni a régi kerékvágásba.” Aztán: a Kempisnek vagy Szent Bernátnak tulajdonított híres mondatot: „Ad quid venisti?” Püspök atyától ilyen fordításban hallottuk: „Mi a fenének jöttél ide?”

Az is aranyos mondása volt, mikor szőlőt evett, ami számára - cukorbaja miatt - tilos volt, de szerette, és olykor-olykor fogyasztotta ezzel a megjegyzéssel: „Ha vétezik az ember, legalább azzal vétezzék, amit szeret.”

Egy alkalommal ezt mondta: „Minden embernek van egy kis hibája, de a hibája nem homályosítja el a szentségét. Liguori Szent Alfonz minden titkárát kivágta. Szent Ágoston cseréptálból, ugyanakkor ezüst kanállal evett, és ahhoz ragaszkodott, s ettől még szent volt.”

Külön fejezetet érdemelne Püspök atyának Prokop Péterrel való kapcsolata. 1980-ban beszélt Püspök atya a „Színek remetéjéről”, a jánoshalmi otthonában készült a tv-interjúban. A háttérben a sok Prokop-kép, szinte Prokop-galéria. Joggal kérdezték Püspök atyát Prokop Péter felől, hiszen ennek a ragyogó pályának ő adott olyan lökést, amely nélkül semmi sem lenne a „Prokop-jelenségből”. Egyáltalán Prokop Pétert Belon püspök úrnak „köszönhetjük”.

Egy másik külön fejezetet érdemelne a Maczkó nénével való kapcsolata. Ez az öreg apáca évtizedeken át vezette Püspök atya háztartását, és volt az ő imádságos támasza. Ha Püspök atya nehéz tárgyalások elé nézett, vagy gondok gyötörték, csak neki szólt: - Maczikám, egy óra lábfájást kérek (érszükülete volt), erre és erre a célra. Ha Püspök atya későn érkezett, imádkozva várta. Azt mondta róla Belon atya, hogy Maczkó néni katapulttal megy a mennyországba.

Mosolygó derű, közvetlenség és mérhetetlen egyszerűség jellemezte Püspök atyát; ilyennek ismertük meg találkozásaink folyamán. Gemma apátnő sokszor vitte őt autóval, hosszabb utakon az ő rózsafüzérét imádkozták: ő a titkokat, a többiek az Üdvözlégyeket.

Örült, amikor beszámoltunk neki arról, hogy az Egyetemi Könyvtárban a tanévkezdő fiatalok az ő új könyvét kérték ki elsőnek, vagy a Volántourist rendezte külföldi út hosszú autóbuszozása alatt az ő beszédeit hallgatta magnóról az utazóközönség. Örült, mert tudta, hogy benne Isten adományát dicsérik.

Szinte kisiúsan tudott örülni az élete apró dolgainak: németországi útján a hamburgi gyors sebességének és zajtalan eleganciájának, vagy egy jó ebédnek. Nagyon szerette a sóskalevest, a húslevest cénametélttel. Egyszer

a jóízűen fogyasztott ebédhez huncut-vidám arccal ezt a megjegyzést fűzte: „És még azt hiszik kint nyugaton, hogy vértanúk vagyunk...”

Dienes Valériának tíz évig volt lelkiatyja. Azt mondta róla Püspök atya, hogy ha Vali néni külföldön élt és halt volna meg, világhírű misztikus lenne.

Egyszer meg ezt: „A Szentírás kegyelmi eszköz. Ha meggyalázzák, ha félreteszik, ha leszólják, akkor is hat.”

Egyszer meg Takács atyát idézte, akinek a hagyatékát gyűjtötte össze: „Ha az ördög tudta volna, hogy a kereszt eltörli a bűnöket, nem engedte volna a kereszthalált. Az ördög zseniális képességű, de nem tud *úgy* gondolkodni, mint az Isten.”

Egy alkalommal fájlalta, hogy kb. 40 évvel ezelőtt olvasott egy cikket, amit vágya újból elolvasni. Megszereztük neki ezt a cikket: „Az Újszövetségi Szentírás rejtett ószövetségi idézetei” címet viselte a Theológia egyik háború előtti évfolyamából. Karácsonyi ajándékként küldtük el, nagyon boldog volt vele.

Természetesen volt nagy ember. Amikor a kórházban látogattuk meg, nem félt attól, hogy most így látjuk. Amikor Budakeszin látogattuk, rántott levest és kocsonyát vittünk neki: jóízűen elfogyasztotta. De amikor a pécsi klinikán látogattuk, akkor is azt éreztük, hogy mi *kaptunk*. Kezében ott volt a kis Szentírás. Budakeszin mondta, hogy a szegénység nem nincstelenség, hiszen Urunk még a kereszten haldokolva is gondoskodott édesanyjáról.

Itt mondta: azt, hogy meg kell halnunk, azt csak-csak tudjuk, de hogy *hogyan*... – attól szorong az ember...

Soha nem jöttünk el úgy a betegágyától, hogy gazdagabbak ne lettünk volna.

Utoljára áprilisban volt nálunk. Valahol harangszentelésen volt, és hazafelé betért hozzánk egy kis időre. Mondta, hogy mindenki gyorsan jöjjön, nem marad sokáig. Mesélte, hogy birkapörkölt volt az ünnepi ebéd, ami nehéz étel. Csak egy kis hideg tejet kért. Elmesélte rengeteg tervét, zsúfolt évi programját. Mondtuk, hogy legutóbb egy operaénekesnő számolt be arról, hogy naptára telve van két évre, minden estéje foglalt – Püspök atya is ugyanígy volt lekötve: lelkigyakorlatok, elsőáldozás, bérmlások itthon, előadások nyugaton. Olyan sűrű program, hogy az ember csak bámulta, hogyan győzi, fél tüdővel, harcolva a levegőért, a cukorbetegséggel, a gyógyszerek labilis egyensúlyában.

Aggódo szeretettel imádkoztunk, mikor jött a lap, hogy beteg, kórházban van. Amikor a távirat halálhírével megérkezett, úgy éreztük, hogy egy családtagunkat veszítettük el, házunknak atyai barátját, népünknek szent püspökét.

Én személyesen nagyon sok fontos dolgot tanultam Püspök atyától, de minden között talán ennek kapcsán jut leg többet eszembe: „Az élet – sokrétű.”

Egyszer azt mondta Püspök atya, hogy a mennyország talán olyan lesz, mint egy videokazetta-tár. És az lesz a jó, hogy odaát majd mindig annak a hittitoknak a videóját nézheti, amelyiket éppen óhajtja: a megváltását, a Szent Szűzét, a Szentháromságét. Amit itt a földön az imádkozó püspök és élesszellemű teológus csak sejtett, azt most bizonyosan boldog látásban szemlélheti.

Fr. Füzér Julián OFM

Új szent magyar püspök?

Se az egyéni, se a nemzeti megpróbáltatásokat nem tudjuk elkerülni, mert azok mulandó, gyarló, bűnrehajló emberi természetünk velejárói.

Mivel jóságos, irgalmas, könyörülettel teljes, a megpróbáltatások idején – különösen ott, ahol és akkor, amikor elhatalmaskodik a gonoszság – az Isten szentjeivel vigasztal bennünket. Mint régen küldte a prófétákat, úgy küldi szentjeit, hogy szavukkal és életükkel tanúskodjanak mellette, bennünket pedig segítsenek és tanítsanak a megpróbáltatások elviselésében.

Magyarországra az első világháború után nehéz idők jöttek, majd a második világégés után ránszakadt a gonoszság uralma minden hatalmával és borzalmával. Már Szent Ambrus mondta, hogy a „gonosz állam” céltáblája a szabadság és a vallás. Ettől a kettőtől fosztja meg alattvalóit, mindenekelőtt ez ellen a kettő ellen irányul tajtékzó dühe. Nyers erőszakkal vagy látszólagos törvényességgel pusztítja, írtja a vallást és a szabadságot.

A megpróbáltatások éveiben és a gonoszság uralmának idején a Gondviselő Isten szent püspökökkel vigasztalta a magyar népet. Történelmünk folyamán mindig voltak nagy, tehetséges, erényes püspökeink, de a szent püspökök oly fényes koszorúja, mint ebben a nehéz században, talán még soha nem volt a magyar Egyházban. Először küldte az Isten Prohászka Ottokárt, majd Mindszenty Józsefet és Apor Vilmost, Erdélybe küldte Márton Áront és ezekben az utolsó időkben küldte Belon Gellértet, hogy tiltakozzanak a gonoszság ellen, hatalmas szavakkal ellentmondjanak neki,

dühét önmagukba, testükbe-lelkükbe fogadják, és Krisztus példája szerint és Krisztustól megerősítve vikárius szenvedésekkel védjék, segítsék, erősítsék a magyar népet megpróbáltatásai közepette.

Prohászka Ottokár életét, munkáját, szenvedését ismerjük. Hallottuk, hogy ledöntötték a szobrát, zúzdába küldték összegyűjtött munkáinak köteteit, megtiltották tanítását. Nagyon jól ismerjük Mindszenty József küzdelmét és áldozatát. Nevét még most is, negyven év után, szitkozódva emlegetik. Tudjuk Apor Vilmos vértanúságát és Márton Áron szenvedését. De – az emigrációban – keveset tudunk Belon Gellért életéről és keresztjéről. Ő nem nyilvánosan, hanem „titokban”, „kis kamrájában” adta magát áldozatul testvéreiért.

Tudjuk azt, hogy XXIII. János pápa 1959-ben kinevezte püspöknek, de a kommunista kormány tiltakozott ellene és megakadályozta püspökké szentelését. Akinek, mint püspöknek, az egész ország előtt kellett volna ragyognia, egy egyszerű községben, Jánoshalmán lett plébános. 23 év múlva, 1982-ben szentelték püspökké és segédpüspöknek nevezték ki Pécsre, de valamilyen oknál fogva – állítólag a saját kérésére – továbbra is „kis kamrájában”, Jánoshalmán maradt, ahol az évek folyamán a hit, a jámborság, a lelkipásztori buzgóság példaképe lett. Hallottuk, hogy élete utolsó éveiben betegágyon feküdt. Mint valaki írta otthonról: *„Belon Gellért élete áldozat volt... Istenhez, hivatásához, magyar népéhez mindig a leghűségesebb maradt.”*

A püspöknek tanítania kell, és ő jánoshalmi magányából „a Szentírás mérhetetlen gazdagságából merítve”, írásaival, imáival, „evangéliumi elmélődéseivel” tanított. Írásaiban csaknem mindig a Szentírásból indul ki, és páratlanul szép, gazdag nyelven egyszerre szól szívhez és észhez. Imái modern zsoltárok. A teológiai és a lelki irodalomnak ez az „elána”, amely elkezdődött Prohászkaival és folytatódott Schütz Antallal, gazdagodott Belon Gellérttel. Bárcsak lenne egy tehetséges valaki, aki írásainak leg-szebbjeit, vagy legalábbis az imakönyvét angolra fordítaná!

•

A „Magyar Katolikus Almanach” öt rövid mondatot közöl Belon Gellértről. Innen tudjuk, hogy Füzesabonyban született 1911-ben és Kalocsán szentelték pappá 1934-ben. Az almanachban olvassuk püspöki jelmondatát is: *„Sebtől gyógyult”* Mi ennek a különös mottónak az értelme? Mit akar vele állítani? Imakönyvében, az *Anima Christi* imádság szavain – „sebeidben rejts el!” – így elmélkedik:

*„Tégy gyógyulttá és gyógyítótá
engem is szent sebeidben,
hogyan rajtam
– a semmin, az ürességen –
keresztül áradjának erőid
mindazokra,
akikhez szeretetben,
vérben és barátságban,
munkában és küldetésben
vagy akár botránkoztatásban,
vagy bűnben
hozzá érek és kapcsolatba kerülök.”*

A jelmondat bizonyíték, Belon Gellért tudta, hogy az Isten küldte, és tudatosan vállalta a szenvedést – a sebeket –, hogy azoktól gyógyuljon, erősödjék, és új életet kezdjen magyar népe. Amikor mottóját megválasztotta, öntudatosan csatlakozott Prohászka Ottokárhoz, Mindszenty Józsefhez, Apor Vilmoshoz, Márton Áronhoz. Mint püspök, hozzájuk hasonló akart lenni. Társuk akart lenni a szenvedésben. Jelenti a mottó azt is, hogy szent akart lenni, mert, ha az életszentség szeretet, annál nagyobb szeretet nincs, mint szenvedni, önönmagát feláldozni – mint Krisztus mondja –, *„életét odaadni testvéreiért”*, saját sajgó sebeivel gyógyítani őket. A sebből nemcsak vér folyik – onnan árad a gyógyító szeretet is!

Sajnáljuk, hogy semmi közelebbit, semmi biztosat nem tudunk Gellért püspök sebeiről. De némiképp következtethetünk rájuk. Összegyűjtött tanulmányai vaskos kötetében beszél a szenvedésről – „Krisztus szenvedéséről és az Egyház szenvedéséről” – és ennek alapján valószínűleg nem állunk messze a valóságtól, ha azt mondjuk, Belon Gellért püspök sebei voltak „az egyedüliség sebe”, „az igazságtalan ítélet sebe”, „a vigasztalhatatlanság sebe”, „a megaláztatás sebe”, és „a testi gyengeség sebe”. Mint püspök, mint az apostolok utódja, mint magyar főpap, ezeket a sebeket hordozta emberi valóságában, és velük gyógyította népét. *„Sebtől gyógyult!”* Krisztustól tanulta ezt a szokatlan, emberileg alig érthető, a hitetlenek előtt nevetséges gyógyítási módot. Krisztusról mondja a próféta, hogy sebeitől gyógyultunk meg.

Talán még jobban megmagyarázza jelmondatát az, amit „a szentolvasó imádkozásról” ír. A fájdalmas rózsafüzérben „másokkal való kapcsolatunkat” látja. A kapcsolat a szenvedés, testünk-lelkünk sebei. Nyíltan utal a haza nagy megpróbáltatására és az Egyház üldözésére. Beszél a testi-lelki

sebekről, amit hitünkért, erkölcsi meggyőződésünkért, egyéni és nemzeti ideáljainkért kapunk. Mind az öt titokban hangsúlyozza, hogy mint a sebekkel borított szenvedő Jézus, mi is gyógyíthatunk sebeinkkel. Mint Jézus sebeiben, a mi sebeinkben is gyógyító, „megváltó erők vannak elrejtve”.

„*Aki másokon segíteni akar szóval vagy tettel* – írja az ötödik fájdalmas titokról –, *számítania kell arra, hogy lassan-lassan megbénul.*” Egy nagy seb lesz, mint a keresztfeszített Krisztus – kezéből, lábából, oldalából, fejről csorog a vér! Egy ponton a segítő szeretet egy nagy seb lesz – „tehetetlenség és bénultság”. És nekünk ezt vállalnunk kell abban a hitben, hogy ezzel gyógyítjuk, erősítjük azokat, akiket szeretünk. „*Ha felmagasztalnak a földről* (t.i. a keresztre), *mindent magamhoz vonzok*” (Jn 12,32), azaz, meggyógyítok, megmentek.

*

Hogy otthon szentnek, Istentől különösen kiválasztottnak és küldöttnek tartják Belon Gellértet, arra jel, hogy „*a kalocsai érseki hatóság tudtával és jóváhagyásával*” kérdőíveket köröznék, melyekkel adatokat gyűjtenek életrajzához, erényei után kérdeznek, személyiségéről, másokra tett hatásáról kérnek információt, gyűjtik leveleit, írásait, szóbeli közléseit és vele kapcsolatos memorabiliákat. Bizonyos fokban a tanúvallomások összegyűjtése folyik.

Legyen az Úr áldása ezen a törekvésen. És ha Belon Gellért valóban szent – ami nagyon valószínűnek látszik –, mielőbb dicsőítse meg az Úr jelekkel és csodákkal, mielőbb tündököljék a magyar nép előtt, és az meggyőződéssel vallja, hogy „sebtől gyógyul” –, egy nagy, szentéletű püspök áldozatától gyógyul meg és menekül meg a testi-lelki elpusztulástól.

Az emigrációban és az elszakított területeken élő magyaroknak is tudniuk kell Belon Gellértről, ismerniük kell írásait, és nem szabad elfeledniük, hogy a püspök sebei nekik is gyógyulás és áldás.

Szentekkel vigasztalja az Isten az Ő népét. Örvendezzünk szent püspökeinknek, és adjunk értük hálát az Úrnak. Prohászka Ottokárnak, Mindszenty Józsefnek, Apor Vilmosnak, Márton Áronnak és Belon Gellértnak az örömei leszünk, ha „*hitünkben és magyarságunkban tündöklünk!*”

KATOLIKUS MAGYAROK VASÁRNAPJA, 1988. III. 13.

Galántai Mária

„Megláthatom Szentháromságos Istenem fölséges arcát...”

(BELON GELLÉRTTŐL BÚCSÚZUNK)

„Az örök életben való találkozás és viszontlátás reménye orvosolni tudja gyászunk megrendítő fájdalmát, ha ez csak az örök élet hitének mellékterméke is. Hiszen a fő a mi örök életünk és az Isten-látás öröme. De a melléktermék emberi vigasztalása is Isten ajándéka... Ez az öröm is húsvéti öröm...” – olvassuk az Új Ember május 24-i számában, Belon Gellért írásában. A Bibliás füveskönyvnek ebben az utoljára beküldött darabjában bizonyára sokan találnak gyógyírt lelkük sebeire azok közül is, akik most azért szomorkodnak mert Belon Gellért püspököt május 23-án hazahívta a Mennyei Atya.

Papi életének több mint ötven esztendejéből több mint negyvenet a lelkipásztorkodásban, a hívek közvetlen szolgálatában töltött. Milyen volt mint plébános? *„Mindig mindenben igyekszem a hívek szolgálatára állni”* – fogalmazta meg ő maga egy interjúbán.

Vidéki plébánosi munkája, s több mint tíz esztendeig tartó súlyos betegsége ellenére országszerte ismert előadó, lelkigyakorlat vezető volt. Még most, az idei húsvét előtt is sorra tartotta elmélkedéseit Budapesten, Győrben, Sopronban, Szegeden, Egerben.

Rendszeresen jelentek meg írásai a Vigiliában, a Teológiában, a Szolgálatban és az Új Emberben. Olvasóinkat 1980-tól hetente, kéthetente megajándékozta egy-egy bibliai elmélkedéssel. Az „Elleseit pillanatok” sorozatban megjelent írásait kötetben is kiadta a Szent István Társulat, s néhány hét alatt minden példány elfogyott. Ugyanilyen gyorsasággal kelt el az Imádkozzál c. imádságoskönyvének mindkét kiadása és a Jézus lelkülete c. kötete.

Mi népszerűségének titka? Mindenekelőtt hitelessége. Akár szóban, akár írásban szolt – ahogy mindig mondta – „szent kereszténységünkéről” – minden szava mögött egész életének „názareti” évtizedeinek, betegsége éveinek tanúságtétele állt. Népszerűségének másik oka egyszerűsége, közvetlensége. Az, hogy amit ő tudott, ismert, azt közérthetően, egyszerűen tudta megosztani hallgatóival, olvasóival.

Otthon volt az Isten dolgaiban – de nem volt tőle idegen semmi emberi sem. Sokan fordultak hozzá súlyos gondjaikkal, gyakran reménytelennek látszó helyzetekben is. S ilyenkor a konkrét, kézzelfogható segítség sem maradt el, elhangzott a „bűvös mondat”: *„No, próbáljuk meg egy kicsikét Isten szemével nézni a dolgokat”* –, s a beszélgetés során eloszlottak a kételyek, könnyebb volt felismerni és szeretből örömmel elfogadni Isten akaratát egyéni életünkben, s meglátni, mit tett vagy mondott „a mi Urunk, Jézus Krisztusunk” a miénkhez hasonló élethelyzetben.

A püspöki jelmondatok mindig hitvallást is jelentenek. Az ő jelmondata: *Vulnere sanus* – sebtől gyógyult. Ehhez fűzött magyarázó sorai segítenek jobban megértenünk teljes emberségét.

„Az egészséges emberekben van egy alig észrevehető nyersesség, valamilyen fölény és magabiztosság, ami elveszi a Jézus által annyira ajánlott szerénységet és alázatot (Mt 11,29). A lélek művésze, a Szentlélek éppen ezt a tapintatot, ezt a mások felé megnyílt érzéket tudja a kapott sebekkel vagy elszenvedett bajokkal kimunkálni bennünk. Ahogy magán az Úr Jézuson is ezekkel dolgozta ki az emberségnek azt a csodálatos érzékét... Maga Isten tanít meg bennünket az ő kinyilatkoztató szavával, hogy Jézus szenvedései, amiket szimbolikusan sebeknek nevezünk, gyógyító sebek. Egész emberré, egészséges emberré tevő sebek... Sok sebből vérzik a világ. Sok sebet hordanak az emberek. Ebben a seb-özönben arra a Jézusra kell nézni, akit teste szerint megöltek ugyan, de a Lélek életre keltette (1Pt 3,18). Ezért kell várnunk és hívnunk a Szentlelket, hogy orvosolja a sebeket. Hogy ahonnan a halál származott, onnan támadjon az élet. Így lesznek sebeink gyógyító sebekké, magunk pedig teljes emberekké.”

Aranymiséjén azt kérte: *„Imádkozzatok ti is értem, hogy azt a sugarat, amelyik a Szentháromságból indul ki, és amely az életnek a végétől világítva átszúrja az evilág sötéttségét, hogy ezt a sugarat a szívemben mindig ott érezzem... és hogy ennek a hívását mindig kövessem és hogy akkor, amikor az Isten akarja, odaütdhessen az örök élet kapujához... és az élet tengerébe mindenestül szinte megsemmisülni vágyva tudjak belehullani...”* Köszönjük meg Istennek hogy meghallgatta imádságát, imádságunkat!

„Istenem kezéből alázatos lélekkel fogadom a megváltó halált, akár hirtelenül jön, akár hosszas szenvedések előzzék meg. Legyen meg Isten szent akaratát halálom módjában, helyében és órájában. Hiszem és alázatosan remélem, hogy Krisztus Urunk megváltó szenvedésébe és halálába öltözhetek, benne, vele és általa elégtételt és engesztelést nyújthatok bűneimért és mulasztásaimért. Szent feltámadásának erejéből pedig

magam is föltámadva megláthatom Szentháromságos Istenem fölséges arcát és minden titkának feltárulását, amire szívem mélyén mindig vágytam!” – írja Belon Gellért végrendeletében. Kérjük Istent, ajándékozza meg saját magával sokat szenvedett, hűséges szolgáját, nekünk pedig adja meg kegyelmét, hogy követni tudjuk őt azon az úton, ahol előttünk járt!

ÚJ EMBER, 1987. VI. 7.

Dr. Gyetvai Péter

kanonok, a kalocsai Papi Otthon igazgatója

1928-ban a VIII. gimnáziumot kezdte el, én V. éves voltam, s a *Kisszemináriumban* laktunk. Nagy Prohászka-lelkесedésére és ismeretére jellemző a következő eset: P. Alaker György S. J. subregens buzdítására az volt a terv, hogy külön önképzőkört alakítunk. A gimnáziumban a felsős diákok részére eredményesen működött a Rosty Kör. – Felvetődött, hogy kiről nevezzük el a kispapok önképző testületét. P. Subregens ebben szabad kezét adott. A megválasztott elnök: Zillich István (később Dr. Zimándi Pius premontrei tanár) VIII. o. pn. Mécs Lászlót ajánlotta. Ebből is látszik, hogy ő meg Mécs L. költészetét ismerte jól, s azért lelkesedett, nyilván ezért is lépett be a Rendbe. Belon Gellért, ellenindítványul, Prohászka Ottokár püspök nevét javasolta. A többség ezt fogadta el. Így lett *Prohászka Kör*. A tagságra az indokok közt az is hatott, hogy Mécs még élt, s élőről nem szokás nevet venni. P. Alakernek is annyira tetszett a választás, hogy amikor a kisszeminárium kápolnát – talán még abban az évben –, kifestette, s a mennyezetre figurális képeket, jeleneteket (Kassai vértanúk stb.) festetett, akkor oda – egy körben elhelyezve – felkerült Prohászka mellképe is.

Belon Gellért *csendes humorára* jellemző: ugyancsak a Kisszeminárium-ban, 1929 tavaszán, az énekkar is készült a nagyheti szertartásokra és zsolozsmára. Belon G. volt a cantus magister. Egyszer csak külön ott fogta az V. éves kispapokat és nagy komolyan közölte, hogy virágvasárnap és nagy-pénteken a Passióban szerepelniünk kell, mert mikor ahhoz a részhez jutnak az éneklésben, hogy Péter tagadásakor megszólalt a kakas, akkor ezt az V. évesek éneklék. Ő maga elkészítette a kottát a „Kikiriki” szövegre, persze ismétlésekkel, s ezt betanította velük. Az énekkar vezetője, Laszczik Ernő képzőintézeti zenetanár volt, aki talán hetente jött be a próbára. Az

összénekkar próbája után Belon ezt a kottát is előveszi, s mutatja a tanárnak azzal, hogy szintén próbálná el. Az meg is tette, csak kissé csóválta a fejét a zenei fordulatokon, s a szerző után érdeklődött... Aztán csak virágvasárnap reggel derült ki a beugrató tréfa. – Én magam kimaradtam belőle, mert mint bácskai, nem mehettem haza, többekkel együtt, s naponta kijártunk a Nagyszeminárium villájába, élen Pecze Sándorral. Az ottani beszélgetésekből én tudtam e szokásos beugrató tréfáról, s Belonnak ezt elmondva, valamilyen jogcímen kizárt a „kiválasztottak” közül. – Talán egyidőben, vagy korábban a Nagyszemináriumban eléggé kellemetlen fejleményre vezetett a dolog, mert egy időben három nagyváradi teológus tanult itt, akik általában korosabbak voltak, s közülük épp a legidősebbet és legnaivabbat ugratták be. Igen nagy buzgalommal gyakorolta a kukorékolást, és nagyon megsértődött az öregúr, mikor megtudta a valót...

A budapesti egyetem *Hittudományi Karán* nagy tisztelője és lelkes tanítványa volt Dr. Schütz Antal dogmatika-professzornak, aki különben Prohászka könyveinek gyűjteményes kiadását gondozta.

Kalocsai *teológiai tanár* korában egy időben ő volt a Kalocsai Iskolanővérek anyaházában az aspiránsok (szerzetesnői jelöltek) gyóntatója. Lelkileg annyira megfogta őket (előadásaival is), hogy egyszer a Tisztelendő Anya (ált. főnöknő) dicsérőleg mondta nekem, hogy ő is elment egyik előadására.

Ugyancsak ekkor vezette a kalocsai Iparos *Legényegyletet* is. Ez az 1–2 év is olyan hatással volt a tagokra, hogy tudok arról, miszerint jánoshalmi plébános korában is mentek egykori legényei látogatóba, most már persze, családostól. Feltehetően sokakat ő is esketett közülük.

Ugyancsak teológiai tanár korában a *Katolikus Körben* többször rendezett előadásokat, talán sorozatot is, a szociális kérdésekről. Ezek nagyon látogatottak voltak. Az Érsekség és a Káptalan árnýékában mindez merész kezdeményezés volt.

A *szociális segítést* már ebben a teol. tanári korban a gyakorlatban is megvalósította. Amikor 1945-ben cikkei miatt népbíróági eljárás alá vonták, mentő tanúi ezek az egykori megsegítettek voltak, akik közben párttagokká váltak...

A *betegség* már teol. tanár korában is meglátogatta. Tüdő tbc-vel a Mátraházi Szanatóriumban is feküdt. Mindezt türelemmel, derűvel fogadta, mint egész életében a nagyon sok betegségi megpróbáltatást. Tevékenységét, előadókészségét ezek a bajok sem csökkentették, sőt mintha inkább talán fokozták volna. Orvosaival is annyira meg tudta találni a közvetlen hangot, hogy mind barátáivá váltak.

A *betegek iránti* szájalom és segítőkészség annyira elevenen élt benne, hogy *sükösdí plébános* korában volt, mikor három olyan fiatal beteg papot is befogadott és ellátott, akiket az Érseki Hatóság a nagy papfőlöslég tudatában nem tudott foglalkoztatni, s nekik ellátást sem tudott biztosítani.

Miskei plébános korában, ahol elődje évekig nem tudta rendbehozni az egyház anyagi ügyeit, s a templom tatarozására a hívektől olyan kölcsönöket vett fel, melyek az utódokat terhelték, hamarosan annyira megnyerte a hívek bizalmát és jóindulatát, hogy anyagilag az egyház hamarosan teljesen rendbejött, s a felvett kölcsönöket is maradéktalanul letétbe helyezte.

Országosan ismert és elismert szónok, előadó, lelkigyakorlat-vezető volt, az 50-es évektől kezdve. Elve az volt, hogy egyetlen ilyen irányú kérést sem hárít el, hanem – hacsak halaszthatatlan akadály nem áll útjába – minden segítséget elvállal, függetlenül attól, hogy milyen irányból (békepap?) jött a felkérés. – Ugyanígy országos visszhangot keltettek a Vigiliában megjelent cikkei is. Mikor azonban megkapta a püspöki kinevezést, de annak realizálását az ÁEH nem engedélyezte, sőt az országos szereplésektől, meg a Vigilia szerkesztéséből is visszászorították, akkor kényszerű hallgatásra ítéltetett. A Vigilia főszerkesztője hamarosan visszakerült ugyan állásába, de túl merész és modern, meg papságot oktató vonalvezetése miatt a papok sorban mondták le az előfizetést. Akkor a főszerkesztő, állami engedéllyel, tőle kért és kapott újból cikkeket, s a lapot ez mentette meg.

A püspöki kinevezése miatti *megaláztatást* lelki derűvel viselte, s nagyon jól tudta, felszentelése is csupán annak volt köszönhető, hogy már világbotránnyá vált, hogy az *Annuario Pontifici*óban egyedül az ő nevénél szerepelt Magyarországon az „impedito” megjelölés.

Gyakran járt fel a mátrai *Stella papi üdülőbe*, kezdettől (40 éve!) fogva. A nővérek nagyon szerették, mert rendszerint – vagy nekik külön, vagy a vendégeknek is – előadást tartott. Utóbbi esetben a misével kapcsolatban.

Első könyvénel, az *Imádkozzál*-nál is csak maga az ügy érdekelte, s nem törődött azzal a kikötéssel, hogy csak úgy engedélyezték a kinyomást, ha a neve nem szerepel rajta. A 70. születésnapján az Új Ember megemlékezett ugyan a „Lelkipásztorról”, de a címben nem merték a nevét kiírni. – Később a consecratio után már neve alatt jelentek meg a könyvei, így az *Imádkozzál* II. kiadása is.

Mindvégig, nemcsak az 1959-es püspöki kinevezés után, hanem a felszentelést követően is, megmaradt *őszinte jóbarátnak*. Nem vált barátai számára is „excellenciássá”, sem barokk főpappá. Nem tartotta magát a kinevezés és felszentelés folytán olyan magasabbrendű lénynek, aki meg-

tagadja múltját, vagy átértékeli korábbi kapcsolatait. Belon végig igazi jóbarát volt, segítőkész, szerény és egyszerű.

Hegy György

bécsi magyar lelkész

Spittal an der Drauban kétszer láttam vendégül Belon Gellértet. Mind a két alkalommal több napot töltött nálam. Ezalatt az idő alatt meglátogattuk a Karintiai hegyeket, többek között eljutottunk Heiligenkreuzba és a Gross-Glocknerre. Rendkívül élvezte a nagyszerű kilátást. Belecsodálkozott a hegyek szépségébe. Prohászka festői leírásaira emlékeztünk felváltva. Még meg is kértem: Ha lesz alkalmá és ideje, öntse írásba saját benyomásait. Megtette-e? Nem tudom. (Az olasz út emlékeiről készült írásai megjelentek.)

Prohászka püspök halálának 60. évfordulójára (1987. április 2.) ünnepi megemlékezést szervezett a bécsi magyar Egyházközség. Belon Gellért püspök urat kértük fel előadásra, mint az egyik legjobb Prohászka-ismerőt, -szakértőt. Elfogadta, és május első hetében el is jött az előadást megtartani. A Kaiserstr.-i nővéreknél lakott. Innen mentünk ki városnézésre és a Bécs melletti Mödlingbe, a Missziósházba. Indulás előtt fájdalmakról panaszkodott és megmutatta a lábát: nagyon dagadt volt és rajta – érfelrepedésektől véraláfutásos – foltok éktelenkedtek. Ijedelmem ellenére is vállalkozott az útra.

A múzeumlátogatás alatt nagyon rosszul lett. A kolostori testvérektől kértünk teát, frissítőként, közben érdeklődtünk a kórház után, ahová el is mentünk, de már csak ügyelet lévén azt javasolták nekünk, menjünk be az Orthopädische Krankenhausba. Én az általam ismert nővérek kórházába mentem vele (Hermanns-Spital). Ott, látván állapotát, felvették és segítségére voltak.

Még ebben az állapotban is vállalta nyilvános szereplését és beszédét a Deutsch-Ordens-Kirche magyar miséjén.

A lelkészség Döblergasse-i Otthonában tartotta meg előadását. Mivel ez a terem az emeleten van, négy markos ember székre ültetve hozta fel a lépcsőkön. Prohászkaról, mint papról és szociális apostolról beszélt. Vasárnap, Anyák napja lévén, beszédében az édesanyák hivatásáról és Prohászka papságáról szólt felejthetetlen beleérzéssel. Egyik hallgatója, Jézus Szíve

Népleánya, Ujváry Julianna, jegyezte meg a beszéd után: az a megérzésem, hogy a püspök úrnak ez a beszéde volt az ő hattyúdala. A szentmise alatt még ő adta át az édesanyáknak ebből az alkalomból szokásos piros rózsaszálat. A szentmise után visszavittem a kórházba. Segítettem neki az ágyban elhelyezkedni. Rendkívül nagy fájdalmai lehettek, de egyetlen panaszszót sem mondott, csupán nagyokat fújtatott. Ez attól is lehetett, amit mindannyian tudtunk, hogy féltüdővel élt. Még meg is jegyeztem neki: csodálom püspök atyának az akaraterejét; ekkora fájdalmakat így módon elviselni...! Szó nélkül tudomásul vette.

Ezen a vasárnapon ott maradt a kórházban. A betegápoló nővér a folyosón mondta el nekem, hogy ebben az állapotban egyes helyeken szinte felrobban az ér, és attól vannak ezek a foltok. (Mint laikusnak így fejezte ki magát.) Belon Gellért hétfőn azzal lepette meg, hogy elindul Hévízre, mert ott papi lelkigyakorlat kezdődik. Az indulásnál azzal váltunk el, hogy talán el se tudja kezdeni, és ha úgy lesz, a sofőrje és ápolója egyenesen a kórházba viszi. Így is történt.

Később hallottam róla, hogy mennyi ideig volt a kórházban és bekövetkezett haláláról a Pazmaneumban értesültem.

Horváth Julianna Gloriosa

Kalocsai Miasszonyunk iskolanővér, tanár

Dr. Belon Gellértnek mint apátnak Jánoshalma volt negyedik plébániája. Hideg téli napon történt ideköltözése Miskéről, 1970. február 1-jén.

Vasárnap délelőtt akkor még négy szentmise volt: 7-8-9 és 10 órakor és este. Kéleshalmán külön plébános lakott.

Első nap minden szentmisén felment a szószékre, és bemutatkozott a híveknek, megnevezte a községeket, ahol már plébános volt. Ismertette élettörténetét, származását, korai árvaságát. Árvaházban nevelkedett, nem titkolta, mint ahogy azt sem, hogy börtönben is volt. Hogy püspöki kinevezése van, arról hallgatott. Templomba vonulás virágok között, szóno-ki fogadtatás nem volt, szerénysége nem engedte.

Pár napon belül már a templom padlásán is megfordult, szakértőktől tudomást szerzett, hogy a gerendák, azaz a tető faszerkezete elkorhadt, és ezért az esővíz utat keres a falakon. Nem sópáncodott, elődjének a munkáját sem bírálta, nem beszélt mulasztásokról, de el sem keseredett, hogy éppen

csak talajt ért a lába, máris mennyi tennivalója akad. Mint akinek mindig ez lett volna a feladata, gyorsan intézkedett a tetőszerkezet fagerendáinak kicseréléséről. A hívek, látva a munkákat, sugdosták: „Most jött ide, és máris ront, bont...” A padlásról lehozott, elkorhadt gerendákat a templomajtón belül, az ajtó és a padok közötti térben a korhadástól néhányat már darabban is, lerakatta, hogy a hívek lássák, miért volt sürgős a munka. Nagy volt a hatás! A következőkben minden kezdeményezésért a legnagyobb megértést és elismerést kapta a hívektől.

Két hónapon belül a templomban a szembemiséző oltár ideiglenes felállítása is megtörtént. A Műemlékbizottság helyi szemléje és a templom stílusába illő végleges vörösmárvány oltár megrendelése következett. Az oltár alatti feltöltést a hívek által a temetőből, szeretteik sírjáról, házuk udvaráról kis zacskókban hozott föld szolgálta.

A költségesebb, nagyobb munkákat is sorjába vette, a magáét utoljára hagyva. A központi fűtés bevezetésével az egyenletes meleget igyekezett biztosítani. A káplánok szobájában a vízvezeték is megoldotta. Az emeleten, a szobája előtt, a mennyezetről hullott a vakolat, erre megjegyezte: „Árvaházban nőttem fel, voltam börtönben, mindent el tudok viselni.” A dolgozószobájába négy db párnás, farkos fotelt vett, vendégei fogadására. Ez volt az egész, amit papsága alatt lakása berendezésére költött.

59 éves volt, amikor Jánoshalmára jött élete betegségével, és csak ő tudta, hogy milyen beteg és mióta. Nagy kegyelemnek tartotta, hogy egy életen át vihette e nagy keresztet, ami egyre nehezebb lett. Személyével kapcsolatban voltak esetek, amik meglepték, de azon nem tépelődött, hogy miért őt érte ez, vagy az. Isten akaratának, gondviselésének vette, minden ember, minden hívő részéről.

Ha nagyobb kiadásai voltak, mindig tudott bízni. Mikor Jánoshalmára jött, az első havi fizetését az egyházközségnek ajándékozta, s ezt többször megismételte, de sohasem bátyázta körül dicsekvéssel, felemlegetéssel; megszorultságában sok embert – országos szinten is – kisegített, de nem tudta a bal keze, mit tesz a jobb. Ő maga mindig szegény volt. Nem törekedett, hogy tartalék pénze legyen, vagy magas fizetése (a többnek csak azért örült, hogy jobban tudjon adni), de mindig volt neki is, meg az egyház kasszájának is. Az alkalmazottait is kisegítette, ha kértek tőle: tízezer, vagy még több forinttal is, majd visszafizetésre. Nagyobb kiadásoknál mindig akadt jötevéje. Sokszor még csak a gondolata volt annak meg, ami nagyobb kiadást igényelt, máris kapott 60-80 ezer forintot is (nem külföldről) több esetben, ittléte idején. Szilveszterkor vagy nagyobb ünnepek alkalmával, amikor tele volt a templom hívővel, és beszámolt az egyházközség életéről,

szokta említeni, mondvá, hogy magukat megnevezni nem akaró személyek ennyit és ennyit adományoztak erre, vagy arra a célra. Híveivel szemben nem volt pénzkönyörgő. Csak azt kérte, ha jó indítást, sugallatot éreznek a lelkükben, azt ne fojtsák el, hanem kövessék. Aki 50 fillért tett idáig a tálcára vasánap, ezután tegyen 1 Ft-ot. Aki eddig 1 Ft-ot tett, ha bírja, most tegyen kettőt. Többet ér egy jó szándékkal adott fillér, mint sok kényszerforint. Az elégedetlenség helyett inkább mindig köszönte a legkisebb ajándékot is. Valaki adományozott az egyháznak 1000 Ft-ot. Később szüksége lett volna rá, és jelentette a püspök atyának, aki boldogan és örömmel visszaadta a pénzt, sőt megdicsérte az adakozót, hogy nem máshová ment kérni, hanem idejött, ahová adott. Püspökének e nemes gesztusa a hívő számára több volt, mint egyórás prédikáció.

EMLÉKEIM DR. BELON GELLÉRT LELKIVILÁGÁRÓL

Belon püspök atya gyermekkorá az első világháború idejére esik. Életének hajnalába mint fiatal gyermek lelkébe, az első világháború rombolásának élményei törtek. Az emberi kegyetlenségek nyomában fakadó szenvedések sem kímélték. Édesapját elvesztette, és mint hadiárva törte az élet ugarát. Korai árvasága a háború átkát fájó élménnyé örökítette lelkében. Lelkét tüzelte, szívét fütötte a háború gyűlölete, megvetése. Tehetségében és éles meglátásaiban bontakozó értelme már ekkor elítélte az emberi természet szabadjára engedett romboló virtusát. Magában örökre ható átokkal nézte az alkotásokat eltemető, életeket pusztító, lelki szabadságot elvető, fejlődésgátló törekvéseket.

Életének már ebben a szakaszában is voltak olyan szikrák, melyek annyira megégették lelkét, hogy a sebekben át a meglátások és megélések parazsából csiholt lángot haláláig hordozta fáklyaként magában, hirdetve a háború átkát, a béke nyugalját...

Tanulmányainak végzése során a természetfeletti hang Isten szolgálatára hívása mellett a társadalom heterogén tömege szolgálatának akarása és vágya is már megvolt benne. Az emberbaráti szeretet sokrétű alkalmazásának munkaterületét is látta. Felmérte, amit egy papi hivatás útja elbír és ami megfér rajta. Ez idő alatt már voltak elgondolásai, tervei, célkitűzései, melyeknek kiépítésével készült az élet feladatainak megoldásához. Eszményképe Prohászka Ottokár püspök volt. A káros szellemi áramlások sem kímélték, de a fejlődés, az evangéliumban való elmélyedés grafikonja soha nem esett. A mozgó élet nem ingatta meg állását a Szent Péter-sziklán. Kérdezhetjük, honnan merítette az erőt a megingathatatlansághoz? Felelet csak egy lehet: Jézus lelkületéből.

XXIII. János pápától püspöki kinevezést kapott. A felszentelés, a püspöki hivatal betöltése nem történhetett meg. Lelki nagysága ekkor ívelt a legmagasabbra. Az alázatosság, az Isten akaratában való megnyugvás, fegyelmezettség, akkor engedte legmélyebbre élete talajába gyökerét. A mélyből még életerősebb hajtások fakadtak, ágai még viharállóbbak lettek, amin az isteni erő és kegyelem érlelte a nem mindennapos példa gyümölcsét, a lelki termés bőségét. Paptestvérei véleménye különböző volt. (Pl. „Már az is valami, hogy egyáltalán rá gondoltak...”)

Az élet útját nehéz járni, töréseit elfogadni. Az ütésekre sokszor összeroskadás a válasz. Hasonló esetben másnak a kilátástalannak vélt jövő még a papi hivatást is kilopta a lelkéből, és ezért megvált papi funkcióitól. Belon Gellért tavaszi lélekkel újabb barázdába állt, mint aki egészen biztos a lelkipásztori tőke-termés megsokszorozásában... Bajáról Miskére kellett mennie. Lelki életének erejét és nyugalmát kemény kézzel fogta, és a felfakadó panaszoknak, zúgolódásnak, az igaza szellőztetésének, vagy a könyöklési ösztönnek némaságot parancsolt...

A megismert barátokkal mindig tartotta a kapcsolatot. Alkalomadtán egy-egy lappal, levéllel felkereste, vagy ha arra vitt útja, meglátogatta őket. Levélírásnál nem volt pongyola, de mindig volt egy-egy istenes gondolata. Érdekelték a hozzá forduló problémái, de nem volt tola-kodó; jól érzékelte, ki veszi jó néven, és még a leesett magot sem hagyta elveszni.

Életének kiteljesedése a lelkek világa, az Egyház sorsáért való aggodás volt, amire a következő eszközök szolgáltak: elsősorban napi imájának maradéktalan elvégzése, a szentbeszéd, lelkigyakorlatok, és írógépe, amivel talán nap se múlt el, hogy ne írta volna cikkeit. Lelkének csatornáját, csobogó forrását nem zárta le, a Szentlélek sugalma naponta adott az új helyébe újat. Ezért meglevő ismeretei nem sorvadtak el, a legújabb, a legkorszerűbb úton emelkedtek a régi alapokon, de esetleg már elavult igék fölé. Teológiai, egyháztörténelmi tájékozottsága hihetetlenül tág volt, amit állandóan kiegészített a más országok, kontinensek pasztorációjának figyelése is. Napjaiban a Szentírás légkörében élt Jézussal; de mellette látta és tudta az egyházközség hiányait, tennivalóit is. Nem lehetett olyat mondani, ami felől nem tájékozódott, vagy még nem intézkedett volna. Régi nagy templomunkban mindig volt javitanivaló és sokszor azt hitték, most valami újat mondanak, vagy úgy vélték, hogy a plébános ezt nem veszi észre. Ilyenkor elcsodálkoztak, mert felsorolta a kilincsek számát is; hányfelé érdeklődött és nézett utána a dolgoknak. Nem volt levegőt fogó ember, tényekkel szeretett előállni.

Az emberektől jövő ellenvélemények, megjegyzések soha nem térítették el igaznak, helyesnek vélt útjáról. Cselekedeteiben, elhatározásában soha megingatni nem lehetett, ha az a jót szolgálta. A külsőleg látható „anatómiai” kiegyensúlyozottság fegyelmezett belső nyugalommal párosult, bár mint ember, a természet ellenkezései, háborgásai által, ő is érezte a kísértés fullánkját, de Ura kegyelmével mindig ő bizonyult erősebbnek.

Szeretett a tömegekhez szólni, de az egyéni bibelődéseket se kerülte, még ha nem is sok értelmét látta; gondolta, az Úr Isten majd elvégzi a többi. Hivatásszomja nagy volt, amit törekedett az élet minden területén kielégíteni. Ezért, ha valaki igényelte lelakiségét, képes volt az ország egyik széléből a másikba elmenni, és ilyenkor útba vette mindazokat, akikkel kapcsolata volt.

Titokzatos, olykor zárkózott volt, saját dolgait, sérelmeit nem szerette kiadni. A túlközlékenység nem volt tulajdonsága, főleg betegségét, szenvedését illetően. Azonban az igazság mélyéből fakadó őszinteség kinyilvánítására mindig bátor és egyenes, szókimondó. Ezt írja a sükösi Historia Domus-ban: „11 évi tanárság és 3 évi spirituáliság után jöttem Sükösdre. Őszintén szólva, elsősorban nem lelkipásztori érdekek emeltek ki a szemináriumi falak közül, de annyiival tartoztam lelkiismeretemnek, hogy levonjam magam számára a konzekvenciákat, és lelkipásztori téren próbáljam hasznosítani magam.”

EMBERSZERETETÉRŐL

Amikor dr. Belon Gellért apát Jánoshalmára jött, még nyolc szerzetesnővér lakott a község területén. Mint a társadalom kitaszítottjai, a szerzetesrendek feloszlata után, mindegyik próbálta tengetni az életét, a legtöbb már idős vagy nyugdíjas volt, akikre az élet terhe duplán nehezedett. Belon Gellért atyai szíve megérezte a szétszórt, a pályatörés sajgó fájdalmait viselő nővérek elhagyatottságát, és kérés nélkül, többször is meglátogatta őket; ezt kötelességének tudta, mint a község jó pásztora. Tisztelte őket, és nem szűnt meg állandóan érdeklődni felőlük. Betegségükben sem csak plébános volt a számukra. Ha valamelyik olyan orvosságra szorult, amit csak külföldön lehetett beszerezni, készséggel segített. Egyik nővér járóképtelenné vált, motoros betegkocsit szerzett neki, amivel a templom ajtajáig is el tudott jönni.

Én a kalocsai anyaházunkban tanítottam mindvégig. Az államosítás után hitoktatóként dolgoztam, állami iskolában. A kalocsai polgári iskolában való tanítás, a szerzetesi ifjúság nevelése, az internátusi prefektaság stb. mellett dr. Belon Gellért teol. tanármak az Oltáregyletben munkatársa is

voltam. Bizalommal mert rá bízni a tennivalókat. Jól és sikeresen lehetett vele együtt dolgozni. Tombolát rendeztünk, elárasztottuk az egyházmegyei jegyekkel. A nyereménytárgyakat grátisz kaptuk a gyárakból, termelőktől, vállalatoktól. Élő bárány, vágóivaló sertések, edény, üvegkészletek stb. szerepelt a nyeremények között. Sorsoláskor „büfé”-vel szolgáltunk. Mivel a kiadásunk minimális volt, a bevétel súrolta a 100%-ot. Abban a háborús időben az élelem sokat jelentett. Lelkes munkánkra Kalocsa is megmozdult. A bevételből szereztük be a karingeknek, albáknak és miseruháknak való anyagot, amit azután az Oltáregylet varrodájában készítettek el, és küldték szét ajándékként, elsősorban a szegényebb plébániáknak. Aki igényét bejelentette, azt igyekeztünk kielégíteni.

Többször csináltunk teadélutánokat is, és ezzel kapcsolatban – kísérőként – kis megbeszéléseket. Ekkor nemcsak profán témák, anekdoták kerültek terítékre, hanem Jézus életéből is egy-egy történet, amit lelkében vitt haza a nép. Nagyon eredményesek voltak ezek az összejövetelek, a kötetlen társalgási formával. Állandóan gyártottam a plakátokat, mert valamit mindig hirdettünk a város népének. Így pl. Gellért atya rendezésében nívós hangverseny volt a székesegyházban, fővárosi kórossal, szervírozott vacsorával az érseki kastélyban. A buzgóság nem ismert határt, mert minden mások érdekében és segítésére történt. Mondásunk volt: *„Ha másoknak adunk, mindig csak a javából”*.

Anyaházunkban kétszer tartott 10-10 napos lelkigyakorlatot a nővéreknek. A Miatyánkot elemezte csodálatosan. Naponta négy egész órát beszélt, végig állva, minden jegyzet nélkül, csak a Szentírást nyitotta ki, ha idézett. Lelki kapcsolatom 1942-től haláláig tartott vele. A szerzetesek szétszóratása után is sűrűn felkeresett, többször dr. Udvardy József apát úrral együtt. 1950 után Jánoshalmára jöttem haza a szüleimhez, majd – mint szaktanárt – az állam kinevezett és tanítottam. Ahogy Belon apát úr Miskéről Jánoshalmára került plébánosnak, a kalocsai emlékek felelevenedtek, a lelki hatások felfrissültek. Szüleim, nővérem meghaltak, én pedig egyedül maradtam.

Belon Gellért apátot az isteni Gondviselés vitte, nemcsak a tudományok osztályain keresztül, hanem a szenvedések fokozatain át is. Megmagyarázhatatlan átéléssel készült fel az életre, s a szeretet átadására. Nemcsak a Szentírást nyitotta ki mindig ott, ahol éppen kellett, hanem a lelkek világában is oda tudott nyitni, tapintani, ahol hiány volt, ahol nem recept, hanem cselekedet kellett. Urunk Jézus mondásai, Szent Pál tanítása minden diagnózist gyógyított, amit – mint kipróbált gyógyszert – hittel mert ajánlani mindenkinek, és Ő maga is állandóan használt. Szerette Szent Ferenc imáját:

*„Ahol kétely, oda hitet.
Ahol kétségbeesés, oda reményt.
Ahol árnyék, oda fényt.
Ahol szomorúság, oda örömet vigyek.”*

Mivel műtétje óta napközben legtöbbször a szobájában tartózkodott, bármikor szívesen fogadott, hogy az egyház helyzetéről, lelki dolgokról, az ifjúság neveléséről elbeszélgessünk. A fekvésből való felkelés mindig nehezebbre esett. A székről való felállás is kínos volt műtött háta miatt. Mégis, kevés kivétellel vállalta a szenvedést, és az ajtóig kísért. A kabátom erőszakkal felsegítette. Tiltakozásomra azt mondta: „Engedje, hogy az erőmet kipróbáljam.” Újonnan megjelent lelki könyvekkel, szaklapokkal látott el. A szellemi, lelki igényt utolérhetetlen készséggel, nagy és széles körű tudással, mély pedagógiai, didaktikai érzéssel tudta a lelkekben kielégíteni. Mágneses belső világával oda tudta vinni a lelket, ahol a többi már a kegyelem is elvégezte, ha ráhagyatkozott az illető. A külföldről jövő, címemre küldött könyvekért az intenciót mindig ő vállalta, hogy nekem mint ajándékozottnak, a küldemény valóban ajándék legyen. Így is megéreztette, hogy a szerzetes az egyházhoz tartozik és gondoskodnak is róla, azaz ne érezzen elhagyatottságot... A plébániára bemenve valóban otthon érezte magát az ember, atyai szeretete, közvetlen házigazda-szerepe bizalomkeltő, minden bűt, bajt elfeledtető volt. Hihetetlen figyelmet, udvariasságot tudott tanúsítani. Az egyházmegyében elhalt, vagy ismerős papok haláláról mindig tájékozódott. Ilyenkor, de máskor is, fölajánlotta az autóját, mondva: „Nincs itt, vagy ott valami dolga, van egy üres hely.” Ha a templomban sokáig nem látott, már érdeklődött: „Csak nem beteg?” Egyszer jelentettem hogy, kivizsgálásra kell mennem a kórházba; nagyon megköszönte, hogy most erről is tud.

Nagyobb terjedelmű írásainak közlését előre jelezte. Örült, ha vártuk. Néha bírálatot is kért. Így ellenőrizte az írás hatását. Értékelni tudta, ha valaki az egyházi irodalom síkján tovább képezi magát, vagy komolyabb irodalmat olvas és azzal kapcsolatban van mondanivalója is. Ő szíve jóságával, lelke melegével sohasem fogyott ki evangéliumi közölnivalójából.

Egyik alkalommal a „Hevesi Szemle” közművelődési folyóiratot adta a kezembe és figyelt. Ahogy kinyitottam, a fedőlap belső oldalán meglátom a Püspök atya több fényképét a riporterrel, jánoshalmi dolgozószobájában. Természetes, hogy meglepetéssel néztem, belefeledkezve a nyolc felvételbe. „Na – mondja –, azt hittem, azonnal felkiált: »Jé!«” Továbblapozva a beszélgetést is megtaláltam. Az újságot nekem adta.

Húsvétkor – templomi prédikációjában – a Jézus sírjánál lévő kő elhengerítéséről beszélt: „Nekünk is vannak köveink, hibáink, a lelkünkben szeretetlenség, gyűlölet, harag, hanyagság – amiket el kell távolítani, el kell gurítani, hogy Jézus feltámadhasson és hozzánk jöhessen.” Ezt a gondolatot széles teológiai kifejtéssel, az élet példáival illusztrálva tette közkinccsé. Ebédnél így szóltam: „Hát azoknak a köveknek az elhengergetése, amikről Püspök atya beszélt, bizony, nem is olyan könnyű dolog.” Erre ritka szép mosoly húzódott az arcára a boldogság pírjában. Dr. Kákonyi Asztrik ferences atya, aki 10 éven át minden karácsonyt és húsvétot Jánoshalmán töltött mint templomi kisegítő, hamar elkapta a gondolat fonálát. Ő is nagyon súlyosnak találta a „köveket”, és így folytatja: „Azért az emberi erőt nem haladják meg az emelgetések, mert az akaratnak még nagyobbak kell lenni. Próbálgatni kell hát.” Ez a beszélgetés ünnepi öröm volt Belon atyának. Az ilyen megnyilvánulások nem hiúságát táplálták, hanem azt a célt, hogy kitapogassa olvasóit, hallgatóit, általában az embereket mennyire tudja kielégíteni, és azok mit, s hogyan képesek felfogni.

LELKIPÁSZTORI MAGATARTÁSA

Bámulatos és példás volt az emberek, a lakosság, a hívek hibáinak kezelésében. Nyíltan, szemrehányóan, lekicsinylően sohasem beszélt egyik hívőnek a másikról. Legalábbis nem úgy, hogy az megalázó lett volna. Helyette óhaját fejezte ki, hogy mit szeretne. A mindennapi problémákat a világ jelenségeiben, a kor tényeinek alakulásában látta és értékelte. Lelki meglátásai képesítették erre. A mai életünk válságait, a krízisek jelentkezéseit globálisan látta, és nemcsak elméleti, hanem gyakorlati síkon is tudta analizálni. (Válságok között: *Bibliai elmélődések*, 288.) Belon Gellért evangéliumi ember volt. Jézus szavait nemcsak a történelmi pillanatokra értelmezte, melyben az egyház elindult apostoli útjára, hanem a „má”-ra is. Kedvelt idézete Jézus ezen szavai: „Úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé.” Rémes ez? De ha Jézus így indította el egyházát, és így akar végighaladni a történelmen, miért aggodalmaskodunk? Miért rendül meg hitünk, bizalmunk? „Nagyobb erők jelenléte, nagyobb erőknek való kiszolgáltatottság ... Baj, hogy olyan struktúrák kezdenek kialakulni, amik evangéliumibb képletet mutatnak, jobban, mint az eddigi? ...” – indítja e módon gondolkodásra híveit. Ő nem a hibák felhánytorgatásával, a széthúzások folytonos emlegetésével, a templomi padok üresedésével, a hívek vallási mulasztásával, az uralkodó elvilágiasodással töltötte ki a szentbeszéd idejét. Nemcsak a hibákat teregette, hiszen akinek hallani kellett volna, talán ott sem volt. Arra törekedett, hogy hívei tisztában legyenek az egyházban

használt fogalmakkal: ad limina... színódus... Bontogatta a zsinat mai problémáit. Rámutatott a Szentírásra, az Isten ígéjére, ahonnan orvoslást remélhetünk és várhatunk lelki, testi fájdalmainkra, melyek az élet minden területén vannak bőven. Irányt mutatott e szellem útjainak megtalálására. Jézus példabeszédeit nemcsak hirdette, hanem életével igazolta, bizonyította, cselekedte. Nem a jajgatás, hanem a hibák körvonalazása volt a kenyeré.

Előző plébániahelyeinek állapotáról, vagy saját kiemelkedő sikereiről sem igen beszélt. Azt azonban sokszor emlegette, hogy egy helyen sem csalódott híveiben, mindig megértették, főleg mikor felsőbb intézkedésekre – pl. perselypénz az egyházi iskolák vagy a papság nevelésére, a szociális intézmények támogatására – pénz kellett. Nem húzta a családokat kaptafára, ki mennyit adott. Nem volt rövidlátó, sokszínűségében látta az életet, mindenre megtalálta a magyarázó feleletet, mert az evangélium szemszögéből, Jézus életének mását látta az emberekben. Jézus lelkisége nála mindent eligazított, megvilágított; soha semmi új, meglepő nem történt számára, a megoldás mikéntje is előtte állt – bura alá rejtve, ahol az örök életre növekedett életének minden hajtása, hite, reménye.

Érzékelti tudta hívei lelkiismereti fogékonyságának elvesztését vagy eltompulását, sokszor kihűlését, közömbösségét, vallási igényfosztottságát, személyi eltávolodásukat az egyházi kötelezettségektől. Mindig a jövőt láttatta híveivel: pl. a hitoktatásnál a szülők felelősségét emelte ki.

A templomba járás elhagyásának a túlzott élvezethajhászás, a sok vasárnapi fizikai munka a rugója. Az anyagiak túlértékelése a szellemiek, a lelkiek rovására megy. Fáradhatatlan volt hangsúlyozni a szülőknek, mit jelent és mit von maga után a fiatalok távolmaradása minden vallási ténykedéstől, a vallásos ismeret elsajátításától. Mindennek gyökerét korunk történelmi fejlődésében, a technika forradalmában, a túlzottan nagy lekötöttségben kell látnunk. Az újabb felfogások, az újabb társadalmi szokások akaratlanul is koptatják vallási alapjait. Életünket, gondolkodásunkat bizonyos anyagi önbecsítosítás is befolyásolja, amihez a fenyegető infláció kötődik hozzá. Az emberek meginognak hitükben – figyelmeztetett –, sokszor emberi félelmek miatt nem gyakorolják vallásukat, majd kihűlnek az Isten szeretete iránt, és a szülők vallási tudatlansága átragad a gyermekekre, az utódokra is.

Gellért püspök atya rutinosan alkalmazta az emberi, erkölcsi problémák megvilágításánál evangéliumi fölvetéseit. „Nézzük, hogy is volt ez Jézus idejében, az Ő életében... Jézus ezt így tette... Jézus mondja... stb. Szent Pál írja:...” A legnagyobb tekintéllyel bizonyított és példázott.

Nem szerette a besúgást, a másokról való rossz, lekicsinylő megjegyzéseket. Ilyenkor szokta mondani: „Legyen hozzá irgalmas!”

Egy idősebb hölgy állandóan körülötte keringett, és nagyon meg akarta dicsélni: „Apát Úr olyan nagy szent!” – „Ha ezt angyal mondta volna, talán el is hinném, de mivel maga mondja...” – felelte az Apát úr. Hasonló helyreigazításokat többször is alkalmazott, ha személyéről volt szó.

Egyik hívének templomi kívánságát nem látta ésszerűnek, hogy teljesítse, ezért a hívő megharagudott. Mikor megbetegedett, elment hozzá – mondva – ne haljon meg püspöki áldás nélkül. Mindig számbavette lelkiismeretesen, ő tehet-e valamit a kiengesztelődésben. Tudatosan és szívesen használta saját maga megalázását a béke, a szeretet visszaállítására, elmélyítésére. Ilyenkor is Jézus utánzása sarkallta és nem érzett kisebbrendűséget. Beosztottjai közül valaki erősen megrágalmazta, nem illő szavakkal említette mások előtt. Hogy nem sértődött meg, hogy nem táplált bosszút, vagy haragot, úgy mutatta ki, hogy több esetben mások előtt megkülönböztetett figyelemben részesítette; testi, lelki szenvedése ellenére.

Az igazságról szeretett meggyőződni. Nem ítelt vaktában, ha nem látott tisztán, még szembesítést is alkalmazott. Az állítónak kellett tudnia bizonyítani. Így próbált a pletyka mélyére nyúlni.

Kötelességtudata és minden hívének nagybecsülése folyamatosan megmutatkozott abban is, hogy télen hidegben, fagyban, hóban, sárban-esőben – amikor előfordult, hogy csak 8-10 ember volt a templomban – a szokásos időtartamban éppen úgy elmondta szentbeszédét, mint amikor 200-an vagy többen voltak. A szentmisét, annak szövegét, egész életén át egyforma ütemben végezte. Nem volt nála hosszú-rövid, gyors-lassú mise, még akkor sem, mikor betegen ülve misézett. A szöveg mondása vagy éneklése az áhítat liturgiáját lehelte, amit még súlyos betegsége sem tudott befolyásolni.

Ha a plébániára bement hozzá valaki, ügyének elintézése után nem érezte vele, hogy most már mehet. Ő mindig atya volt, és mindenkivel talált – a hivatalos elintézés után – egy-egy barátságos szót, tekintetet. Gyónói állandóan megjegyezték: „Püspök atya mindig kérdezi, van-e valami bánata? Valamit még szeretne elmondai? Történt-e valami, ami nyugtalanítja, és szeretne tőle megszabadulni? Van-e valami, amit kérdezni, vagy megtudni szeretne?...”

Egyszer beszélgetés közben felvetettük: a kántor olyan tapintatlan a Püspök atyával: az atya már folytatná a szentmisét, de ő éppen akkor kezd egy új énekbe vagy versszakba. Erre ő így felel: „De én ilyenkor rakodok az oltáron. A kelyhet jobbról balra, előlről hátra tolom. A paténát a kehelyre

teszem, leveszem; a korporálét így hajtom, úgy hajtom, és így senki sem veszi észre, hogy én már régen készen vagyok, és várom az ének végét, az orgona elhallgatását.” Még azt a megjegyzést sem tette, hogy a kántor lehetne figyelmesebb, sőt megvédte. Ez a csodálatosan szép emberi vonása sokaknak okozott bosszúságot... Ha úgy érezte, hogy valakit megsértett, igyekezett kiengesztelni: fáradt volt, és kissé idegesen beszélt (maga szerint) egy asszonnyal, amikor az felkereste ügyével. Ez történt délelőtt. Este szólt a sekrestyésnek, nézze meg, az az asszony itt van-e a szentmisén; ha igen, várja meg őt. A barátságos beszéd témáját ezzel kezdte: „Tudom, hogy nagyon jó kályhájuk van, mondja, hogy sikerült hozzájutni?” A néhány perces beszélgetés a vélt feszültséget feloldotta, és a Püspök atya a tájékoztatást nagyon hálásan, boldogan köszönte meg, és ezzel „kilopta” az asszony lelkéből az esetleges megbántás tövisét, sőt végül még meg is kérdezte, hogy sikerült a délelőtti említett ügyet elintézni. Örülne, ha a végén majd közölné. Legyen szerencsénk! Kézfogás, s a hívő lelkében ez a benyomás maradt meg, és soha nem felejtí, mindig emlegeti. Egyszerű asszony volt, de világosan felfogta a püspök nemes lelkének indítástát.

Dr. Belon Gellért teológiai tanár korában egyik lelki gyermeke szép órarendkeretet festett neki, amibe beírta az óráit. Majd belopta szobája asztalára. Legközelebb a következő mondanivalója volt lelki neveltjéhez: „Tudom én azt, hogy evvel a kis munkával örömet akart szerezni, de nézze: az idő olyan drága, amit pótolni soha sem lehet. Ilyesmire nem szabad felhasználni, sokkal érdemszerzőbb dolgokra kell az. Egy darab papirosra ráírom, melyik nap hány órákor, milyen órák van. Később már papír nélkül is tudom.” A lényegest a lényegtelenről így választotta szét.

*

Minden szava élményszámba ment, és sokak számára csak a keret volt, mert belőle Jézus sugárzott és vonzott. Emberként élt, és Jézus szerint cselekedett.

Dr. Jelenits István
piarista tartományfőnök

*Emlékbeszéd Belon Gellért halálának 30 napos fordulóján
a budapesti Egyetemi Templomban*

Krisztusban kedves Testvéreim! Jó volna olyan egyszerű szavakkal szólni arról, akinek emléke összegyűjtött minket, amilyen egyszerű és hatalmas szavakkal ő tudott szólni Isten és az emberi életnek titkairól. Olyan világban élünk, amelyben a szavak hitele megrendült. Eszmék hitele is megrendült, – és azután szó és eszme csak ott bizonyul érvényesnek, életet alakítónak, ahol valaki élő emberben testesül meg, valósul meg.

Amikor visszanézünk annak életére, akitől most elköszönünk, akit az Úristennek visszaadunk hálasan és köszönettel, akkor talán elsősorban azt csodáljuk benne, hogy igazán „ember” tudott lenni, – és azután olyan személyiség, aki hivalkodás nélkül, hitelesen volt jelen a világban, és körülötte más is tudott személyiséggé lenni, emberré lenni, Istent kereső és Istent szolgáló emberré.

Azt mondták a régiek, hogy „individuum ineffabile”, hogy a személyiség és egyéniség kimondhatatlan: mert a szavaink elvontságok, emberi tulajdonságokat ragadnak meg. Minél érettebb, minél igazabb egy személyiség, annál inkább kibúvik ezeknek a tulajdonságoknak hálójából, és valami olyasmit hordoz, ami szóvátehetetlen, amit szavakkal ki nem fejezhetünk. Ezt érezzük, amikor róla kell beszélnünk.

Milyen érdekes ellentétekkel tudjuk megközelíteni azt, amit jelentett számunkra. Nagyon mélyen belegyökerezett a múltba, az egyház múltjába, a magyarságnak a múltjába. Valami hallatlan hitelességgel képviselte ennek a múltnak értékeit: régimódi papi műveltségnek az értékeit, régimódi papi életforma értékeit, – és ugyanakkor, csodálatos módon, pontosan az, ahogy ezt a múltat őrizte, szerette: ez tette képessé arra, hogy eleven érdeklődéssel figyeljen mindenre, ami a világban változik, ami a Léleknek a műve és a jövőnek az ígérete. Pontosán ez a múlthoz annyi szállal kapcsolódó ember tudott olyan érdeklődő figyelemmel hallgatni fiatalokra, és tudott olyan érdeklődő figyelemmel a tudománynak, a művészetnek újat kereső várakozása felé fordulni: csak az „idők jeleit” olvasni, nem divatokat keresve, és nem az emberek tetszésé-

hez alkalmazkodva, hanem az idők felett álló Isten akaratát szolgálva, és az ő kimondhatatlan fantáziáját, képzeletét fürkészve.

És milyen megrendítő, hogy odakapcsolódott az „intézményhez”, az egyház intézményéhez. Minden idegszálával, elméjével, szívével, és ahogy Szent Pál mondta, tudott „megbízott” lenni, aki a közös tanítást hirdeti és nem a maga gondolatát. Ugyanakkor úgy volt hűséges az intézményhez, hogy személyiséggé érett: hogy amit attól tanult, amit attól kapott, azt a maga életének, a maga szívének a világában érlelte személyessé, – és azután úgy tudta nyújtani, mint a maga igazságát, a maga hitét, a maga meggyőződését. Olyan megrendítő látni papok életében, más emberek életében is, akik az intézménynek és a személyességnek ellentétei közt utat keresnek, hogy mennyi buktatója van ennek az útkeresésnek! Milyen hallatlan egyszerűséggel és benső biztonsággal járt ő ott, ahol mások megmerevednek, vagy önmagukat kereső, hiú emberekké válnak. Hallatlan benső egyszerűséggel tette, amit az Isten várt tőle: az intézményhez hűségesen és ugyanakkor személyes igazsággal, mélységgel, – és tudott az Apostol módjára tanúságot tenni arról az evangéliumról, amelyet annyira szeretett. És milyen különös: a kicsinek és a nagynak ellentéte közé állítani az ő személyiségét, lelkipásztori tevékenységét! Kicsi tudott lenni: a történelem kerekai alatt is, és kicsi tudott lenni a személyes szenvedés világában, az alázatosaknak, az igazán alázatosaknak a kicsiségével. És azután épp ebben a kicsiségben tudott a nagy ügyeknek értő tanúja lenni, szolgálja lenni. És tudott eget nyitni az emberek feje fölé, a mi fejünk fölé Testvérek: és tudott úgy élni köztünk, hogy nem vált szűkös lélekke akkor sem, amikor beszorították a külső körülmények, és tudott a nagy távlatokról úgy tanúságot tenni, hogy azokat nem szakította el mindennapi életünk kisszerű, hétköznapi világától. A kettőt mélyen, igazán összekapcsolta, és önmagában segített minket is, hogy mi is összekapcsoljuk önmagunkban.

Szűz Máriának a kicsinységével és nagyságával, alázatosságával és eget nyitó bölcsességével és nagy voltával tudott az Anyaszentegyház szolgálja lenni, – és azután nemcsak férfibölcsességgel helytállni, mint főpásztor, hanem a szíve világosságával világítani: hogy eligazodjunk ebben a nehéz korban, ebben a nehéz világban.

A Bibliából élt: nagyon mélyen és nagyon egyszerűen. De úgy, hogy a Biblia kedvéért nem felejtette el az egyháznak bölcsességét, teológiáját, a dogmatikát, a skolasztikát, amit tanult. És úgy, hogy a Biblia kedvéért nem hunyta le szemét az élet előtt, a mindennapos tapasztalás előtt. Arányokat tudott önmagában megteremteni, és nem erőlködve, hanem a Lélektől vezetve, hallatlan egyszerűséggel és benső biztonsággal. Ezeknek az arányoknak

békéjébe vezette be azokat, akik hosszabb-rövidebb ideig a közelébe kerültek, akiknek életében Isten követe, Isten akaratának tolmácsa volt. Akkor, amikor a szeretetre hivatkozva annyiszor eljutunk a megalkuvásig, az elvek megtagadásáig, – akkor, amikor elveket emlegetve annyiszor eljutunk a keserűségig, a gőgig, a keménységig, – akkor tudott ő úgy élni, hogy körülötte *rend* támadt. A szeretetnek a rendje, az elvek élő és igaz biztonságának rendje, és a Léleknek az a derűje, amelyik metsz és éles, és lelkiismeretet ébreszt, – és ugyanakkor mégis épít és előre visz, a jövőnek a lehetőségeit nyitja meg. És azután a pislogó mécesst nem oltja ki, és a pislogó kanócot nem fújja el.

Kedves Testvérek! ezt az embert és ezt a főpapot köszönjük az Úristennek. Életének emlékét talán nem őrzik hozzá méltó igazi nagy alkotások. Abba az emberfajtába tartozott, amelynek alkotása az élete, amelyiknek alkotása az elröppenő szó, a személyes jelenlét igazi varázsa. S talán leírt könyveinek is az az igazi értője, aki órá magára emlékezik, aki úgy olvassa azokat a könyveket, hogy az ő hangsúlyát érzi bennük, az ő arcát látja a betűk fölött, és az ő személyiségének világában találja meg a könyv szövegeinek értelmezési tartományát. Talán csak mi vagyunk, akik láthattuk, ismerhettük, szerethettük, akik sokat köszönhetünk neki, – talán csak mi vagyunk, akik tudjuk, ki volt ő az egyház életében, ezen a kritikus ponton, ahol állunk, vagy amelyen most az Úristen ilyen hozzá hasonló embereken keresztül tud és akar átvezetni minket.

És persze, nemcsak mi vagyunk, hanem mindenek tudója, az Isten: ő elé lépünk és rábizzuk azt, akit szerettünk. Neki mondunk köszönetet azért, amit benne, általa kaptunk. És azután kérjük, hogy szavának emléke, személyiségének emléke ne fakuljon el bennünk, hanem éljen bennünk tovább: úgy, ahogyan az igzán élő gyümölcsnek és emléknak tovább kell élnie: hogy életté váljék, hogy hagyománnyá legyen, és ne a nevét emlegessük, hanem azt az életformát, azt a látásmódot, azt a benső békét őrizzük és találjuk meg a közelében újra és újra, amelyet ő hozott el hozzánk Isten kegyelméből. És akkor, ha így lesz: akkor lesz ezen az ő emléken az Isten áldása, akkor vezet tovább a történelem útján, Budapesten, Magyarországon, hogy beépüljön láthatatlan fundamentumként abba a templomba, amely élő kövekből épül, és amelyiknek a beteljesedése az utolsó ítéleten jön majd el, amelyiknek az igazi szépsége akkor mutatkozik meg igazán.

Testvéreim! hálát mondunk az Úristennek azért, amit kaptunk Gellért püspökben. Fohászkodunk érte, hogyha hozzátapadt emberi gyengeségből tökéletlenségnek, bűnnek valami foltja, törölje le róla az Isten, ismerje el magáénak. És azután önmagunkért is imádkozunk: azért a magyar katolikus közösségért, amely az ő számára olyan kedves volt, – hogy méltón őrizhessük,

amit őáltala kaptunk, és hogy ugyanazzal az egyszerűséggel, benső erővel, jövőbe néző reménnyel tudjuk szolgálni Istent ebben a világban, emberek javára, Isten dicsőségére, amellyel ő szolgálta életén át. Ámen.

Dr. Kapitány Ottó

ny. iskolaigazgató

1950. márc. 15-én (jeles napon) kezdtem sükösdí pályafutásomat. Néhány szót az előzményekről: Hat év katonáskodás (másfél év kiképzés, két év frontszolgálat és két és fél év szovjet hadifogság) után Kisszálláson kezdtem pedagógus pályafutásomat. Háromévi tanítás után átkényszerítettek Sükösdre (háromnapos, fenyegetésekkel teletűzdelt „agitáció” nyomán). Így lettem sükösdí iskolaigazgató. Bemutatkozó látogatásunkat Gellértnél 1950 augusztusában tettük meg feleségemmel. Kedvesen fogadott minket, és látszott, hogy nem vagyunk számára ismeretlenek. „Hírünk” bizonyára a kisszállási plébániáról jutott el Sükösdre. Később jómagam már nem mehettm át a plébániára, mert azt, szó szerint véve, éjjel-nappal figyelték. Feleségem viszont nem volt állásban, így ő viszonylag veszély nélkül átmehetett. Ezt a lehetőséget aztán ki is használtuk. Ő volt, aki közvetítette az információkat, hozta a családba a lelki erősítéseket, bizalomémbresztöket. Rendkívül meleg, családias légkört alakított ki Gellért ezekben a kemény időkben a plébánián. Valóságos kis oázis volt ott. Én is megkívántam ezt az oázist, és néhány esetben feleségemmel együtt átmentem. Sajnos, mindannyiszor lebuktam. Pedig jól megválasztottam az időjárási viszonyokat, de hát az őrség éber volt. E látogatásokat néhány nap múlva mindig pártbizottsági kihallgatás követte. Mivel beszélek oroszul, sose merték végső kenyértörésre vinni a dolgot, pártonkívvli voltom ellenére sem. Ezt a fegyveremet a későbbi csatákban is eredményesen forgattm.

1954-ben azonban keményre fordult a helyzet. A pártvonal kemény megjegyzéseiből és a felettes tanügyi szervek nem hivatalos sugdolódásaiból éreztem, hogy kapcsolataink felgöngyölítésére készülnek. Ekkor Gellértnak az az ötlete támadt, hogy pozícióm erősítése érdekében följelent engem az Állami Egyházügy Hivatalnál olyan címen, hogy adminisztratív eszközöket alkalmaztam a hittanbeírások alkalmával. A feljelentés után hamarosan ki is jött az iskolához egy bizottság. A művelődési osztály egyik munkatársa, régi ismerősöm is tagja volt a bizottságnak. Ő csendben félrehívott és megkérdezte,

hogy mivel haragítottam magamra a plébánost. Nehezen bírtam ki, hogy el ne mosolyodjam. A vizsgálat számunkra teljes sikerrel zajlott le. Engem jegyzőkönyvileg figyelmeztettek, hogy a jövőben pontosan tartsam be az állam és az egyház közti megállapodásokat, szóban pedig megdicsérték harcos kiállásomért. Ez megszilárdította helyzetemet. Ezután valahányszor kettőnk kapcsolatára tettek célzásokat, ezt a jegyzőkönyvet lobogtattam meg előttük.

Új szakaszt jelentett kapcsolatunkban az az időszak, amikor Gellért Miskén volt. Ekkor már én is akadálytalanul fölkereshettem, és részese lehettem azoknak a bizonyos sükösi jellegű beszélgetéseknek. Miből is álltak ezek? Látszólag nem volt bennük semmilyen „nagy dolog”. Ő elmondta, mi történt vele utolsó találkozásunk óta, milyen örömek, kudarcok érték, miken töpreng; és mi is elmondtuk magunkról ugyanezeket. Közben szinte észrevétlenül kicserélődtek a vélemények, tisztázódtak a nézetek, és csendben közel jött hozzánk a jó Isten... Persze kapcsolatunk nem csupán e beszélgetésekből állt. Ő volt családjunk keresztfője, gyóntatója, bérnője. Felejthetetlen emlékeink közé tartoznak a lakásunkban, családi körben végzett keresztségek. Ez az időszak már arra is lehetőséget nyújtott, hogy ő is felkeressen bennünket. Ezeket a látogatásokat rendszerint halászlével, nyáron pedig fürdészel kötöttük össze. A halászlét és a fürdést egyaránt nagyon szerette (velem együtt). Fürdőruhájához elmaradhatatlan kellék volt a fehér sapka. Feje érzékeny volt a napsugárzásra, azért hordta. Kitűnően tudott úszni, és jól bírta a hidegebb vizet is. Ezeket a Duna menti kirándulásokat egy kedves sükösi közös ismerősünknek, Konyár Józsiéknak a tanyáján bonyolítottuk le. És ezeken is csak beszélgettünk...

A jánosalmi időszak abban különbözött a miskeitől, hogy mivel anyósomék Jánosalmán laktak, a halászlés összejöveteleket náluk bonyolítottuk le. Ebben az időben, sajnos, már egyre jobban elővette betegsége, de érdekes módon annál többet dolgozott, főleg írt. Gondolatait, melyeket korábban szóban mondott el, most írógéppel kopogtatta le. Ágyában ülve, néha még fekvé is írt. A műtét ezekben az időkben életének megszokott velejárója volt már. Egyik alkalommal, mikor egy műtétről hazatért, mosolyogva mondta nekem: „Képzeld, az orvos azt mondta nekem műtét után, hogy magának már öt éve halottnak kellene lennie.” És ezek után még évekig dolgozott.

Még egy emléket hadd írjak le: az utolsó nagyszombati szentmisét, és az azt követő feltámadási körmenetet. Előtte rövid látogatást tettünk nála feleségemmel, majd a templomba mentünk. Gellért elmondta a szentmisét, majd következett a körmenet. Ekkor átadta a monstranciát káplánjának, maga pedig nézte, hogyan vonul ki a körmenet a templomból. Feleségem-

mel nem tudtunk mozdulni, csak őt néztük. Mikor a tömeg kivonult, csendben ő is megfordult, és lassú léptekkel kiment a sekrestyébe.

Halálhírét kedves tanítványától, Kühner János nemesnádudvari plébánostól tudtuk meg. Baján meglátott minket, megállt kocsijával, és csak ennyit mondott: „Gellért meghalt.” Feleségemből önkéntelenül kitört: „Nem igaz!” Utána már csak a székesegyházban láttuk, Pécsett, a ravatalon. Akkor feleségem előbbi önkéntelen kitörése jutott eszembe. Számunkra és a többi hívó számára ő csakugyan nem halt meg. Ugyanerre gondoltam akkor is, mikor emléktábláját szentelték fel Jánoshalmán.

Dr. Kerekes Károly

zirci apát

*Első találkozásom Belon Gellérttel
1949 júniusában Galyatetőn*

„Fiam, két hétre vonulj vissza a Mátrába, ezek a keleti nyelvek kiszívták minden erődet” – mondta akkor Endrédy Vendel apát úr az öt sémi nyelvből letett vizsgáim után. Hogy milyen gyenge lehettem, talán elég említenem, hogy a pár nappal később, a Mátrában szerzett orbáncos légycsípés majdnem halálba döntött. Ő már túl volt egy halálveszélyen (tbc), én akkor léptem halálközelségbe. Az a pár nap, amit kórházba szállításomig együtt tölthettünk, igencsak emlékezetes és sok mindent (a jövőmet is) erősen befolyásoló élményeket gyökereztetett meg mindkettőnk lelkében.

Ő akkor már igen jótollú pap hírében állt, igen figyelemre méltó cikkeket, tanulmányokat írt, nemcsak a kalocsai helyi lapban, hanem főként a Vigiliában. Szinte személyes baráti köréhez tartozott a Vigilia és az Új Ember egész író gárdája. Azon felül ismert mecénása volt az akkor induló Prokop Péternek éppúgy, mint az élete alkonyán járó, és a rendszerváltás után háttérbe szoruló Kopp Jenőnek. Nekem imponált az ő széles horizontú érdeklődése, amelynek mélyén egy morális tanár rendszerező igénye nyugtalankodott; ő viszont örömmel fedezte fel bennem a Szentírás nyelvi mélységeibe belebújó keményfejséget. Az ő sokszínű és véget nem érő kérdéseivel szemben a magam (látszólagos) egyhangú „Mit szól ehhez az Isten” kérdésem ismételtetése nem bosszantotta, sőt egyre inkább igényelte azt. A folytatás ugyanis mindig a mélylélektan síkján zajlott: Mire képes, és miért felelős ennek alapján az ember?

Paradoxonnak tűnhet, de a megélt halálközelség izzó életkérdésekként állította mindezt elénk. Mélybe hallgató partnerre találván, lelkesen beszélt, diagrammokat készített az ember morális lehetőségeiről és ellehetetlenüléseiről. Én csak ritkán szóltam bele, hol erről, hol arról az oldalról. Tudniillik, hogy egyrészt mit mond erről az Isten a Biblia eredeti nyelvén, másrészt hogy a mélylélektan mit tud erről karakterológiaként a felszínre hozni. Kimondatlanul is éreztük, hogy teljesen különböző karakterünk közös lázban ég: „halálos” izzásban: Tulajdonképpen mi is az ember, azaz mivé lehet és mennyi ebben az emberré válásban a felelősségünk? Nekünk mindnyájunknak, a lényegében beteg lényeknek...

Belon Gellértnek akkor már megvolt a „vulnere sanus” (sebtől gyógyult) jelszava, önmagára nézve. Én csak sejtettem, hogy ez minden emberre érvényes. Ő azután végig kitartott a „vulnere sanus” megfogalmazás mellett, püspöki jelmondata is ez lett. Énbennem viszont ekkor kezdődött megfogalmazódni az Isten humoráról szóló „hitvallásom”.

Negyvenkét év múlt el első találkozásunk óta, amely összesen egyhetes együttlétet jelentett. De az utána következő négy évtized minden jelentős állomása, mindkettőnk életében visszanyúlás volt ennek az első találkozásnak élménygyökereihez. Olyannyira, hogy ha én mondanám a „vulnere sanus”-t, ő pedig az Isten humorát, életünket és az emberi életről vallott felfogásunkat ugyanúgy kifejezné, mint másikkunk maga választotta megfogalmazása. Ha élne, ő ezt avatott tollával, világos megfogalmazásával bizonyára részletesen ki tudná fejteni. Én csupán az emlékezés áldott tüzének rövid felvillantására mertem vállalkozni. Mint akkor, negyvenkét évvel ezelőtt, rövid közbeszólásaimmal a Mátra tetején, a Bagolyirtás fenyői alatt, a fűvön heverészve, csak úgy egy-egy hol bibliás, hol mélylélektani mondatot közbeszúrva, kielégíthetetlen morális tanári prelekcióiba, akadémikus szintű fejtegetéseibe – amit mindig oly tiszteletre méltó figyelemmel fogadott. És később is minden jelesebb út- és életfordulónál. Az első találkozás élménye mindkettőnk számára szilárd kiindulási pont maradt későbbi döntéseinkhez. Szinte észrevétlenül, öntudatlanul.

Sokak számára ő volt Isten üzenete. Nem mindenki tudta könnyen elviselni nyugtalanul vágató, mindig új alkotásokra kész szellemét. Ha elindult, mindig nagy lépésekben és gyorsan akart a dolgok végére járni. De aki rásejtett ennek az akaratos, olykor egyenesen fékezhetetlen nagy gyermeknek Istentől kapott karizmáira, az csak azt mondhatta: Áldott legyen érte az Isten!

Kozma László

In memoriam: Belon Gellért

EUCCHARISZTIA

Mert önmagát átadta egészen
Teljes valóját fehér ostya-fényben.

Nem múlik el. Önmagát széjjelosztja
És megcsillanó ember-lét az ostya.

Hogy életeden át te is tovább add
Hogy teljesüljön, mit teérted vállalt.

S mert fölmutattad testét a homályban
Befogad, hol örök ragyogás van.

ÚJ EMBER, 1987. VI. 7.

Dr. Kulka Frigyes
professzor, tüdősebész főorvos

Olyan orvos-beteg kapcsolat kötött össze bennünket, amely személyes barátsággá és részemről csodálattá alakult.

Belon Gellértet már fiatal korában megtámadta a „magyar kór”, a tuberkulózis. Még az 1945 előtti években emiatt – a gyógyítás akkori színvonalának megfelelően – kavernás gümőkórját légmell kezelésben részesítették, amely kezelés sok szövődménnyel (gennymell, mellhártya-kérgesedés stb.) járt. Tudomásom szerint ez a súlyos betegség sem zavarta hivatásának teljesítésében, tanulmányaiban. A háború utáni időszakban pályája során, azt gondolom, senki sem vette észre rajta, hogy az említett betegség miatt légzésfunkciója csökkent, hiszen sokrétű tevékenységét, amelyet sokszor megpróbáltatások, nehéz körülmények közepette kellett

teljesítenie, maradéktalanul ellátta. Tüdőbetegsége mellett egyéb anyagcsere és a keringési szervek megbetegedései is kellett volna hogy korlátozzák munkáját, ő azonban legyűrve a szomatikus nehézségeket, éjt nappallá téve nagy lelki erővel segített a szenvedőkön.

Amikor megismertem, súlyos beteg volt, a már egyszer megtámadott tüdőben rosszindulatú daganat alakult ki. Emiatt a Szegedi Sebészeti Klinikán 1975-ben a jobb tüdőt a mellhártyával együtt el kellett távolítanunk. A műtét után – feltehetően az előrement betegségek miatt – szövődmény lépett fel, s ezért többszöri reoperációra kényszerültünk. Közel négy évtizede dolgozom sebészként, s így volt alkalmam megismerni számos beteg műtési teherbíró képességét, reakcióit. Ilyen türelmes, együttműködő, a legnagyobb szenvedéseket is szerényen viselő és egyben gyógyulni vágyó egyéniséggel még nem találkoztam. Megcsodáltam lenyűgöző egyéniségét, műveltségét. Megtiszteltetés volt számomra, amikor házába meghívott családommal együtt és láthattuk, hogy ez a nagy műveltségű ember milyen közszeretnek örvend.

Tudott betegségéről, tudott annak rosszindulatúságáról, de bízott, mert volt hite. Hét éven át – a műtét napjának megfelelően – bárhol volt, mindig egy levelezőlapon tudatta, hogy jól van, hogy „túlélő”, és egy köztünk volt humoros beszélgetésre reflektálva azt, hogy „mételyez”. Emékezetes marad számomra 50 éves pappá szentelésének ünnepsége, boldog voltam, hogy részt vehettem; a díszebédnél mellette ülve halkán a fülembé súgta: „Ezt is túléltem.”

Évenként 1500–2000 beteggel találkozom, közülük sokat megoperálok, sokra emlékszem – ha pontos részletekre nem is –, de Belon Gellértet sem mint beteget, sem mint barátot soha nem felejttem el; s így a költőt idézve: *„Csak az hal meg, akit elfelejtene.”*

Kühner János plébános

„Imádkozzál” c. könyvét így dedikálta nekem: „Kühner Jánosnak, utaim kísérőjének kíséretül az élet útjára. Dr. Belon Gellért.” Ahányszor ezt a könyvet a kezembe veszem, mindig ránézek erre a dedikálásra. Örömmel vettem azt a kitüntetést, hogy kísérőjének nevezett.

Mielőtt azonban ezekre az „utakra” rátérek, első emlékeimet szeretném megemlíteni: A kalocsai szemináriumban tanárom és spirituálisom volt. Sosem felejtjük el azokat a praktikus jótanácsokat, amelyeket adott nekünk.

Sok bölcsesség és élettapasztalat áradt belőle. Nemcsak feljebbvaló volt; már előljáróként is baráti szálakat épített ki közte és közöttünk.

Akkor kezdte a lelkipásztorkodást, amikor én is pappá lettem. Sükösdön és Baján gyakran voltam vendége. A tanárból igazi atyai jóbaráttá vált. Lelkipásztori működését is mintának tekintettem. Akkor még a latin liturgia időszakában voltunk, de nagyon szépen tudta, már akkor is, a liturgiában aktivizálni a híveket.

Országjárásunkra már akkor sor került, amikor motorkerékpáron jártam, később pedig kölcsönkért, majd saját autóval. Nem túlzás részéről az „utainak kísérője” „kinevezésem”. Tényleg sokat jártuk az országot. Minden országrészben voltak barátai. Általa sok kiváló embert ismertem meg, papokat és világiakat egyaránt. A sok és kiváló pap felsorolását most mellőzöm. Bizonyára nem neheztelnek meg azért, ha egy civil barátját mégis megnevezem: Kodolányi Jánost. Ezt azért teszem, mert nagy lelki élményt jelentett számomra, amikor Gellért atya előtt kijelentette, hogy visszatér a katolikus egyházba. Előzőleg el akartam tűnni, hogy kettesben beszélhessék ezt meg, de az író visszatartott: „Aki Gellért barátja, az nekem is barátom.” Azért emeltem ki ezt az esetet, hogy érzékeltessem: Belon atya szinte az egész országnak lelkipásztora volt.

Mások is megfigyelték azt, hogy beszédeikor (lelkigyakorlatok és rekollektciók alkalmával) nem volt könyvjelző Szentírásában, az mindig ott „nyilott ki”, ahol a felolvasandó idézet volt. Egyik püspök „bibliás Belonnak” nevezte el, és többször lehetett hallani, hogy így emlegetik.

KISPAK KORUNKBÓL NÉHÁNY EMLÉK

A II. világháború legnehezebb éveiben ismertük meg Belon atya igazi szociális lelkületét. A falusi nép akkoriban még elég jól tudta magát élelmezni, hiszen voltak tartalékai. A városi tisztviselők azonban nagyon szűkösen éltek. Karácsony előtt minket, kispapokat küldött el tartalmas élelmiszer-csomagokkal a szűkölködő kalocsai családokhoz.

Bárdos Lajossal nagyon szívélyes baráti kapcsolatban volt. A háború idején történt, a dátumra már nem emlékszem, lehívta Kalocsára a Bárdos Lajos vezette 100 tagú Budapesti Kórust. A székesegyházban lefolyt nagyszerű hangverseny után minden kórustag kapott 1 kg finom lisztet. Ez ma csekélységnek látszik, de abban az ínséges időben a pestieknek nemcsak nemes figyelmesség volt, hanem komoly segítség is.

Közös utaink során megismerkedhettem Gellért atya rokonaival is. Nagyon épültem azon, hogy ez a hírneves ember milyen családias szeretettel vette körül rokonait, akik szegény, becsületes falusi emberek voltak. Ez

nála nem tettetett leereszkedés volt, hanem valódi családi szeretet. Egy volt közülük.

Püspöki kinevezésének 20. évfordulóját szűk baráti körben ünnepeltük meg. Arra a kérdésre, hogyan tudja elviselni azt a feszültséget, amely sajátságos helyzetéből fakadt, azt mondta: „Ne gondoljátok, hogy ez nekem feszültséget okoz, így van jól, ahogy van.”

Mint minden püspök, megkapta XXIII. János pápa meghívását a II. Vatikáni Zsinatra. Természetesen nem engedték ki. A Zsinat megnyitásának előnapján táviratban kérdeztem tőle, hogy ha tudok egy autót kölcsönözni, eljönne-e egy nyugat-magyarországi helyre, ahonnan az osztrák tv adásait fogni lehet, s ott megnéznénk a Zsinat megnyitását. Azonnal jött a válasz: „Igen.” Elmentünk. Nagy élményt jelentett nekünk, de különösen neki. Amikor őt Bajáról (püspöki kinevezése miatt) kitiltották, szinte egy időben kerültünk közös esperesi kerületbe. Ekkor találkozásaink – a közelség miatt is – sűrűbbek lettek. Az is hozzájárult a gyakoribb találkozásokhoz, hogy akkoriban nálam lakott a Kalocsáról kitiltott Dr. Bárd János püspök. (Őt hasonló okból száműzték: Grósz József érsek halála után Róma őt nevezte ki a főegyházmegye apostoli kormányzójává.) E két kiváló ember közelsége számomra nemcsak kitüntetés, de nagy lelki gazdagodás is volt.

Tanárom volt, de amikor már pap koromban barátom is, én akkor is úgy néztem rá, mint akitől mindig tanulni tudok. Úgy kezelt engem is, mint a többi barátját, egyenrangúnak tekintett, de közben – maga sem tudta – életével folyvást tanított.

Ha már útjai kísérőjének nevezett, végezetül meg kell említenem, hogy püspökszentelésére is elkísérhettem, azaz, elvihettem a saját kocsimon. Nagy kitüntetésnek tartom ma is, hogy azzal bízott meg, hogy konszekrációjakor én legyek az egyik asszisztáló káplán, és hogy a feje fölé tartsam az evangéliumos könyvet.

Lőw Frigyes

káplán

Dr. Belon Gellért püspök tanárom volt Kalocsán a teológián és lelkivezető spirituális is ugyanott. Patrisztikát és jogot tanított. A patrisztikát nagyon élvezetesen adta elő. A jogot pedig az életéből vett példákkal illusztrálta előttünk.

Személye komoly, tekintélyes, alakja impozáns megjelenésű. Szociális beállítottságú személy, másik két fiatal társával, dr. Szörényi Andorral és dr. Bárd Jánossal, valamint az akkori rektorral, Kerner Istvánnal együtt.

Életének fő erénye a betegeknek, rászorulóknak megsegítése volt. Ez kitűnt káplánjaival szemben is. Mindjárt első plébánosi helyén, Sükösdön, maga köré gyűjtötte, és szívesen vállalta a beteg paptársakat. Megesett, hogy hárman is voltak ilyen káplán paptársai, akik pihenést, beosztást és gyógyulást találtak nála. Pedig, mint tudjuk, a beteg emberektől más plébánosok féltek.

Az irgalmasság eme testi-lelki segítségre való hajlamát talán saját egészségi-betegségi állapota is elősegítette.

Jánoshalmi plébános korában káplánja lettem magam is; kilenc évig. Engem is messzemenően segített betegségemben. A jánoshalmi híveket is segítette gyógyító eszközök beszerzésében, ha kellett külföldről is, s orvos specialistákhoz való ajánlásban egyaránt. Maga is viselte a komoly betegségek keresztjét, azzal a hálaadással, hogy ő elkerülte azokat a betegségeket, amelyeket másoknál látott. Saját betegsége ellenére rendületlenül dolgozott, fáradozott, a maga és a hívek lelki üdvösségén.

Nehezeére esett a gyóntatószékben való ülés, sokszor operált háta miatt, mégis vasárnap-ünnepnap rendszeresen gyóntatott. Egyharmad tüdővel misézett és prédikált, sőt énekelt, és ha a mikrofon rossz volt, még „rátett egy lapáttal” a hangjára, mint ő mondta, hogy megértsék hívei a beszédet. Gyakran két misét is vállalt. Bármikor szívesen helyettesített, vagy „beugrott” hiányzó beteg paptársa helyébe.

A Szentírásnak elmélyült lelkű, nagy ismerője volt. Valamikor fiatal korában látta, hogy a különböző térítő szektacsoportok aránylag jól ismerik és idézik a Szentírás részeit, és akkor elhatározta, hogy ő még jobban szeretné ismerni és használni. Így böngészte át, jelölte ki, és tette magáévá a szöveget. Nem egy paptárs kérdezett tőle idézetet, helyet, és ő rendszerint megmondta, hogy melyik könyv melyik részében keresse, és fogja megtalálni az idézet helyét.

Kalocsai pappá szentelésem előtt a diákonusoknak tartott heti lelkigyakorlatot, felejthetetlenül tartalmas, élvezetes és buzdító formában. Igazi indítást a papi élethez. Élete végéig járta az országot, sőt újabban a külföldet is, mikor hívták lelkigyakorlatokat tartani. Ezek mindig tartalmasak voltak. Mondanivalója utánozhatatlan volt, ilyen szellemben vezette be a szentmiseket is, mondta a prédikációkat, sőt ünnepi alkalmakkor, főként karácsonykor, az ünnepi asztalnál való imáit, bevezető megemlékezéseit. Pártolta az irodalmi, kulturális dolgokat, bevitte a templomba a rendezvényeket. Így pl.

Baján plébános korában, a főtemplomban irodalmi összejöveteleket, színpadi előadást rendezett neves előadókkal. Jánoshalmán is mindig voltak előadók, meghívott vetítők a Szentföldről, Jézus életéről, bibliai filmekről, Teréz anyáról – több ízben is –, Lourdes-ről stb. Ugyanakkor szakelőadók, riporterek, nemkülönben teológusok, kispapok, szerzetes atyák stb.

A katolikus ifjúságot a katolikus gimnáziumok pesti-debreceeni-kecskemeti növendékei képviselték, bemutatva életüket barátkoztak meg az itteni családokkal és azok gyermekeivel.

Szívügye volt a papnevelés. Anyagilag messzemenően támogatta az egyházközség által a katolikus tanulóifjúságot.

Sok száz példányban osztotta szét és imádkoztatta a békéért az imádságot Szent Ferenc megfogalmazásában.

Méltán nyerte el a püspöki kinevezést már 1959-ben.

Az utolsó időkben a misék végén már kimerülten lélegzett a sekrestyében maradék tüdejével, de csodálatosan hamar magához tért és folytatta tovább. Templomi szolgálatában úgy viselkedett, mint egészséges ember, csak lélegzését lehetett néha észlelni a mikrofonban. Csodálatos akaraterővel győzte le betegségének nehézségeit és uralkodott teste fölött.

Legutóbb Bécsben lett rosszul és került kórházba. Azonban még onnan is, kikéretőzött, hogy megtarthassa előadását, sőt – saját bevallása szerint – dagadt, rogyadozó lábakkal is főpapi szentmisét mondott a híveknek. Lábát már a mélykúti bérnálason megerőltette, mert csaknem 180 bérnalkozót állva bérnált meg. Karját ugyanis nem tudta eléggé felemelni ülő helyzetből, hátának operációja miatt.

Egyébként az előző években, felszentelése óta, rendszeresen bérnált, vállalta a megyében a segítséget. Elve volt, hogy senkitől sem tagadott meg semmi segítséget, amit kértek tőle.

Nappal állandóan fogadott, ha feküdt is az ágyon és pihent: de úgy is készen állt bárki fogadására.

Szellemi ember volt, széles látókörű, messzire tekintő. Sükösdí plébános korában Prokop Péterrel festette ki a templomot, hogy teret adjon művésztének. Minden érdekes, különleges fatörzset, gyökeret vagy régi, kar nélküli fali feszületet megmentett; a régi templomi képeket felújította Jánoshalmán is. Mélységesen hitt az isteni gondviselésben. Hite mindig meghozta az eredményt, és itt Jánoshalmán kétmilliót tudott költeni a templomra, adósság nélkül, és ki tudta tatarozni a plébániát is.

Igen pártolta a helyi hitoktatást. Bizonyíték rá a két üvegfalú hittanterem. A háromajtós garázs, a tanyasi kijárásokhoz, a játékszoba kialakítása. Nagyvonalúan kezelte a ministráns és énekkari kirándulásokat, a hittan-

találkozókat szintén. Modern pap volt, modern eszközökkel dolgozott. Tudós ember volt, Szentírásból merítő.

Adja Isten, hogy odaát még szebbnek lássa azt az eszményt, amelyet képviselt életében, hivatásával – közöttünk.

Magyar Ferenc

Hetvenéves szántóvető

Szeptember 24-én *hetvenéves* lesz Belon Gellért apát, jánoshalmi plébános, akinek írásaival rendszeresen találkozunk olvasóink az Új Ember és a Vigilia hasábjain.

Szándékosan nem úgy írjuk, hogy hetvenedik születésnapját „ünnepli”, mert egész személyiségevel, papi lelkiségével ellene mond annak, hogy ünnepeltesse magát vagy őt ünnepeljék.

Az ő írásai – mielőtt a szerkesztőség mechanizmusán keresztül eljutnának az olvasókhoz – előbb elvégzik áldásos munkájukat a szerkesztőség munkatársainak lelkében. Az évek során többször – legutóbb ebben az évben is – őt kértük fel szokásos évi lelkigyakorlatunk vezetésére. Nemcsak pillanatnyi élményt adtak ezek az elmélkedések, de az esztendő során mindig vissza-visszatérünk az általa feltárt megelevenítő forrásokhoz. Egy idő óta – rendszeresen megjelenő írásaiban – állandó lelkigyakorlatban van részünk – és olvasóinknak is.

Sokan megcsodálták már – világiak és paptársai –, hogyan kezeli a Szentírást. Ujjainak varázslatos tapintása nyomán mindig ott nyílik ki a szent könyv, ahol éppen kell. Így tapintja ki papi lelkigyakorlatokon, hívei körében is a rábízottak lelkében a kérdőjeleket, azt, amire éppen akkor legszomjasabb a lélek.

A Zsinat után derűs mosollyal nézte a fellángolt teológiai forrongást, mint aki tudja, hogy nincs olyan „új”, ami ne volna már benne az Írásban. Ami pedig nincs benne, azt az újdonság csípős, pikáns íze árán sem lehet belekeverni Isten szavába. Nem a sorok és szavak között – vagy mögött –, de bennünk kell keresni és megtalálni az örökké újat és megújítót.

Negyvenhét éves lelkipásztori munkája, lelkigyakorlatos tevékenysége, betűkkel rótt evangelizációja olyan, mint apáink szántóvető munkája.

Nézték az eget, az időjárást, de mindig alkalmas időben szántottak, vetettek. S ha kevesebb volt is egyszer-egyszer az áldás: a kevésért is hálát adtak.

Isten éltesse és tartsa meg sokáig. Ha száz évig élne, még akkor is mindig találna rejtőzködő gondolatokat, szépséges tanulságokat az Evangéliumban, „elcsesett pillanatokat” a tanító Jézus életében.

ÚJ EMBER, 1981. SZEPTEMBER 20.

Marosi I. István püspök

Személyes ismeretségünk püspökké szentelése után kezdődött. Őszinte nyitottsággal közeledett és testvéri barátságába fogadott. Ez a kapcsolat egészen haláláig megmaradt.

Kecskeméten sokszor megfordult.

Egy alkalommal ötnapos lelkigyakorlatot tartott a Nagytemplomban. Hatása? – A templomot megtöltő hívőszereg szinte lélegzetvisszafojtva hallgatta őt, és minden nap többen jöttek. Hatása abban is megnyilvánult, hogy a lelkigyakorlatot követő időkben, ha megjelent egy új könyve, azonnal elkapkodták. És még ma is – sokak számára – szinte állandó olvasmány és lelkivezető.

Átutazóban is sokszor meglátogatott. Rövid pihenés, egy csésze kávé, vagy friss hideg tej mellett az éppen aktuális kérdéseket beszéltük át. Mindig, mindent lelki szempontból értékelt, vagy vetett el. (A magyar nép sorsa is sokszor előkerült; ilyenkor elszomorodott.)

Értékelésében, bírálatában mindig kiegyensúlyozott volt.

Inkább csak sajnálta azokat, akik – szerinte – túlzott engedékenységgel képviselték az Egyház ügyeit.

Testileg sokszor volt fáradt, de szellemileg, lelkileg mindig friss.

Kíváncsi volt, hogy könyveit hogyan fogadja a közönség. S ha mondtam neki: mennyire megértik az egyszerű emberek is az írásait, akkor nyugodt boldogság volt az arcán.

Igazi pap volt.

A lelkipásztorokodásban az újat kereste, a jobbat. Szavakba, mondatokba, sajnos, nem lehet belekényszeríteni az ő egyéniségét. Mindenesetre az én életemben mint pap, mint jóbarát, mint őszinte szívű testvér, benne maradt.

Dr. Nagy Ibolya pécsi főorvos

Tizenkét évig volt alkalmam ismerni, és belgyógyászként kezelni Belon atyát. Súlyos betegségének éve alatt sohasem volt türelmetlen amiatt, hogy sokszor ágyhoz volt kötve, főleg a sorozatos mellúri gennyedések miatt, a nem egyszer órák alatt sürgőssé vált műtétek idején. Jellemzésére írhatom, amit ő sokszor tréfásan mondott, hogy Isten azért teremtette az orvosokat, hogy valakinek a papok is engedelmeskedjenek. Türelmes volt, annak ellenére, hogy mindig telve volt munkával és tervekkel. Nemegyszer beteg-ágyában is folytatta kézíratainak írását. Elképesztő volt a teljesítménye, főleg az utolsó 3–4 évben. Sokszor csak utólag vallotta be, hány helyen volt előadni, lelkigyakorlatot tartani. Az orvosi tanácsoknak való engedelmeskedés mellett soha nem vált olyanná, aki csak testi bajaival, egészségével foglalkozik, pedig erre bőven lett volna oka. Mindezt egyre jobban csodáltam az évek múlásával, éppen azért, mert tudtam, milyen súlyos a betegsége. A szó szoros értelmében lenyűgöző volt a szellem (lélek) ereje ebben az igen beteg testben. Ez az érzésem évek múltán egyre erősödött, és csodáltam benne Isten nagyságát, aki olyan sok kegyelmet közvetített általa.

Isten vele szembeni irgalma, hogy súlyos betegségei ellenére, csak az utolsó két hétben volt – immár végleg – ágyhoz kötve. Még 12-én, utolsó klinikai felvétele előtt is lelkigyakorlatot tartott Bécsben (székkal vitték az előadás helyére!). A klinikai felvétele utáni első napokban még együtt reménykedtünk, hogy, mint annyiszor megelőzően, ismét sikerül úrrá lenni panaszain, tüneteinek, de 5–6 nap elteltével világossá vált – kimondatlanul is – mindkettőnk számára, hogy többet nem állhat talpra. Az igen nagy fájdalommal járó oedemás bőrgyulladását nagy türelemmel viselte. Magától soha nem kért fájdalomcsillapítót. Egyébként is egész betegsége alatt – valahányszor a klinikára került: évente kétszer-háromszor – nagyon szerény volt és igénytelen, türelmes. Aki nem ismerte, és nem tudta magas rangját, viselkedéséből nem is tudott „nagyságára” gondolni.

A legutolsó napokig voltak tervei, bérnálnia kellett volna, kézírata volt félbehagyva. Látszott, hogy nem könnyen fogadja el, hogy ezeket már nem tudja befejezni, bár mindig készen volt Ura elé állni. (A torinói lepel képét látva egyszer azt mondta: vajon milyen lesz az igazi?!)

Betegségének, szív- és veseelégtelenségének volt jellemzője az utolsó

napokban az egyre fokozódó aluszékonyság, így egyre hosszabb időket töltött félálomban vagy alvásban, de felébredve derűs volt, imáit elvégezte; a rózsafüzért az utolsó napon is.

Egy évvel ezelőtt csodálatos lelkigyakorlatot tartott a Kármelita templomban.

Igazi lelki nagysága és csendes hősiessége – számomra – az utolsó néhány évben vált teljesen nyilvánvalóvá, mindazokért, amiket már leírtam. Az orvos–beteg kapcsolaton túl megadatott nekem a mélyebb – lelki, baráti – kapcsolat ajándéka. Számos beszélgetés, néhány levél emlékét őrzöm, és pár „Bibliai füveskönyv”-ötletnek is ihletője volt némely beszélgetésünk. Betegágyn is mindig készséges volt lelki dolgokról beszélni.

Utolsó napjait jellemezve, legmeghatóbb volt türelme: minden kellemetlenség elviselése a lehető legtermészetesebb módon. Miközben Istenhez készült, terveiben, magatartásában mégis a földön állt, és tervei, ígéretei, befejezetlen írásai foglalkoztatták.

Nehéz mindezt szavakkal megfogalmazni, hiszen ezek egy része benyomás, ami leírva esetleg érzélgősnek tűnhet, vagy utólagos beleérzésnek, de ebben az esetben erről szó sincs.

Közvetlenül halála előtt el kellett utaznom. Kétszer is megáldott – ez korábban így nem volt szokása –, mindketten tudtuk, hogy itt már nem találkozunk, csak odaát... Utolsó napjait felváltva virrasztották, így soha nem volt egyedül.

Amint élete tanúságtétel volt, felemelő és megrendítő élmény, úgy a halála is. Hálas vagyok Istennek két dologért is: az egyik, hogy közelről ismerhettem őt, a másik, hogy ha szerényen is, de hozzásegítettem, hogy ilyen hosszú ideig gazdagítson bennünket jelenléte. Teljesítménye csak igen kis részben volt orvosi segítségen alapuló; azt hiszem, ez nagyrészt Isten gondviselő ajándéka volt számunkra.

Naszályi Erzsébet

ciszterci nővér

Tudtunk arról, hogy ahova a Püspök atyát hívják, oda elmegy. Így jött el hozzánk is lelkigyakorlatot tartani.

Eléje siettem a kapuba. Felnézett az 56 lépcsőre, nagyot sóhajtott, s azt mondta: „Erről nem volt szó.”

Aztán még egyszer felnézett rá, s nekifogott, hogy feljöjjön. Kétszer tartott pihenőt. A későbbiek során lassan, de már egyvégtében kapaszkodott fel.

Azt hallottam, hogy természetes állapota a fekvés volt. Megdöbrentett, hogy ezen állapota mellett mennyit volt úton, és mennyit lelkipásztorkodott. Ha bekopogtunk hozzá, a legtermészetesebben, fekvé fogadott.

Az asztalnál meglepett végtelen, s valóban végtelen egyszerűsége. Még egyszer írom: egyszerűsége. Jóízűen evett, megmondta mit szeret, mit nem. Általában a legközönségesebb ételeket kedvelte.

Hallatlanul szívesen mesélt. Értette az anekdotázást, nagy humorérzékkel emlékezett vissza a megtörtént eseményekre.

„Automata” bibliájáról nem írok, azt bizonyára már bőven elmondták mindazok, akik ismerték. Mi is megcsodáltuk, mi is részesültünk benne, mi is gazdagodtunk felbecsülhetetlen kincseiből.

Püspöki kinevezésének 25 éves jubileumát nálunk ünnepelte. Néhány rövid sort írt előtte, kérdezve, hogy nálunk tölthetné-e szeptemberben szokásos szabadságát.

Nagyon boldogok voltunk. A napok, az órák vele igazi ünnepet jelentettek. Örömmel adtuk tovább egymásnak a jó hírt: püspöklilát is hozott magával – biztosan hosszabb ideig marad.

A jubileum napja vasámapra esett. Akkor felvette püspöki ruháját, gallérját, keresztjét, s abban jött misézni. Szerencsére előbbi elbeszéléseiből tudtuk, és mi is fel voltunk készülve rá; virággal, köszöntéssel, énekkel, és természetesen, szívvel-lélekkel és nagy-nagy szeretettel.

Akkor értettük meg, hogy eljövetele egészen tervszerű volt: Az egész ország Cserhátit ünnepelte, róla egy hang sem esett, hisz az állam csak jóval később fogadta el kinevezését, mi pedig kimondhatatlan megtiszteltetésnek éreztük, hogy a mi közösségünket választotta és méltatta arra, hogy életének ezen legnagyobb ünnepét nálunk jubilálja.

Sokszor érkezett váratlanul. Jánoshalmáról jövet-menet be-benézett. Akkor összeszaladt a ház, a kert minden sarkából, és köréje telepedtünk. Végignézt rajtunk, és így kezdte: „Na jól van...”, s aztán mesélt. Nem szerette, ha kérdéssel elé vágtunk a történetnek. „Ja, ha a végére kíváncsi csak, azt megmondhatom egy szóval” – mondta, mert a történet minden apró részletének íze, színe és jelentősége volt.

Végtelen egyszerűsége és közvetlensége mégis tiszteletet parancsolt. Egyszerűen és világosan kért, rendelkezett. Türelmesen várt, de határozottságát és szilárdságát mindenki megérezte. Mindig mindent megköszönt.

Ha a beszélgetés fonala netán ellaposodott, vagy elakadt, zihálva vette a levegőt, de amint egy kérdést intéztek hozzá, lelke újra átvette a hatalmat

beteg teste felett, és egész tűzzel beszélt. Mert a lélek uralkodott benne. A lélek éltette a testét.

Az érdligeti templomban triduumot tartott a megnagyobbított templom felszentelése előtt. Nálunk lakott, s tőlünk járt le, hogy esténként a szentbeszédet megtartsa. Szentbeszéd után még vendégségbe is elment, s este 11-ig beszélgetett velük, mert Isten ígéjének hordozásában és hirdetésében fáradhatatlan buzgóság égett benne...

Az ófalusai templomban ugyanakkor ünnepelték Bogner Mária Margit halálának évfordulóját, amelyen a szentmisét Szakos püspök úr mondta, Belon püspök atya pedig a szentbeszédet. Akkor hallottam először templomban beszélni. Megdöbbenett erőteljes hangja, ízes magyar kifejezései, az erő, ami áradt belőle és sodort magával, s természetesen az általam mindig annyira megcsodált egyszerűsége.

Nagy szónok volt, fontos mondanivalókkal. Szent Ember volt, aki teljes szívvel és egész lelkével kereste és szolgálta Istent, és én boldog vagyok, hogy ismerhettem.

Ügyes-bajos dolgaink intézésében – mint Püspök atya Maczkó nénire –, mi is halottaink segítségére szoktunk hagyatkozni. Eddig Vendel apát úr volt a fő támaszunk. Püspök atya halála óta vigyáznunk kell, hogy Vendel apát urat „ki ne szorítsa”.

A kis asztalon a kápolnában mindkettőjük képe mindig ott áll, s nincs nap, hogy ne emlegetnénk „a Püspököt”, ahogy egymást közt, ill. magunk közt neveztük. Mindig egyszerűen beszélt és az igazat mondta, póz, hősködés, nagyozolás, megjátszás nélkül. De hisz nem is volt rá szüksége, mert ő egyenesen és egyértelműen Istené volt, vagyis: Szent Ember...

Prokop Péter

Belon Gellért püspök

Csak a nevét vésik majd a márványra, esetleg két évszámot, vagy hogy élt 76 évet. Nem sorolom föl én sem iskoláit, tartózkodási és működési helyeit, kinevezéseinek dátumait, melyek csak evilági különböztetésekre valók. Odaát már úgysem számítanak. Beteg tüdejének utolsó sóhajával kilépett a mérhető kategóriákból. De nemcsak az öröklét miatt vált időtlenné, foszlának le róla felsorolásaink – Belon Gellért életében is fogalom volt.

Hadd idézzem ide első megkapó élményem. Kalocsán a teológián történelmet tanítván a Nagy Konstantin-fej illusztrációját tette a táblára, amelynek eredetije a Capitolium múzeum udvarán nehezedik elénk, amelyiknek hatalmas, végtelenre karikásodó szemgolyója az evilágiság fölött eléje terülő Isten országát akarja beanalizálni. Az egyetlen tanárom, aki nem adathalmazszerűen, hanem a korok lelkénél fogva ragadta meg az eseményeket, hosszú ujjával prelegált a változásról, mely a milói Vénusztól a bizánci Madonnáig és a Pantokrátorokig vezetett.

Különben neki is ilyen katakombás tekintetből tükröződött lelkének titka. Nem apologetikus, vitatkozó hit beszélt belőle, az övé inkább fiziológiai tünet volt, amint magától értetődő, hogy a rózsza bimbót hoz és virággá feslik, amiként evidens, hogy lélegzünk, eszünk és alszunk.

Ugyanakkor megértő türelemre figyelmeztetett: ne csodálkozzunk semmin! Azaz ne mérgelődjünk a másként gondolkodókon!

Ízig-vérig pásztornak született, akinek küldetése van az egyszerű néphez is. Otthagyta a katedrát, hogy ne fúrja magát molyként száraz fóliánsokba, de betűundorban mégsem szenvedett. Hatalmas könyvtárából engem is tömött ki nem hagyható olvasmányokkal. Plébániája kaputos emberek találkozóhelyévé és tépelődő lelkek menedékszigetévé nőtte ki magát.

A keresztény hitszónok példaképe. A Bibliát teljes egészében megtanulta. Nem exegétaként használta, hanem értelmező forrásként az életre alkalmazta. Ahogy talán ma hangzanának a szent szerzők ajkáról. Hús-vér lüktetés. Nem idézetekként fagyoskodnak, hanem kinyílt virágoskertek közötti sétának hatnak. Néha összecsapjuk a kezünket: Hát még ez is benne van?

Maga is ízlelte szavainak zamatát, különösen kedvenc megállapításaikor torokhangjával is rátetézett.

Mint keresett lelkigyakorlat-adó, keveseknek is szívesen, lefelezett, fogyó tüdeje miatt hangosbeszélővel is vállalkozott. Előadva is mélyítette kitervelt mondókáját, s a pillanat ihletét hozzáadta ahhoz, amit – kímélni kényszerülve önmagát – vízszintes helyzetben elmélkedett ki.

Egyszer őszintén így hízelegtem neki: Szent Ágostonhoz hasonlítsz. Kicsit elszégyellte magát, lesütötte szemét. Azt dicsértem benne ugyanis, hogy művész, aki kézzel foghatóvá öltözteti az elvontat, szemléletessé teszi a homályosat. Ötszáz képes házi múzeuma közül gyakran válogatott, hogy írott vagy mondott témájában segítsünk egymásnak magyarázkodni.

Abban is rokonkodott az asztmásan lihegő Ágostonnal, hogy a szenvedésből igazán kijutott neki. Legszebb eszmefuttatásai a túlvilágról szóltak, s ugyanakkor egész élete harc volt a létért. Az utolsóig küzdött,

hogy minél többet kicsikarjon teljesítményre a neki kimért időből. Egyik operációján az izmokat rosszul varrták össze, s állandó fizikai fájdalom húzta a hátát. Szemünk a fény-árnyékre való, az öröm-szenvedés a lét lobogóbb felmérésére adatott.

Borzasztóan sajnálom hatalmas szellemi magtárát, melyet ma vele együtt eltemetnek. De hát Jézus sem írt semmit, tanítványai szájára kockáztatta üzenetét. A Biblia is rövid, de elég, mert minden, ami fontos, benne foglaltatik. Szókratész, Szent Gellért, Szent Ferenc, Belon Gellért hagyatéka is a szívünkben maradt.

Ott, ahova került, ahol az igaz, jó, szép fénykörei villódzanak, megtalálta, amit itt előízében keresett.

Belon Gellért püspök, őrizzük tanításodat és emlékedet, nyugodjál békében!

(ELHANGZOTT 1987. JÚNIUS 4-ÉN RÓMÁBAN,
A SZENT PÉTER BAZILIKA MAGYAR KÁPOLNÁJÁBAN)

Rónay László

Egy nagy szellem emléke

Nem voltam, korom miatt nem is lehettem *Belon* Gellért közeli ismerőse. Apámnál is idősebb volt, kortársa *Zimándi* Piusnak, a Péterfy-monográfusnak, akit a szerzetesrendek szétverése előtti napon költöztetett hozzánk apám. Vele tényleg igen közeli kapcsolatba kerültem. Részben az ő révén lengte be otthonunkat *Belon* Gellértnak előbb a szelleme, majd megismerhettem őt személyes valóságában is, hiszen rendszeresen ápolta *Zimándi*val a kapcsolatot. Pius nemegyszer el is utazott hozzá Sükösdre, s ő is egyre gyakrabban megjelent nálunk, mint házunk egyik legtiszteltetreméltóbb vendége, a *Vigília* mind megbecsültebb, fontosabb munkatársa, szellemének egyik meghatározója. Méltónak és igazságosnak éreztük, hogy ő avassa fel, áldja meg édesapám síremlékét.

Engem előbb a termete nyugozott le. Hatalmas ember volt, amint később ráébredtem, nemcsak fizikai vonatkozásban. Azok közé a nagyon kevesek közé tartozott, akikre habozás nélkül rámondhatjuk: *Isten embere*. Ahol megjelent, sugárzott belőle az a nyugalom, amelyet csak a kegyelemmel

átszöttek birtokolhatnak. Igénytelen volt. Anyám mindig szokatlan izgalmal készülődött érkezésére, ő pedig nagyon nem szerette, ha eseménynek tekintik jövetelét. Fontosabb dolgokban járt; a nehéz korszakban is igyekezett olyan terveket megvalósítani, amelyek segítik a hitélet ébren tartását, erősítését. Általában vajmi kevésbé foglalkoztatták a földi dolgok és a világi hívságok. Ugyanolyan természetes és derűs arccal járt-kelt, beszélgetett sükösdí plébánosként, mint később, nagy nehezen elfogadott pécsi segédpüspökként. Az akkori illetékesek nagyon is jól tudták, miért „alkalmatlan” a püspöki rangra; lendületes volt, dinamikus, elképzelései messze meghaladták azokat a kereteket, amelyek között az állam és az egyház egymás mellett élését eltervelték, megingathatatlan személyisége és egyházhűsége pedig alkalmatlanná tette azokra a kompromisszumokra, amelyeket – sajnos – nem egy püspöktársa elfogadott annak idején.

Nem titok, elsősorban az ő érdeme, hogy *Kodolányi* János katolizált. Kodolányi akkor már súlyos beteg volt, rendkívül nehezen mozgott, az írás is fájdalmat okozott neki, de szelleme mindvégig bámulatosan friss maradt, amint ezt művei is bizonyítják. Ezt a valóságos kivételes szellemet nyugőzte le Belon Gellért. Az sem véletlen, hogy akárcsak Kodolányi, *Illyés* Gyula fölött is ő mondta a gyönyörű sírbeszédet. Ezek szerencsére nyomtatásban is megjelentek.

Hallgathattam lelkigyakorlatait akkor is, amikor még teljesen egészséges volt, s nem okozott számára nehézséget a beszéd – hatalmas tudőmőtitét végeztek el később rajta –, s akkor is, amikor űlve szőlt. Kattogtak a magnetofonok, aki tehette, megőrizte szavait, melyek ugyanolyan mély bölcsességet sugároztak, mint egész személyisége. Egy-egy ilyen lelkigyakorlata esemény volt. De nem az a fajta esemény, amelyre különleges öltözékében vonulnak föl a hölgyek és frakkban-szmokingban az urak. A lélek öltözéke volt a fontos, és szavai, intései nyomán mindenki úgy érezte, hogy ünneplőt ölthetett, olyan életszemlélet birtokába jutva, mely tagadta a hétkőznapiságot, s a lényegét könnyedén elválasztotta a lényegteltentől.

Arra is egészen határozottan emlékszem, mekkora botrányt kavart egyik tanulmánya, amelyben *Ady* istenélményét is taglalta. Az akkori idők egyik kanonizált tévedhetetlenje rohamozta meg írását. A támadás után ismét hallgatásba kellett burkolódznia. Nem először és nem utoljára. Egy másik, ugyancsak kivételes hatású tanulmányában Jézus I. századbéli történeti visszhangjáról írt. Az ötvenes évek legvégén jártunk. Se szeri, se száma a népszerűsítő és áltudományos dolgozatoknak, könyveknek, amelyek tagadták Jézus létét, hatását. Belon Gellért higgadtan érvelő, a tényeket

sorakoztató munkája valóságos robbanást keltett. *Trencsényi-Waldapfel* Imre hosszú és zord eszmefuttatásokat szentelt neki, óvta tanítványait a „kártékony”, „tudománytalan” nézetektől.

A majdani filológusok számára bizonyára fogas kérdés, mi a magyarázata Belon Gellért néhány éves termékenységének, majd hallgatásainak, amelyeket újabb tanulmányok sora követett. Nem alkotáslélektani tényezőket kell keresni a jelenség mögött, hanem a kort. Az egyházpolitika állami irányítói ugyanis jó érzékkel fedezték föl, hogy e fontos, eligazító tanulmányok szerzője a magyar hitélet egyik legnagyobb alakja. Amikor torkig lettek vele, elhallgattatták. 1951 és 1955 között mindenesetre a hazai katolikus szellem egyik ébren tartója volt. Messze volt még a II. Vatikáni Zsinat, ő már lelkesen értekezett a világiak nagykorúságáról, hitéletéről, a szeretetről, amelynek meglehetősen paradox példáit ismerte el csak az a kor.

Küldetést teljesített a hetvenes években is. A legelsőik között ismerte föl, hogy a látszólagos jólét elhomályosítja a vallási tudatot, elfedi a vallásos élet mélységét. *A Miatyánk válságáról* írt tanulmánya figyelmeztető kiáltás volt, mint ahogy alapvetően fontosaknak bizonyultak azok a tanulmányai is, amelyeket a nyolcvanas évek kezdetén tett közzé a *Vigiliában*.

Mint igazi lelki ember, tudatában volt annak, hogy a spiritualitásban rendkívül fontos a hagyományok tisztelete és ébren tartása. Misztikára hangolt lelkeségről elárul egyet-mást az a mód, ahogy a misztikáról, vagy a magyar irodalomban is oly fontos *Avilai Szent Teréz*ről írt. Az egyetemes magyar kulturális örökségnek azonban talán ennél is többet használt azzal a küzdelmével, melyet *Prohászka Ottokár* újraértékeléséért folytatott. Bár ennek során nemegyszer kemény megrovásban részesült, heroikus elkötelezettséggel szolgálta az ügyet továbbra is. 1959-től 1974-ig ívelnek Prohászka-ával foglalkozó írásai. A csúcspontot kétségkívül a *Vigilia* hosszan és páratlan gonddal előkészített 1974-es Prohászka-számában közreadott *Prohászka tragédiái* jelenti, amely máig a nagy püspök életútjának egyik legtökéletesebb összefoglalása.

Szinte teljesen visszhangtalanok voltak – nem is nagyon érdekelte az ilyesmi – hosszas könyörgésre kiadott könyvei. Számomra az 1984-ben megjelent *Jézus lelkülete* a legkedvesebb, de egyéniségéről, gondolkodásáról talán többet árul el a posztumusz *Bibliai elmélődések*, amely összefoglalja gazdag, tartalmas, példamutató életének törekvéseit.

Csak hasznunkra válnék, ha ébren tartanánk emlékezetét.

MAGYAR NEMZET. 1991. IV. 13.

Sinkó Ferenc

író

Belon Gellértet, mint oly sokan, igen nagyra becsültem, s az a véleményem, hogy kedvezőbb körülmények között irodalmi tevékenységének méretei vetekedtek volna a régebbi nagyokéval, akiknek nagyobb sajtó és jobb kiadási lehetőség jutott osztályrészül. Mondanivalójának értéke és jelentősége így is felülmúlja sok másokét, akiknek nevét a modern magyar katolikus szellem nagyjai között emlegetik.

Meg kell azonban mondanom, hogy – bár volt kapcsolatunk, előadást is tartottam nála többedmagammal, Baján – ritkán találkoztam vele. A bajai előadásunkról érdemes volna részletesebben is megemlékezni. Rónay György, Pilinszky János, Pénzes Balduin vett részt rajta, no, meg magam. „Új Ember”-est volt a templomában. A résztvevők közül, azt hiszem, csak én vagyok még életben. Sajnos, nem emlékszem, ki mivel állt a közönség elé. Komolyan derűs egyéniségének sugárzása ragyog felém a múltak emlékeztést fojtogató ködéből. Meg az, hogy akkoriban igen pártfogolta Prokop Pétert.

Jánoshalmán riporterként látogattam meg. Sajnos, itt sem adódott alkalom, hogy mélyebbre ereszkedjünk beszélgetés közben, amit pedig erősen reméltem. Már akkor bámulója voltam a Szentírásban, különösen az Újszövetségben való jártasságának. Ezt akkor láttam meg, amikor lelkigyakorlatot tartott az Új Ember szerkesztőségének és kiadóhivatalának. Jártassága nem csupán mondanivalójában nyilvánult meg, hanem a szó szoros értelmében fizikailag is. Abban, ahogyan „kezelte” az agyonhasznált, forgatott Szentírást. Azért emelem ezt ki, mert a kiadóhivatal egyszerűbb dolgozóit is lenyűgözte és meghódította vele. A hajdani nagy papok tudtak így idézni a szent könyvekből.

Lelkigyakorlatos beszédei során a kezében tarotta a könyvet. Ha idézni akart vagy kellett neki, egyetlen tétova, kereső mozdulat nélkül nyitott rá arra a helyre, amit fel akart olvasni.

Az említett Új Ember-dolgozók ilyen kérdéssel fordultak egymáshoz az első előadása után:

– Ugyan hányszor olvashatta el ez az ember a Szentírást? ...

BUDAPEST, 1987. szept. 22.

Somoskövy Ilona M. Leona

iskolanővér

Szerzetesnövendék koromban – a '30-as évek végén – gyóntatónk, lelkipapunk volt Kalocsán.

Gondosan, alapos felkészültséggel vezetett bennünket, 14—19 éveseket. Most, miután magam is tanárként dolgoztam nyugdíjazásomig, nagyra értékelem pedagógiai érzékét, mellyel akkor nem kis meglepetést okozott. Mint körültekintő, lelkes és felelősségteljes nevelő, fontosnak tartotta, hogy tisztában legyünk az életkorunknak megfelelő ismeretekkel, s tudatosan válasszuk szent hivatásunkat. Akkor jelent meg dr. Csaba Margit orvos-író könyvsorozata:

Amit a serdülő lánynak tudnia kell

Amit a nagylánynak tudnia kell

Amit a fiatalasszonynak tudnia kell

Amit az édesanyának tudnia kell.

A könyveket ajándékkul hozta könyvtárunknak, s ajánlotta olvasásukat. Megjegyezte, ismernünk kell azt is, amiről hivatásunk érdekében önként lemondunk. Így tudunk választani a két lehetőség között. Akkor szinte forradalminak tűnt ez az eljárás, még legfőbb előjárónk előtt is. Jól emlékszem arra, hogy végül is csak a két első könyvet olvashattuk el. Természetesen nem csodálkoztunk, hogy így történt.

Belon atyának mindenre kiterjedt a figyelme. A nyári szünet előtt sok jó tanácsot adott a pihenés módjára, sőt az étkezésre is. Hogyan segítsünk a szünidőben, hogyan bánjunk kisebb testvéreinkkel, hozzuk rendbe elszakadt ruhájukat, stoppoljuk meg zoknijukat. (!) Utóbbi tanácsok azért maradtak meg jól az emlékezetemben, mert sokgyermekes családjunkban nagyon is aktuális volt a figyelmeztetés.

Az új gyóntatóatya szorgalmazta a problémák feltárását is. Kérdezzünk, ha valamit nem tudunk megoldani. Emlékszem, ezzel kapcsolatban arra a kijelentésére, hogy akinek nincs soha problémája, az vagy szent, vagy buta. Tisztában voltunk azzal, hogy szentek nem vagyunk, de butábbak sem akartunk lenni.

Volt eset, hogy kirándulásunkon is részt vett. Kerékpáron érkezett dr. Pintér László hittantanárunkkal a foktői Duna-partra.

Későbbi állomáshelyein többször látogattam. Baján, majd Miskén, János-halmán is. Tapasztaltam vendégszeretetét is, ha meghívott ebédre. Esetenként nemcsak én, hanem 2-3 vendég is étkezett asztalánál. Ilyenkor eszembe jutott a Szent Pál-i idézet: „gyakoroljátok a vendégszeretetet...” Mindig tudott anekdotát, kedves történetet idézni az asztaltársaságnak.

Amit szinte minden alkalommal megfigyelhettem betegsége éveiben, a türelem. Panaszt nem hallottam, mikor egészsége felől érdeklődtem. Névnapai vagy karácsonyi üdvözlésre rövid válaszai:

„...erősen javulok...” 1977. dec.

„Magam most eléggé megvagyok. Bár kissé aggodalmaim támadtak, de ezek lassan múlóban vannak.” 1979. aug.

„Hála Istennek, elég jól vagyok...” 1981. okt., dec.

Utoljára a bajaszentistváni plébános úr temetésén láttam, 1987 tavaszán. Kevéssel halála előtt. Alig ismertem rá a templomban. A szentmise és szentbeszéde után még elkísérte volt tanítványa koporsóját a metsző, hideg szélben. Sokan féltették a meghűléstől, de végig kitartott a hosszú szertartáson, pedig többen már hazasiettünk a templomból.

Szentbeszédeiben, írásaiban a tehetséges szónokon és lelki írón átsütött valami meggyőző, szuggesztív erő. Megfognak gondolatai, sőt megragadnak elmélkedései, ha a Szentírás kis részleteiről, s annak ritkán feltárt mélységeiről ír. Mintha sokat megértett és megszenvedett volna azok titkaiból.

A választott püspöki jelmondat sem hiába lett: „Sebtől gyógyult”.

A '60-as évek elején, még bajai apátplébános korában vonaton találkozott vele baranyai plébánosunk. Nagy örömmel újságolta, hogy megismerkedett vele. „Karizmatikus ember” – mondta, mikor szóba került személyisége.

Tüskés Tibor

A bizalom embere volt...

A hetvenes évek elején könyvet írtam a huszadik századi magyar próza-irodalom egyik legjelentősebb, legellentmondásosabb s máig kevésbé – illetve rosszul – ismert és nem kellően elismert alakjáról, Kodolányi Jánosról. A pályarajzban szó volt arról, hogy Kodolányi katolikusnak született, de ifjúkorában – különféle lelki konfliktusok miatt és Csikesz Sándor csányoszlói lelkész hatására – áttért a református hitre, s azt is megírtam, hogy élete

végén, 1968. január 18-án, Árpádházi Szent Margit napján – akiről Boldog Margit címmel maradandó s számára legkedvesebb történelmi regényét írta – saját kérésére visszatért a katolikus egyházba. „Vallomása szerint – írtam a könyvben – VI. Pál pápa személyisége, a II. Vatikáni Zsinat eseményei, Teilhard de Chardin művei – melyekre Belon Gellért hívja föl a figyelmét – készítetik elhatározására.” A pályaképet 1974-ben a Magvető Kiadó jelentette meg. A könyv elkerült Belon Gellért kezébe is, s bizonyára ez ébresztette föl érdeklődését irántam. Közös ismerős szervezte meg a találkozást, így ismertem meg Belon Gellértet személyesen. Később többször találkoztunk Pécsen, és vendége voltam Jánoshalmán is. 1979 karácsonyán egy terjedelmes, nyolc gépelt oldalas írásos följegyzés másolati példányát kaptam meg tőle. Az írás címe: Kodolányi János áttérése. Ebben a megrendítően hiteles és szép, egy nagy író lelki drámáját föltáró följegyzésben, melyet Belon Gellért minden bizonnyal közvetlenül Kodolányi halála, 1969. augusztus 10-e után vetett papírra, részletesen elmondja Kodolányi áttérésének, illetve a katolikus egyházba való visszatérésének „történetét”. Mindezt azért említem, mert remélem, hogy eljön az ideje annak, hogy ez az írás nyomtatásban is hozzáférhetővé váljék. S ez azért lenne fontos, mert a följegyzés nemcsak Kodolányi megítélése szempontjából forrásértékű dokumentum, hanem Belon Gellért lelkiségére, magatartására, emberi kapcsolataira is hiteles és meggyőző fényt vet. De erről később szeretnék szólni.

Egyelőre maradjunk a történelmi tényeknél.

Említettem, hogy egy alkalommal vendége voltam Jánoshalmán. Ennek is megvan a története.

Prokop Péter festőművész nevét, munkáinak reprodukcióit már korábban ismertem. De azt Belon Gellértől tudtam meg, hogy az 1919-ben született, Rómában élő festőművésznek a kalocsai papi szemináriumban ő volt az egyik tanára. Prokop Péter sok képét elküldte Jánoshalmára, s Belon Gellért meghívott a festmények megtekintésére. Mintegy kétszázötven-háromszáz kép borította a jánoshalmi emeletes plébánialak falait. Több napig szemléltem Prokop Péter képeit, átnéztem kiállítás-katalógusait, olvastam nyilatkozatait, a róla szóló cikkeket, meghallgattam hangszalagról a vele készített beszélgetéseket. Belon Gellért magamra hagyott, szabadon kószáltam a plébánia épületében, órákig nézegettem a képeket. Egy-egy képre fölhívta a figyelmemet, de ízlésemet nem akarta befolyásolni. Ellenkezőleg: arra biztatott, hogy én mondjak véleményt a képek esztétikai értékéről. A látogatás nyomán tanulmányt írtam „Prokop Péter Jánoshalmán” címmel, mely először a Vigiliában jelent meg, majd napvilágot látott 1986-ban Triptichon című kötetemben is. Prokop Péter egyik munkája, egy kollázs

különösképpen megragadta a figyelmemet. „Egy latin nyelvű, liturgikus tartalmú nyomtatott szöveg fölhasználásával készült – írtam a képről. – A kilencven fokban elfordított papírra, a függőlegesen futó sorokra fekete tussal rajzolta rá a Megfeszített lábát. Csak a lábfej látszik a nyomtatott papíron, a kép látszólag részlet, mégis a teljes korpuszt tudja fölidézni.” Ezt azért említem, mert a kép szemmel láthatóan Belon Gellértben is mély rezonanciát keltett. Évekkel később az Új Emberben közölte, és rövid lelki elmélkedést fűzött hozzá.

A jánoshalmi látogatásnak volt még egy másik következménye is. Amikor szóba került, hogy Cserkúton, a Pécs melletti középkori templomban bemutatják Prokop festményeit, Belon Gellért rám bízta a képek kiválasztását és az anyag elrendezését. Meglepett, hogy a középkori falfreskókkal milyen remek párbeszédet folytatnak Prokop képei, hogy az ősi és a modern – megfelelő színvonalon – milyen remekül megfér egymással.

Egy harmadik emlékemről is szeretnék beszélni. Köztudott, Illyés Gyulát – kívánságára – latin nyelvű egyházi szertartással temették el 1983 áprilisában. A szertartást Belon Gellért végezte, ő mondta a magyar nyelvű gyászbeszédet. A temetésen magam is ott voltam, a beszédet hallgattam. A beszéd nyomtatásban először az Új Emberben látott napvilágot. Akkor már lezártam Illyés Gyuláról írott könyvem kéziratát, a könyv megjelenésre várt. Amikor a temetés utáni napokban Belon Gellérttel találkoztam, megemlítettem, hogy a beszédben egy nem túl jelentős életrajzi adat tévesen szerepelt. (Pontosan: Illyést *Pálfán* keresztelték, és *Ozorán* bérálták.) Készséggel elfogadta a korrekciót. Nyomtatásban, az Új Ember május 8-i számában, majd az Illyés Gyula emlékkönyvben már hibátlanul jelent meg a szöveg.

... Talán úgy tetszik, mind ez ideig nem Belon Gellértről, hanem magamról beszéltem, önző módon, arról, hogy mit írtam, mit mondtam, mit adtam neki. Valójában a kicsinység érzése tart vissza, hogy Belon Gellértet jellemezzem. Hogyan jövök ahhoz, hogy róla beszéljek? Könnyebb magamról, mint ő róla szólni.

Belon Gellértet már idős korában ismertem meg, és csupán néhány alkalommal találkoztunk. Láttam kertjében sétálgatni és kórházi ágyban feküdni, láttam derűsen és fáradtan, láttam betegen és reménykedően. Kapcsolatunk történetéből három nevet villantottam föl: Kodolányi, Prokop Péter és Illyés Gyula nevét. Írók, művészek voltak (illetve Prokop Péter ma is él), egyéni tulajdonságokkal megáldott-megvert emberek. Hogyan tudott hozzájuk Belon Gellért utat találni? Mit becsülhettek ők Belon Gellértben?

Belon Gellért nem volt filozófus-okoskodó alkat, még kevésbé apologéta, vitatkozó, aktív hittérítő szellem. Nem csillogtatta olvasottságát, hozzáértését a művészetekhez, jártasságát az irodalomban. Mégis: Hogyan került barátságba, hogyan tudta magát elfogadtatni a „megátalkodott”, az indulatos, a nyugtalan, a keserű, a gúnyolódó, a szenvedélyesen vitatkozó Kodolányival? Hogyan támadt iránta megbecsülés a „racionalista”, az antiklerikális, a vallási dolgokban liberális Illyésben? Miért vonzódott hozzá országhatárokon túl a „különc” festőművész, a világot bejárt hajdani tanítvány?

Belon Gellért sugárzó, ajándékozó, kegyelemmel teljes ember volt. Nem győzni akart, nem triumfálni, nem felülemelkedni. Az egyik legritkább, legnemesebb emberi tulajdonságokkal rendelkezett: tapintatos volt. Ha vannak erőszakos és okvetetlenkedő, magukat mutogató és kellemetlen emberek, akkor rá a láthatatlan jelenlét volt jellemző. Csak akkor ment, ha hívták, ha szükség volt rá, de akkor is ott maradt, jelen volt, ha testi valóságában már kilépett a szobából.

Mi volt Belon Gellért „csodája”? Nem személyének rendelte alá a gondolatot, hanem személyiségével hitét akarta szolgálni. A legkiválóbbakban, a legnagyobbakban, a látszólagos ellenfelekben is bizalmat tudott ébreszteni. Nemcsak személye iránt, hanem – s ez talán még fontosabb – az általa képvielt gondolat és hit iránt is.

Csak a pécsi székesegyház harangjainak zúgása döbrentett rá, hogy már temetik. Később hallottam, hogy Bécsben lett rosszul, Pécsre hozták, s itt halt meg. Még élt, bár nem tudtam, hogy már súlyos beteg, amikor életem egy nehéz válságának megoldásában a segítséget tőle reméltem. Később azt is megtudtam, hogy a kórházi ágyon sorsom felől érdeklődött. Sajnos, a találkozásra már nem került sor. Életében adakozó szeretetével, ma sugárzó hiányával van jelen az életemben.

Dr. Udvardy József

püspök

Édesatyja tudtommal tanító, az első világháború első havaiban elesett. Mint hadiárva kisdíák került internátusokba, melyek hadiárva diákok részére alakultak. Többször tett célzást arra, hogy rossz emlékei maradtak innen. Kis vézna növése miatt erősebb társaitól sokat szenvedett, de a nevelők bánásmódja is keserves nyomokat hagyott benne, legalább is a

kecskeméti internátusból. 15 éves korában került Kalocsára a Kiszemináriumba, és a jezsuita atyák gimnáziumában folytatta tanulmányait, ahol hamarosan a jeles rendűek közé küzdötte fel magát szorgalmával, s tehetségével. Az iskolaváltoztatás mindig visszaesést jelent, pláne ha valaki a kalocsai jezsuita gimnáziumba került máshonnan.

Amikor Kalocsára került, kis növésű, gyenge fiú volt. De hamarosan, VI. és VII. gimnazista korában egészen hirtelen nagyot nőtt, elérte a későbbi magasságát. A serdülőkorban történő hirtelen növekedés tüdőkomplikációkat okozhat. Ez azonban nem mutatkozott nála mindjárt. Felszentelése után, mint teológiai tanár Rómába került, a Magyar Akadémia ösztöndíjasaként. Itt kezdődött a betegség. Nem tudom az orvostudomány igazolja-e azt, amit általában mondtak Rómában, hogy ti. Rómában nem kap az ember betegséget, de ha valakiben hajlam vagy betegség csírája van, az hamarosan kijön. A Collegium Germanicum Hungaricumban is emlékszem, hogy voltak esetek, amikor valaki egészségesnek látszóan érkezett, de a második félévben haza kellett küldeni. Kijött a betegség. Ő is kihúzta még a tanévet, de hazajövet hozta magával a betegséget, és azóta egész életén át kezelték a tüdejével. – Mint teológiai tanár folytatta a munkáját, de betegesen. Kezelték kórházban is. Majd a mátraházi szanatóriumba utalták. Itt rendbehozták az egészségét. Egy okos kórházi orvos két tanácsot adott neki. Először is ne feledje soha el, hogy most maga gyógyult, nem olyan, mint aki mindig egészséges volt. Ne legyen hipochonder, de a húrt soha nem szabad túlfeszíteni. Ha kimerült, kímélje magát. – Másodszor megmutatott neki egy ábrát, mely számokkal tüntette fel, mennyi megterhelés a tüdőnek az ha valaki fut, megy, áll, ül, fekszik. Ezt az ábrát ne felejtse el! Megtartotta az orvosa tanácsát egész életén át. Gyöngéje egészsége mellett többet dolgozott, mint néhány makkegészséges, de a húrt soha nem feszítette túl. Ha fáradt volt, feküdt. Nem lustálkodott, hanem az ágyban hét-nyolc könyv társaságában olvasott, írt. Egy olyan konyhai kisszékfélét tett az ágyra, és arra az írógépet. Ha keresték, magára rántotta a reverendát, kollárét, a cipőt és senki nem vette észre, hogy előtte feküdt. Az ilyen életmód nagy fegyelmet kívánt.

Budapest ostromát átélte. Nem menekülésszerűen ment oda, hanem emlékezetem szerint valami családi vagy más személyes ügyet akart intézni, és már nem tudott visszajönni, mert a front hirtelen előrenyomult. Arról sokat beszélt, hogy az óvóhelyeken mennyit pasztorált: misézett, gyóntatott. Egy epizódot is elmondott. Az ostrom előtt egy család kettészakadt: egy részük Pesten, a másik Budán volt. Az ostrom lezajlása után vállalkozott arra, hogy átviszi őket a Dunán, ha találhatnak valami csónakot. Rendes csónak nem volt, hanem valami kajakszerű lélekvesztő. A budai parthoz közel egyik

utas megfélelkezve a nyugalomról, elkezdett izegni mozogni, s a csónak felborult. A februári jeges vízben kellett a partra úsznia. Egyik utána rimázkodott, hogy a plédjét elvitte a víz. Utána úszott, azt is kimentette.

Amikor hazajött, a szeminárium ki volt lakoltatva. A Szemináriumban a Veni Sancte-t ugyan megtartottuk, de amikor októberben a front közeledett, a tanítás abba maradt, a növendékek nagyrésze szétszéledt. Novemberben jöttek vissza, decemberben elkezdtük a tanítást. Február 20. táján értesített az orosz parancsnokság délben, hogy estig ürítsük ki a szemináriumot, mert ott katonai kórházat rendeznek be. Mondtuk, ez lehetetlen, így belementek, hogy másnap délig meghosszabbítsák a határidőt. Gellért Atya később jött vissza Pestről, akkor a Szeminárium már a zárdában volt elhelyezve. Itt tanítottunk tovább. Nyáron költöztünk vissza.

A szemináriumból három kolléga ellen is indult eljárás: Dr. Kerner rektor, Szörényi és Belon ellen. Ezekre emlékszem: letartóztatták, bekísérték a törvényszékre. Itt vizsgálati fogságban volt elég sokáig. Ezalatt meglátogattam, bevittük a breviárumát és egy pengős szentírást. Ezek lehetnek egyetlen olvasmányai. A vád a következő volt: Munkatárs volt a Kalocsai Néplap helyi újságnál. Ebben jelentek meg szovjetellenes és antiszemita írások. Ezek azonban nem tőle származtak. Az íróját, Iványi Endrét később el is ítélték emiatt, Mihályfi János foktői plébános pedig Ausztriába menekült és ott élt haláláig. A vád az volt, hogy ő is hibás lett volna abban, hogy e cikkek megjelentek. – Védőbeszédében rámutatott arra, hogy a cikkek nem tőle származtak, nem felelős a megjelenésükért. Kifejtette, hogy mindenkor a dolgozó nép szociális felemelkedésén fáradozott mint újságíró és mint szociális tartalmú előadások szervezője. Szörényi Andorral együtt szervezte Kalocsán az ún. szociális napokat, ahol országos híré katolikus szociológusok is adtak elő, rámutatva arra, hogy a katolikus szociáletika szerint milyen reformokra van szükség az országban. Kifejtette, hogy az ún. népi írók, falukutatók csoportjával is összeköttetésben volt. Emlékezetem szerint a bíróság felmentette, vagy kitöltöttnek vette a büntetést, mert hamarosan szabadult a tárgyalás után.

Példaadó volt a papság számára, hogy helyzetét példás, keresztény bizalommal, töretlen munkakedvvel viselte. Püspökké történt kinevezése után büntetésből elhelyezték Bajáról. Beresztóczy Miklós (Isten nyugosztalja) amellet hangoskodott, hogy egy eldugott tanyai lelkészségre kell disponálni (mint Dr. Takácsot a budapesti tanárságról Kátyra tették). Várkonyi vetette latba a befolyását, hogy legalább olyan faluba kerüljön, ahol van káplán. Így került Miskére. Ez nem vette el életkedvét. Magas fokon mutatta meg, hogy életünkben a Gondviselés intézkedését kell látni.

Lelkesen dolgozott Miskén és később Jánoshalmán: mindenütt anyagilag és lelkipásztorilag emelve a nívót.

Betegségről már szoltam. Ismeretes, milyen gyakori, hogy valaki betegségére hivatkozva kihúzza magát a munka alól. Soha nem vette senki észre, hogy beteg. Mint plébános mindenütt hatalmas munkát végzett. Emellett tartott lelkigyakorlatokat, irodalmi tevékenysége közismert.

SZEGED, 1987. NOVEMBER 10.

Utry Zoltán plébános

Dr. Belon Gellért püspök úr személye, beszédei, lelkigyakorlatai és írásai mindenki másnál nagyobb és életre kihatóbb hatással voltak rám.

A sükösi plébánia egy káplános hely. 1956-ban négyen voltunk nála, beteg papok. Ellátott és gondoskodott rólunk. Minden étkezés, az asztali beszélgetések miatt, élményszámba ment.

A rendes fizetésem fölött nekem télikabátot vett. A pesti élelmezési nehézségek miatt több disznót vágatott. A Központi Papnevelő Intézetnek küldött egyet. S ketten voltunk a káplánok közül pestiek – Antal Géza, Utry Zoltán – küldhettünk a hazaiaknak is élelmiszer csomagot, sőt, több kisebb testvérem miatt – édesanyámnak mosógépet is szerzett. A továbbiakban is segítette enyéimet anélkül, hogy tudtam volna.

A foktői plébános kórházba került (Haltmayer Mihály), 1957. januárjában. Az Érseki Hatóság Belon apát urat kérte meg, hogy sok papjából valakit küldjön kisegítőbe. Engem küldött. Három hetes foktői tartózkodásom alatt kétszer is eljött gyalog Kalocsáról – több mint 6 km –, hogy megnézzé hogy vagyok?

Bárhol működtem is a későbbiekben, hozzá mindig hazatérhettem. Napokat tölthettem nála. Bajai plébániáját Gellért-szállónak hívták. Sohasem érzékeltette, hogy mennyire elfoglalt. Mindig volt ideje számomra. Működési helyeimen fel-fel keresett..

Belső problémáimról mindig nyugodtan beszélhettem, s bölcs tanácsokkal segített, de sohasem faggatott, soha nem kezdeményezett.

Előd Atyához is ő vitt el.

Egyszer Sátoraljaújhelyen tartott papi rekollekciót. Megkért, hogy vezessem kocsiját. Útközben több helyre betértünk. Este érkeztünk meg, fárasztó

út után. A vacsorát követően egy szobában tértünk pihenőre. Már 10 óra elmúlt. A zsolozsmát is elmondta, de még olvasott a Szentírásból. (Azt gondolom, nem volt nap, amikor a zsolozsmától függetlenül, ne vette volna kezébe). Másnap arról is szólt, hogy úgy kell olvasgatni, mint Isten szerelmes levelét, és úgy érteni a sorok között is, mint ahogy a szerelmes; százszor is elolvassa...

Betegségéről, fájdalmairól, közérzetéről soha nem panaszkodott. A szege-di súlyos Kulka-műtét után meglátogattam. Szenvedéseiről semmit sem mondott, hanem azt, hogy „belülről egész mással vagyok elfoglalva”.

A keresztutat gyakran imádkozta. Szerette penitenciának is feladni.

Megkértem, tartson triduumot a híveknek, egy-egy ünnepi alkalommal szent misét. Mindig elvállalta, és nem fogadott el semmit tőlem.

Búcsúnapon, névnapján mindig nagy-nagy papi vendégsereg gyűlt össze asztala körül. Ilyenkor is mindig mondott olyasmit, amire mindnyájan odafigyeltünk, és azóta is emlékszünk...

Dr. Vajk Gyula

c. apát

Személyes ismeretségünk 1929 szeptemberében kezdődött. Ugyanis a budapesti királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi karán négy szemeszteren át kurzustársak voltunk.

Ismeretségünk már ekkor bensőséges barátsággá fejlődött. Kezdetben bencés növendékként kezdtem egyetemi tanulmányaimat, csak később kerültem a székesfehérvári egyházmegye keretébe, így nem voltunk szemináriumi lakótársak.

A hittudományi karon az ő érdeklődési köre is – hasonlóan az enyémmhez – a biblikus tudománykör volt. Nagynevű professzoraink: Dr. Pataky Arnold, Dr. Iványi János ezt észre is vették. Dr. Aistleitner József a keleti nyelvek professzora adta ehhez az érdeklődésünkhöz a nyelvi háttérrel, míg Dr. Martin Aurél professzor a patológiai. Aistleitner professzor soproni születésű volt, én meg a közeli fertőparti, és soproni bencés diák, engem különösen a keleti nyelvekre kapacitált. Személyesen is támogatott. Gellérttel szinte versenyeztünk. Mindvégig tiszta jeles kalkuluszaink voltak. Innen indult el Gellértnek az a kiemelkedő biblikus tudása, amely egész életének: papi, lelkipásztori, teológiai tanári, írói tevékenységének tündöklő forrásává

vált. A „Szentírás” élete végéig „*utitársa*” volt, a benne való jártassága pedig egyenesen lenyűgöző. Mindennapi mély elmélkedése belőle fakadt, átélte annak lelkiségét. Ezt megérezte mindenki, akinek alkalmá volt pápi rekollekción, lelkigyakorlaton, továbbképzésen hallgatni őt.

Jómagam a székesfehérvári egyházmegye papja vagyok. Gellértet igen bensőséges kapcsolat fűzte Shvoy Lajos megyéspüspök atyához. Nagyon sokszor vezetett tehát itt rekollekciót, lelkigyakorlatot. Ekkor bodajki plébános voltam, akár előtte, akár utána, legtöbbször fel is keresett. Mivel a Szentszék által kinevezett pécsi apostoli kormányzó volt – *ezt különösen kihangsúlyozom*: Shvoy püspök atya ragaszkodott ahhoz, hogy ilyen esemény alkalmából mindig főpapi jelvényekkel jelenjen meg. A saját püspöki jelvényeit adta át neki, jelképezve, hogy az állami el nem ismerés ellenére is ő kinevezett püspök.

De nemcsak a papság érezte meg a Szentírásban való jártasságát, hanem a laikus hallgatóság is. Soha nem beszélt, elmélkedett „üres falaknak”. Állíthatjuk: tömegek hallgatták.

Különösen az „ÚJSZÖVETSÉG” volt lelkiségének kiapadhatatlan forrása. Nem állítom, hogy kívülről tudta, azt mindig kezében tartva elmélkedett, adott elő, de az újszövetségi szentkönyvekben való jártassága szinte karizmatikus volt. Aki csak egyszer is kapcsolatba került vele, ezt rögtön észrevette, legyen az hívő, vagy akár hitetlen. Gondolok itt akár Kodolányi János, vagy akár Illyés Gyula beszentelésén tartott elmélkedéseire. Ez utóbbival kapcsolatban engem még Augsburgból is felhívtak telefonon.

Említettem, bennünket bensőséges barátság fűzött össze. Ez viharzó életünk folyamán egyre mélyült. Szilárdsága nem lágyult. Az ő életpályája is a teológiai tanári pályáról a lelkipásztori síkra ment át, mint az enyém is a hitoktatóiról. Kölcsönösen látogattuk egymást Sükösdön, később János-halmán. Ő ellátogatott Bodajkra, majd kierőszakolt nyugdíjazásom után szülőfalumban: Hegykőn is többször megfordult. Amikor az ötvenes évek nehéz helyzetében, – mint annyi más paptestvérünktől – tőlünk is megvonták a működési engedélyt, főpásztoraink intézkedése folytán „önmagunkat helyettesítettük” – kölcsönösen erősítettük egymást. Milyen együttérző figyelemmel kísérte később az én letartóztatásommal, meghurcoltatásomat kapcsolatos majd annak folyamán többévi működési megvonásomat.

Országos örömet keltett 1959-ben a Szentszék rendelkezése: Belon Gellért c. püspök és pécsi apostoli kormányzóvá való kinevezése. De mélységesen lesújtó ezzel kapcsolat az Annuari Pontificio több mint 20 éven át való megjegyzése „impedito”.

Meglátásom szerint ez az időszak volt – köztudomásúan megromlott, sokszor aggasztó egészségi állapota ellenére is – szerény, higgadt, kiforrott lelkiérettségében megalapozott lelkipásztori, lelkivezetői, lelkiírói életének legtermékenyebb időszaka, az egész országra kiterjedően. Ekkor lett szinte az ország második Prohászka-jává!

Nem hiába, ő volt a prohászka lelkiség mélységeinek egyik legnagyobb kutatója, így átélője is. Ez hozta olyan élő kapcsolatba a székesfehérvári egyházmegyével is, annak mindenkori főpásztoraival, Shvoy, Kisberk, Szakos megyéspüspök atyákkal. Ezért volt ő a székesfehérvári Prohászka ünnepségeknek – a nagy püspök halála évfordulóján, április másodikán – többször is ünnepi szónoka. Bensőséges kapcsolatot tartott fenn az egyházmegye Prohászka-kutatóival: az 1968-ban elhunyt Simay Kálmán gánti, majd később nagykovácsi plébánossal, segítségére volt a Prohászka-émléktemplom plébánosának, Horváth Kálmánnak, a plébánia épületében a Prohászka-émlékmúzeum létesítésében, anyagának összegyűjtésében. E téren nagy támasza volt az egyházmegye nagyprépostja és egyúttal püspöki helynöke, az egykori Prohászka-titkár: Dr. Potyondy Imre, valamint az egyházmegye nagy történésze: Kuthy István kanonok. Igen hűséges munkatársa volt a már szintén elhunyt piarista Dr. Vass Péter és a premontrei Zimándi Pius is. Vele együttesen akarták kidolgozni a prohászka életművet napjaink számára. Ugyanis Prohászkaival ő is vallotta: „Állítsuk a régi igazságokat modern megvilágításba, hozzuk közelebb e mai kor érzéseihez, s mi is föllendítjük a vallásosságot” (Prohászka: A diadalmas világnézet). Ezt tette ő is! Nem kímélve saját, immár „pislogó” egészségét, nemcsak honi, de utolsó napjaiban külföldi, Prohászka-ról megtartott előadásaiban sem.

Lékai bíboros atya fáradozásai folytán, a történelmivé váló „*nagy lépések*” gyümölcseként, már igen megfáradt és elgyengült testben, de ennek ellenére töretlen lélekben kapta meg a rehabilitálásnak szánt püspökszentelést, pécsi segédpüspöki megbízatással. Ekkor erről nagyon mélyen elbeszélgettünk. Kikísértem a sekrestyéből. Megszorította a kezem. A szentelés után kezet csókoltam neki. De minden kurzustársa is, akik még vagyunk néhányan.

Csodálatos és élményszerű volt Gellért kapcsolata velünk kurzustársakkal. Az utolsó évtizedben szinte minden évben valahol összejöttünk. Voltunk Jánoshalmán, Marcaliban, többször Máriaremetén, Békásmegyeren... Az elmúlt évben ismét Békásmegyeren jöttünk össze. Ilyenkor koncelebráltunk, megemlékeztünk az elhunytakról. Egyre fogyatkoztunk. Azzal váltunk el, hogy 1987-be nála találkozunk: Jánoshalmán... Talán utoljára. Személyesen én még márciusban találkoztam vele a Szent István

Társulat közgyűlésén. Erőnléte igen gyenge volt. Azzal búcsúztunk el: Ha a jó Isten is úgy akarja, találkozunk Jánoshalmán... A jóságos Isten másképp rendelkezett.

Amikor Lékai bíboros atya fáradozásai nyomán én is a boldogult bíboros atya nagy terveinek munkatársa lehettem, közel tíz éven át, Gellért nagy lelkesedéssel szemlélte az épülő Szent Gellért Lelkigyakorlatos Házat Leányfalun, s vett részt – immár püspökként annak felszentelésén 1983. július 30-án. Amikor pedig az 1986-os kurzustalálkozó után meghívtam a szerkezetiileg már elkészült, békásmegyerei lakótelepen épülő, hatalmas, teljesen modern Boldog Özséb templom megtekintésére, ez olyan hatást gyakorolt rá, hogy a társaságunkban levő Antal János plébánosnak ezt mondotta: „Engedd meg János, hogy az 1987 őszén megtörténő megáldás után az adventi lelkigyakorlatot én vezethessem le... A jóságos Isten ekkorra azonban már meghívta az örök életre...

Dr. Waigand József

Első találkozásunk 1929 szeptemberében volt, amikor több mint húszan, együtt kezdtük meg kispap-éveinket és egyetemi tanulmányainkat a Központi Szemináriumban. Egymással valamennyien jópajtási viszonyban voltunk; mélyebb barátságok már csak azért sem szövődhettek, mert a régi szemináriumi nevelési elvek az ilyen „partikuláris barátságokat” kifejezetten üldözték. Sétákra másodnaponként délután mehettünk, mindig kettesben, de minden héten mással. Be volt osztva, hogy egy-egy héten ki kinek lesz a „konkomitánsa”, kísérője. Különösebb emlékeim nem maradtak az ilyen közös sétákról, Gellérttel kapcsolatban sem. Meglep, hogy hányatott, nehéz gyermekkoráról sohase beszélt nekünk; mindezekről csak egy-egy elejtett mondatából értesültem, öt (!) évtizeddel később.

Mint kispap, mindenkivel nagyon kollegiális volt; a közösségbe teljesen beilleszkedett, jó humorával közszeretetnek örvendett. De inkább azt mondhatnám: hamarosan bizonyos „tiszteletet” éreztünk irányában, kitűnő szellemi képességei miatt. Ehhez járultak zenei adottságai. Gyönyörű hangja volt, és harmóniumozni is tudott. Így egész természetes volt, hogy V. éves korunkban ő lett a kispapok „kántus-magisztere”, Koudela Géza zenetanár mellett. Itt megjegyzem, hogy hozzánk, kurzustársaihoz, később is mindig ragaszkodott; 40 éves kurzustalálkozónkon (1974) ő javasolta,

hogy ezentúl ne öt évenként, hanem évente találkozzunk, mert lassacskán ritkulnak soraink, és sohase tudjuk, jövőre kik távoznak el közülünk. Azt is ő javasolta, hogy találkozásaink legyenek kétnaposak: az első napon jöjjünk össze valahol, ahol elmondhatjuk egymásnak életünk sorát és „bohóckodhatunk”; másnap legyen a közös mise és ebéd. Ez így is történt. Találkoztunk nála, Jánoshalmán is, és ő szerzett mindenkinek szállást, akit nem tudott a plébánián elhelyezni. Pesti találkozóink alkalmával mindig Vizy Istvánnál jöttünk össze első délután a lakásán, vagy a plébániai ebédlőben. Az utolsó években ezt az „előesti” találkozót már el kellett hagynunk, mert öregedésünkkel együtt egyre kevesebben tudtak eljönni; 1985-ben pedig maga Vizy István is meghalt.

Itt említtem meg, hogy az udvarias, mértéktartó jóviszonyt még azoktól sem tagadta meg, akik más elveket követtek. De saját ügyében sohasem kért tőlük közbenjárást.

Visszatérve a kispap-évekre: már fogalmam sincs, milyen asszociációval vagy apropóból ragadt rá a becenév, hogy „Fuhrveser” (kocsihajtó). Ebből egy-kettőre „Fúrvezér” lett, aztán maradt a „Vezér”. Azt kell gondolnom, hogy ebben a névben – alighanem tudat alatt – megvolt már a kurzusnak az a véleménye, hogy Gellért a legkiválóbb köztünk. Könnyedén tette le vizsgáit; alighanem mindig jeles eredménnyel (ami akkor a legjobb jegy volt). A doktorátushoz a disszertáción kívül, négy szigorlat kellett, amiből a harmadikat csak az V. év elvégzése után lehetett letenni, de kurzusunkban egyedül Gellért volt rá képes, hogy 1934 júniusában, közvetlenül az utolsó vizsga után, le is tegye. De a teológia mellett hihetetlen sokat olvasott szépirodalmi és szociológiai műveket is. Ezenkívül már ekkor megragadta Prohászka szellemisége. Így esett – azt hiszem, akkor II. évesek voltunk –, hogy amikor Ernszt Sándor rektor kihirdette az ebédlőben, hogy pályázatot hirdet, úgy emlékszem, ilyesféle címmel: „Prohászka szociális tanítása”, Gellért az idősebb kispapokkal szemben megnyerte a pályázatot, és annak jutalmaképpen az V. évesekkel együtt Rómába utazhatott.

Akkoriban a népi írók olvasása nagy divat volt, ebben Gellért élen járt. Nem véletlenség tehát, hogy a szellem emberei benne látták a magukhoz illő papot; nagy része volt Kodolányi konverziójában, lelkiatyja volt Dienes Valériának, őt kérte Illyés Gyula temetésére annak családja...

Visszatérve a kollégákkal való szívélyes kapcsolatfelvételle: még tarokkpartira is meghívott többünket mindenkori plébániájára. Említettem, hogy kurzusunk őt „vezérnek” tekintette: hogy mennyire így volt, bizonyítja, hogy amikor utolsó, még élő professzorunk, Kecskés Pál egészsége is megromlott, másrészt mindennaposak lettek a Zsinat után a koncelebrációk, kurzu-

stalálkozói miséinken mindig Gellért volt a főcelebráns és a mindnyájunktól óhajtott szónok. El sem tudtuk volna képzelni, hogy más legyen. Ő beszélt kurzusunk nevében akkor is, amikor a 25. éves találkozóink volt 1959-ben. Ez alkalommal felkerestük a Hittudományi Akadémiát, hogy köszöntsük annak professzorait. Ekkor mondta Gellért a következő kedves hasonlatot: „A gyógyszerárakban magisztrális receptek összeállításánál sok-sok szorból kevernek össze egy-egy csipetnyit. Így voltunk mi is kispap-éveink alatt: minden professzorunkból és minden előjárónkból belénk épült valami, hogy kialakuljon igazi papi egyéniségünk.” Amikor 1984-ben kurzusunk tagjait az Akadémia meghívta az aranydiplomák átadására, de ugyanekkor volt az új doktorok avatása is, Gellért szólt nevünkben, nagyon kedves humorral mondta: „Íme, itt hallottuk most, hogy az újak mennyi munkát végeztek. Nekünk magunknak csupán annyi az érdemünk, hogy megöregedtünk, és ezt a kort megértük...”

Tízéves kurzustalálkozóinkat ő hívta össze Kalocsára, 1944-ben. Akkoriban ott volt teológiai tanár. Ez a nyár már az állandó bombázások nyara volt. Kevéssel előbb angol repülők egy csomó időzített aknát szórtak a Dunába, melyek nem okvetlenül az első hajót robbantották fel, hanem a beprogramozott számút. Megcsodáltuk a Duna-parton a kereső-fémgyűrűvel felszerelt repülőgépeinket, amelyek a víz színe felett ide-oda repülve igyekeztek az aknákat felcsalogatni a víz színére. Nem 100%-os sikerrel. Éppen az 1951-es Grósz-per ítélethozatalának napján történt: a magas vízállás miatt egy kirándulóhajó, a fedélzetén sok gyerekekkel, levágott egy olyan kanyart, mely nem felelt meg a hajózási útvonalnak. És éppen itt jött fel egy akna, és kettészakította a hajót. Igen sok áldozata volt a tragédiának. A nép Isten büntetéseként emlegette, Grósz elítélése miatt. Gellért persze nem annak tekintette, de az esetet tőle tudom...

Részt vett a Kalocsai Néplap szerkesztésében is. Ezért hosszabb időre lecsukták. Elbeszélte: meg volt hatva az uralmon levők jóindulatától, hogy őt nem mindenféle vegyes népség közé zárták, hanem magáncellába. Csak amikor egyszer közös sétára vitték ki a rabokat, hallotta a polgármestertől: „Képzeld, ezek a csirkefogók egy ideig magáncellába zártak engem!” Ekkor jött rá, hogy ez nem privilégium, hanem extra büntetés volt. Az ő számára azonban privilégium! Íme: a szellem emberei...!

Még a 30-as évek vége felé szorosabban is sorstársak lettünk: a tüdőbaj révén. Egy ideig együtt voltunk szanatóriumban, majd félig-gyógyulásunk után a Rege utcai penzióban, az Egyházközségi Nővéreknél.

A háború után, a közlekedési nehézségek miatt, ritkán találkoztunk. A Papi Békemozgalom erős vízválasztó volt. Ő soha el nem ment ilyen

összejövetelre; én sem, és egy kivétellel ezt egész kurzusunkról becsülettel el lehet mondani. Ez volt az oka, hogy pécsi apostoli kormányzóvá történt kinevezése után (1959) nem kapott állami hozzájárulást, és 23 éven át nem szentelték püspökké. De a kisujját sem nyújtotta oda, hogy elfogadják személyét, pedig az államnak sem volt jó pont, hogy évről-évre benne volt az Annuario Pontificio-ban a neve, mint Elis-i c. püspök, aki „akadályoztatva van” (Impedito). Ezért nyugati útlevelet sem kaphatott 1982 (püspökszentelése) előtt. (1970-ig még szocialista országokba sem!)

Sükösdí plébános korában, az 50-es években kerültünk egymáshoz lelkileg is közelebb, mert találkozásaink száma is gyarapodott. Ennek egyik oka, volt sógorommal, Kopp Jenő ny. múzeumigazgatóval való barátsága, és az ő révén családunkkal való bensőséges, szinte atyai kapcsolata.

De itt el kell mondanom: aki maga a művészet embere, mint ő, irodalmi vonatkozásban, annak más művészeti ágak sem idegenek. Ösztönösen vizsgyogott a giccsektől. És ő volt az, aki a kalocsai érseki palotában egy Prokop Péter-kép láttára felkiáltott: én övele fogom kifestetni a sükösdí templomomat! Prokop ebben az időben még erősen az Aba Novák-i stílus követője volt. Így jött létre a csaknem 100 négyzetméteres freskó az oltár felett: Krisztus Király, jobbán a választottakkal, balján a gonoszokkal, akiket a 7 főbűn alakjában ábrázolt. (A gyilkos fele részben az ÁEH kalocsai megbízottja, fele részben a karrierjét kettétörő egyik vezető egyházi személy vonásait viseli, aki Prokopot a Képzőművészeti Főiskola utolsó évéről visszahívta, és nem engedte tanulmányait befejezni.) A Prokop-freskó nagy vihart keltett nemcsak a hívek, de a papok körében is. Gellért ezért igazi művészeti szakvéleményt óhajtott, és így jutott választása Kopp Jenőre. A Hittudományi Akadémia egyik tanári összejövele és vacsorája után odajött hozzám: össze tudnám-e hozni Kopp Jenővel? Radó Polikárp megjegyezte: „De egy művészeti szakértőt nem lehet azzal kifizetni, hogy «Isten fizesse meg!»” (Polikárp, úgy látszik, ismerte a papokat!) Gellért természetesen kijelentette, hogy nem így gondolja. Így került sor első látogatásunkra Kopp Jenővel. A hajóállomásra lovasfogattal vitetett be Gellért Sükösdre. Ekkor történt, hogy a freskó első, esti megtekintése után, Kopp Jenő azt mondta: valahogy a kép bal oldala nem olyan éles, mint a jobb oldal. Amikor másnap, napvilágnál megnéztük, Kopp elámult: az előző esti különbség eltűnt. Kiderült, hogy az egyik reflektor volt rossz, ezért az esti gyengébb megvilágítás. Kopp el volt ragadtatva, meg akart ismerkedni Prokoppal, és azután kis idő múltán egy zártkörű kiállítást rendezett Prokop a szeminárium kisaulájában, Kopp rendkívül előnyösen írt róla az Új Emberben. Itt fölmerül a kérdés: Prokop mit köszönhet Gellértnek? Művészi

tehetsége persze később így is, úgy is érvényesült volna, de itthoni hírnevét főleg Gellértnek köszönheti; legfőképpen azonban azt, hogy 1956-ban Gellért szinte kikergette az országból. Így került Rómába és lett ismert az egész nyugati világban; miután ott bevégezhetette tanulmányait. Más különben odakint alig-alig ismernék. És nálunk is csak később ismerték fel, hogy valójában ki is ő.

A Kopp Jenővel való kapcsolat két szempontból vált jelentőssé Gellért életében. Először, hogy az ő révén ismerkedett meg kiváló egyházművészekkel, elsősorban Jálics Ernővel, akiknek számos megbízást adott. Másodszor, Kopp Jenő és húgom (Koppné Waigand Ili) révén olyan nyolcgyermekes családban lett mintegy „családtaggá”, ahol őt mindenki „Gellért bácsinak” nevezte, puszival köszöntötte, „kezit csókolommal” vagy „csókolommal” üdvözölte (életének legvégéig). Itt ő nem püspök volt, hanem családtag. Ezért, ha Pesten járt, szinte mindig felhívta telefonon Kopp Jutkát (Bittsánszky Gézáné) vagy Kopp Évát (Gödölle Lászlóné), és ha csak tehette, odalátogatott hozzájuk. Hozzám is gyakran ellátogatott.

Talán még egy szempontból is befolyásolta őt a mi családunk: abban, hogy mindig elkülönítse magát a papi békevonaltól, minden provokálás nélkül. Jól tudta ugyanis, hogy Kopp Jenőt 1948-ban azért dobták ki állásából, a fővárosi múzeumok főigazgatói tisztjéből, mert nem volt hajlandó aláírni az egyházi iskolák államosítását követelő ívet, amelyet Pogány Ö. Gábor akart aláírni vele. Ez a megfúrás egyik egyszerű módja volt; így került P. Ö. G. Kopp Jenő helyére, elhallgatva és saját érdemének tudva be mindazt, amivel Kopp Jenő a Fővárosi Képtárat (ma: Nemzeti Galéria) gyarapította. Gellért jól megérezte, hogy az éppen elveihez való következetes ragaszkodása váltja ki családunk tiszteletét. Ez persze nem jelenti azt, hogy ne ment volna idegeire mindaz, ami személye körül történt: menesztése Bajáról, az útlevel elutasítása, beidézése mindenféle ügyekben a kecskeméti rendőrségre. (Egy ilyen izgalmának éppen tanúja voltam, amikor Miskéről rendelték be másnapra, és nem tudta, visszaengedik-e vagy sem; én is izgalommal vártam minden autóbusznál, míg végre este megjött. Valami rokona ügyében hallgatták ki.)

Ekkor még autóbuzson járt, Trabantot csak később tudott szerezni, de eleve nem tanult meg autót vezetni, mert Miskén volt egy kismotorja, de többször került olyan balesetveszélyes helyzetekbe, amelyeket rossz reflexnek tulajdonított. Így a motorozást is abbahagyta.

Mondani sem kell, hogy a személye körül dülő viták, Casaroli és az ÁEH alkudozásai, az ő „ejtése” Róma részéről az 1964-es megállapodás idején, erősen megviselték. Egyébként azonban mindig azzal mentette Róma diplomáciáját, hogy egy „ügy” érdekében Róma mindig kész egy-egy személyt

feláldozni. Persze rosszul esett neki, mert annyit Casaroli mindenesetre megtehetett volna, hogy egy-egy üdvözlő kártyát küld neki. Arról azonban meg volt győződve, hogy a pápa tisztában van az ő „impedito” állapotával. Ezért volt igen nagy csalódás, hogy amikor pár hónappal fölszentelése után, 1982 végén „ad limina” látogatásra mentek a pápához, a pápának sejtelve sem volt az egész sötét ügyről, amit vele 23 éven keresztül csináltak. Nemcsak az állam, de a vatikáni diplomácia is...

Egy időben erősen dohányzott, de hadd említsem meg azt: feltűnt nekem valamikor, évekkel később, hogy egyetlen egyszer sem gyújt rá. Amikor megkérdeztem, hogyan sikerült leszoknia, elmondta: már olyan nagy dohányos volt, hogy az egész nagymise közben csupán az a gondolat foglalkoztatta: mikor gyújthat rá megint. Egy ilyen alkalommal dühös lett önmagára, hogy ennyire a dohány rabjává lett, és mise után már rá sem gyújtott, és azóta sem. Élete végéig sem. De nem vette rossz néven, ha vendégei rágyújtanak.

1962 márciusában engem is eltiltottak minden nyilvános papi működéstől. Sok pap ettől kezdve úgy tett, mintha nem is ismerne engem. Gellért engem anyagilag is támogatott az első, nehéz időkben, amíg sikerült egzisztenciát teremtenem. Énrám viszont az ő példája is hatott abban, hogy ne kunyeráljak kegyet békepapi ismerősöktől.

Mivel Gellért e téren igen elvhű volt, semmivel sem lehetett volna jobban megbántani, mintha ezt az elvhűségét vonta volna kétségbe valaki. Ez történt vele 1981 szeptemberében. Ő ekkoriban már javában írogatta az Új Emberbe az „Ellesett pillanatok”-at. Épp ekkor került sorra az „A” év perikopái közt a „Császárnak, ami a császáré” szakasz, amelyben kitér arra, hogy Jézus sem követelte a katonai szolgálat megtagadását a kafarnaumi századostól, és apostolainál is volt kard. Ezeket a cikkeket már hónapokkal előbb le kellett adnia a szerkesztőségben, de véletlenül épp akkor jelent meg ez a cikk, amikor először lángolt fel Lékai bíboros ajkáról a „Bulányi-ügy”. Gellértnek ekkor egy régebbi barátja, nagy bulányista, azt írta: Ez volt a Júdás-bér, hogy engedélyezzék felszentelésedet. Gellért nagyon szomorúan válaszolta: „Ti az hirdetitek, hogy senki se fogjon kardot. De nemcsak olyan kard létezik, amely testileg öl, hanem olyan is, amellyel mások lelkét lehet megsebezni.” – Az illető pap később bocsánatot kért a gyanúsításért; az ő nevét Gellért később nem is emlegette, de magát az esetet példaként többször is előhozta. Egyébként az volt a terve, hogy ha bent lesz a püspöki karban, felajánlja közvetítő szolgálatait a bulányistákkal kapcsolatban. De aztán elállt e tervtől, mert látta, hogy itt politikai ügyről van szó, és az ÁEH éppen ezt használja ki ütőkártyául a püspöki kar zsarolására.

Pécsi segédpüspökké történő kinevezése sem volt mentes a vatikáni diplomácia sajátosságaitól. Amikor ugyanis az állam – „engedményként” – hozzájárult Gellért felszenteléséhez, és Poggi érsek, Gellérttel való beszélgetése végén már az ajtó felé kísérte őt, ekkor mondta: „Tehát akkor megkapod kinevezésedet *pécsi segédpüspökké!*” Gellért csaknem megdermedt, mert teljesen meg volt győződve arról, hogy kalocsai segédpüspök lesz, az akkor már 80-ik évén túl levő Ijjas érsek mellett. Pécsre őt 1959-ben *apostoli kormányzónak* nevezték ki; a segédpüspökség ennél lényegesen alacsonyabb beosztás. Gellért kijelentette: „Pécsre? Azt nem fogadom el!” – Poggi érsek erre kérlelni kezdte, hogy ne kelljen új tárgyalásokba bocsátkoznia, majd kívágta az ilyenkor szokásos nagyadút: „Ez a pápa kívánsága!” (Mondani sem kell, hogy a pápa egyáltalán nem is tudott az ügyről, illetve annak háttéréről.) De Gellértnek a pápa szava szent volt, és „szót fogadott”. (Azt azonban kérte, hogy betegsége miatt helyileg Jánoshalmán maradjon.)

A pápa iránti tisztelet és a püspöki kollegialitás tudata a korábbi évtizedekben is jellemezte, amikor pedig nem lehetett a püspöki kar aktív tagja. Hogy mindez ugyanígy alakult volna-e benne akkor is, ha nem lett volna „impedito” püspök, nem tudom megmondani. Bizonyos tisztelettudó mértéktartás akkor is mindig volt benne, amikor lekipásztorilag megoldhatatlan pápai kijelentések történtek, mint a Humanae Vitae esetében. Mint gyakorló lekipásztor, a gyóntatásban ezt a kérdést nem firtatta. A jogos dissimulatio elvét vallotta. De soha, egyetlen kritikai megjegyzést sem tett a pápák tetteivel vagy szavaival szemben.

1982-es püspökszentelésének egyetlen, bár nem jelentéktelen jó hatása az volt, hogy megszűnt az őt 23 év óta nyomasztó *bizonytalanság*. Még a 60-as években felajánlotta Casarolinak, hogy lemond a püspökségről, nehogy személye akadály legyen a tárgyalásokban. Ezt Casaroli nem fogadta el: nyilván jó volt nekik „ütőkártyaként” Gellért akadályoztatása, mert ezt mindig elő lehetett hozni, ha nálunk az állam részéről azt mondták, hogy az egyház itt „akadálytalanul” működhet. Amikor a Madridban tartott helsinki utókonferencián a magyar küldött azt mondta, hogy itt akadálytalanul működik az egyház, az egyik külföldi kiküldött felmutatta az Annuario-t, ahol benne volt Gellért neve mellett, hogy „impedito”. Állítólag ekkor jött onnan a telefon Budapestre, és ekkor és ezért járultak hozzá ahhoz, hogy Gellértet hivatalosan elismerjék püspöknek. Állami részről alighanem az a remény is belejátszott, hogy Gellért hamarosan meghal, mivel akkor már hét éve (1975) kioperálták jobb tüdejét, rák miatt. Bosszankodtak is, hogy Gellért éppen ekkor „virágzott ki” igazán, mint lelki író és lelkigyakorlat-

vezető. Tettek is olyan megjegyzést, hogy most ő „az ország püspökének” tekinti magát. Valójában nem ő, hanem a katolikus közvélemény tekintette annak. Sőt, csaknem szó szerint így üdvözölte őt 1986 végén Münchenben a magyarok lelkipátlátának szervezője. Ontotta magából a cikket, tanulmányokat, könyveket, és ezeket mind el is kapkodták.

Visszamenőleg: legnagyobb szomorúságai közé tartozott a 60-as évek elején, hogy írásait a katolikus sajtó nem közölhette. Az első „frontáttörést” nekem sikerült besuszterolnom a magyar sajtóba, amikor Jámhor Dezsőt, a Magyar Kurír akkori főszerkesztőjét megkértem: kérjünk Gellértől cikket 1967 április 2-ra, Prohászka halálának 40-ik évfordulójára, hogy az Index Romanus eltörlése lehetővé teszi-e kanonizálását. Erre a cikke külföldön is felfigyeltek, és úgy kommentálták, hogy az évek óta hallgatásra kényszerített író szólalhatott meg újra. A burkolt írástílatom idején többször is megesett, hogy ha lelkipátlátat vezetésére kérték fel, az utolsó pillanatban a lelkipátlátat szevezőjét félemlítették meg, hogy kénytelen legyen lemondani Gellért szereplését. „Hivatalosan” persze soha, semmi akta nem jelent meg ilyen értelemben.

Amikor tényleges püspökké lett, annak is örült, hogy a püspöki karban lehet majd néhány okos szót mondani, lelkipátlatori szempontból. Az első konferenciák után belátta: amíg az ÁEH diktál, a helyzet reménytelen...

Teológíailag hová helyezhetném el Gellértet? Ma általában a konzervatív-progresszív ellentétpárt szokták emlegetni. Gellért *egyik sem* volt. Mindenről egész eredeti, biblikus szemlélete volt. Éppen akkor, amikor a zsinat után a progresszív irányzat megerősödött, írt egy érdekes tanulmányt: „A holt terhek teológíája” címen. Ebben azt fejtette ki: van az egyházban számtalan „holt teher”, ma már teljesen fölösleges dolog, de éppen mert kétezer éves, jogosan hordja magán letűnt korok vonásait is, emlékképpen. Mindenesetre nagyon haragudott, ha a pápa vagy a kúria ellen kritikai véleményt hallott. (Persze ilyet tőlem is hallott, és ilyenkor baráti zsörtölődés volt a következmény.) Amikor 1986 decemberében Boór János ideadta nekem Bühlmann könyvét: „Von der Kirche träumen”, azt mondta: mutassam meg Gellértnek is. Én nem mutattam meg, mert ismertem annyira, hogy csak bosszankodott volna rajta.

Az Újszövetségi Szentírás volt az egyetlen valami, amit minden lelkipátlakorlatos előadására magával vitt. Soha, egyetlen sor más írást sem! Azt hiszem, igaza lehetett Prokop Péternek, amikor a Rómában tartott gyászmisén azt mondta: a Szentírást szó szerint ismerte. Mindig éppen ott nyílt ki, ahol kellett. Kérdezték is tőle: Hol lehet olyan szentírást kapni, amely éppen ott nyílik ki, ahol kell?

Betegsége réges-rég arra készthette volna, hogy mindentől visszavonuljon. De erre egyszerűen képtelen volt. Nekem így fejezte ki magát, amikor felkértem, hogy egy férfi-lelkinapot tartson a Tömő utcai lelkész-ségen: Tudod, az az én bajom, hogy semmiféle felkérésre nincs erőm azt mondani, hogy „nem.” Nagyon sokunknak az volt a meglátásunk, hogy Prohászka-hoz hasonlóan a „csatatéren” akar elesni. Ez pontosan így is történt.

Visszatérve Gellért és a Szentírás viszonyára: Nem nagyon kedvelte az egzegétákat, akik agyonmagyarázzák a *szöveget*. Neki ez a szöveg az Isten szava volt. De egyáltalán nem tekinthető „fundamentalistának” sem, mert tudott a biblia nyomán egész önállóan gondolkodni. Szentírási elmélkedéseit, főleg az „Ellegett pillanatok”-at egyáltalán nem is tudnám valamelyik biblikus kategóriába elhelyezni.

Soha nem haragudott a baráti jótanácsokért, és ha maga is jónak ítélte, megfogadta. Így, amikor közeledett püspökszentelése, két dologra kértem: senkitől vissza ne vonja a korábbi pertu-t, mert ez a jó illemből ütközik. És: hogy neve mellé sohase tegye ki a keresztet, és ne írja ki, hogy püspök: mert ő nem attól nagy, hogy püspök, hanem hogy Belon Gellért. Mindig tartotta magát ehhez. Tréfásan mondtam neki: „Ugye, a püspöki név előtt a kereszt azt jelenti, hogy az illető erkölcsi hullá?” – Nagyot nevetett. De aztán megmagyarázta, amit nem tudtam, hogy ez az áldást jelenti. Nem is tudok egyetlen levélről sem, amelyet „†Gellért” aláírással szignált volna. Belátta, hogy ez is „holt teher”.

Tréfásan megállapítottuk, hogy a betegség terén szinte szinkronban vagyunk: csaknem mindig egyidejűleg voltunk betegek. 1975-ös rákműtét-jéről tudta, hogy rák, bár ezt nem hirdette. Így is kész csoda, hogy még 12 évig élt utána. Állandó hátfájás kínozta, főleg, ha nem volt fekvő helyzetben. Ha nálam volt, igyekeztem úgy kitölteni párnákkal a hát-részt, hogy kevésbé érezze. De ez legtöbbször nem jutott eszükbe, de Gellért sohasem szólt miatta. Gyötrelmeiről csak előadásai alatt tudott megfeledkezni. Mondta is: ha érdeklődést lát a szemekben, alig tudja abbahagyni. Előadásai éppenséggel nem voltak rövidek, de ezt olyankor nem vette észre. Csak utána omlott le ágyára.

Igen nagy volt kegyelet-érzése. Szinte minden szeretett kollégájának, osztálytársának, barátjának temetésén ott volt, sőt sokszor ő vezette a szertartást.

Halála óta nehéz lelkipásztori problémáknál őt hívom segítségül. Ha rajtam állna, boldogan tanúskodnék életszentsége mellett.

Belon Gellért szentbeszédei

Ezek a beszédek – a megjelölteket kivéve – Jánoshalmán hangzottak el. A szentmiséken tartott beszédekhez sok esetben szorosan kapcsolódnak a mise bevezetésénél mondott szavai. Ilyen esetekben ezeket a bevezető szavakat is közöljük, dőlt betűvel szedve.

Galileánk hol van?

(Húsvéthétfő, 1979)

Húsvét másnapja van. Egyházunk azt akarja, Jézus kívánságára, hogy ne csak egy órában, ne csak egy napon üljük meg és tudjunk örülni a húsvét titkának, de lépjen át napjainkon, a mi mindennapi életünkbe, és egész életre jegyezzük el magunkat a húsvéti szent titkok kegyelmeivel. Ezért rendelte Jézus az oltár áldozatát is, hogy az Ő emlékezete állandó legyen. Hogy megértsük Jézusnak ezt a szándékát, hogy mindennapi életünkbe gyökereztessek a húsvét szent titkát, ezért vizsgáljuk meg lelkiismeretünket...

*

Kedves keresztény Testvéreim! A húsvét szent örömeiben, a feltámadt Jézus dicsőséges, szent és kiáradó kegyelmének melegében és fényében nem árt ha észrevesszük – a boldog örvendezésen túl – Jézus akaratát. Jézusnak azt az akaratát, amit éppen a most felolvasott, elénekelt szent evangéliumi szakaszból tudunk meg, és amibe számunkra bele van foglalva az ő üzenete. A sírhoz futó asszonyoknak jelenik meg útközben, ő köszönti őket, és ad egy üzenetet. És ebben az üzenetben, a tanítványoknak az asszonyok által küldött üzenetében, van belefoglalva Jézusnak az a tanítása, az az akarata, az a szándéka, mely üzenetként szól minden időkre; üzenetként szól most is, ma is, ebben az órában, itt miránk, akik hallgatunk az ő szavára.

Feltűnő ugyanis ez az üzenet, hogy Jézus, az asszonyok által, azt mondja tanítványainak, hogy menjenek Galileába. Ez ugyanis Jeruzsálemben történik, Galileától mintegy százhusz kilométerre. És Jézus Jeruzsálemben, ahol szenvedett és feltámadt, a Szent Városban, ahol az Oltáriszentséget is alapította, ahol az Istennek temploma volt, ahol a kereszttáldozatnak előképe, a húsvéti bárányt éppen feláldozták, tehát a Szent Városból, Jeruzsálemből azt az üzenetet küldi az utolsó vacsora termében félelem közt összegyűlt apostoloknak és tanítványoknak, hogy menjenek Galileába.

Igaz, nehezen indultak el – és jó is, hogy nem indultak el mindjárt, mert hiszen estére kelve, sőt még nyolc nap múlva is, Jézus ott kereste fel őket

Jeruzsálemben, ahol feltámadt, ahol megváltását elvégezte, de az üzenet mégiscsak így szólt. És később megtaláljuk őt fent Galileában a Tibériás-tenger mellett. Mi most megkérdezhetjük, hogy Jézus, aki Jeruzsálemben szenvedett és halt meg, aki Jeruzsálemben támadt fel, aki később a Jeruzsálem melletti Olajfák hegyéről megy fel az égbe, hogy ez az Úr Jézus Krisztus miért hangsúlyozza, miért tartja fontosnak – mindjárt az első üzenetében –, azt, hogy a tanítványok Galileába menjenek?

Mi is ez a Galilea? Először is távol van Jeruzsálemtől – mint mondtam, százhusz kilométerre –, de nemcsak helyben és kilométerekben volt távol, hanem lélekben is. Izaiás próféta a pogányok Galileájának nevezi már nyolcszáz évvel az Úr Jézus Krisztus kereszthalála előtt. Galilea mindig a legmegvetettebb része volt az országnak. Isten nagy tettei mindig Júdeához és Júdea fővárosához, Jeruzsálemhez kötődnek. Galileában nagyon elkeveredett a választott nép a pogányokkal, nagyon letért az Úrnak a törvényeiről, az Úrnak az útjáról. Galileán keresztül haladt ugyanis, kelet és nyugat között, két nagy birodalom. Egy keleti és egy nyugati birodalom között, a kereskedésnek, meg a hadakozásnak az útja, egy nagy világ-országútja volt. És az országúton, mindenfajta nép és nemzet jár, mindenfajta lelkű ember jár, mindenfajta fölfogású ember jár, így az út mellett lakók átvették ezeknek a pogány népeknek fölfogását, gondolkodását, istentelenségét; pénzhez, vagyonhoz, árucikkhez, kereskedéshez szokott gondolkodását – egyszerűen: elpogányosultak. Nagyon távollévő volt a szent helyektől és a szent várostól, nemcsak kilométerben, de lélekben is. És Jézus a bűnök legyőzése után, a bűntől való megváltás után ide, Galileába rendeli; ide, Galileába küldi, ide az elpogányosult Galileába irányítja apostolainak lépteit. *„Menjetek Galileába, ott fogjátok Őt meglátni!”*

Kedves Testvéreim! Ez üzenet nekünk is. Mert nekünk is van egy lelki Jeruzsálemünk, egy lelki szent helyünk – itt, ez a templom. Itt történik a legszentebb áldozat, itt mutatjuk be az Úr Jézusnak utolsó vacsorai emlékét. Itt, ezen az oltáron újul meg a Golgotának véres áldozata, mint Jeruzsálemben. Itt támad fel a mi Urunk Jézus Krisztusunk, hisz az oltár titka *feltámadásának* is emlékezte; hiszen úgy mondjuk az úrfelmutatás után, hogy „halálozat hirdetjük Urunk és *feltámadásodat*.” Itt van tehát a mi Jeruzsálemünk, itt van a mi templomunk, itt van a mi Szent helyünk, itt van az Istentől választott helye a mi Urunk Jézus Krisztusunknak, a kegyelmek áradása, a kegyelemnek forrása.

És a mi Galiliánk hol van? Messze. Messze, talán nem százhusz kilométerre, mint a valóságos Galilea, de távol a templomtól, távol a lélektől,

távol a kegyelemtől, távol az istenességtől. *Az otthonod* a Galilea, *az utca* a Galilea, *a bolt* a Galilea, *a munkahely* a Galileád, *a szomszédod* a te Galileád, *a haragosod* a te Galileád. Mindaz, ami a mindennapi életünkben van és szerepel, az valamilyen formában Galileánk minékünk.

És Jézus nem akar itt maradni a templomban, nem csak itt akar maradni ezen a szent helyen, nem csak itt akar a lelkünkhöz szólni; nem csak itt akar minékünk kegyelmeket adni, hanem odaparancsol a Galileánkba. Ott kell nekünk Jézussal találkozni. A mi életünket kell átjárnia az Úr Jézus kegyelmének, az Úr Jézus akaratának, az Úr Jézus szándékának és az Úr Jézusnak vigasztalásának.

És Jézus nem ránk bizza, hogy mi keressük meg. A tanítványok sem keresték Galileában, hanem azt mondta nekik: *ott engem megtaláltok*. Ha pedig megtalálnak valakit valahol, az már ott van. Ott van Jézus Galileában, csak a tanítványok nem látják. Mikor a halfogáson ott vannak, nem ismerik meg, mert bele vannak merülve a munkájukba, pedig Jézus a parton áll. Még a csoda is, a csodás halfogás is alig nyitja fel a többi tanítványnak a szemét, csak éppen Jánosét.

Minékünk is kedves Testvéreim, a mi Urunkat *nem keresni kell* a mi Galileánkban, mert ott van. *Csak észre kell venni!* Észrevesszük a szívnek az érzésével, észrevesszük a léleknek szeretetével, észrevesszük a mi értelmünknek figyelmével, a mi gondolatainknak röptével, és a mi belső szemünknek látásával, amit a szeretet ad; a Jézus iránti szeretet, a Jézus iránti csodálat, hiszen a hit is, meg a szeretet is szemeket ad minékünk, hogy észrevegyük és meglássuk a köztünk élő, köztünk járó, köztünk megjelenő Jézust.

Már Keresztelő Szent János is így kiáltott fel: „Köztetek áll, akit ti nem ismertek!” Kétszeres joggal kiálthatott volna, feltámadása után a tanítványok fülébe: „Köztetek van, Galileátokban van, akit ti nem ismertek!” És az asszonyok által éppen ezt üzeni, hogy Galileába menjete, ott láthatjátok meg őt. A mi áldott emlékü eleink ezt az üzenetet szeretnék volna megvalósítani akkor, amikor házaikban kereszteket és képeket helyeztek el. Nem díszül, nem a lakás fényének emeléséül, hanem emlékeztetőül. Ezért volt az, hogy az utak mentére is kereszteket állítottak, a földek végébe is kereszteket állítottak, meg szobrokat. Mert azt szeretnék volna, hogy figyelmeztesse az a kereszt, az a szobor, az a kép őket, hogy Jézus ott van, csak észre kell őt venni. Ők megérezték azt, és tudták azt, hogy az ő Galileájuk ott van a szántóföldeken, az ő Galileájuk ott van az utak mentén, ahol az élet zajlik; az ő Galileájuk ott van, ahol a boltok vannak, ahol a piacok vannak, ahol az élet zúdul és folyik. Azt

akarták, hogy mindig emlékezzenek. Manapság feleslegessé válnak ezek a képek...

A napokban bejött valaki, és hozott egy képet, Szűz Mária képet, hogy felajánlja az Egyháznak. Mondom neki, hogy van nekünk sok, mit csináljunk vele, hová tegyük? Azt mondja, hogy „nekünk ez fölöslegessé vált”. – Valóban, a modern élet úgy néz ki, hogy fölöslegessé teszi a szobákban a keresztek, képek, s azután lassan-lassan az utcákról is, a földek végéről is eltávoznak a keresztek. Vagy ha ott állnak, úgy állnak ott, hogy nem néz rá senki sem, nem érzi meg Jézusnak a keresztről való üzenetét... A családokban is – ha még van egy-egy eldugott helyen egy kép –, bajban, lélekveszedelemben, lelki összeesettségben, nyugtalanságban, félelemben van, amikor a falra nézel? Arra a fájdalmas Máriára, vagy arra az örvendező Máriára, vagy az áldott Szent Józsefre? Vagy különösképpen a keresztre, és erőt kérsz, erőt merítesz? Jézus ott áll az életben, a Galileában. Azt mondja: „ott láthattok meg.” Nem elég nekünk itt a templomban, ezzel Jézus nem elégszik meg; csak a templomi örömmel, a templomi békével. Azt akarja, hogy feltámadásában élénk dobbanó győzelmi tudatával bátorítson, erőt öntsön; és felderítse a mi omladozó, nagyon alkonyra boruló, elsötétülő hitünket.

•

Ez a nagy tanítása Húsvét másnapjának. Nem elég egy óra, nem elég egy nap. Jézus azt akarja, hogy tovább is tartson a húsvét, mindig tartson a húsvét. Ezt értsük meg, ezen gondolkozzunk pár percig, és a mi elmélyedt gondolatainkból fakadjon igaz hit, amellyel Jézust valóban Megváltónknak, feltámadott, győzelmet arató Megváltónknak hisszük és tudjuk – nemcsak itt a templomban, hanem a mi Galileánkban is. Ámen.

A rosszból támadhat-e jó?

(1979)

Krisztusban szeretett kedves keresztyén Testvéreim, kedves jó Híveim! Ezen a vasárnapon az Istennek hozzánk küldött üzenete egy igen nagy, állandó gondunkat, bajunkat próbálja megoldani. És mi így is nyissuk meg szívünket, tárjuk fel figyelmünket a hozzánk beszélő Isten felé, hogy megértsük az ő vigasztalását, bátorítását és erősítését.

Ahogy Jézus megjelent azon az estén a tanítványoknak, és bizonygatni kezdte, hogy ezt kellett elszenvednie a Megváltónak, és úgy bemennie a dicsőségbe – Testvérek! Ez a legnagyobb gondunk és ez legnagyobb problémánk: mi az, hogy el *kellett* szenvednie, és el *kellett* mindezeket túrníe az emberek részéről?

Az első olvasmányban Szent Péter apostol már utal is arra, hogy ez a Jézus, aki köztetek járt (mondja az első prédikáció hallgatóinak, a zsidóknak), és jót cselekedett, de a jót ti úgy háláltátok meg, hogy elárultátok, megcsúfoltátok és megöltétek, pedig még a pogány is, aki nem részesült csodában, aki nem hallgatta az ő igéit, aki nem kapott gyógyító kegyelmet tőle, még a pogány is azt mondta, semmi vétket nem találok benne. Pilátus mosta a kezét, és nyíltan megmondotta, hogy sem lázadónak, sem hitrontónak nem tartja, mert nincsen elég tanú rá. Pilátus kiadta az ártatlansági bizonyítványt a mi Urunk Jézus Krisztusunkról. De ti, akik hallgattátok az ő áldott szavait, ti, akik éreztétek az ő tekintetének melegségét, ti, akik közül annyi beteget gyógyított meg, annyi leprást tisztított meg, annyi sántát, annyi vakot, annyi bénát tett ismét egészségessé, ti, a pogányokkal szemben, ti voltatok azok, akik megöltétek Jézust, elárultátok, megtagadtátok nagy hálátlanul. Ti voltatok azok, akik az Isten-gyilkosságnak a vétkét, ezt a rettenetes nagy vétket elkövettétek. És Péter apostol is utal rá, hogy az Isten, a ti tudatlanságotok által, a ti rosszakaratotok által akarta beteljesíteni azt, amit elhatározott és amit végbevitt, hogy mindez a megváltásban *jóra* fordulhat.

Kedves jó Testvéreim! Ez a mi gondunk: *hogyjöhet a rosszból jó elő?* Mi, akik most is annyi minden rosszat tapasztalunk, látunk, hallunk, megélünk – legyen az akár szerencsétlenség, baj, de legyen az akár rosszakarat vagy bűn, de annyi rosszat megtapasztalunk – mire jó ez? És mi mindig kétségbe

vagyunk esve, hogy az Isten ügye elveszett, hogy az Isten valahogy az emberek közül eltávozott, és az emberek olyan könnyűszerrel eltávolítják maguktól az Istent.

Csak *egy* tagadás elég, és vége a hitnek. Csak *egy* makacsolás elég, és vége a templomba járásnak. Csak *egy* szó elég, és feladod a vallásodat, vallásos meggyőződésedet. Hát hányan vannak például olyanok is, akik hittanra (templomi hittanra, erre a pótlékra) beíratják a gyerekeiket, de aztán jönnek: „jaj, most már nem jár majd a gyerek hittanra, mert magasabb iskolába akar menni, és ez bizony gátolja”. Azután, mert kényelmes a szülő, „mert nem tudom felköltetni, mert elutazunk, mert ez van, mert az van...” Elég csak ennyi, könnyű kis valami, és rögtön az Isten ügye, a lélek ügye, a szívnek az Istenbe való belemártódása, a szívnek s léleknek Istennel való kapcsolata odavan.

Múlt vasárnap áldoztak először a gyerekek. Milyen édesek voltak ezek a kicsik itten, amint megnyitották szívüket, lelküket; éneken, szóban elmondották az ő hitüket. Nem tudom, hogy holnap hányan lesznek közülük itt, a szentmisén... – Bértől van. Szépen kiállnak a gyerekek. Járnak is. És amikor a bértől elmúlt, akkor utána jönnek, nem jönnek, megmaradnak, nem maradnak? ... Elég egy ilyen könnyű fordulat, elég csak egy szellője a lustaságnak vagy a kényelemszeretetnek vagy a félelemnek és az Istennek az ügye, úgy látszik, felborul. És mi hajlandók vagyunk azt mondani, hogy ilyen *erőtlen* az Isten.

Ám kedves Testvéreim, jól jegyezzétek meg: a mai üzenet, Istennek a mai üzenete éppen ebben ad minekünk vigasztalást is, bátorítást is. Isten *tudta*, hogy mi vár az ő Fiára. Isten számon tartotta a zsidó népnek azt a nagy hálátlanságát, a meggyógyítottaknak, a vakságból megtisztítottaknak, látóvá tetteknek és a sántaságból meggyógyítottaknak, a halálból feltámasztottaknak a hálátlanságát – láthatta, tudta előre az Úr Isten. Azt is tudta, hogy elfutnak a tanítványai, és Jézus egyedül marad elárultan, megtagadottan, az egész világ csúfjára kiállítva oda a Golgotának ormára. És ebből a rosszból a legjobbat tudta előhozni. Miért? Mert *Ő Isten*.

De kedves Testvéreim! Gondoljuk csak meg, hogy mi magunk is sokszor teszünk olyasmit, ami látszólag nem jó, ami látszólag károsodással jár. De tudjuk azt, hogy ezt valahogy meg kell csinálni. Például amikor a búza (holnap búzaszentelő lesz) nagyon nekiindul, akkor mit csináltak az eleink? A megindult búzát, a felnövekedett búzakarászt, azt a szép zöld vetést lehangosították. Hengert eresztettek bele, hogy csak törje le a gyorsan nekiindult búzát. Miért? Mert az borzasztó baj, ha túl korán, túl erősen növekszik a búza. Akkor gyenge lesz a szára, nem fogja kibírni a kalászt. Te

magad törted össze azt a zsendülő vetést! Aki nem értett hozzá, azt mondta, te őrült vagy, hát azért vetettél búzát, hogy letörd? A lovaknak a patájával és a hengernek a súlyával letörd? És mégis te ura vagy, tudod, hogy miért kell ezt csinálni. Tudod, hogy miért kell ezt a kárt csinálni. Azért, hogy nagyobb jó jöjjön belőle.

Itt van a szőlő. Megindulnak a szőlők, mindenütt hozzák a kis rügyeiket, és te ollóval nekimegy és levágod. Kettő-három szemet, esetleg még egykettőt hagysz csak meg, a többi levágod, eldobod. Ha az a szőlő érezne, hát belejajdulna abba a vágásba. És aki nem ért hozzá, mondaná, hát miért ölöd meg azt, ami él? Hát az egy csomó szőlő, egy csomó fürt vész kárba, hogy elvágod azt a vesszőt. De te tudod, hogy ezt csinálni kell. És a szőlővenyige, ha nem is tudja, de te tudod, hogy ez a károkozás, ez a fájdalom, ez a veszteség, ez *kell* ahhoz, hogy többet tudjon teremni.

Hogyha egy fát nemesíteni akarsz, mit csinálsz? Levágod, visszavágod azt a szépen hajtott ágat, és egy csonk lesz belőle. Aki nem tudja, hogy miről van szó, azt mondja, őrültség, így lekopasztani ezt a fát! De te tudod, hogy ebbe a levágott ágba kell betenni a nemesítő oltó ágat, és akkor az a barack finomabb lesz, vagy az a körte finomabb körte, vagy az a szilva finomabb szilva lesz. Miért? Mert ura vagy annak a károkozásnak, annak fájdalomnak, annak a brutális beavatkozásnak, amit csinálsz. Na látod, az Isten is így van!

Értsük meg kedves Testvéreim! Minden bűnből, a bűnöknek az árából is, minden szenvedésből, a szenvedéseknek a tengeréből, az Isten jót tud kihozni. És tudja azt, hogy ez használ – nem neki – nekünk. Úgy, ahogy a szőlőtökének az használ, ha levágod, visszametszed a vesszőket. Annak a meginduló búzaföldnek és a búzának az használ, hogy letöröd és lehengerled, és összetöröd. Annak a fának az használ, ha nemesíteni akarod, hogy brutálisan, keményen, kegyetlenül és szívtelenül levágod azt a hajtó ágat.

Értsük meg, kedves jó Testvéreim! Az Isten ilyen szőlőműves, ilyen gyümölcsnemesítő, és így vigyáz az egész életre. Ránk is. Mi sokszor kegyetlennek gondoljuk az Úr Istent, pedig nem az. Az Úr Istent gyöngének gondoljuk, pedig nem az. Ezért bízunk rá magunkat teljesen. És ez a mi Istenünknek az üzenete ma hozzánk, hogy tartsunk ki mellette és higgyünk, ne csak áldásaiban, de az ő keresztségeiben is. Mint ahogy szent Fiának a rázüduló bűnáradatból, szenvedésáradatból jót hozott ki; a legnagyobb jót, a megváltást, ugyanúgy a mi bajainkból, a mi problémáinkból, a mi szenvedéseinkből, s a mi keresztségeinkből is a legjobbat; a mi lelkünknek megváltását, megnyugovását, megbékélését fogja kihozni. Ámen.

Szentháromság

(1979)

Imádandó Szentháromság, örök Isten: Atya, Fiú, Szentlélek... Ez a mai ünnepnek a titka, ez minden valónak kezdete, ez ragyog minden élet, s minden történés felett. És ez vár csodálatos fényével, csodálatos örömeivel, csodálatos boldogságával, mérhetetlen nagy nyugalmával, diadalmas életével minden életet, minden történetet ebben a világban.

Miként Szent Pál apostol mondja: Az életeknek a végén „Isten *minden lesz, mindenben*”. Bennünk is. Ez lesz: Isten mindenné válik, mindenben az Isten lesz a mi birtokunk.

Kedves jó Testvéreim! Nagy titok a Szentháromság. Hüledezve áll meg, kételkedve és álmélkodva az ember e nagy titok előtt. De Jézus az életét tette rá, hogy ezt a titkot megmondja nekünk, kinyilvánítsa, kinyilatkoztassa nekünk. És Jézus az emberiség barátja, az emberiség szerető megváltója nem hazudik, nem ejt tévedésbe, nem mond valótlanyságot, és mi ezért – kételkedés nélkül – hisszük a teljes Szentháromság–egy Istent, bármennyire is kételkedjék a hitetlen világ abban, hogy hogy lehet egy Isten három, és hogy lehet a három személy egy. Az ember agya kicsi. Az ember sokat tudhat, de mégsem mindent. Nagy dolog az, kedves Testvérek, hogy a Föld körül bolygók működnek, ember által hajtott és ember birtokolta bolygók keringenek. Óriási dolog az, hogy a Holdra is feljutott az ember. A tudománynak nagy-nagy vívmánya ez. De tudjátok-e, hogy a valóságban ez mi? Ez olyan, mintha két ember vitatkozna – az egyik a létra tetején áll, mondjuk itt a lámpa magasságában, 6-8 méterre, a másik meg lenn. És aki fenn van a létrán, veregeti a vállát és büszkén mondja, én közelebb vagyok a Naphoz. Akkor, amikor millió, százmillió kilométerek vannak a Naphoz, oda ez a 8 méter előny ugyan mi? Körülbelül ez a hasonlósága az emberi tudásnak is: bármilyen nagy, csupán egy-két létrafokkal van közelebb a megmérhetetlen nagy Istenhez.

De Testvérek! Mégis mi alkotja az ebből a titokból kisugárzó életet, megmondható ez valamilyen formában nekünk is? Meg Testvérek, mert hiszen az ember írásából is kiolvassák a jellemét; be lehet küldeni csak egy írást, és megmondják, milyen vagy. Csodálatos módon el tudják találni. Úgy hívják ezt, hogy grafológia. Istennek a keze alkotásából, Istennek a terem-

ményeiből is meg lehet ismerni, következteti lehet az Úr Istenre. És nézzétek csak, *három dolog van, ami az embert lenyűgözi és lebilincseli*. Ami előtt megállunk, szinte megsemmisülünk! Az *egyik az erő*. Mert erődolgozók vannak a világon. Egy gyorsan száguldó autó előtt az ember tisztelettel áll meg. Egy csapkodó vihar, mennydörgés, villámlás előtt az ember önkéntelenül is összehúzza magát. Vagy pedig, ha az ember egy magas helyről letekint, akkor a magasság, vagy mélység – ez is erő –, megszédíti őt. Mert az ember tiszteli az erőt, szinte megbabonázottan, megsemmisülten néz rá. Csak az a baj Testvérek, hogy ezekben az erőmegnyilvánulásokban, sem a villámban, sem a tenger zajlásában, sem a szélrohamban, sem a vágató árvízben, sem a legyőzhetetlennek látszó tűzben nincs szív, nincs érzés, nincs jóság, az csak megy. És ha útjába áll akárki, barát, vagy ellenség, azt mind eltiporja. Az *erő* az, amitől tiszteletre gyullad az ember.

A másik nagy valóság, ami előtt az ember megáll, ez a *tudás*, s a tudásnak az eredménye, az *igazság*. Mennyi könyv van, mennyit kell tanulni, mennyit olvasnak. Hová el nem megy az ember, csak hogy tudja az igazságot. Le a földnek a mélyébe, vagy a tengernek mérhetetlen mélységeibe; és hová föl nem megy, csak hogy tudjon. És álmatlanul a tudósok – úgy mondják gondolkodó filozófusok – mennyi mindenben törik a fejüket, csak hogy rájöjjenek az igazságra. Ám a tudás is meg az igazság is rendszerint szívtelenné teszi az embert. Nem gondol mással, csak a betűvel, nem gondol mással csak a gondolattal. Hogy őneki más emberi kötelességei is vannak, erre nem gondol. Van tudás, de abból hiányzik a szeretet.

A harmadik óriási nagy-nagy élménye az embernek a szeretetsóvárgás, a szeretetre vágyakozás, a jóság, az irgalom. Ez az amit az ember vár, ez az, amit az ember akar, ez az, amit az ember szeretne. De milyen szokott lenni az emberek szeretete? E föld után? Ugye, úgy élnek az emberek, akik a földet szerették, hogy ráment szinte az életük. A mi boldogult eleink valóban sok földet gyűjtöttek össze, vásároltak. De mennyit koplaltak érte. Azután vannak, akik a pénzt szeretik. Van ezekben is szeretet, de a pénzre rámeleg minden, és éppen ezért nem veszi észre, hogy ők maguk is rámennek, és nincsen ember, aki ellent tudjon állni nekik. Keresztül gázolnak mindenkin és mindenben. Azután itt van a szerelemnek ez a borzasztóan nagy parttalan áradása. Ugye, amikor felszabadultak szinte minden gát alól az emberek, és kiélik vágyaikat, testüknek vágyát, parttalanul, gátlástalanul. Van itten szeretet sok, de nincs köszönet benne, mert nem jön belőle jó.

Három nagy csillaga van az embernek, amely meg tudja babonázni. Az *erő*, a hatalom; a *tudás*, az igazság, és a harmadik a *szeretet*. Az a baj, hogy az emberben vagy van erő, de sem igazság, sem szeretet nincs benne. Vagy

van tudás és úgynevezett igazság, de az szívtelen igazság és szívtelen tudás. Vagy van szeretet, de abban nincs értés, értelem, okosság. *Az Istenben ez a három egy.* Az Istennél van a végtelen erő. Óceánnál óceánibb örvények vannak benne, és az igazságnak és a tudásnak mélységei tárulnak meg őbenne. És a szeretésnek csodálatos lángcsóvái csapnak ki körülötte, úgy hogy mi is őbelőle kapunk, az ő szeretetéből. De ezt a hármat együttesen, s nem külön-külön. Mert külön-külön az erő nem jó. Külön-külön a tudás sem jó, a szeretés nem jó külön-külön, csak ha egybevágnak a három, akkor kezdődik az Isteni élet. És ennek a végtelen életnek boldog birtokosa a teljes Szentháromság.

*

Kedves Testvéreim! Ez a boldog élet, ez jegyzett el bennünket is. Amikor megkeresztelkedtünk, a Szentháromság nevében keresztelték meg, amint az Úr Jézus Krisztus parancsolta minékünk. Ebben – a Háromságnak az életében – kapjuk meg az Istennel a szent kegyelmét végig az életünkön. És ennek a Háromságnak a szent ereje vár bennünket, és élete fogad bennünket földi életünk után.

Legyen tehát dicséret és áldás a teljes Szentháromságnak! Imádjuk és mondjuk mindig nagy tisztelettel, amikor a rózsafüzérben imádkozzuk, vagy amikor – most is énekeltük – a szentmisében a Szentháromságnak mondunk dicsőséget. A Hiszekegyet, amikor elmondjuk, a Szentháromságnak vallunk hitet. És amikor a szentmisében a háromszor Szent-et énekeljük, akkor ez a csodálatos, tündöklő valóság csalja ki a mi szívünkéből is, miként az angyalok és a főangyalok lelkéből is, a „Szent, szent, szent”-nek az énekét.

Imádjuk, tiszteljük, szeressük, áldjuk a Szentháromságot, mert ő tölti be a mi életünket e földön vigasztalással, erővel, jósággal, igazsággal, és a háromnak mérhetetlen birtoklásával az örök életben. Ámen.

Szent István király ünnepén

(1979)

Testvéreim! Országalapító Szent István királyunk ünnepén Szent István lelkébe költözöttén álljuk körül Istenünk oltárát, és nyissuk meg szívünket Isten üzeneteinek, Isten hívásainak és Isten kegyelmének. Ahogy ő megnyitotta, és ahogy a magyarság számára 1000 évre – és véglegesen – akarta, kössük mi is oda szívünket Jézushoz. És Jézussal együtt, Jézus által és Jézusban rójuk le Urunk Istenünk előtt a mi hálánkat, köszönetünket és esdeklésünket. Ezért vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, bánatban tisztítsuk meg szívünket, hogy méltók legyünk Urunk kegyelmének titkait ünnepelni...

•

Hálát adni jöttünk az Istennek Szent István ünnepén, hogy őt nekünk adta. Mert Szent István keze által nyújtotta nekünk azt a sziklát, amire épülhet, és kell is épülnie, a mi hitünknek.

Jézus nem csinált titkot abból, hogy az emberi szívnek az élete ezen a földön viharokkal teli. Most hallottátok Testvérek a szent evangéliumból, Jézus ajkáról, hogy szélviharok tépdetik az emberi szíveket. Áradások, árvizek ássák alá a lelkeket. És a szíveknek háza romhalmazzá tud lenni a külvilág, a külső világ rohamozása, áradása, szélvihara által. És mi szomorúan látjuk és tapasztaljuk, hogy mennyi romhalmaz lelkű ember él közöttünk: akiben összeomlott a hitnek a háza, akiben romhalmazzá vált a jézusi életstílusnak formája; akiben a viharok, az életnek viharai, a hitetlenség szélvésze, az erkölcsi áradásnak ez a sodró árvize, bizony lerombolt mindent, amit a keresztségben felépített az a szülői szeretet, mely keresztvízre tartotta a gyermeket, és az a szeretet, amellyel keresztény szellemben nevelte fel azt a családot. Mi hálát mondunk, mert hiszen annyi vihar között, amely annyi embertársunkban összeomlasztotta a hitnek a házát, a mi hitünk háza áll és él. Szeretnénk, ha állna, szeretnénk, ha élne, és ezt a krisztusi házat, ezt a Krisztus építette házat, a léleknek ezt a belső épületét, ezt mi fenn akarnánk tartani továbbra is. Erre Szent István készítette a magyarságot, és ezért kell Szent István szellemével

töltekeznünk, hogy a mostani, a mai viharokat is tudja állni a mi bensőnknek ez az épülete.

De kedves Testvéreim! Sokan gondolják, hogy Szent István 1000 évvel ezelőtt élt, és mit mondhat, mint modernet, mint mait, mint 1979-re valót, mit mondhat minékünk ez a régi hit, ez a régi tisztelet, ez a régi szeretet? Nem csak egy álmoképnek és csak egy eszményképnek a futása, keresése, hiábavaló üldözése Szent István királyunk emlegetése? Mit mond nekünk a mostani, a mai világunkra, a mi életünkre?

Szent István életének egy kevésbé ismert, elhanyagolt mozzanatára utalok: Szent István már királykodott, amikor egyszer egy vándorszerzetes érkezett udvarába. Olaszországból jött. Gellért volt a neve, a velencei Szent György kolostornak, bencés kolostornak volt fiatal apátja. De elmondotta, hogy szűknek érezte a kolostor falait, kevésnek érezte a kolostorhoz tapadó szent egyháznak a segítő erejét. Ő Jézus után vágyott, az eleven Jézus után. Legalábbis arra a helyre, ahol Jézus élt, ahol Jézus járt, ahol Jézus született. A Szentföldre szeretett volna menni, mondja el ez a szerzetes, aki Szent István udvarába beállít, és aki Gellért apátként mutatkozik be. És most is szeretne még a Szentföldre menni, de hajótörést szenvedett azon a hajón, amelyen elindult Krisztus szülőföldre felé. Hajótörést szenvedett, és most gyalogszerrel szeretne, Magyarországon keresztül, Jézus nyomdokai után kutatni a Szentföldön.

Szent István királyunk rátekint erre a lobogó szemű, Krisztust áhító embernek, Gellérnek a lelkére, arcára, szívére, magatartására. És azt mondja neki: „Ne menj Te Gellért a Szentföldre! Találd meg a Szentföldet itt. Ne keresd meg Te Betlehemnek a barlangját, ahol született, van itt sok betlehemi barlang, vagy van sok szegénységnek barlangja, amelyben a betlehemi csillagnak a fényét kellene felgyújtani. Ne menj Te Názáretbe, ne keresd azokat a házfalakat, amelyben az áldott Szűz Anya és az az áldott Szent József az Úr Jézus társaságában harminc esztendőn keresztül fáradozott és munkálkodott. Vannak itt házak, amiket názáreti házzá kellene avatni. Vannak itt lelkek, akiknek kőfalait a názáreti szellemmel kellene átítatni. Ne menj Te Palesztinába, és ne keresd azokat a réteket, virágos, füves réteket, meg azokat az égbenyúló hegyeket, amelyeken a mi Urunk Jézus Krisztusnak szemei nyugodtak, és amelyekről példázatait vette az ő beszédeiben. Itt találod meg a lelkeknek azt a réjtjét, azt a hegyét, amelyek mint a hasonlat, a beszédbéli hasonlat, hordozzák Isten titkait. Ne keresd Te meg a Kálvária hegyét, ahol szenvedett a mi Urunk. Van itt szenvedésből kálvária elég, aminek a mélyén rejlő krisztusi kegyelmet ki kellene ásni és megtalálni. Ne keresd Te a szent sírnak a szikláját, amelyek látták Jézust

kikelni a sírból. Vannak itt kölelkű emberek, akikben a hideg gondolatok s a hitetlenségnek a gondolatai között holtan nyugszik a Krisztus, de fel kéne támasztani bennük az Urat, hogy ők is a feltámadás tanúivá váljanak, mint a Jézus sírjának kősziklái. Nem menj hát Gellért a Szentföldre, itt van a te Szentfölded! Itt legyen a Te Szentfölded, ezt a földet keresd meg, és ezt a földet találdd meg, és Jézus földjévé avasd!"

És Szent Gellért itt maradt, tudjátok. Szent Imrét fölnevelte, csanádi püspök lett, utóbb életével pecsételte meg az ő hitét, és vérével szentelte meg ezt a földet. Meghallgatta Szent Istvánnak a szavát. Szentföldjévé vált Magyarország Szent Gellérnek.

Testvérek! Szent István a Szentföldre vágó Gellértet visszatartotta: Ne menj Te oda! Itt találdd meg! Most is ezt mondja. Mi is szeretnénk valahová olyan helyre kerülni, vagy olyan életkörülmények között lenni, ahonnet a mi Urunk Jézus Krisztusunknak szent szava és szelleme ragyog felénk mindenütt, ahol az Úr Jézusnak a csodáit lehet látni. Szeretnénk olyan helyen és olyan emberek között élni, akik Jézus feltámadásának tanúi. Ne vágyódj máshová, ne keress más vidéket, ne ábrándozz más dolgok után, itt van a Te Szentfölded. A Te életed, az váljék szent földdé. Van itt is betlehemi barlang elég! Olyan szennyes, mint a betlehemi istálló, és olyan hideg, olyan sötét szívek vannak itt, gyújts tehát betlehemi csillagot a te hiteddel! Itt is vannak emberek, „názáretiek”, elrejtett életűek, akiknek türelmet kellene adni, kitartás kellene adni, hogy győzzék a mindennapi életet. Akik át tudják formálni a mindennapi verejtékezőést Krisztusért való verejtékezőéssé. A mindennapi életnek az otthonát a Krisztus otthonává, a mindennapi életnek közönséges muniját, át tudják formálni – mint az édes Szűz Anya és Szent József tették –, az Úr Jézussal együtt átformálni, lelket megváltó munkává.

Itt is vannak Golgoták, szenvedések, gyötrelmek. Találd meg a Golgotádat. És itt is legyenek emberek, akik feltámadás tanúi lesznek. Legyenek, mint a szent símak a szikláin. Ezt üzeni Szent István, Testvérek, minékünk. És hogy mennyire modern ez az üzenet, csak két példát mondok:

A televízióban is szokták adni a darabjait: George Bernard Shaw. Sok híres színdarabot írt, roppant szellemes ember volt; meghalt már, angol író volt. Hitetlen volt, de szellemdús ember. Egy apáca elhatározta, hogy ő ezt az embert megtéríti. Soha életében nem beszélt vele, csak leveleket írt neki mindig, és az író mindig válaszolt is neki. Udvariasan, szépen, szellemesen. Na, egyszer ez a Shaw mint angol ember – utazni szeretnek az angolok –, elment a Szentföldre is, és bejárta az Úr Jézusnak a szent helyeit. Názáretből a Szűz Anya házának az udvarából két kis követ hozott magával, és

elküldötte ennek az őt megtéríteni akaró apácának. Mondta, az egyik követ rejtse el maga, magának hoztam; a másik követ pedig dobja el a zárda udvarán, de úgy, hogy ne tudja meg senki se, hogy hová esett az a kő. Hogy akik járkálnak az udvaron, munka közben, vagy felüdüléskor, mindig azt higgyék, hogy arra a kőre lépnek, amelyen Jézus is járt, amelyre Mária is lépett, amely Szent Józsefnek a verejtékét tapasztalta. Hogy úgy végezzék a mindennapi munkájukat ezáltal, hogy Mária lelke, Szent József lelke és Jézusnak názáreti lelke töltse be őket.

Íme, ez az első üzenete, modern, mai üzenete Szent István királyunknak, aki Szent Gellértnek azt mondotta: „Ne a Szentföldet keresd, találd meg a Szentföldet itt. Ne a Názáretet keresd, találd meg Názáretet itt. Ne a Golgota hegyét keresd, *itt* találd meg a Golgotádat.”

A másik modern üzenet, amely Szent Istvánnak a bölcsességét mutatja, kalkuttai Teréz anyának az üzenete. Talán hallottátok már a nevét. Innét, a szomszédos országból származik, 1-2 hónappal ezelőtt itt is járt a szomszédban, és megalapította – nem tudom hányadik házát. Mit csinál ez a kalkuttai Teréz anya? Valahol, valamikor azt az üzenetet kapta, és azt az isteni szót rejtette el a szívébe, hogy valami szépet kellene tenni a Jó Istenért. Ő elment Indiába, ahol nagyon sok az ember, s éppen ezért kevés az emberi életnek az értéke. És ott nagyon sokan vannak, akik betegségben az életük vége felé haladnak, és az ilyen végső, előregedett, halálos betegségben szenvedő embereket kiteszik az utcára, sorsukra hagyják őket, kiteve az időjárás, kiteve az éhezés, szomjúság veszedelmének, és hagyják segítség nélkül, nyomorultul meghalni. Teréz anya ezeket vette pártfogásba. Ezeket a magukra hagyott, nyomorúságukban, szenvedésükben, halálküzdelmükben magukra maradt embereket. Meggyógyítani nem tudják már őket, de hogy ezek a szegény párák, ezek a nyomorultnál nyomorultabb emberek, emberi szót kapjanak, legalább egyszer az életükben, mielőtt meghalnak, megérezzék az emberkéz melegét és az emberszív irgalmát és jóságát; hogy ez az irgalom adjon nekik enni éhezésükben, inni szomjazásukban, letörölje a verejtéküket. Egyszóval: az emberi jóságot megtapasztalják ebben a rettenetes kivetettségükben és magárahagyottságukban. Az élet számára ezek már nem jelentenek értéket, azért vetik ki az életben járók őket. De Teréz anya valami szépet akar tenni az Istenért, és ezért ezeket a szegény nyomorultakat – akik azért Isten képét hordják nyomorúságukban is –, emberszámba veszi, emberi szeretetnek áramát küldi feléjük. Emberi szóval, emberi irgalommal s emberi érzéssel világosítja meg, melegíti meg a halál felé közeledő, lebukó-nap életüket. – Íme, mindennapi életnek megszentelése. A mindennapi nyomorúságoknak, fájdalmaknak megszentelé-

se. Teréz anya igaziból ezeket az emberi Golgotákat, ezeknek a rettenetes nagy elhagyatottságban – mik Jézus elhagyatottságát ábrázolják – szenvedő embereknek a Golgotáját alakítja át Kálváriává, Jézusnak az elhagyatottságává. Ezeknek a sír felé való közeledését alakítja át Jézus halál felé való közeledésévé. Megtalálják ott Indiában a Golgotákat, a „Koponya-hegyeket”, a szenvedéshelyeket, a sírokat, és odaviszik Jézusnak halálát, Jézusnak szenvedését és Jézusnak feltámadását.

Üzenet ez is, mai, modern üzenet. Szent István üzenetére ismerünk rá. Tanuljuk meg Bernard Shaw példájából is, de kalkuttai Teréz anya példájából is, ezt a nagy átalakítási művészetet, amelyre Szent István hívta meg Szent Gellértet, de hív meg üzenetével minket is, most is, ma is, 1979-ben is; hogy a mi földünk szent földdé alakuljon, szent földdé formálódjék, a mi betlehemek, a mi barlangjaink legyenek Betlehemekké. A mi házaink legyenek Názáret, szenvedéseink kálváriái legyenek Jézus Golgotáivá, hogy életünkben, ezekben a sziklává keményedett életekben Jézus feltámadásának tanúbizonyságát tudjuk megvalósítani egy diadalmas, szent keresztény hitben, mint ahogy azt Szent István akarta. Ámen.

„Áldott légy Urunk minden jó és rossz időért!”

(1979)

Hálatelt szívvel állunk Istenünk előtt, a húsvéti gyertya előtt, amely a mi feltámadt Jézusunkat jelképezi. Jelképesen ott vannak földünknek gyümölcsei is. És mi most hálatelt szívvel állunk Istenünk oltára előtt, hogy megköszönjük ez évnek – a föld termékenységében, az időjárások áldásával és talán sokszor a kár okozásával is, megmutatkozó isteni gondviselést, atyai, isteni jóságot. És megköszönjük, hogy nekünk munkakerőt, munkakedvet és a munkához való belső érzést adott, hogy elvégezhettük feladatunkat, biztosíthatjuk országunknak kenyerét, és kérjük, hogy áldását adja továbbra is, hogy békességben és szeretetben fogyszthassuk el azt, amit Isten áldása a földből nekünk adott.

A szentmise görög nyelven hálaadás. „Eucharisztia”. Minden szentmise hálaimádság, Jézus is hálat adott, amikor kezébe vette az utolsó vacsorán a kenyeret, és a bort. Ezt a jézusi hálat vegyük szívünkbe, ezt mélyesszük el a mi lelkünkbe és így nézzünk Istenünk jóságára ez oltártól

Vizsgáljuk meg tehát lelkiismeretünket, bánatban tisztítsuk meg szívünket, főként azoktól a bűnöktől, melyek a hálátlanság körébe tartoznak, hogy így szabad lélekkel és tiszta szívvel dicsérhessük a mi Istenünk atyai jóságának titkait.

*

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim! Kedves Híveim! Párizs Európának az egyik, vagy mondhatnánk szinte első fővárosa, oda vágyódnak a látni kívánczók, és a nyugat-európai kultúrával érintkezésbe lépni akarók. Ennek a világvárosnak a forgatagában van egy kis kápolna a fő helyen, úgy hívják, a Szent Kápolna. Ez egy csodálatos kőépítmény, csúcsíves stílusban készült 700 évvel ezelőtt, és ezt Szent Lajos király építette a Szentföldről hozott krisztusi ereklyének. Az Úr Jézus töviskoszorúja van ott ereklyetartóba foglalva. De nem csak aranyos ereklyetartóba, hanem – maga a kápolna – kőből készült, csodálatosan szép, a gót stílus remekébe. Maga a templom is úgy néz ki, mint egy ereklyetartó. Szent Lajos király, Szentföldön járva, Jézustól, Jézusról egy emléket akart magával hozni, mégpedig az Ő töviskoszorúját. A töviskoszorút, ami nemcsak a fájdalomnak volt a jele, hanem a gúnynak is. Királynak mondotta magát Jézus, és amikor Pilátus a szolgák kezébe adta Jézust, akkor a szolgák megmutatták az ő hatalmukat, és a töviskoszorúval nemcsak a testnek a fájdalmát akarták okozni Jézusnak, hanem a léleknek a fájdalmát is, mondván: „Király vagy, na ez a Te királyságod! Nem aranyból van a te koronád, nem is vashból, mint a lombard királyoknak vaskoronája (híres, nagy birodalmat alapítottak a lombardok), hanem megvetett tövisből. Ennyi a te királyságod. Ennyi a te uralmad!” Tehát megszégyenítésnek szánták az Úr számára a töviskoszorút, és Szent Lajos király, aki hatalmas birodalomnak, a fölfejlődő, kialakuló nagy francia birodalomnak volt a királya, ezt a töviskoronát, a megszégyenítetésnek és a fájdalomnak ezt az emlékeztetőjét és eszközét akarta a maga számára elvinni.

Istentől ő is megkapta a töviskoronát, ha ezt akarta, mert hiszen Isten ügyéért ő kétszer indított keresztes háborút a Szentföldre, és mind a kétszer szerencsétlenül járt. Elvesztette a háborút. Az első után 5 évig kellett fogságban lennie a hitetlen pogány török szultánnál. A második keresztes háború alkalmával pedig pestis pusztította el a hadseregét, úgy, hogy még a Szentföld közelébe sem juthattak. És Szent Lajos király így megkapta Jézus töviskoronáját, Jézus töviskoronájának szégyenét. Mert hiszen Istenért vállalt nagy hadjárata egyszer sem sikerült, úgyhogy a hitetlenkedők

nyugodtan mondták neki: „Hát milyen a te Istened? Istenért vállaltál először is, később is óriási nagy költséget, fáradságot, és íme itt van, ez az eredmény. Istennek nem kellett a Te próbálkozásod, nem kellett a Te vállalkozásod, nem látszik Isten-áldás a Te uralkodásodon.”

Kedves Testvéreim! Tegnap ünnepeltük Szent Lajos királynak az ünnepét, és ma terménybetakarítási hálaadást végzünk. Hogy jön ez a gondolat ide? Szent Lajosnak a töviskorona iránt érzett tisztelete, áhítata, hogy jön ide a termésbetakarításon érzett hálnak érzelmei közé? Hogy jut nekünk töviskorona; hogy legyünk mi is Szent Lajosnak a követői, amikor a mi Urunk Jézus Krisztusnak a töviskoronáját tiszteljük, és magunk számára lefoglaljuk? Úgy Testvérek! – Mert hiszen azt tudjuk, hogy Isten adja a földnek a termő erőt, Isten adja az alkalmas időt, mely neveli a mi terményeinket, Isten segít bennünket népünk szorgalmas munkájával; hogy egészséget ad, hogy megműveljük azt a földet. Értelmet ad, hogy kitaláljuk, hogyan kell ártó erők ellen küzdeni, és megadja minékünk a győzelemnek a tudatát is. Hiszen mennyi mindent legyőz az ember, mennyi minden ellenséget legyőz az ember addig, amíg megtermeli az ő búzáját, megtermeli az ő szőlőjét és borát, megtermeli a gyümölcsseit. Milyen időjárási mostohaságok, milyen földbeli szegénységek, soványságok, savanyúságok, hiszen a földnek mindig van baja és betegsége, amit az ember el tud kerülni a gondos művelés és a műtrágyák, különféle vegyszerek által. Mennyi gazt kell kiirtani, és megmenteni növényeinket azoknak fojtogatásától. Aztán mennyi pajzstetű, levéltetű, ilyen betegség, olyan betegség, peronoszpóra stb., ami fenyeget. És az embernek van értelmi ereje, és van szorgalma és van odaadása. Ezt is az Úr Istennek köszönhetjük. És most a terménybetakarítás alkalmával köszönetet mondunk az Úr Istennek, hogy mindezt megadta minékünk.

De most jön a töviskorona. Asszisi Szent Ferenc, aki röviddel Szent Lajos király ideje előtt élt, csodálatos Naphimnuszt költött. Az Úr Jézusnak a hasonmása volt, tudjuk, hiszen az őt szent sebét is hordozta kezén, lábán és oldalán, és még most is 700 év távlatából úgy tekintünk rá, mint hogyha az Úr Jézus Krisztus még egyszer eljött volna a földre. Mintha az ezer esztendő, ami eltelt Jézus földi élete után, elfelejtette volna az emberekkel, hogy milyen is volt a mi Urunk, és azért támasztotta Szent Ferencet, hogy megmutassa, ilyen volt Jézus. Csodálatos hasonlóságú volt a mi Urunk Jézus Krisztusunkhoz. És egy nagyon szép dalba, énekbe, versbe, költeménybe, zsoltárba foglalta össze az emberszívnek háláját az Istennel szemben. A híres Naphimnuszában mindenért hálát adott. (A Napért, a Napnak a ragyogásáért, az éjszakákért, az esőért, a tűzért, a földnek jóságáért s a víznek az alázataért, mindenért hálát ad, és zengi az emberi szívnek a

háláját.) És ebben van egy sor, egy csodálatos sor: „*Áldott légy Urunk minden jó és rossz időért*”. Látjátok, itt van a keresztény embernek a Szent Lajos-i próbája. Hogy tudunk-e hálát adni, nemcsak a megtermelt javakért, nemcsak a földnek termékenységéért, nemcsak az emberi erőért és a munkáért, a jó időért. Tudunk-e hálát adni a rossz időkért is, ami más szóval annyit jelent: tudunk-e az Úr Jézus Krisztustól töviskoszorút is elfogadni, ami nemcsak fájdalom, de ami szégyen is?

Kedves Testvéreim, hogy lehetünk mi a mi Urunk Jézus Krisztusunk töviskoszorújának részesei, most és ma?

Például, nagy szárazság volt, eső után vágytunk. Óriási meleg, amikor nem kellett volna, azt hittük elszárad minden. És akkor mi imádkoztunk. Imádkoztunk, hogy az Úr Isten adjon minékünk jó időt, alkalmas időt, áldott esőt. És nem adott. Pedig Jézus biztatott, és Jézus mondotta, hogy csak imádkozzatok, mindent, amit kértek, a Mennyei Atyám megadja tinéktek. És mi mertünk imádkozni. Akkor is mertünk bizalommal imádkozni, amikor a meteorológia azt mondta, messze van még az eső, nincs még időváltozás. És imádkoztunk és kitartottunk az imádságban. És talán voltak, s a mai világban is vannak sokan, akik azt mondják: Hiába imádkoztok, attól nem lesz eső. Hiába imádkoztok, attól nem múlik el a kellemetlen időjárás. Hiába rimánkodtok, az Isten nem fog másfajta időket adni, csak azért, mert ti imádkoztok. Hányszor hallja az ember az ilyesmit, még a rádióban is Medárd táján, amikor az esős időszak beköszönt és akkor is esik az eső, amikor nem kellene és az ember úgy nyugtalankodik, hogy Istenem, akkor van jó idő, amikor nem kéne, és akkor esik eső, amikor nem kéne. Hát hogy van ez? És minket csak biztat Jézus, hogy „csak imádkozzatok és kérjetelek”.

Kedves Testvéreim! Imádkozni a meghallgatás reménye nélkül; imádkozni és az Isten iránti bizalomban meg nem inogni, akkor is, amikor látszólag az Úr Isten nem hallgat meg, na, ez a Jézus szégyene. A keresztfán, emlékeztek rá, mit mondtak: „Az Istenben bízott, az Istenhez imádkozott, hát most szabadítsa meg az Isten őt”. És Jézusnak el kellett viselnie az Isten hallgatását, hogy nem avatkozott bele, hogy nem csapott szét a gúnyolódók között, és nem változtatta meg a kereszti ítéletét. Látjátok, itt a töviskoronának a szégyene Jézuson. És Szent Lajos király így igényelte a maga számára Jézus töviskoronáját, és a töviskoronából is a szégyent. Amikor ő Istenért vállalkozott nagyokra, és az Isten nem segítette diadalra. És így részesedünk mi is Jézus töviskoronájának szégyenében, hogyha mi imádkozunk és nem hallgatja meg a jó Isten, és mégis megmaradunk, mint Jézus, mégis megmaradunk, mint Szent Lajos az Úr Isten hitében, az Isten iránt érzett

bizalomban, és kitartunk őmellette. És látjátok, Szent Ferenc ezért adott hálát. Nemcsak a jó időért, azért könnyű hálát adni; nemcsak a termésekért, hiszen azért könnyű hálát adni –, de hálát kell adni a rossz időért is.

„Áldott légy Urunk minden jó és rossz időért!”

Ó kedves Testvéreim, mert a rossz időben megadta a jó Isten nekünk, hogy mi azért bízhatunk benne. Mert kiknek lett végül is igazuk? Akik károga azt mondták, hogy elszárad minden, mikor a tavaszi melegek ránk törtek? Azoknak lett igazuk, akik azt mondták a Medárd esős időszakában, hogy elrothad minden? Talán nem lett minden úgy, mint ahogy reméltük, de azért a jó Isten a rossz időközön keresztül is engedte megtermelni a mi vetésünket, hogy lesz elég kenyér a magyar házaknak az asztalán. És a mi szívünkben sem halt el a bizalom Isten iránt, Isten gondviselése iránt. És ezt is köszönjük meg, hogy a rossz időben is megőriztük a bizalmunkat, és nem engedték elhidegülni szívünket a mi Urunk Istenünk atyai jóságától és atyai kezétől.

Ezért Testvérek! Szent Lajosnak az ünnepén mi is tanuljuk meg ezt Szent Lajos királytól: Krisztus töviskoronáját tisztelni, szeretni, becsben tartani, és hinni, hogy akkor is, amikor olyan állapotba kerülünk, ami a töviskorona szimbóluma, jelképe, tehát a megpróbáltatás, a próbatevés, a megszégyenítés, megaláztatás, abban is tartsunk ki Isten mellett, az isteni gondviselésbe vetett hit mellett, az Isten iránt érzett bizalom mellett – mint Jézus, mint Szent Lajos.

*

Testvérek! Hálát adni jöttünk az Úr Istennek, és legyen hála a mi Istenünknek a jóért; de legyen áldott a rosszakért is, amiért ő megtartott bennünket magának és nem engedte elsodorni a mi szívünket, lelkünket. És így, a rosszat is túlélő lelkünknek a hitéről tegyünk most tanúságot, mikor a Hiszekegyet elmondjuk, és leheljük bele az Anyaszentegyház hitvallásába a mi Istenhez való tartozásunkat, hogy Isten továbbra is megadhassa az ő atyai áldásait és kegyelmeit. Ámen.

A II. Vatikáni Zsinat Isten üzenete, az emberek üdvössége

(1979)

Testvéreim! Az évközi 22. vasárnapon „futva jöttünk” Istenünk elé. Aki szeret az fut, és aki fut az szeret. A szeretet hozott bennünket Atyánkhoz, Istenünkhöz, és a szeretet nyissa meg szívünket Istenünk üzenetei előtt, Istenünk imáadására és Istenünkhöz való kapcsolódásra. Semmi se kössön ehhez a világhoz. Ezért vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, bánatban tisztítsuk meg szívünket, hogy méltók lehessünk a mi Urunk Istenünk megváltó kegyelmét ünnepelni.

*

Jézus ma egy olyan problémát, olyan kérdést vet föl, amilyenben mi magunk is élünk, vagyunk, és talán mondhatnám azt is, hogy egy kicsikét szenvedünk.

Az Anyaszentegyházban ugyanis igen nagy változásokat hozott a II. Vatikáni Zsinat. VI. Pál pápánk, Szentatyánk, az egy éve megválasztott és rövid ideig uralkodó tündéri I. János Pál pápa, és most a világnak a szívét meghódítani induló II. János Pál pápa is mindig a Zsinat elvei alapján állva kéri és mondja: Anyaszentegyházam tedd meg, tartsad be a zsinat tanítását, a zsinat útmutatását! Hogy azokat a szükséges változtatásokat, amiket a Zsinat behozott, és amiket ajánlott, azt tegyétek meg, fogadjátok el, cselekedjete azoknak a zsinórmértéke szerint, mert ebben van az Istennek az üzenete, ebben van ma az emberek üdvössége.

Ezt mondják a Szentatyák, és viszont mégis csak vannak, még mindig keresztények, akik valahogy úgy járnak, mint ahogy az evangéliumi történetben, amit most elolvastam tinéktek, Anyaszentegyházunk rendeletéből, a mai vasárnapra: Hogy a zsidók, farizeusok, írástudók szemére vetik az Úr Jézus Kisztnak, hogy nem követi az ősök hagyományát.

Az ősöknek azt a tanítását, hogy nem szabad mosatlan kézzel ételhez nyúlni, már természetesen az Úr Jézus is szertartásbeli mosást jelez és erre utal. Az Úr Jézus Krisztus megrója ezeket a farizeusokat. Pedig igazából jót akartak. Azt mondták, hogy a mosás, a mosakodás, ez a kézmosás, ez a

szertartásos kézmosás, ez csak jelkép, hogy egy kicsikét elszakadjanak a világtól. Hogy eltávolodjanak attól a világtól, amely bűnös. Éppen ezért utal az Úr Jézus arra is, hogy a piacokon vagy utcákon ha járnak, akár fogtak valamit, akár nem fogtak –, csak maga az, hogy szinte megmerítették magukat a nyilvános életben, vagy körüljártak, ahol más emberek is járnak: akkor mindjárt szertartásosan megmossák a kezüket, hogy tiszták legyenek. Körülbelül olyan fomájú lehetett ez, kedves Testvéreim, mint ahogy mi is, amikor mi bejövünk a templomba, szentelt vízzel meghintjük magunkat. Azután a szentmise előtt, a bűnbánatban, szinte lelkileg meghintjük magunkat. Tehát ilyen fajtájú értelmezése lehetett ennek a szertartásnak, természetesen a belső tartalom nélkül. Isten így ezt nem parancsolta meg az Ószövetségben sem, de a túlbuzgók azt mondták, hogy így kell csinálni. Emberek, Istent szerető, Istent tisztelő, Istent szolgáló emberek mondták: hogy talán így lenne ez jó, így lenne tisztább a szív, így lenne Istentől elfogadottabb az áldozat. De nem az Isten parancsolta ezt, hanem az Istent szolgálni akaró ember.

Jót akartak végeredményben, de az Úr Jézus Krisztus mégis azt mondja: eljött az ideje, hogy ezen változtassunk. Nem magyarázza ezt így meg. De, mint ahogy a szent evangéliumban mondja: emberek parancsai ezek, és ne ebben lássátok a tökéletességet és a szentséget, hanem igenis eljött hozzátok Istennek az igéje, és arra hallgassatok. És a belső világotokat tisztítsátok meg és mélyítsétek el. A lelketekből öljétek ki a bűnöket, és plántáljátok el az erényeket. Elsősorban ne ilyen külsőségekben lássátok a vallásos életet, tehát az Istennek való szolgálást.

Ez nemcsak akkor történt meg, amikor az Úr Jézus Krisztus jött. Ami Jézus idejében történt, valamilyen formában végig ismétlődik az Anyaszentegyházban. Mert hiszen az Anyaszentegyház is éli a maga életét, ahogy halad előre az idő. És éppen ezért vannak dolgok, amiktől eltávozik, olyanok, amiket nagyinak tartott, amiket szépnak tartott és amilyeneket szentnek tartott.

Utalok itt néhány példára, csak azért, hogy lássátok, hogy nemcsak a bűnöket kell elhagyni, hanem vannak olyan dolgok, amelyek valahogy nem vágnak már bele a korba, és valahogy a kereszténységnek erre igénye van. Az ősegyházban például – éppen a zsidóktól vett szellemiség alapján – tilalmas volt az Úr Jézusról képeket csinálni. A régi, ősegyházbeli, tehát az 1800, 1900 esztendővel ezelőtti templomokban egyetlenegy Jézus-ábrázolás sincs, Mária-ábrázolás sincs, szenteknek képei sincsenek. Miért? Mert azt mondták, az Ószövetségi Szentírásban az volt, hogy faragott képet ne csinálj magadnak. Tehát ez nemcsak a szobrokra vonatkozott,

hanem vonatkozott a képekre is. A zsidók ma sem engedik, hogy a templomaikban képek legyenek, emberi képmások, és mindazok, akik valamilyen formában az Őszövetségi Szentírás alapjain állnak, pl. mohamedánok. Rengetegen vannak mohamedánok, akik velünk együtt egy Istent tisztelnek, de ellene vannak minden képnek. S az ő mecsetjükben, templomukban, egyetlenegy zsidó templomban, egyetlenegy mohamedán templomban sincsenek képek. Miért? Mert az ő vallásuk tiltja ezt. Azt gondolják, hogy Istenről, és az Istenhez jutott megdicsőült lelkekről nem szabad képet csinálni.

Ez annyira benne volt még a régi kereszténységben is, hogy például Szalamiszi Szent Epifánusz, aki a IV. század közepén élt – tehát 1600 évvel ezelőtt, 371-ben halt meg, tehát 1971-ben volt 1600 éves évfordulója halálának –, amikor az Úr Jézusnak a szent sírjához ment, és ott meglátta az első képet, az Úr Jézus Krisztusról, egy függönyre festve, (olyan formában, mint ahogy nálunk van a nagybőjti lepel a kereszttel) akkor dühében (mert püspök volt) odament és fölmászott egy létrára, lerántotta azt a képet, és ünnepélyesen elszaggatta. Pedig akkor már 300 éve volt a kereszténység. És azt mondotta, hogy nem szabad! Miért? Mert ő makacsul ragaszkodott ahhoz a hagyományhoz, amit ő jónak gondolt, hogy képet nem szabad csinálni se Jézusról, sem az áldott Szűz Anyáról.

Mi lett volna, ha megmaradtak volna azok, akik régen elleneztek a képeket? Nem volnának szentképeink, nem láthatnánk ezeket a szép képeket itt a templomainkban. Azután nem láthatnánk itt az oltáron is az áldott Szent Annának és Joachimnak és a Szűz Anyának a szentképeit. Igen, de Isten nem parancsolta ezt így. Az emberek azt gondolták, hogy így fogják megtisztelni a láthatatlan Istent, hogy nem csinálunk képet róla. És még sok mindenre mondhatnék az egyház történelméből példát, hogy azon túlhaladt az Anyaszentegyház. Az Anyaszentegyház, aki az Úr Jézus Krisztus hatalmával, a Szentlélek erejével, Istennek a működésére és sugalmazására, irányítja az üdvösséget keresőknek az útját. Hogy csak éppen még egyet említsek: Pl. 500–600 esztendővel ezelőtt, aminek a végét még ti magatok is tapasztaltátok és láttátok, hogy egy gyónásra egy áldozás, tovább aztán semmi. Még én is voltam olyan helyen, ahol a plébános még bennünket, kispapokat is csak két gyónás után engedett egy áldozáshoz, mondván, hogy olyan nagy az a szentség, hogy csak ilyen megtisztult lélekkel, alaposan megtisztult lélekkel lehet hozzá menni. És ugyan hányan voltak nagyon buzgó, nagyon jámbor hívek, még most is akad egy-kettő, akik a X. Szent Pius pápa által bevezetett gyakori szentáldozás ellen vannak. Azt mondják: hogy lehet az, hogy gyónás

nélkül, egyik napról a másik napra is, pláne hétről-hétre megmaradjon? Pedig Jézus földi helytartója X. Szent Pius pápa – akinek Isten sok csodával igazolta életszentségét –, ő ráébredt arra, rádöbbsent arra, hogy az Úr Jézus nem azt mondta, hogy nézzétek, lássátok és imádjátok, ez az én testem. Nem azt mondta, hogy boruljatok le és félve boruljatok le, ez az én vérem. Hanem azt mondta: „*Vegyétek és egyétek.*” Mert tudta és ezt akarta, hogy orvosság legyen éppen a mindennapi bűneink, mindennapi botlásaink ellen. Tehát, nem kell mindennap az embernek a gyóntatószékbe szaladni, hanem igenis más az, ha valami súlyosabb vétkezés történik, a halálos bűn, az távol tart a szent asztaltól, de egyébként mehetünk a szentáldozáshoz. Nem voltak rosszak azok, akik ezen botránkoztak, hiszen a szentség félelméből, védelméből és a tiszteletéből vannak ezek a régi, túlhaladott álláspontok. Mint ahogy a farizeusok is az Istent akarják védeni, hogy megmosni szinte lélekben is az utca szennyétől a kezüket, meg teljes magukat.

És az Úr Jézus Krisztus bizony elítéli ezt. Túl kell menni. Meg kell szabadulni nemcsak a bűnöktől, hanem olyan felfogásoktól és olyan szokásoktól is, amik valameddig az egyházban jók voltak, szentek voltak, Istent szolgálók voltak, de az élet, az Isten irányításával, a Szentlélek útmutatásával túlvezetett bennünket. És ennek a szócsöve a pápa és a püspökök, hiszen rájuk bízta az Úr Jézus Krisztus az egyházat: „aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg”. Ezért ne sajnáljunk szót fogadni a mi pápáinknak és a mi püspökeinknek kedves jó Testvéreim, és ne sajnáljunk szót fogadni a mi Anyaszentegyházunknak, hanem az ő irányítását szépen fogadjuk el.

•

Sokszor sajnáljuk, és jogos hogy sajnáljuk a régi szép szokásokat, de mit csinálunk, túl kell menni. Gyönyörű szépek a virágok. De hát az ember, ha csak a virágot látja, akkor sosem lesz mag belőle. Amikor megéri az a virág, az már nem való díszítésre, túl kell haladnunk a virágon. Ha a meggyfák vagy a cseresznyefák csak virágot hoznának, és nem hullajtának el sosem azokat, ha almafáinknak hamvas pirosba árnyalódó színű virágaik, szirmaik nem hullanának le és nem lennének termő fáink, és az almafáink nem lennének terméssel teli, hát akkor bizony mi is hoppon maradnánk. Az Úr Jézus is azt akarja, hogy az egyháznak a fáján mindig jöjjenek virágok, de azoknak amikor el kell hullaniuk, le kell hullaniuk.

És azt mondja az Úr Jézus, hogy oktanul ne ragaszkodjunk az ősök hagyományaihoz, hanem hallgassunk az egyházban munkálkodó Szentlélekre, aki mindig a hitnek az irányában, és a szeretetnek a szellemében irányít.

Így legyen minékünk engedelmisségünk egyházunk iránt, mert így találjuk meg egyházunkban azt az életet, amelyet az Úr Jézus ajándékozott minékünk, és ajándékoz mindennap oltáránál egyházában. Ámen.

Fel kell venni keresztünket

(1979)

Testvéreim! Az évközi 24. vasárnapon itt vagyunk a templomban, amikor kegyességgel hívott bennünket Jézus. Az ő hívásának engedelmeskedve álljuk körül Istenünk oltárát, hogy itt megtaláljuk szívünknek a békességet, szívünknek a nyugalmát, vétkeink bocsánatát, és kéréseink meghallgatását. És amikor különösképpen hálát adunk a vodicai búcsún elnyert kegyelmekért, és mellettünk érezzük a Boldogságos Szűz Anyát, vizsgáljuk meg a lelkiismeretünket, hogy tele szívvel kaphassuk meg az ő kegyelmét és ünnepelhessük az ő megváltásának szent titkát.

*

Krisztusban szeretett, kedves keresztény Testvéreim! Kedves Híveim! Sokan megbotránkoztak már azon, amit az Úr Jézus Krisztus a mai evangélium utolsó mondatában üzent minékünk: Hogy fel kell venni nap mint nap a keresztünket, és hogyha nem veszítjük el életünket, akkor nem nyerjük azt meg, aki pedig nagyon keresi az életét itt ezen a világon, az elveszíti azt. Azt gondolják ebből, hogy a kereszténység az nem más, mint a szenvedésnek, a szomorúságnak, a lemondásnak és a kereszthordozásnak a vallása. De kedves jó Testvéreim, minekünk arra kell gondolnunk, hogy az öröm, a nagy valami, ami születni akar, ami lenni akar, ami több akar lenni, az szenvedés nélkül nincs. Ami jó akar lenni, az lemondás nélkül nincs. Megtenni azt, hogy a szeretet, a békesség, a jóság, az irgalom és a szelídség legyen az életnek a tengelye, és az járja át életünket, az lemondás nélkül nincs. Mert az igaz, hogy az emberek ma úgy okoskodnak, hogy én nem arra

születtem, hogy szenvedjek. Egy felbomlóban lévő házasságban, ahol gyermekek is vannak, a férj, a feleség is azzal indokolja válását, hogy „énnekem is jogom van a boldogságra”. Nem törődnek azzal, sem az egyik, sem a másik, hogy a szétszakadt családokban a gyermekek a legnagyobb károsultak, de ők maguk is, akik szétszakították az egyszer megkötött szeretet-kötéléket. Az ilyen embernek nincs meg az a nyugalma és boldogsága, hogy ő biztosította családi légkörnek a szeretetét, békességét és boldogságát. Magát keresi, a saját maga örömét, a saját maga boldogságát, és erre megy rá a jövő nemzedék belső lelkivilágának az épsége, jósága. Mert hiszen olvashatjuk az újságokban, láthatjuk a televízióban, hogy a bűnözőknek legnagyobb része mindig megbomlott családu gyermekekből kerül ki. Akik valahogy gyermekkorukban az utcára kerültek, mert sem apjuk, sem az anyjuk nem vett annyi energiát, hogy szeretettel forduljon gyermeke felé, hogy foglalkozzék vele, és hogy valamilyen formában építse őt. A vitázó, veszekedő, elhidegült szülők között a gyermek úgy növekszik, mint a virág meg a palánta a fagyos tavaszban. Nem tud nőni, vagy ha nő, akkor elsatnyul. Ezért van annyi sok ideges, nyugtalan gyerek, és ezért vannak gyermek- meg fiatal tragédiák az életben.

Aki a szeretetet akarja gyakorolni, az valahogy a keresztre kerül, annak vállalnia kell a lemondást. Nem passziót jelent például a szelídség. Hogy az ember dühítő, mérgező körülmények között szelíd maradjon, vagy békés maradjon, az nem olyan könnyű dolog. Az már a keresztnak egy darabja, az már a szenvedésnek, a lemondásnak egy része. Részesedés az Úr Jézus Krisztus keresztjéből és lemondásából. Hogy az ember szolgáljon a szomszédjának, ha az beteg, vagy segítsen rajta, ha az gyámoltalan. Az ember, ugye, úgy okoskodik, hogy „mi közöm énnekem a másikhoz”. Mondja ezt az emberi okosság, amiről Jézus azt mondotta: „Távozz te sátán, mert nem Isten módján gondokozol.” Az Isten-módú gondolkodás pedig – akinek Isten az ő Istene és parancsolója, Atyja és Ura –, az úgy gondolkodik, hogy „hiszen segítségre szorul, énnekem van módom segíteni, hát akkor segítek rajta”. Szent Jakab apostol előadta minékünk, hogy a hit az jócselekedetek által bizonyítható be. És minékünk olyan hitünk nem lehet, amelyiknek cselekedetei, jótettei, segítségai nincsenek. Mert a szó, ha a legszebb szó is, az soha nem teszi jóllakottá az éhezőt, nem teszi vigasztalttá a szomorút, és a beteget nem gyógyítja meg. Segíteni kell. A jóság, a szelídség az, ami igazán építi az embereket. S látjátok, az áldott Szűz Anya, aki úgy áll előttünk mindig, amint az Istennek az angyala, sőt az angyalok közül is az első. Mindig azt gondoljuk, hogy a Szűz Anyának nyugodt és békés élete volt, holott éppen tegnap ünnepeltük az ő hétfájdalmának a napját. Amikor

megemlékezünk arról, hogy még kisgyermek korában, amikor az Úr Jézus Krisztus karjaiban feküdt, és bemutatta a templomban, már akkor megkapta a prófétai üzenetet, hogy az ő szívét is a fájdalomnak kardja fogja majd átjárni. És ez a seb, ez kísérte őt egész életén keresztül.

A Szűz Anyát nem feszítették keresztre, nem korbácsolták meg, mint az Úr Jézus Krisztust, nem árulták el, mint őt, és nem csúfolták és nem gyalázták meg, mégis lelkileg együtt feszült keresztre az Úr Jézus Krisztussal. Nem kerülhetjük meg a keresztet, hogyha mi igazán akarjuk Istennek a szeretetét, az Istennek a jóságát megvalósítani magunk is a magunk életében.

Most kezdődik az iskola. Imádkozzunk mi is a gyermekekért. Mennyi energiába kerül szülőnek is, gyereknek is a mai világban a hittanórákra eljönnie. Az nem könnyű dolog. Biztosítani: gyerekm, ma hittanórád van. Vagy, ha túl későre tudják csak azt a hittanórát tenni, hogy elkísérjem azt a gyereket, hogy ne legyen az kifogás, hogy fél az a gyerek, hát akkor a hittanóráról lemarad. A lelkét kell biztosítani, ez áldozatba kerül. Azt hiszitek, hogy passzióból fogják a hittanórát elrendezni a tisztelendő atyák? Annyi minden dolog gátolja és annyi minden szempontot kell tekintetbe venni, amikor egy hittanórának a helyét megállapítják. Legalább annyi áldozatba kerül a lelkiatyáknak is a hittanóra megtartása, mint amennyi a szülőknak.

Áldozatot kell tennünk, áldozatot kell hoznunk, ha mi igazán szeretjük a jó Istent és szeretjük gyermekeinket és szeretjük önmagunkat. Mert aki emberi okossággal kitér, s azt mondja: „magamnak is jogom van az örömhöz, magamnak is jogom van a boldogsághoz, magamnak is jogom van az élet kényelméhez”. Ő kedves jó Testvéreim! Az lehet hogy dolgozik, mint egy állat, de boldog soha nem lesz. Mert a boldogság az a szenvedésnek az árán, a befektetett áldozatnak az árán születik meg. Jézusnak örök tanítása ez. Megmondotta Szent Péternek: mert nem az Isten gondolata szerint képezed el életedet, azért Te sátán vagy. Az Isten dolgával, a Szeretetnek, az Irgalomnak, a Jóságnak – mert hiszen ezek az Istennek a nevei –, a jóságnak a dolgával kell törődnünk, és az ő szempontjai szerint kell a mi életünket berendeznünk. A mindennapi áldozatból, innét a Golgotának megjelenített áldozatából, a szentmise áldozatból, amely oltár mellett ott áll a mi Hétfájdalmú Szűz Anyánk, és a mai napon különösképpen is kérjük az ő segítségét, ebből az áldozatból merítsünk erőt arra az életre, amire az Úr Jézus hív bennünket; áldozatunk nem hiábavaló a mi szent tevéseink nem hiábavalók, mert abból épül a lelki öröm, a lelki békesség és az örök üdvösség. Ámen.

Gyógyító sebek

(1979)

Járuljunk örvendezve, örvendező lélekkel a mi Istenünknek oltárához, hogy itt találjon nyugvást, pihenést, békességet a hét folyamán az élettől meghajszolt lelkünk. Itt találjuk meg Istenünk áldó kezének melegét, és itt rójuk le a mi gyermeki hálánkat, szeretetünket Istenünk iránt. És terjesszük elé kéréseinket. Legyünk egyek az Úr Isten által küldött Jézussal, és vele egyesült áldozatban ünnepeljük Urunknak szent titkát. Hogy ezt minél szárnyalóbb szívvel tehessük meg, vizsgáljuk meg lelkiismeretünket és bánatban tisztítsuk meg szívünket, így leszünk méltók arra, hogy Istenünk titkát ünnepeljük.

•

Krisztusban szeretett, kedves keresztény Testvéreim, kedves jó Híveim! Van egy mondás, ami ugyan latinul szól, magyarul nem tudom, legalábbis nem ismerem, csak úgy magamtól fordítom le: „*Vulnere sanus*”. Ez annyit jelent, hogy a sebek gyógyítják meg az embert. Ez egy mondás, ami az emberi bölcsességnek az általános tapasztalatából ered, hogy mindig, mint ahogy az emberben van valami megbetegedett belső rész, fel kell nyitni az embert, a beteg részt el kell távolítani. Ezt nagyon jól tudjuk, orvosi műtétek vannak, és az alapmondás innét indult el, hogy azért sebesítünk meg valakit, hogy meggyógyítsuk. Ezért van az operáció. Tehát a fájdalomra még fájdalmat okozunk. A bajra még több bajt teszünk, csak azért, hogy az egészséget helyreállítsuk. Ez úgy néz ki, hogy nemcsak a betegségeknek a terén, de a szellemnek a világában, a léleknek a világában is így van. Ezt erősíti meg a mi Urunk Jézus Krisztusunk a mostani szent evangéliumban hallott szavaival, mert a tanítványoknak azt mondja, hogy „az Emberfiának az emberek kezébe kell kerülnie, megkínózzák, megölik, de harmadnapra feltámad”. Tehát az Úr Jézus Krisztus az általános emberi bölcsességbe állítja bele az ő szent kereszténységének alapvető tanítását, hogy igenis a szenvedés, ezt lehet a sebek jeleképpen használni, illetve a szenvedést jelképezi a seb.

Mindaz seb, ami fájdalom. Nemcsak a testen megnyílt belső szakadás, ami vérzik, hanem a léleknek a fájdalma, az is értelmezhető úgy, hogy seb.

Azután az embernek az eredménytelensége, ez is fáj. Nem tudok elérni valamit. Akár úgy, hogy rávegyek valakit valamire. Szeretném, hogy templomba járjon a párom vagy a gyerekem, de nem tudom elérni. Én magam templomba járó vagyok. Ugye milyen fájdalom ez a hívó embernek? És egy kicsikét szégyelljük is magunkat. Aztán például, ha a gyerekem nem akar templomban megesküdni. Milyen szégyen tud ez lenni, sokszor a legjobb családoknál is úgy van, hogy nem akar. És ugye kényszeríteni senkit sem lehet. Ez milyen szégyen. Úgy érezzük, hogy szégyen, és megszégyenülés, amikor mondják: „az is, hogy nevelte a fiát”, „az is, hogy nevelte a lányát”. Azután, ha valamilyen tragédia történik a családban, vallásos családban. Ugye, egy felnőtt embernek a gondolkodásán már a szülők meg a testvérek nem nagyon tudnak változtatni, és ha valaki önálló emberre, önálló gondolkodásúvá válik, akkor már még bünt is követhet el. Viszont az embereknek a szája, a falunak a szája az mindig jár, és mindig mondja azt, amit az ószövetségi olvasmányból is hallottatok, hogy az igaz embert a bűnösök mindig megszólják. Hadd lássuk, hogy az Isten, hogy védi meg a bűnöktől, a bajoktól, a szenvedésektől, vagyis a sebektől. Hallottátok a szent olvasmányban, hogy miképpen olvastam tinéktek azt. Azt mondja: „A jókról gyakran így beszélgetnek a gonoszok: Lássuk csak, igaz-e amit beszélt, ez az igaz? Próbáljuk meg, mi lesz vele, hogyan végződik az élete. Mert ha igaz, hogy Isten gyermeke, az Úr megóvja őt, és kiragadja, és nem árthatnak neki ellenségei. Tegyük próbára, szidjuk, verjük, hadd lássuk, hogy mennyire szelíd. Kipróbáljuk, hogy mennyire állhatatos.”

Ezt, ha nem is mondják pontosan így minékünk, de az ördög, a minden rossznak a fejedelme, az mondogatja, és téged is próbára tesz, hogy na hadd lássuk, hová lesz a Te hited!? És ugye, az ember ezt a sebet nem tudja, hová tegye. A szégyenkezésnek a sebt. És mennyi sok minden más ilyen lelki gyötrelme és kín van, ami az embert bántja, hogy „vallásos vagyok, és mégsem vagyok megkímélve ezektől a különböző sebektől, bajoktól, eredménytelenségektől, szégyenektől”, és így tovább.

Itt van, amit el kell hinni a mi Urunk Jézus Krisztusunknak. „Az Emberfiának az emberek kezébe kell kerülni, megkínózzák, megölik.” Ed-dig mi is érezzük, hogy Krisztus igazsága velünk van, csak azt nem tudjuk elhinni, hogy *ebben a feltámadásnak az erői vannak*. Hogy minden szenvedésben, minden bajban, minden megaláztatásban, minden megcsúfoltságban, minden eredménytelenségben gondolj arra, hogy egy elrejtett kincs van. Az örök élet kincse. És a keresztény ember erre irányítja figyelmét. Nehezen tudjuk ezt elhinni kedves jó Testvéreim. De az Úr Jézus

Krisztus apostolai is roppant nehezen fogták fel. Mikor Jézus ezt most már ismételten mondja nekik, akkor is miről vitatkoznak? Arról, hogy az Úr Jézus nem fog szenvedni? Hogy nem történik ez vele? Dehogy! Hanem elkezdenek veszekedni, versengeni, hogy melyik közülük az első, melyik közülük a nagyobb, melyiknek melyik fogadjon szót, és így tovább... Mint afféle civakodó gyerekek. És az Úr Jézus Krisztus ekkor mondja meg az igazán nekünk való dolgot. Azt mondja: Aki közülünk első akar lenni, legyen a legutolsó. És aki uralkodni akar, az legyen másoknak a szolgálja. És mi ezt oly nehezen akarjuk bevenni a mi szívünkbe, a mi lelkünkbe. És itt van, amikor az Úr Jézus Krisztus megtanít bennünket, hogy halál nélkül is hogy halhatunk meg mindennap. Vérhullás és sebnyílás nélkül is, hogy viselhetjük el a mindennapi életnek a sebeit.

Mert például, ha sort állsz valahol boltban, kinézed, hogy ezt szeretném megvenni. Mit csinálnak az emberek? Hányan vannak, akik tolakszanak, akik elsők akarnak lenni. És hányan vannak, akik szelíden várnak, megkockáztatva azt is, hogy esetleg elfogy az az áru, vagy elviszik már azt az utolsó darabot is. Ez szenvedés. Baj, hogy nem tudod azt megvenni, amire nagy szükséged volna, és pontosan azért, mert te sort tartottál és nem tolakodtál. Látod itt az áldozat. Az *egy kis meghalás*, az egy kis seb, az egy kis szenvedés, hogy vállalod az utolsót. És ugye az édesanyai szeretetről szoktuk általában példázni a szeretetet. Hát az édesanya, jó édesanya, amikor kitalálja a csirkepaprikást, akkor nekifog, és mindjárt kimeri a legjobb falatokat magának, és a gyerekei meg a családtagjai csak úgy nézik? Hát az édesanya milyen édesanya? Hát a legtöbb édesanya mit csinál? Adja a férjének, adja a gyerekeinek, adja a családtagjainak. És őneki rendszerint csak a kis csontos részek, vagy én nem tudom, mi jut.

Az igazi szeretet az mindig vállalja. Persze, hogy van, aki szereti azt a combot vagy nem tudom milyen részét, és hogyha utoljára vesz, nem biztos, hogy az marad neki. De íme, itt van, ez a mindennapnak a kis meghalása, a kis áldozata.

Vagy amikor templomba jövünk. Elfoglaljuk a nekünk tetsző meg kedvező helyet a padoknak a szélén, pedig belül is lehetne ülni. Nem ilyenkor, amikor kevesen vagyunk, de amikor sokan vagyunk, és minden ülőhelyre szükség volna, hányan lezárják a padnak a szélét, mert ott jobb lenni. És csak azért, mert ő jött előbb. Az áldozattal jár, bemenni a pad közepére, hogy másoknak is legyen helye. De az önzés azt diktálja, hogy oda üljek, ahová nekem tetszik. A szeretet azt diktálja, hogy hozzam meg ezt a kis áldozatot.

Látjátok, az ilyenhez hasonló apró seb millióegy van. És erre mondja az Úr Jézus Krisztus: Az Emberfiának – az Isten-szeretetnek – meg kell halnia,

és csak úgy fogja a feltámadásban az igazi szeretet megvalósítani. És így igazolódik be, amit az Úr Jézus mond: aki közületek első akar lenni az Isten szemében, az vállalja a szeretetnek az utolsóságát, vagyis a hátrább állását. És ugye, a békéért mennyiszor kell elhallgatni az embernek a maga igazával. Minden egyes türelem, minden egyes magadra parancsolt nyugalom, az egy seb, a szeretetnek az utolsósága. Boldog az, aki ezt el tudja vállalni. „Az Emberfiának az emberek kezébe kell jutnia, megkínózzák, megölik.” Vállalta Jézus a szeretetnek ezt az áldozatát is. Tanuljuk meg mi is ezt.

Holnap ünnepeljük Szent Gellért püspök és vértanúnak az ünnepét. A vérével megszentelte ezt a magyar földet, és példát adott arra, hogy a halálig kell vállalni a szolgálatot. Elmehetett volna a kedve szerint máshová. Idegen ember volt, és Velencében egy nagy kolostornak a vezetője volt. Maradhatott volna ott, és békében, nyugodtan élt volna. De jött, ide, mert szerette a magyarokat, és szeretetből vállalta ezt az áldozatot.

És akkor is, amikor a pogány magyarok Szent István halála után lázadoztak, elfuthatott volna, menthette volna az életét. De nem. Ő tudta, hogy a szeretetnek az áldozatát meg kell hoznia. Ezért megdicsőítette őt az Úr. Ezért imádkozunk majd az ő közbenjárásával, hogy mi magunk is tudjuk vállalni az Úr Jézus Krisztus által kért és tanított áldozatot, ezeket a sebeket. Mert ezek a sebek, gyógyító sebek. Gyógyítják a szeretetlenséget, gyógyítják a békétlenséget, gyógyítják a szívbeli nyugtalanságokat, gyógyítják az emberi szívnek a szomorúságát, mert mindig jól eredményeznek.

Az olyan édesanyáknak a homlokán, akik magukat családjukért feláldozzák szinte hangtalanul, valami csodálatos, szelíd fény ragyog. Figyeljétek csak meg: békés édesanyák, akik valahogy jól együtt vannak gyermekeikkel, mindig szelíden mosolyognak egy kicsit. Szántja az ő arcukat is a gond, meg a törődés, meg a szenvedés, de mindezek fölött átragyog a szenvedések által, a szeretet áldozatai által hozott békesség, öröm és lelki nyugalom. Hogy ez így legyen a mi életünkben is – hogyha nem is édesanyák vagyunk, hanem keresztény emberek, akik élünk; férfiak, gyermekek, fiatalabbak –, hogy mi is az áldozatnak ezt a szelíd békéfényét megkaphassuk a mi Urunk Istenünktől, ezért kérjük majd Szent Gellértnek a közbenjárását. És magunkra is fogadjuk el az Úr Jézus Krisztusnak a tanítását, hogy gyógyító sebek azok a sebek, amiket az élet kínál. És ha Jézus szellemében elfogadjuk őket, akkor talán meggyógyul a békétlenségtől és szeretetlenségtől nyugtalan világ is. Úgy legyen. Ámen.

Leplek alatt

(1980)

Kedves Híveim! Ma, a *feketevasárnapon*, eltakarjuk a képeket. Anyaszentegyházunk régi szokása, nagyon mély értelmű. Mert igaziból azt jelenti, hogy amiben mi azelőtt kedvünket találtuk, amiben gyönyörködtünk, és amik az ég felé is irányítottak bennünket, most letakaródik, eltakaródik előlünk, és a violának, a félig gyásznak, félig bánatnak a színében vannak a színes képek, a színpompás rajzolatok, ábrázolások. Azon felül március is van, *Szent József* ragyogja be ezt a hónapot. Mindennap elmondjuk az ő litániáját, és íme, mégiscsak előttünk áll, és áttör még a letakart fátyolon keresztül is, ami a lelkünkben van, áttör Szent József alakja, kegyelme, az ő közbenjárása. Az evangéliumban pedig szerepel az Úr Jézus Krisztus előtt egy *bűnös asszony*, aki szintén eltakart, letakart ember. A bűn takarja el.

Ha most, a mai isteni üzenetet akarjuk kibontani magunk számára, akkor először Szent Józsefnél állunk meg, mert ő is egy titokzatos lény. Ő is el van takarva előlünk is, de ő maga is egy ilyen lefüggönyözött világban élt. Hiszen ő tudta, hogy Isten ideérkezett a földre, Isten Fia, de mégis el van takarva az emberi kicsiségben. Hát mit mutatott a nagy Jézusból, a hatalmas Jézusból, az ítélő Jézusból, a világ Ura Jézusból, a jövődőség királya Jézusból –, mert hiszen mindez volt, és erről ő tudott, hiszen az ószövetségi prófétáknak az elnevezése volt mindez, amit én felsoroltam. Mit mutatott Jézus kicsi gyerek korában? Mit mutatott az Úr Jézus Krisztus felserdülő korában, aki fáradozott, verejtékezett, éhezett és aludt. Emberi módon, emberi életet élt. Valóban, Szent József egy ilyen titokkal bevont, titok lepleiben járó ember volt. És ebben vezérünk nekünk, kedves Testvéreim, akik most az Anyaszentegyházban a lepleknek, a leleplezett képeknek és a más titkokkal leleplezett, letakart valóságoknak szolgálai vagyunk, hogy úgy járjunk mint Szent József, aki a hitével a lepel mögé nézett. A hitével, bizalmával, hűségével áthatolta a titkoknak ezt a nagyon mély sűrűjét. Kedves Testvérek! Mi sem látunk, – úgy, mint Szent József. Mit látunk mi a szentostyából? Csak éppen a kis fehér kerek kenyérformát, de hogy itt van a fölséges Isten, az erős Isten, az eljövendő életnek, a jövő századoknak az Atyja és a történelmeknek a csinálója, mit látunk mi ebből? Ahogy Szent József nem látott a gyermek Jézusból és a felnövekvő Jézusból semmit, csak azt, hogy

embernyi ember, ugyanúgy mi sem látunk a mi Urunk Jézus Krisztusunknak ebben a titokkal leborított nagy szentségéből szinte semmit sem, csak az ostyának a kicsiségét, az ostyának a tehetetlenségét, mert így vállalta, így akarta, és így mutatta az Úr.

A másik titokkal letakart ember ez a bűnös asszony. A bűnnek nagyon nehéz takarója, függőnye választja el őt az Úr Jézus Krisztustól. És Jézus irgalmas lesz hozzá, megbocsátja bűneit. Az ember nem akarja megbocsátani. Az írástudók lelketlenül odahozzák, és az Úr Jézus Krisztus megtalálja a kemény emberi szíveken azt a gyenge pontot, amelytől ezek a kemény szívek, és a kemény szívtől még keményebb ajkak, szigorúan, keményen, szilárdan ítélő ajkak is elhallgatnak: „Az vesse rá az első követ, aki közületek bűn nélkül van”. Ő kedves jó Testvéreim, tudjátok, hogy a Miatyánkban mit kérünk? „Bocsásd meg a vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétőknek.” Jézus ezzel a tettel is minékünk akarja hangsúlyozni azt, hogy mi a *szívünk irgalmával* tudjuk csak elnyerni Istenünknek bocsánatát. Mint ahogy ezeknek az írástudóknak az ítélkező száját befogta bűnük említésével: „Aki közületek bűn nélkül van, az vesse rá az első követ”, ugyanúgy Testvérek, a bűn leplébe burkolt ember megtalálja az irgalomnak a szavát az Úr Jézus Krisztus ajkán, ha ő maga is irgalmazóvá lesz.

A harmadik leplezett, függöny alatt lévő ember maga az Úr Jézus Krisztus, aki a szenvedésnek, a vérnek és végül is a halálnak a függőnye alá rejtőzött. Mert ez a legnagyobb titok, Testvérek, hogy Jézus, aki maga az élet, Jézus, aki maga a világosság, Jézus, aki maga az eleven forrás, az szenved és meghal. A halálnak sötét függőnye borítja be előttünk. A szenvedésnek a véres függőnye takarja el Jézust előlünk. De, kedves jó Testvéreim, minket Jézus arra akar megtanítani, hogy ne riadjunk meg a véres függönytől sem, ne riadjunk meg a halál fekete függönyétől sem, hanem a mi hívó lelkünkkel – úgy mint Szent József – megtaláljuk a függöny alatt rejtőző Jézust. Szent Józsefnek egyetlen egy szava sincs feljegyezve a Szentírásba... Csak arról van szó, hogy ő élt, és hogy ő volt a Szent Családnak a feje. De látjátok, hogy ez a hallgatag Szent József mégis milyen nagygyá lett. Mert hallgatásával át tudott hatolni azokon a függönyökön, amiket ez a földi élet csak létbe állít. A titkok függönyét szétlebbentette. A megbocsátással tudta szétoszlatni az isteni irgalomnak a függönyét. És az ő hitével, az ő odaadásával tudta meglátni Jézusban, úgy mint mi is, a tehetetlen Jézusban, a kicsi Jézusban, de ugyanúgy – ha élt volna tovább –, a szenvedő és meghaló Jézusban: meg tudta volna látni ő is az ide érkező, hozzánk érkező megváltó Istent.

Testvérek! Március hava van, és most a lepleknek a vasárnapja van. Márciusban Szent Józsefre nézzünk, aki a titkok függönyét eloszlatta, és

hitével átlátott a függöny mögé. Azért úgy menjünk a szent napoknak, a Nagyhétnek, a nagyhét nagy titkainak elébe, hogy Szent Józseffel együtt észrevegyük, meglássuk, imádjuk és magunkba olvasszuk a hozzánk érkező megváltó Istent, Jézust, leginkább az Oltáriszentségben. És így találjuk meg Isten üdvözítő tervének középpontját: az irgalmazó, bűnöktől feloldozó, bűnöktől megtisztító és örök életet adó Jézust. Amen.

A csodálatos halfogás

(1980)

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim! A tanítványok ismét halásznak, pedig egyszer már otthagyták a halászatot – három évvel ezelőtt –, hogy Jézus elhívta őket, és azt mondta: ne halakat halásszatok, hanem emberek halászaivá teszlek benneteket. Most a húsvéti ünnepek után rövidesen, hiszen nem telt el még a 40 nap, megint csak odamentek, ahonnan elszólította őket az Úr. Halásztak. Semmit sem fogtak. Jézus pedig ott áll a parton, hajnalban, és azzal foglalkozik ő is, ami betölti a tanítványok lelkét, hogy egyenek tudniillik valamit, vagy talán még azt is, hogy keressék a kenyeret. Egész éjjel halásztak és nem fogtak semmit. Ez az eredménytelenség nem tanította meg őket arra, hogy talán nem jó helyen járnak, talán nem kellett volna nekik ismét halászni menniök. Amit ott hagytak Jézus szavára, hát most sem kellene azt tenni. De ők mégis megtették. Elmentek és halásztak, de nem fogtak. Jézus pedig ott áll a parton, és meg is szólítja őket. Különös, hogy a tanítványok nem ismerik meg Jézust. Pedig szól is hozzájuk. A hangjáról meg szoktuk ismerni a barátunkat, és pláne ők Jézusnak a hangját három éven keresztül hallották. Még a suttogásából is meg kellett volna ismerni a mi Urunk Jézus Krisztusunkat. Akit szeretünk, azt a járásáról is, még szinte az árnyékáról is megismerjük. És az apostolok – pedig szerették Jézust –, hogy mi vette el az ő józan eszüket, ezt nem tudjuk, talán ezek a nagy megrázkódások, a Golgotának a véres drámája, és utána a feltámadásnak szinte hihetetlen nagy öröme és boldogsága, ez talán megfosztotta őket a rendes emberi ész használatuktól, hogy nem látták, nem értették, nem érezték az Úr Jézus Krisztus közelségét ott a parton. De amikor azt mondja, hogy vessétek ki a hálót és majd fogtok, akkor sem kiáltottak fel valamennyien,

hogy az Úr az. És bizony míg bajlódtak a sok hal kifogásával, amíg ráébredtek és rádöbbenek arra, hogy hát mi történt most velük, azalatt elindulhatott volna a gondolat az ő szívükbe – lelkükbe, hogy ez nem egy mindennapi dolog, nem egy közönséges dolog, nem egy olyan dolog, ami mindig előfordult velük, hogy egész éjjel nincs hal, és most egyszerre egy ember szavára van ott sok hal.

Ezt azért mondtam el kedves Testvérek, mert mi is így vagyunk. Mi is ilyen apostolok vagyunk. Ilyen Péter, ilyen András meg a többi. Benne élünk, benne vagyunk az életben, és vannak sikertelenségek – ez is igaz; de vannak sikerek is – ez is igaz – néha. Ha nem is a halfogás az a sikeres dolog, de például egy megbékélés. Vagy például egyszer csak megemberled magad és azt mondd, na én most a szegénynek adok egy váratlan nagy összeget. Vagy odamegyek a haragosomhoz, na nézd, hát ne haragudjunk többet. Tehát teszek valami nagyot, ami felér a halfogással, s még mindig nem emlékezünk rá, nem ismerjük meg, hogy az Úr áll ott a mi tengerünknek a partján. Álcázottan, lefátyolozottan, valahogy úgy, hogy nem ismerjük fel.

János végül is felismeri, és odaszól Péternek. És akkor Péter felöltözik és úgy úszik ki a partra, mert az Urat úgy szereti, úgy tiszteli, vagy úgy szégyelli magát, hogy ennyire elfeledkezett vagy eltávolodott az Úrtól, tehát így akarja kifejezni az ő szeretetét, tiszteletét.

Kedves jó Testvéreim! Mi ma ezért imádkozzunk, hogyha hasonlítunk az apostolokra – akik halászatnak, teszik-veszik az ő mindennapi életüket, mint ahogy magunk is tesszük-vesszük az életet, és több-kevesebb jót tudunk tenni –, értsük meg, hogy az Úr ott áll a mi mulandóságunk, tengerünknek a partján. Itt van közöttünk. Egyszer csak ki kellene nyílni a szemünknek, egyszerre látóvá kellene lennünk, egyszerre hallóvá kellene lennünk, egyszerre érzékelővé kellene lennünk, hiszen itt az Úr. Velünk az Úr. És velünk van az ő jósága, az ő irgalma.

A szent kereszténységben történt már egyszer ilyesmi Az Úr Jézus Krisztus az utolsó vacsorán rendelte az Oltáriszentséget, és mindig nagy tiszteletben tartották az Oltáriszentséget, külön helyen tartották az első keresztények. De valahogy nem emlékeztek rá, valahogy nem ébredtek rá, hogy velünk az Úr, itt van az Úr a szent színek alatt, itt van Jézus, velünk van Jézus. Körülbelül ezer esztendő óta van az Oltáriszentségnek ez a csodálatos nagy tisztelete. Nekünk is most ezt az ezer év előtti nagy ráébredést kell megtennünk, hogy itt van velünk az Úr Jézus a szentáldozásban, a szentmisében, a templomunkban. És úgy mint Péter, felövezte

magát és felövezetten ment a tengerbe, nekünk is így kell valahogy tennünk. Összeszedni minden szeretetünket, hűségünket, imádásunkat, minden odaadásunkat, és úgy menni Jézushoz, aki itt áll az életünk partján is. Jézus velünk van, hogy áldjon, örvendeztessen és üdvözítsen bennünket. Amen.

A mennyország

(1980)

Testvéreim! Húsvét 6. vasárnapja van. Urunk mennybemenetele előtti utolsó vasárnap. A búcsúzó Jézus, a mennyei dicsőségbe induló Jézus áll előttünk, és ő várja, hogy rábizzuk életünket, rábizzuk könnyörgéseinket, rábizzuk nyomorúságainkat, hogy felvigye az örök irgalom trónja elé, és kegyelmet esdjen számunkra. Ezért egyesüljünk mi vele most a szent áldozatban, hogy vigye el szívünket, életünket mennyei Atyjához, és hívjon bennünket is kegyelmeivel oda. Hogy ezt megtehessük, befogadjuk, meg is valósítsuk, ezért vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, bánatban tisztítsuk meg szívünket, hogy méltók lehessünk ünnepelni, dicsőíteni s énekelni a mi Urunk Istenünk nagy titkát.

*

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim! Bizonyára akadnak köztetek némelyek, akik hallgatják a vatikáni rádiónak a magyar adását, minden este ilyen tájban. Jól teszitek hogyha hallgatjátok, legalább a világegyház mozgalmaival, történéseivel kapcsolatba tudtok kerülni. És hála azoknak az eszközöknek, amelyeknek ma világnapját üljük: tudniillik az úgynevezett kommunikációs eszközöknek van a világnapja, ami a rádió, a televízió és egyáltalán a hírközlő eszközök megszentelésének a napja. Hogy ez az üdvösségre és Isten országának a terjesztésére váljék, ezért kell megemlékeznünk ma ezekről imáinkban. De mindenestre a rádión keresztül tanúi lehetünk a Szentatya afrikai útjának. Immáron a 4. nagy útra vállalkozott Szentatyánk és már 10 napja Afrikában, ezen a legfiatalabb földrészén jár, apostoli küldetésben, a hitről tanúságot tévén. És azt tudjuk és látjuk, halljuk, hogy milliós tömegek kísérik vagy a létszámhoz képest ezres és százezres tömegek kísérik, a mi Szentatyánkat

ott a fekete földrészen is. És ott is tanúságot tud tenni szent kereszténységről, a mi nagy hitünkről. És a Szentatyának a miséit hogyha hallgatjuk, akkor tudjuk azt, hogy nem úgy van az a szentmise, mintha egy templomban lennénk. Rendszerint nem is templomban van. De a szentmisének nem pontosan olyan a menete, mint itt minálunk. Afrikában ugyanis a népek, amikor valamilyen nagy érzéseiket akarják kifejezni – akár gyászt, hiszen az nagy érzés, akár a boldog, a földöntúli mértéket meghaladó örömet, akkor is táncolnak, énekelnek. És éppen ezért minálunk ez egy kicsikét furcsán hatna, ha itten a gyermekeink, akár a jövő vasárnap is, amikor első áldozáshoz mennek, táncra perdülnének. Sokaknak a fülét, még az is sérti, hogy modern gitárok, meg egyéb ilyen hangszerek is megszólalnak a szentmisén, itt minálunk is. De mi lenne, ha teljesen alkalmazkodnánk ahhoz, ami lehetséges, és ami máshol már bevett dolog? Új dolog, ez igaz, de az afrikai kereszténység is új dolog. És ezek úgy keresztények, úgy vették át a kétezer éves hitet, hogy beleöltöztették a maguk nemzeti sajátosságaikba. És ahogy ők tudnak örülni, úgy fejezik ki örömeiket Krisztusnak eljöttékor; ahogy ők tudnak gyászolni és fájlalni bűnöket is, halálokat is, úgy fejezik ki az ő bűnbánatukat. És a kitörő lelkesedést ugyancsak úgy fejezik ki, ahogy ők szokták és ahogy ők tudják. Ez sokaknak és nekünk európaiaknak idegenszerű. Pedig igaziban azért valahogy a mennyországnak az előképe ez, hogy ne egy templomba képzeljük a mennyországot, hanem valahogy egy csodálatos nagy mozgalmasság, – és eseményekkel teli és boldogsággal, örömmel teli mozgásokban.

A Jelenések könyvéből hallottátok a szentlecke felolvasását: a mennyországot, az égi mennyországot, az égi Jeruzsálemet írja le. És megmondja, hogy mi van ott. Kedves jó Testvéreim! Sokan a hittől elpártoltak vagy a hitben meglanyhultak közül azért nem vágyódnak a mennyországba, mert azt mondják, hogy hát ottan unalomig kell csak azt énekelni, hogy szent vagy, szent vagy, meg azután templomba menni, ahol az ember csak imába merevedve ül, és hallgat és csendes, de saját magából nem adhat ki semmit. Ez a hibánk Testvérek, hogy a mennyországot ilyennek képzelve tártuk a világ elé. VI. Pál pápa már megmondotta, hogy a mai hitetlenségnek sokszor és sokban mi keresztények vagyunk az okai, mert a hitet nem úgy mutatjuk meg, amilyen az valóságban, hanem egyfajta *elképzelésben*. Ami valamikor talán vonzó lehetett, de manapság már nem fogja a szíveket, nem fogja a lelkeket. Valamikor úgy képzeltük el a mennyországot, hogy az a mi templomunknak valamilyen kiszélesedése. És ahogy itt a templomban csodálkozva nézünk az oltárra, a titokra, de szinte hallgatagon és 1-2 éneket

ha énekelve, de azután itt nagy csöndnek kell lenni, és az embernek szinte el kell felejtienie mindenkit és mindent, és csak az egy pontra, az oltárra nézünk fel. A nyugtalankodó gyerekeket már nehezen tudjuk elviselni, ha izegnek-mozognak csupán, és ha hangot nem is adnak. Azután maga az ember sem akar észrevenni senkit és semmit, csak leül a helyére és csak előre néz. Ezt tartjuk szépnek, templomhoz illőnek. Valóban ez is. De ez csak a földi templom. Hallottátok, hogy a Titkos Jelenések könyvében az volt, hogy templom nem lesz. A mennyországban templom nem lesz, mert maga az Isten és a Bárány lesz a templom, és a Bárány lesz a fényessége ennek a mennyországnak. Ottan a mennyországban tehát nem megkövülten és megbénultan a tisztelettől és a félelemtől szinte mozdulatlanságba merevten fogunk majd lenni, és hogyha kijön a hang a torkunkon, akkor legfőljebb csak azt fogjuk mondani, hogy szent vagy, szent vagy, szent vagy. Az ember a mai szemmel ezt megunná. De figyeljete csak, és akkor megsejthetitek, hogy mi lesz ott. Csendesség is lesz. Ez igaz. De nem állandóan, hanem a szeretetnek a csendje. Úgy, mint ahogy mi is elcsendesülünk, hogyha valami nagy boldogság ér. Petőfi Sándor írja le az egyik versében, hogy mikor megy haza – régóta volt otthon –, és gondolkozik előre, hogy mit fog neki mondani, de mikor megérkezik édesanyjához azt mondja, hogy „csüggtem ajkán... szóltanul... mint gyümölcs a fán”. A szeretetnek van csendje, a boldogságnak van csendje, az örömnek van csendje, a meglepetésnek van csendje. Szinte úgy elképedünk, mikor valami nagyon szépet, valami nagyon csodálatosat látunk. Nagy csend vonul végig. Akkor senki nem köhög, senki nem mozog, hanem mint valami nagy mély csend vonul végig a csodálkozásnak a magatartása. Igen, lesz csend a mennyországban, de az a meglepetésnek a csendje, a boldogságnak a csendje, az örömnek a csendje, de ezen felül azután lesz ének, igaz, hogy szent, szent, szent. De tudjátok, hogy ez mi?

Egyszer fiatal pap koromban egy iskola mellett haladtam el, aminek az ablakain nem lehetett belátni, mert magasán voltak a járda fölött. És amikor ott mentem, nyitva voltak az ablakok, csak ezt az egyet hallottam, hogy mondja az egész osztály, de teli torokból, hogy „jaj de szép!” Egy perc hallgatás: „Jaj, de szép!” Mi lehetett ez? Én csak ezt hallottam, hogy jaj de szép. A tanár viszont megmondotta, hogy képeket mutogatott messzi tájakról, vizesésekről, vulkánokról, hegyekről, völgyekről, tájakról. És a gyerekek amikor meglátták, akkor csak ezt az egy szót tudták mindig mondani. Nekem, aki nem láttam semmit, unalmas volt. Azok, akik minden pillanatban láttak valami új, csodálatos dolgot, azoknak az ajkán nem volt fárasztó és nem volt unalmas és egyhangú azt mondani egész órán keresztül, hogy „jaj de szép!”

És ez lesz a részünk. Mert a Titkos Jelenéseknek van egy különös állatja. Egy állat, aminek nem mondja meg a nevét a Jelenések Könyve, de tele van rakva szemmel. Minden részén, a fején nem csak két szem van, hanem több, a szügyénél is, hátánál is, combján is mindenütt csak szemek, szemek, szemek... Ez mit jelent, mit akar a jelzések nyelvén kifejeztetni az Isten? Azt hogy minden pillanatban lesz látnivaló. Minden pillanatban valami új titok tárul fel előttünk, amitől lélegzet-visszafojtva vagy csendben leszünk, vagy pedig kitörő örömmel az angyalokkal együtt énekeljük, hogy szent, énekelve mondjuk, hogy szent. Vagy pedig, egy belső hévtől vezettetve táncra perdülünk, és az életnek ezt a belső lendületét fogjuk majd valamilyen formában kifejezni. Tehát a mennyország az nem az unalomnak a csendjében van, nem a mozdulatlanságnak és nem a tétlenségnek a csendjében van. Hanem igenis ott egy csodálatos élet – az Istennek az élete – az olyan változatlanság, hogy minden percben új. Mi ezt a két fogalmat nem tudjuk összeilleszteni, hogy mindig ugyanaz, és minden percében új. De az Isten az ő mérhetetlen nagyságával össze tudja ezt egyeztetni. És ezért lesz minékünk a mennyei boldogság csodálatos valami: látmányoknak, örömeknek, boldogságoknak, szereteteknek a nagy találkozása. Csendje is, csodálkozása is, öröme is, éneke is, tánca is. Nem tudunk magunkkal mit csinálni az örömtől, a boldogságtól, mint ahogy a pápa jöttén ezek a néger ezrek és tízezrek és százezrek a boldogságtól nem tudnak mit csinálni, hogy a Krisztus helyettese mutatja be nekik a Krisztus áldozatát, és éppen ezért ettől a belső örömtől és boldogságtól nem tudnak szinte mit csinálni. Mint ahogy egy gyerek, ha kap valami váratlan nagy ajándékot, – elkezdesz ugrálni örömdben. Emlékszem rá, fiatal pap koromban, mikor kisgyerekek közt voltam, és akkor váratlanul találkoztam eggyel, megszólítottam, adtam neki egy pengőt, vagy valamit, hát az olyan boldogan elkezdett ugrálni, táncolva rohant a boltig, ahol elkölthette. Örömében minden gyerek rögtön elkezd táncolni. De ez ősi emberi szokás, hogyha öröm ér, és földöntúli öröm ér bennünket, akkor éneklünk, táncolunk, hadonászunk, mozgunk, mindenképpen nem csendbe borulunk, hanem az életnek a teljességét adjuk ki.

Kedves Testvéreim! Jézus a mennybe készül. Ezt a mennyet akarta nekünk megmutatni, és ebbe a mennybe hív bennünket. Igaziból ennek a mennynek a belső boldogságát azzal fejezi ki, amit az evangéliumban mond. Azt mondja Jézus a mai evangélium elején: Aki szeret engem, én is szeretni fogom, Atyám is szeretni fogja, hozzá megyünk, és lakóhelyet veszünk nála. A Szentháromság, az Atya, Fiú, Szentlélek a lélekben tud lakozni.

És ez lesz a mi mérhetetlen örömünknek s boldogságunknak a jele, hogy az Atyát, az Úr Jézusnak az ismeretével és a Szentléleknek a szeretetével fogjuk örökre szeretni. És ez a csodálatos látomása Jézusnak a Szentlélekben, ez teszi boldoggá a mi örök életünket.

Higgyünk a távozó Jézusnak. Hív bennünket maga után. Törekedjünk ezért lelkünket mindig tisztán tartani, és az ő szent kegyelmeiből minél többet meríteni a szentségekben, szentgyónásban, szentáldozásban, hogy így méltók legyünk és arra érdemesüljünk, hogy az örökkévaló boldogságot – így ahogy Jézus jelezte nekünk – mi is elérhessük. Amen.

Ezer éve született Szent Gellért

(1980)

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim! A messzi múltba irányította egyházunk vezetősége tekintetünket azáltal, hogy ezekben a napokban kíván megemlékezni Szent Gellért születésének 1000 éves évfordulójáról. Egészen pontosan nem tudjuk születésének évét és napját, mert a régi világban nem voltak annyira pontosak a születési dátumok, nem voltak személyi igazolványok meg különféle nyilvántartások, de kb. a 980-ik esztendőben volt Szent Gellért születése napja. Azért most, az 1980. esztendőben ezekben a napokban ünnepli Magyarország a püspöki kar előírása szerint Szent Gellértnek ezt az évfordulóját.

Miért kell nekünk, kedves Testvéreim, a régmúltba visszatekinteni? Erre szeretnék röviden rámutatni. A régmúltból manapság minékünk nagyobb részt csak *köveink* vannak. Az épületek, templomok, amiket szent magyar eleink építettek, mint hitüknek jelét, és tanúbizonyságát annak, hogy ők a kereszténységet elvállalták, azok a templomok már nincsenek meg. Jó, hogyha romok maradtak belőlük. Tehát szinte hideg *kövek őrzik* a régi magyarok áhitatát, Istenhez való származását és az Istenért való életüknek szolgálatát. Miért kell nekünk visszatekinteni a régi múltba? Jelenthet ez valamit minékünk, a mi számunkra? Igen Testvéreim! Valahogy úgy van a dolog, hogy ezekben a *régi kövekben*, ezekben a régi emberekben valamilyen formában bele van rejtve, mint valami elrejtett kincs, bele van szorulva, bele van égetve ezekbe a kövekbe *a régieknek ez a nagy és szent kincse*, és ezt valahogy fel lehetne szabadítani. Valahogy úgy, ahogy Szent

László tette az ő vitézeivel. Tudjuk azt, a magyar legenda elmondja, hogy a pogány kunok sokszor betörték az országba és rabolták a keresztény életnek a kincseit. Természetesen az ember ember, akár ma él, akár a régmúltban él, és kapadozik a kincs után, kapadozik a pénz után. Így eleink sem voltak restek, amikor a kunokat üldözőbe vették, akik megrakták magukat a templomoknak és a kolostoroknak a kincseivel, akkor üldözőbe vették és a karddal zavarták őket maguk előtt. A kunok látva azt, hogy a magyarok ereje elől csak menekülni lehet, és mert a magyarok gyorsabbak voltak, azért kezdték eldobálni a rabolt kincseket. És a vitézek kezdtek leszállni a lóról. Hagyták futni a kunt és leszálltak az után az aranykehely, vagy aranykereszt, vagy aranypénz, vagy drágakő után. Amikor a magyar sereg vezére, Szent László király ezt meglátta, leszállt lováról, letérdelt, és Istenhez fohászkodott. És arra kérte az Istent, hogy azokat a kincseket, aranyakat, drágaköveket, pénzeket változtassa kővé, hogy a magyarok ne hagyják abba a pogány kunoknak az üldözését, hanem igenis tisztítsák meg az országot. És az aranynak vakító fénye ne kösse meg a száguldó magyar seregnek iramát. És a legenda szerint az Úr Isten meghallgatta kérését Szent László királynak, és azokat a kegyszereket, szent dolgokat, kövekké változtatta. Úgyhogy amikor a magyarok leszálltak a lóról, hitvány kavicsonál, köveknél egyebet nem találtak az eldobott kelyheknek és kincseknek a helyén. Így viasszálltak a lóra és üldözték tovább a kunokat.

Kedves Testvéreim! Azok a kövek, amik kehelyből, keresztből, drága kövekből lettek, azok valamilyen formában őrizték a drágaságnak a titkát, csak valahogy mégis kövek formáját mutatták.

Most valahogy visszafelé kellene ezt csinálni. És nem legendaszerűen, hanem most az kellene, hogy ezek a kövek, amik a régmúltból megmaradtak, ezek most megint élő valósággá váljanak. Élő imádsággá, élő hitté. Tehát amint azok a régi kövek jelezték az áhitatos magyaroknak a belső lelkiületét, most kellene ezekből a megmaradt kolostorkövekből, a megmaradt templomkövekből megint előjönniök a Szent Istvánoknak, Szent Imréknek, Szent Gellérteknek, Szent Lászlóknak Árpádházi Szent Erzsébeteknek. És most is kellene valakinek imádkozni, egy Szent Lászlónak a hitével, hogy az Isten csináljon ilyen fordulatot. Mert az Isten tud csinálni ilyen fordulatot. Megszólaltatni a köveket, élökké tenni, kiáltozókká tenni a köveket. Hiszen Jézus is beszél arról, amikor a gyermekek hozsannát kiáltoztak neki. Akkor a farizeusok kérdezték, hallod-e ezt, hogy a gyermekek mit énekelnek neked? Hogy te vagy a Dávid fia! Az Úr Jézus azt felelte: Hallom, de nem hallgattatom el, mert bizony mondom nektek, ha ezek a gyerekek elhallgatnak, akkor *a kövek fognak kiáltozni* az Isten Fiának dicsérő éneket.

Ezt szeretnénk most kedves Testvéreim: *imádkozni!* Esedezni Istenhez, hogy kiáltozzanak ezek a régi magyar múltból ittmaradt kövek és emlékek! Hogy kiáltsák bele a mostani, mai világba, a mi lelkünkbe, akik ingadozunk, akik félünk, akik nyugtalankodunk, kiáltsák bele a lelkünkbe a Szent Gellérteknek a hitét és áldozatkészségét, amellyel vállalták az Istennek az ügyét az életben, az élet szolgálatában de ha kellett, a halálban is.

Ezt a nagy megbizonyosodásnak a lelkét, ezt a nagy hitnek a szívét, ezt a nagy tanúságtevésnek a kegyelmét: ezt kell kérnünk Istenünktől.

Szent László imádságára Isten a drága kincseket kövekké változtatta. Alázatosan kell imádkoznunk, és Szent Gellérthez is esedeznünk, hogy hátha az ő imádságukra az itt maradt régi romok, a régi hitnek, a régi Isten-szolgálatnak és életszentségnek a maradékai, ami kövekben maradtak meg, ezek megint életre keljenek és tegyenek tanúságot előttünk, hogy most, Szent Gellértnek példája és közbenjárása indítsa a mi szívünket új hitre, új lelkesedésre, nagy odaadásra, mérhetetlen nagy bizalomra, és hogy megtaláljuk azt, amiért Szent Gellért idejött, küzdött, munkálkodott, dolgozott, és amiért életét adta. Hogy megtaláljuk a hitet, a hitben Istenünket, Istenünkben pedig az életnek az örömét és a szeretetnek a boldogságát. Amen.

A Szentírás vasárnapja

(1980)

Kedves Testvéreim! A 26. évközi vasárnap a Szentírásnak vasárnapja is. Egyben a héten nyitotta meg II. János Pál pápa a világ összes püspökét képviselő püspöki alkotmányozó testületet, úgynevezett szinódust, amely a keresztény családról mint a keresztény élet alapsejtjéről hoz határozatokat.

Átérezve mindezeket a gondolatokat, szálljon a mi szívünk Szent Gellért vezetésével az Isten elé, hiszen az ország is most ünnepli szívében, Esztergomban és Budán Szent Gellértnek az ünnepét. Úgy álljuk körül, úgy hallgassuk Istenünk könyvéből az Isten szavát, és úgy vegyük Isten kegyelmét, hogy megérezze Róma is, megérezze az egész világ és megérezzük magunk is az Isten kegyelmének kiáradását. Ezért vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, bánatban tisztítsuk meg szívünket, így leszünk méltóak ünnepelni megváltó Istenünk kegyelmének szent titkait.

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim! Szentírás vasárnapja van. Meg kell erősödnünk a Szentírás hitében. Meg kell újulnunk a Szentírás szeretetében. Meg kell ragadnunk az Istennek a szent könyvbe foglalt ígét. Hinni kell abban, hogy a Szentírásban nagy erő van.

Éppen a mostani evangéliumból, amit felolvastam tinéktek, értitek meg az Úr Jézus szájából, hogy milyen erő, milyen hatalom van a Szentírásban. A gazdag azt mondja, hogy küldd el Lázárt, és jelenjék meg az én rokonaimnak, az én testvéreimnek. Micsoda erő lehet egy ilyen látomásban! Mi úgy képzeljük, hogy ha a tegnap eltemetett, elhunyt testvérünk most – úgy ahogy a koporsóban fekszik –, eljönne, bejönne, vagy végigmenne Jánoshalma utcáin és azt mondaná: „emberek van túlvilág! Van isten! Van ítélet! Eszméljete, gondolatok!” ... Azt mondjuk, milyen erő lehet ebben, hogyha az Úr Isten valakit előszólítana a halottak közül! ... Mi ezt gondoljuk. És el is képzeljük, hiszen még a hátunk is borsószik, amikor emlegetjük azt, hogy visszatérnek a halottak. Mennyire megrázná a szíveket, lelkeket. Gondoljuk mi... Jézus pedig mit mond? Mert ő mondja ezt a történetet, ez nem egy megesett történet, ez Jézusnak egy példabeszéde Lázárról és a dúsgazdagról. És Jézus mondja: ott vannak Mózes és a próféták, vagyis a Szentírás. Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, akkor ha valaki a halottak közül is visszamenne, arra se hallgatnának. Nem érzitek, hogy az Úr Jézus Krisztus itt kimondja, hogy micsoda erő van, micsoda hatalom van a szent ígékben, a szent szavakban, a Szentírásban.

Nekünk olvasni kell a Szentírást, hogy megrázzon bennünket. És ha most nem is, de ha az ember állandóan olvassa a Szentírást, egyszer csak megnyílik neki a Szentírásnak az értelme, és valahogy behatol az embernek a lelkébe. Higgyünk az Úr Jézus Krisztus Szentírásról mondott beszédének, higgyünk az ő szava nyomán a Szentírás erejében. És valahogy utánózzuk azokat a régi magyarokat, akik olvasták a Szentírást. Mégpedig tudván azt, hogy az Isten szava az nem csak olyan mint egy másik könyvnek a szava, amelyik elhangzik esetleg, ha hangosan olvassák, de a Szentírás szava akkor is ha halkán olvassák, megidézi az Úr Jézus Krisztust. Jelenvalóvá teszi, erőt ad a szónak. A Szentírás olvasott szavában erő van, hatalom van, kegyelem van. Ezért a régiek tudjátok mit csináltak? Ha valami baj volt a háznál, elővették a Szentírást, beleolvastak egy-két mondatot, hogy legyen jelen a Szentírás szava által Jézus. Hogyha családi perpatvar volt, vagy úgy elmérgesedett valamilyen hangulat, elő a Szentírást és olvasni, hátha valami erő, hátha valami hatalom helyrebillenti a felborult szeretetet. Jégverés, csapás, valami nagy betegség, nyomorúság, akár lelki, vagy testi baj sötétítette el a lelkeknek az egét, a Szentírás után nyúltak. Mert a Szent-

írásnak az igéje olyan, mint mikor hirtelen áramszünet van, és a sötétség olyan kétségbeesítően be tudja borítani akár a templomot, akár a lakást, és ijedten kapdosunk gyufa vagy gyertya után, világosságot kerítünk. És akkor hirtelen felgyullad a fény... A sötétség után, a lelki sötétségben *fény* a Szentírás.

Tanuljuk meg, hogy legyen Szentírásunk, legyen Bibliánk, és azt nyitogassuk ki olykor-olykor. Isten mindig szól hozzánk a Szentírás szava által.

Ez a tisztelet, ez a szeretet fejeződjék ki a mai szentmise végén, amikor a pap a Szentírást tiszteletadásra nyújtja. És ha nem is csókoljuk meg, ujjunkkal érintsük mind a két oldalán, hogy az Ó- és Újszövetséget, ezt a két nagy könyvet, a két nagy igéjét az Isten kinyilatkoztatásának, mi szeretjük, tiszteljük, lefoglaljuk, magunk számára kérjük. Isten szava a sötétben világít. Így mondja Szent János: Isten igéje a sötétségben világít. Világíttassuk az Istennek ezt az igéjét e világnak sötétségében, hogy valóban mi magunk is megvigasztalódhassunk a Szentírás tanítása által, erőt nyerjünk és örömünk teljes legyen az Istenben. Amen.

A római Magyar Kápolna fölszentelésekor

(1980)

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim!

Az idő előrehaladottságára való tekintettel csak rövid, néhány mondattal számolok be néktek arról, ami Rómában kedden történni fog. Biztos olvastátok vagy hallottátok, hogy a Szentatya, II. János Pál pápa a Szent Péter bazilika altemplomában egy kápolnát bocsátott a magyar katolikus egyház rendelkezésére, hogy ott megörökítse a Magyarok Nagyasszonyának az emlékezetét. Cseréül annak a háznak a lebontásáért, amelyet Szent István zarándokháznak épített még valamikor, de a Szent Péter templom építésekor lebontották, mert a Szent Péter templomának oldalszárnya odaesett.

Ezt a kápolnát magyar művészek ékesítették nagyon szép domborművekkel. Középen a Magyarok Nagyasszonyának a képe van. És ez közel van XXIII. János pápa és VI. Pál pápa sírjához is, sőt XII. Piuszéhoz is, akik Magyarországgal nagyon meleg kapcsolatban voltak. Nem kis költséggel készítették el ezt a kápolnát, hiszen nagyon szépen kellett azt fölékesíteni. –

De mire is való ez? Arra való, hogy a világegyház nagy templomában jelen legyen a magyar katolikus egyház, az ő Nagyasszonyával és szentjeivel együtt. Ugye az egy emberi törekvés, hogy ahol járunk, ott szeretjük megörökíteni azt a pillanatot, vagy azt a helyet. Híres fáknak a törzsébe emberek bevésték a nevüket, nevük kezdőbetűjét. Vonaton is lehet látni ilyesmiket. Sokfelé, ahol az ember jár, valahogy ott akarja hagyni a maga emlékét, a maga jelzését, – mintegy jelen akar lenni azon a szép helyen, ahol megfordul az ember. Most nem úgy szoktak általában csinálni, hogy otthagynak valami jelet, hanem a legtöbbször fényképeznek, s a fényképet magukkal hazahozzák. De az ősi dolog az, hogy ahol jártunk, ott szeretnénk – ha más-képp nem –, névleg jelen lenni. Mert aki névben jelen van, az már valahogy jelen van. Látjátok, ezért szép és nagy dolog az, hogy nem sajnálva a költségeket, a Magyar Katolikus Anyaszentegyház ezt akarta elérni. És erre kapott engedélyt a Szentatyától, a Szentatya magyarok iránt érzett jóindulata jeleként, – hogy ott a magyarok egy magyar kápolnát magyar művészekkel ékesítsenek, és ott jelen legyen Magyarország. A magyaroknak Mária tisztelete, a magyar szenteknek a tisztelete és mindaz, ami a Magyarok Nagyasszonyának a szívében és a magyar szenteknek a lelkében jelen van. Mert hiszen a Rózsafüzér Királynéjának az ünnepe lesz kedden, és a magyarok ősi fegyvere volt – kezdve Hunyadi Jánostól, de a legutolsó szántó-vető emberig – a rózsafüzér. És a rózsafüzérnek ez az októberben mindig fel-fel fakadó rózsapatakja nem fogyatkozik meg templomainkban. Ma sem. Tudjuk, hogy a Szűzanya mindenütt azt kéri, hogy a rózsafüzért imádkozzák. Tartsunk mi is ki hűségben a Rózsafüzér Királynéja mellett, de ezen túl most kedden – lélekben szálljunk oda Rómába, a magyar katolicizmus kápolnájának felavatására, amit maga II. János Pál pápa Szentatya fog majd felszentelni a magyar püspököknek a jelenlétében.

Ahol a mi főpásztoraink jelen vannak, ott legyünk mi is jelen, – a pásztoroknak a nyája. És azok, akik a Magyarok Nagyasszonyát tisztelve szeretik és örülnek a Magyarok Nagyasszonya megörökítésének, úgy mi magunk is ebben a szeretetben mélyüljünk el. Legyen ez a kápolnaszentelés felhívás számunkra, hogy még jobban, még odaadóbban, még buzgóbban tiszteljük a mi áldott Szűzanyánkat. Szükségünk van az Ő közbenjárására, és Ő sohasem tagadta meg kéréseinket. Kérjünk! – Jézus üzenete ma szinte a lehetetlenre akar felszólítani bennünket. Azt mondja: ha csak egy mustármagnyi, egy mákszemnyi hitetek lesz – de igazi hitetek –, akkor ha ennek az eperfának azt mondod, hogy szakadj ki és merülj a tengerbe, megtörténik. Jézus szólított fel bennünket, hogy ilyen megrendítő, ilyen szinte lehetetlennek látszó csodákra is képes az igazi hit és a hitből fakadó imádság.

Érezzük magunkat megbiztatva Jézus által. És a római kápolnaszentelést is felhasználva álljuk körül a Magyarok Nagyasszonyának oltárát, és az ő képét. És hozzá, vele együtt imádkozva – akinek nagy hite volt, első nagy hite volt, és akit először dicsért meg a Szentlélek az ő hitéért –, ezt a hitet utánozva imádkozzunk és ajánljuk imáinkkal országunkat, magunkat és egész valóságunkat a Szent Szűznek. Jézus biztat: higgy, imádkozz, az Isten nem fog téged becsapni. A Magyarok Nagyasszonya megmutatta ezer éveken keresztül, hogy nem csapott be bennünket. Higgyünk tehát, imádkozunk és reméljünk. Amen.

Labouré Szent Katalin

(1980)

Krisztusban szeretett kedves Mária-tisztelők, Kongreganisták, Rózsafüzér-társulatosok, de ti is mindnyájan kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim!

Egy Rómában élő papunk csodálatos képben festi meg azt, amivel három napos ájtatosságunkat el szeretnénk indítani. Nem olyan festő, hogy valamilyen képet fest, hanem jelképekben, szinte megfejtendő talányokban fest, de mindig eltalálja azt, ami a dolgok lényegéhez tartozik és ki tudja fejezni egy képben az ő mondanivalóját. Nekem is van egy képem tőle, és erről akarok most szólni. Egy kockát festett le zöld színben. A kocka az mindig a mindenség, a teremtettségnek a jelképe. Hiszen tudjuk, hogy van észak, kelet, dél, nyugat, négy világtáj, és ez a négy világtáj átfut végig az egész földgömbön... és átfogja az egész teremtettség mindenségét. És ebben a kockában van egy háromszög. Egyenlő oldalú háromszög. Ezt pedig már tudjuk a katekizmusból, hogy a Szentháromságnak a jele, hiszen minden oldala egyenlő, minden szöge egyenlő, tehát kifejezi ez a háromszög a teljes Szentháromságot: Atya, Fiú, és Szentlelket. És hogy a három személy egy Isten, azt jelzi a szem, amelyik a háromszög közepében van. Eddig ezt máshol is láttatok már, ezt a jelzést, hogy négyszögben háromszög és benne a szem, az Isten gondviselő szeme, mellyel rajta van a mi életünkön és mindenünkön.

De ami különös és ami számunkra nagyon eligazító az az, hogy a szem elé, az Isten gondviselését jelző szem elé írt egy M betűt. Máriát jelzi a betű.

És itt van a csodálatos tanítás, katolikus keresztény tanítás, amit nekünk nagyon el kell tudni mélyíteni a mi szívünkbe: hogy a mindenséget átfogó Isten, Szentháromságos Isten az ő gondviselő szemével mindent Márián keresztül néz. Mindent, az életet, a világot, bennünket magunkat, a mi életünket, a mi életünknek minden mozdulását Márián keresztül nézi az Úr Isten. És amit Mária szeme lát, azt látja az Isten szeme is, és ahogy Mária szíve gondolkodik, úgy gondolkodik az Isten is. Pontosabban mondom: hiszen Mária is, a Szűz Anya is Isten teremtménye és az Istennek a csodálatos lény, az Úr Isten gondolta ki a Szűz Anyának az alakját, és ő állította a maga szeme elé, hogy rajta keresztül vegyen észre mindent, rajta keresztül nézzen mindent, és rajta keresztül gondolkozzék mindenben.

Testvérek! Én ezt csak azért mondom, mert hiszen *a csodás éremnek 150. évfordulóját üljük*, és annak a tiszteletét akarjuk folytatni majd hétfőn, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén, hiszen ezen a csodás érmen is ott van a nagy M betű: Mária.

A Boldogságos Szűz Anya kérte Labouré Szent Katalintól, hogy csinál-tasson ilyen érmét, és annak az egyik oldalán legyen egy nagy M betű. A Boldogságos Szűz Anya volt az, aki kinyilatkoztatta ennek a jámbor apá-cának, hogy Isten szemén a boldogságos Szűz Mária szeme van. Mit tanulhat az ember ettől a képtől és ettől a nagy M betűtől? Hármat. Isten Márián keresztül *hittel és bizalommal* nézi a világot. Manapság sokan kétségbe vannak esve, mi lesz ezzel a világgal? És ahogy halljuk a rádióban, a televízióban a híreket és ahogy olvassuk az újságokban, mi is kérdezzük, mi lesz ezzel a világgal? Hová fejlődik a romlottsága, hová fejlődik a hitetlensége, hová fejlődik e világhoz való tapadása, hová fejlődik az Isten-ről való elfeledkezése? Az ember könnyen kétségbe esik. És lám, az első, amit a Jóistentől megtanulunk Márián keresztül, hogy hittel, bizalommal nézzünk erre a világra. Bűn volt az Úr Jézus Krisztus eljövetele előtt is. És az Isten mégis elküldötte az Úr Jézus Krisztust. Az Isten bízott abban, hogy Jézussal rendbe tudja tenni ezt a bukott világot. És az Istennek ez a bizalma nem szűnt meg. Most is megvan. Most is ezzel a bizalommal néz a világra.

Amikor egyházát megalapította, akkor ezzel a bizalommal, ezzel a hittel küldötte az Úr Isten a világba az ő apostolait, hogy lehet változtatni rajta. Kétezer évvel ezelőtt is reménytelennek látszott a világnak megtérítése. Most is kétségbe kellene esnünk, hogy hogy lehet ezt a világot megtéríteni. De legyen úrrá bennünk, kedves Testvéreim, a Szűz Anyának a bizalma, amellyel erre a világra néz, mert ez nem más, mint az Istennek a bizalma.

Reménységgel kell néznünk, mint ahogy a boldogságos Szűz Anya is reménykedve néz. Akkor, amikor Erzsébet asszony ajtajában, elénekelte a

Magasztalja lelkem az én Uramat... akkor egyedül volt. Egyedül volt Jézusával és egyedül Erzsébettel. Az egész egyház, az egész hívő sereg csak három lélekből állt. És a Szűz Anya mégis arról beszélt, arról énekelt, hogy boldognak mondja őt minden nemzedék, és hogy az Isten irgalma nemzedékről nemzedékre száll. Ezt a nagy reménységét az Istennek, ezt kell tudni átvennünk. És a Boldogságos Szűz Máriának a szeme ezt keresi rajtunk is. Nincsen olyan nyomorúság, nincsen olyan bűnbezuhanás, nincsen olyan elfordulás az Istentől, aminél nagyobb ne lehetne az Isten irgalma. Ezt a megrendítő nagy bizodalmat merjük átvenni a mi Szűz Anyánktól.

És a harmadik, amire tanít bennünket ez az M betű: az *irgalom*.

Isten irgalmáról kell prédikálni a papoknak. Ez volt 150 évvel ezelőtt Labouré Szent Katalinnak kinyilatkoztató Szűz Anyának a kérése, hogy beszéljenek a papok sokat Isten irgalmáról. És a Szűz Anya ezt akarta elmélyíteni annak a jámbor látnoknak is a lelkében, de rajta keresztül ezt akarta elmélyíteni az egész világon, hogy Isten hallatlanul irgalmas. Isten kimondhatatlanul kegyelmes. Isten felfoghatatlanul jóságos az emberhez. Hosszan tűrő, mint az Ószövetség mondja, és jóságos.

Kedves Testvéreim! Mi nem tudjuk az Istent olyan irgalmasnak elképzelni, mint amilyen irgalmas ő valójában. Mert akármilyen nagyot gondolunk, akármilyen nagy és szép irgalmas tettet gondolunk, az Isten irgalmasabb annál. Izaiás prófétánál mondja, éppen most olvastuk nemrégiben a Szentírásban, hogy vajon az asszony megfélelkezhetik-e az ő szülöttéről, az ő gyermekéről. Akármennyire is elfajul az a gyermek, akármennyire is szembe fordul az anyjával, az anya képtelen elfeledkezni gyermekéről. De ha mégis – mert most már tapasztaljuk és előfordulnak, hogy vannak anyák, akik eldobálják a gyermekeiket, és mintha soha életükben nem szültek volna, úgy élnek és úgy viselkednek –, de mindenesetre azt mondja az Úristen: Ha az asszony el is feledkeznék gyermekéről, én nem feledkezem meg rólad. Anyánál anyaiabb, a megbocsátásnál megbocsátóbb, az irgalmasnál irgalmasabb az Isten. Az Isten szeme így néz a világra, és Mária szemével néz a mi Urunk erre a világra.

Hit, bizalom, irgalom. Ez a három fény csillog a mi Szűz Anyánknak az ajkán és alakján. Ezt jelentette ki ő, hiszen már korábban a Szentírásból is tudjuk, de ezt hangsúlyozta ő Labouré Szent Katalin előtt. És az ő valósága, szeplőtelen fogantatottsága ezt a kegyelmet ragyogtatja fel az ő szent alakján. Ezért kedves Testvéreim, tanuljuk meg, és ebben a három napban is énekeljük azt a fohászt, amit talán fogtok tudni: „Ó bűn nélkül fogantatott Szűz Mária, könyörögi érettünk, kik hozzád menekszünk.” Ezt íratta a Boldogságos Szűz Mária arra a csodás éremre, amelyet kért Labouré Szent

Katalintól, hogy csináltasson. Ezt a mondást akarta beírni – nemcsak az érembe, de – az érmen keresztül a mi lelkünkbe is. Mert az ő bűn nélkül való fogantatottsága az reménycsillaga a bűnbeesett, az elfajult, a hitetlenségbe és erkölcstelenségbe zuhant emberiségnek.

Szűz Anyára emeljük a tekintetünket, és az ő szemével akarunk nézni magunkra, életünkre, világunkra, és rajta keresztül akarjuk az imádkozó lelkeknek azt a buzgóságát beárasztani a világba, amit a Boldogságos Szűz Anya kért is.

Boldogok azok, akik a Szűz Anya szolgálatába szegődnek, akik megértik az ő szavát, mert az ő bűn nélkül való fogantatottsága, annak kegyelmi tartaléka el fogja árasztani az életünket. És minél többen legyünk, akik a szeplőtelen Szűz Anyát tiszteljük és a világnak megmutatjuk, hogy ez a szeplőtelen szív árasztja a hitet, a bizalmat és az irgalmat ennek az irgalomtalan, reménytelen és hitetlen világnak. Amen.

Köszívek

(1980)

Kedves Kongreganisták, kedves Rózsafüzér-társulatosok, mindnyájan, kedves Mária-tisztelő katolikus keresztény Testvéreim, kedves Híveim!

Valaki, aki tudományos szemmel nézi az emberi élet fordulását a mai modern időben, azt mondja, hogy az emberiségben egy nagy *egymástól való elidegenedési folyamat* indult meg. Idegenek leszünk mások számára. Magyarán ez azt jelenti, hogy kezdünk bezárkózni a magunk világába, nem érdekel más embertársunk sora és sorsa, és valahogy az a testvériség, az az együvé tartozás, a közös emberi sors érzéketlenül halad el mellettünk. Valahogy úgy mondhatnánk szemléletesen, hogy az emberek megkövesedéséhez vezet, a lelke, a szíve megkövesedéséhez vezet ez a modern, mai élet. De nemcsak ember és ember közé állanak válaszfalak, olyanok, mintha kövekből állanának, hanem az Isten és az ember közé is. Valahogy úgy vannak ismerőseink is, rokonaink, sőt családtagjaink is, hogy nem akarnak tudni Istenről. Nem akarnak tudni vallásról, nem akarnak tudni templomról. És bár jók, meghallgatják amit mondasz, de valahogy úgy történik a dolog, mint a folyóban lévő kő, kavics. Úgy van bent a folyóban, hogy semmi vizet nem vesz be. Hiába ömlik a folyó, hiába sodorja a hullám, nem vesz be a kő

és a kavics semmit sem. Kövesednek a szívek Istennel szemben is. És hiába vannak különböző nagy áramai a kereszténységnek, amilyen például volt a vatikáni szent zsinat. Vagy ilyenek a pápának a látogatásai, aki most sorban járja nemcsak Afrika, Amerika és a Távol-Kelet országait, de sorban járja Európának az országait is. Volt Franciaországban, Németországban, készül Spanyolországba, és volt Lengyelországban. És mindenütt milliók és milliók kísérik figyelemmel, és erre nem figyel föl a fiad, a lányod, az unokád, vagy a szomszédod, vagy a barátnőd. Mind hogyha csak a kő lenne a Te beszéded folyójában. Nem vesz be semmit sem. Valóban kőszívek lesznek az emberek. És most a mai evangéliumban halljuk Keresztelő Szent Jánosnak a szavából, hogy *az Isten tud a kövekből is Ábrahámnak fiaikat teremteni*, fiaikat alkotni. Ábrahám a Szentírás kijelentése szerint minden hívőnek az ősatya. Ábrahám fia mindaz, aki tud hinni Istenben, aki tud szolgálva élni Istennek.

Itt van az Istennek ez a csodálatosan fellobbanó szent kegyelme, hogy a köveket is meg tudja nyitni.

Körülbelül 25–30 évvel ezelőtt játszottak egy mesefilmet, az volt a címe, hogy Kővirág. És aki a kővirággal megütötte a kősziklát, az megnyílt és csodálatos tündérpalota tűnt elő. És ahogy az a tündér érintette a kővirágot az egyik sziklához, a másik sziklahegyhez, egyre több és egyre nagyobb és szebb kőpaloták, illetőleg tündérpaloták nyíltak meg a kővirág ihletésére. Kívülről csak kőnek látszottak, belül azonban a kővirág intésére megnyíltak. Ez mese, de nem mese az, akiről szólni akarok, a Boldogságos Szűz Mária, aki az Isten virágaként tudja végrehajtani az Istennek ezt a köveket is Ábrahám-fiakká varázsoló szent kegyelmét. Lelkigyakorlatunkban vagyunk, és a Mária tiszteletet szeretnénk jobban elmélyíteni szívünkbe, lelkünkbe. És mint hirdettük is, 150. évfordulója van a csodás éremnek, amikor is Labouré Szent Katalinnak megjelent a Boldogságos Szűz Mária és egy érmet kért, hogy csináljanak: az egyik oldalán őt magát sugárözönben, a másik oldalon pedig a két szívet, a mi Urunk Jézusnak a szívét és az ő szeplőtelen szívét egy nagy M betűvel. Az M betűről tegnap beszéltem, hogy Isten is Márián keresztül nézi az életet.

Most szeretném megmutatni azt a nagy csodát, ami történt, éppen a csodálatos éremnek a Boldogasszonya által. 140 esztendővel ezelőtt történt körülbelül. Akkor élt Franciaországban egy Ratisbonne Alfonz nevezetű zsidó ember, aki barátságban volt egy olasz báróval. És ezek jóban voltak, csak éppen a báró volt hívő ember, a barátja, Ratisbonne egy zsidó szabadkőműves, hitetlen, mindenben mosolygott, mindenben nevetett, mindenben gúnyolódott, ami a hit vagy a vallásnak a kapcsolatát jelentette. A

barátját is szerette, csak ezt az egyet nem bírta benne, hogy vallásos. A barátja viszont, mert barátja volt, mindent szeretett Ratisbonnban, csak éppen a hitetlenségét nem, és úgy fájt a lelke, hogy hitetlen és nem tudja semmiféle emberi rábeszéléssel, szépen való kéréssel, sem goromba ráripakodással, keserű vitákkal és csendes beszélgetésekkel, – tehát semmiféle eszközzel nem tudja megtéríteni.

Ez a Ratisbonne keletre akart indulni, és Strasbourgban, az egy francia város, ott hagyta a rokonságát is meg a menyasszonyát is, de hát el akart menni egy keleti utazásra. És útba ejtette Rómát is, ahol a barátja élt. Több nevezetességet meg akart nézni, a régi pogány császári palotákat, a Fórumot, meg hát ugye a művészetnek is a különféle nagy alkotásait, a keresztény művészetnek alkotásait. És közbe-közbe mindig élesen vitakoztak. És végül is azt mondja: Ma délután el fogok utazni. Erre a barátja, a báró mondja neki: Egy pillanatig még beszélgessünk, de térjünk be már ebbe a templomba, egy pap barátommal volna egy kis elintéznivalóm, de csak egy pár percig tart. Bementek a templomba, ott hagyta a hitetlen barátját, az bámészkodott, nézelődött a templomban. Néhány perc múlva jön vissza. Nem találja a barátját. A templomnak a másik oldalán lévő kis oldalkápolnában ott látja térdreborulva. Odamegy, szinte nem tudja felköltetni, annyira el van ragadtatva. S azt mondja, mikor felébresztette: Én olyan boldog vagyok! És most már nem utazom se keletre, sehová sem... Csak vezess el engem egy paphoz, hogy hol tudjak megkeresztelkedni.

Aztán még nagy nehezen kivallatta később. Töredékekben mondotta el, hogy csak bámészkodva bement az egyik oldalkápolnába, maga sem tudja hogy hogyan, és ott a Boldogságos Szűz Anya kezéből csodálatos sugarak törtek elő, és ő máról holnapra megváltozott és megtért.

Ezt a római Szentszék is hivatalosan elismerte, ezt a csodálatos megjelenését a Boldogságos Szűz Máriának. Még hozzá tartozik az, hogy ez a barátja, még hitetlen korában adott neki egy csodás érmet: Nézd, Te nem hiszel ebben, ne törődj vele, tedd el magadhoz! Tedd a zsebedbe, legyen veled, csak azért, mert barátom vagy, csak azért, mert szeretsz engem, ezért őrizd ezt a csodás érmet! És Alfonz, amikor végül is nagy nehezen kivallotta, hogy mit látott, akkor azt mondta, hogy a csodás éremnek az asszonyát sugárözönben látta, és ez fordította meg őt.

Valóban megújult Szent Pál megtérése, aki dühödten és elkeseredetten Krisztus ellen indult el Damaszkuszba, és Pálként érkezett meg.

Kedves Testvéreim! Akik úgy érezzük, hogy nem tudunk változtatni szereteteink lelkén, újuljunk meg, a Boldogságos Szűz Anya iránti tiszte-

letben és szeretetben. Mi magunk nagyon kérjük a Szűz Anyát, mert az ő kezébe adta az Úr Isten azt a virágot, amellyel meg lehet nyitni a hitetlenek szívét is.

Testvérek! Nem történik mindenkivel csoda. Nem jelenik meg mindenkinek a Boldogságos Szűz Anya. De 150 esztendő óta, hihetetlen nagy mennyiségben vannak nyilvántartva azok az esetek, amelyekben hasonló fordulat állott elő a Szűz Anya közbenjárására látomások nélkül is.

Talán hallottak is a régiek róla, Péter Marcell nevezetű kármelita atya. Ő is e világnak a gyereke volt. Végigküzdötte a világháborút és részt vett annak minden nyomorában, küzdelmeiben. Hitetlenül. És látomás nélkül az a csodálatos érem, amit az egyik barátja neki adott – sőt pontosan egy kisgyerek adott neki, az ő keresztyereke –, az megőrizte és megvédte és Jézushoz vezette az ő lelkét. És valóban a szentség hírében halt el, mint az egyik legszigorúbb kármelita rendnek a tagja, itt Magyarországon.

*

Kedves Testvéreim! Kőszívekkel vagyunk körülvéve? Kövesült lelkekkel? Megkövesült, vallásosságban talán kővé hidegült emberekkel vagyunk körülvéve? Itt a virág a kezünkben: a Boldogságos Szűz Anyának a közbenjárása és oltalma. Adtál már érmet valakidnek, akit szeretnél, hogy az Istenhez térjen? Kérted már, hogy őrizzen valamicske kis emléket a Boldogságos Szűz Máriáról vagy pedig a régi vallásosságából? Csak azért, mert szeret Téged, csak azért mert az anyja vagy apja vagy testvére vagy gyereke vagy. Tettél már ilyet?

Meg kell újulnunk a Boldogságos Szűz Anya iránti bizalomban. És ez a bizalom éltesse bennünket, akihez nem lehetett úgy fordulni, hogy meg ne hallgatta volna a mi kérésünket. Imádkozó, bízó, eget ostromló lelkekre van szükség, akiket a Szűz Anyának ez a csodálatos kegyelme lelkesít és vonz. És arra van szükség, hogy csodák történjenek, a lélekben történő csodák: a kövek legyenek megint emberszívekké! A próféta által ezt jövendölte meg az Isten a messiási időkről: elveszem a kőszívet keblükből és megint érző, hús-szívet adok nekik.

Ezért legyen a mi imádságunk – a Szűz Anyán keresztül bizalomteljesen – Isten irgalmassága előtt, hogy a megkövesült lelkek megint Istenre figyelő, Istent szolgáló, Istent szerető lelkekké váljanak.

Amen.

A keresztények egysége

(1981)

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim! Kedves Híveim! Az Úr Jézus Krisztus imádsága az volt az utolsó vacsorán, hogy akik hisznek benne, akik szeretik őt és akik szolgálják őt, azok egyek legyenek. Egy hitben, egy imádságban, egy formájú Isten-szolgálatban. Az egységnek ezt a nagy ajándékát kérte tanítványainak is, egyházának is, mert azt mondta, azt gondolta, azt tartotta, hogy az egy Istennek gyermekei egységben éljenek, és azok akik őt szeretik, megváltójuknak vallják, azok is egyek legyenek.

És a mai világ előtt szégyenkezve áll meg az Anyaszentegyház és mindenki, aki kereszténynek tudja és vallja magát, hogy ez a *krisztusi egység nincs meg*. Tudjátok ti magatok is, hogy nemcsak katolikusok vannak, reformátusok, evangélikusok, baptisták és még egy csomó, szinte megszámlálhatatlan, akik hívőknek vallják magukat, a Bibliát tartják a kezükben és Krisztust emlegetik, valójában azért mégis különböznek egymástól. A hitetlen világ, akik nem hisznek Istenben és akik nem hisznek Krisztusban, ezek mosolyogva mondják, mit akartok ti keresztények, amikor egymás között is, az egy Bibliát ezerféleképpen magyarázzátok, az egy Isten gyermekének valljátok magatokat és mégis szemben álltok egymással?

Megdöbbenünk kedves Testvéreim, amikor csak így vázlatosan vetjük fel a kereszténység megosztottságának ezt a fájó sebét. De mindjárt segítségünkre jön az Isten szava, éppen a mai vasárnapon, amikor a szentleckében hallottátok, hogy még *Szent Pál apostol* idejében, akinek megtérését ma ünnepeljük, és aki valóban nagy apostola volt az Anyaszentegyháznak, Korintusban fölpanaszolja, hogy abban az egy egyházban is hányféle szakadás állott elő. Az egyik azt mondta, hogy én Pállal tartok, aki prédikált nekünk. A másik azt mondta: én Péterrel tartok, aki az egyháznak a feje. A harmadik azt mondja: én Apollóval tartok. Apolló nem volt apostol, de egy megtért tudós ember volt, és csodálatos ékesszólással tudta hirdetni az Istennek az igéjét, úgy, hogy a Zsidókhoz írt levélnek a szerzőségét őneki ítéli jórészt a tudomány. Egy csodálatos bőséggel, eszme gazdagsággal és szép ékes beszéddel megírott levél. – És ezek egymás között vitatkoztak, veszekedtek. A Pál hívei Péterre azt mondták, hogy azért nem követjük, mert

megtagadta Jézust. Péternek a hívei azt mondták, hogy nem szeretjük Pált, mert üldözte az egyházat. A harmadik azt mondja: Apollót azért nem, mert az nem volt küldött és apostol. A negyedik – és ez az érdekes – azt mondja: én Krisztussal tartok, nekünk nem kellene közvetítők Isten és ember között. Se Péter, se Pál, se Apolló, se senki, csak egyedül Krisztusra akarok hallgatni.

Ó kedves Testvéreim! Tehát mindjárt az egyháznak a kezdetekor, a legelső alkalommal is megindult a szakadási folyamat. És aki a történelmet végiglapozza, az tudja, hogy a *szakadásnak ez a sebe*, mindig végigterjed az Anyaszentegyházon. Mi ez a szakadás? Seb a krisztusi testen. Nem hiába őrizte meg az Úr Jézus Krisztus feltámadása után is testén a sebeket, amit Tamás is tapintott. És a sebeknek a tapintásától a hitetlensége meggyógyult.

A mai egyháznak és a mindenkori egyháznak, ennek a krisztusi testnek is mindig lesznek sebei, fájó sebei. De gyógyító sebek is. Mert hiszen ez a nagy szakadás, amivel a világ előtt botránkoztatjuk az embereket, ez egyben gyógyító is. Mert nézzétek csak, milyen csodálatos erőket mozgósít ez a seb. Hány keresztény ember lelkébe belehasít ez a fájdalom, és imádságra, munkálkodásra, áldozatokra készíti őt. Hallottátok az ökumenizmusnak a szavát, az ökumenikus mozgalomnak ezt a nagy áradását, ezt a csodálatos nagy adományát a Zsinatnak, amellyel az Anyaszentegyházat eltölti, hogy valahogy a szétszakadtakat összehozzuk, a sebeket gyógyítsuk és mindazt, ami botrányára szolgál a világnak, azt helyrehozzuk. És csodálatos módon megindult a szétszakadt emberekből, a szétszakadt lelkekből, az évszázadok óta távollévő szívekben a nagy egység iránti vágy, a nagy egység iránti mozgalom, a nagy egység iránti törekvés.

Kedves Testvéreim! Ez nagy adomány, és egy nagy mozgalom. Mert ellenségeskedések mindenütt vannak, az az ördögnek az adománya, az ördögnek a cselekménye és az ördögnek a beavatkozása. De hogy az ellentéteket feloldjuk és az ellentéteket megoldjuk, és ami szétszakadt, azt megint összekössük, ami fáj, azt meggyógyítsuk, az az Istennek a műve, az Istennek az ajándéka.

Nem kis dolog Testvérek! Mert az biztos, hogy a különbözőség mindig bántja az embert. Miért nem tudunk egyet akarni? Egy családban is, ha az apa vagy az anya kettőt akar, ha csak kicsiben is eltérnek, milyen fájó az! Ha a szülők és gyerekek között nézeteltérés van, ha csak kicsi dologban is, mennyire izgatja az, mennyire nyugtalanítja az az embereket. Mennyire fáj tehát minékünk is ez a hitbeli különbözőség, de amennyire fáj, annyira legyünk a mi Urunk Jézus Krisztusunknak a szolgálatában, hogy az egységért imádkozzunk és az egységért tevékenykedjünk. Ne legyünk

ellenségeskedésekben, viszont abban sem legyünk, hogy a hitünket feladjuk és hogy most már minden hit jó. Ez nem azt jelenti kedves Testvéreim, hogy most már mindenki, aki a maga lelkiismerete szerint meggyőződését vallja, ez már minden egyforma, minden vallás egyforma. Ez nem áll. Nekünk, katolikusoknak meg kell maradnunk a magunk hitében, csak nem ellenségesen, sőt, inkább szeretettel kell tanúságot tenni más vallások előtt is szent hitünknek a valóságáról, aminek a közepében a megbecsülő szeretet és a tisztelő szeretet áll.

Igaziból ez az ökumenizmusnak a lelke és a lényege, hogy ráébreszt Istennek arra a szeretetére, amellyel egyesít mindenkit, és mindenki fölé ráborul, mint valami nagy anyamadár, aki szereti az embereket. Az Úr Jézus Krisztus bennünket arra tanított, hogy legyünk jók mindenkivel, mint ahogy a mennyei Atya is jó. Felkelti napját igazakra és bűnösökre és esőt ad híveknek és hitetleneknek egyaránt.

Kedves Testvéreim! Az imádságnak a hete zárult le. Mi nagy hittel, Jézusba vetett bizalommal próbáljuk úgy felfogni a keresztény megosztottságot, mint sebet a krisztusi testen, amely fáj ugyan, de gyógyít is. A fájdalmat átvesszük azáltal, hogy imádsággal sürget bennünket ez a szomorú valóság. De tudjuk azt, hogy a krisztusi seb az mindig gyógyít is, mert hiszen a gyógyító erőket hívja elő lelkünkéből. Testvérek! Az imádságnak az órája van, az imádságnak az ideje van, annak az imádságnak, mely mindent, ezt a szakadást is gyógyítani tudja. Ezért tehát a hitünk megvallása után imádkozzunk a keresztények egységéért, hogy valóban Jézus szava szerint egyek legyünk mindig a hitben is és Isten iránti szeretetben is. Amen.

Jézus szavai a kereszten: „Atyám bocsáss meg nekik . . .”

(1981)

Kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim! Nagybüjt van, és a mi Urunk szenvedésének szent emlékét üljük. Az emlékezésből pedig, magunk számára, igaz bűnbánatot, a léleknek pedig emelkedést, jobbulást, tisztulást esedezünk. Megkezdjük nagybüjti elmélkedéseinket.

Az embernek két különleges, két érdekes, megfigyelésre méltó szava van: az első és az utolsó. Aggódva lesi az édesanya, hogy mit mond az ő

gyermeke, mi lesz az első szó, amit mondani fog. – Ha messziről jön egy rég'vart ismerősünk, rokonunk, szülőnk vagy gyermekünk, ugyanaz az érdeklődés kíséri, mint Petőfi Sándort is, aki egész úton hazafelé azon gondolkodott, hogy mit mondjon, mi legyen az első szó. – És amikor haldokló ágyához kerül valaki, akkor megfigyeljük azt, hogy mit mondott utoljára. Mert ha valaki nem hirtelen hal meg, hanem az emberi végnak a szokott formájában, az elhalás formájában, akár a lassan elfogyó gyertya, alszik ki az emberben az élet, akkor megnézzük, megfontoljuk, megjegyezzük, mit is mondott utoljára. És akkor az az utolsó szava... Anyánknak, apánknak, valamelyik ősünknek utolsó szavait évtizedeken keresztül, egész életünkön át ismételjük, emlegetjük, és mint valami drága kincset, úgy hordozzuk a szívünkben.

Testvéreim! Az Úr Jézus Krisztusnak az első szava, amit feljegyeztek a Szentírásban ez: „Tartsatok bűnbánatot!” Ez volt az első, amit legfontosabbnak tartottak. Ő maga sem az Isten győzelmes nagyságáról, a szép fényes mennyországról kezdett beszélni, nem arról, hogy milyen nagy az Isten, hogy milyen okos az Isten, milyen végtelen bölcs az Isten, hanem a tekintete ránk esett, emberekre. Láta a mi utunknak a végét, ahogy állunk, és azt mondotta: emberek, tartsatok bűnbánatot, mert ez így nem jó. Tartsatok bűnbánatot, mert ennek az útnak a vége kárhozat! Tartsatok bűnbánatot, mert a vége rettenetes értelmetlenségbe fog belezuhanni, ha nem változtok meg, ha nem tartotok bűnbánatot.

Ha az első szava a mi Urunk Jézus Krisztusnak az volt, hogy tartsatok bűnbánatot, annál inkább kell nekünk figyelni az utolsó szavára. Mint ahogy szeretteinknek utolsó szava mindig előttünk van, ahogy szeretteinknek utolsó szavát mindig irányítóul vesszük, és mint valami drágaköveket, úgy emlegetjük, mit mondott anyánk, öreganyánk, apánk vagy öregapánk. Jézust mi egész életünkben szerettük és szeretni akarjuk, és ezért akarjuk elmélkedés tárgyává tenni az ő utolsó szavát, az ő halálos ágyán, a kereszten.

Jézus, amikor elítélték és a kereszttúton végighaladt, a latrok kíséretében érkezett a Golgota hegyére. S amikor fölért, a nehéz keresztre ráfektették a mi Urunkat, és a pribékek, a hóhérok fölfeszítették az ő szent tagjait – kezét és lábát –, mérhetetlen kínok között. Még csak elgondolni is rettenetes, hogy a mi Urunk kezébe azok a vasszögek behatolnak, az ő lábán átfúródnak és a kereszthez szorítják. És amikor felállították a keresztet, akkor – beleesvén a kereszt fájának ásott gödörbe – egy nagyot bukott az a fa, amint beleesett a gödörbe és a helyére állott, akkor megrendült az egész test és meghúzódta a sebek, és a mi Urunk Jézus Krisztusunk a keresztre

feszítésnek első kínjait élte. De ott álltak körülötte az írástudók és a farizeusok, és gúnyolódva kiabáltak feléje: „Az Istenben bízott, szabadítsa meg most, ha akarja, az Isten őt, mert azt mondta, az Isten Fia vagyok.” Ilyen rettenetes nagy káromlással hívták tanúul az eget az Úr Jézus Krisztus ellen, és az ég hallgatott.

Jézus lelkére ráborul az egész világnak bűne és a bűnnek minden szennye. Az azelőtti világnak is, az akkorinak is, és a mi mostani világunknak is minden bűnözöne beleáradt az ő szívébe és lelkébe, és a két kitárt karral átöltelte az egész földgolyót. És magára ölelve érezte a bűnnek rettenetes súlyát... És ekkor a kereszten az ő végrendeletét hét szóban fejezte ki. Ma este az első szóról beszéljünk és elmélkedjünk. Felkiáltott a mi Urunk velőtrázó kiáltással, és Jézustól, a fönséges nyugalmú Jézustól szinte szokatlan módon – amint a Zsidókhoz írt levél mondja –, nagy kiáltozás és könnyhulatus között kiáltotta világga: „*Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek!*” Ez volt az első szava a mi Urunknak. Első szava, és ezzel nem a hóhérokat szidalmazta, nem az őt igazságtalanul elítélő Pilátust és papi fejedelmeket szidalmazta, nem a fájdalokat kiáltja égre, hogy mennyire rettenetesen égeti őt ez a fájdalom, hanem bocsánatért esedezik.

Csodálatos ez a mi Urunktól. Mert hiszen tudjátok, hogy amikor a szolga arcul ütötte Jézust, az arculütést kikérte magának: „Miért ütlegelsz engem? Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be, ha pedig nem, akkor miért ütlegelsz engem?” Hogyha ez az arculverés a mi Urunknak ilyen rettenetesen fájt – hogy ő, aki azt kérte tőlünk, hogy a rágalmakat, az igazságtalan rágalmakat s mindenféle rossz sértéseket tegyük zsebre, ő egy szolgának az arculütését ilyen mélyen átérezte és milyen sérelmesnek tartotta –, mit kellett volna mondania neki először, amikor átfúrt kézzel és átfúrt lábbal belezőkkenve a keresztnak ásott gödörbe, rettenetes csont- és idegfájdalmak között a világ bűneinek a súlyát megérezte? Mit kellett volna mondania neki? Mit kellett volna mondania a papi fejedelmeknek, akik ott ítélkeztek fölötte? *Tudjátok, hogy mit csináltak?! Istent gyilkoltatok! Te, Pilátus, te bár római vagy, az ismeretlen Istent mégis tiszteled, tudod mit csináltál?! Istent gyilkoltál meg! Ti pribékek, ti hóhérok, ti egy Istent öltetek meg! Tudjátok, hogy mit csináltak?!*” – És ezzel a mi Urunk belekiáltott valamit a mi szívünkbe-lelkünkbe is. A *bűn* okozta Jézusnak ezt a rettenetes kínját és halálát, és éppen ezért a mi bűnünk vitte őt a keresztre. *Tudjuk mi*, hogy mit csinálunk akkor, amikor vétkezünk? *Tudjuk mi*, hogy mi a következménye annak, hogyha mi az Úr Istennek a parancsait megszegjük?

Összüleink a paradicsomkertben egy alma árán, egy kicsiségnek az árán indították meg a bűnnek rettenetes áradatát. *Tudták* ezek, hogy mit csi-

nálnak? *Tudták*, hogy egy ilyen kis valami megéri ezt a rettenetes sok kint és gyötrelmet, ami az ősbűn és eredeti bűn forrásából fakad? „Mert tetszett az alma, és izre is jó volt” – halljátok majd az olvasmányt a szentmisében, kedves Testvéreim! Mert a bűn mindig tetszetős, a bűn mindig ízletesnek látszik! De *tudjuk mi, hogy mit csinálunk?* Mit csinál ez a világ ma az Istennel, aki le akarja taszítani trónjáról, mert azt hiszi, hogyha az Istent letagadja az égből, akkor ő korlátlan úr lesz a földön. *Tudják ezek, hogy mit csinálnak?* Nézzétek meg, hogy *akiknek* nincsen Istene és *akiknek* nincsen gátja, hogy azok mit csinálnak! Először csak jön az a könnyű tagadás a könyvben. És a könyvből olvassa a fiatalság, hogy nincs Isten és nem kell Isten. És nincsen, ami belülről gátat vessen. Nem tudják, hogy mit tanítanak, nem tudják, hogy mit mondanak. Mert azután jönnek ezek az istentelenek, akik gyilkosok, garázdálkodnak, részegesek, fajtalanzkodnak, bujálkodnak. *Tudják, hogy mit csinálnak?*

És tudod te, keresztény hívem, hogy mit csinálsz, amikor csak *könnyen* kezeled az Istennek az ügyét? – Manapság sokan mondják: „hát ma már a vallás lassan kimegy a divatból!” Olyan könnyű ezt mondani kedves Testvérem! De tudod te, hogy mit mondasz ezzel? Azt mondod, hogy kell a gátlástalanság, hogy kell a nyugalanság, kell a békétlenség, kell a szeretetlenség és a gyűlölködés. Mert Isten nélkül nem lehet tudni, hogy hol áll meg ez a világ. A háborús veszedelmeket folyton növelik, a békétlenségeket, a szeretetlenségeket folyton feszítik. Nincsen az az Isten, aki megfogja, ha az Istent letaszítjuk a trónról. *Tudják, hogy mit csinálnak*, mit cselekszenek?

Ó kedves jó Testvéreim! Ne másokról beszéljünk, magunkról beszéljünk! Hogyha elmaradsz a templomból – persze dolog van sok, azután talán egy kicsikét kényelmes is vagy, a hét nagyon fáradtságos volt –, s elmúlik a vasárnap szentmise nélkül. Nagy dolog? Kicsinek látszik. De *tudod te, hogy mit csinálsz?* Mint aki eldobja magától az élelmet, pedig már éhhalálán van. Mint aki eltaszítja magától azt a fölajánlott pohár vizet, amit a szomjazónak adnak. Mint aki eltaszítja az orvosságot, pedig az gyógyítása lenne. Ó kedves Testvérem! *Tudod te, hogy mit csinálsz?* Egy szentmisének nemcsak az az értéke, hogy végighallgatom, hanem egységet teremtve, közösséget teremtve, Krisztusnak az ereje száll valahogy belénk, és valahogy mindig megerősödve kell, hogy elhagyjuk a templomot. *Tudod te, hogy mit csinálsz*, amikor elmaradsz a szentmiséről?

Vagy amikor ott van a Szentírás a polcodon, mert megvetted, s ott porosodik és nem nyílik ki sohasem. *Tudod te, hogy mit csinálsz?* Kényelmes vagy, meg nehéz is megérteni. De íme, itt a böjti idő, ki kéne kinyitni azt a

Szentírást, hogy egy kis vigasztalást kapj. *Tudod te, hogy mit csinálsz*, amikor csak hagyod ott porosodni?

Amikor nem törődsz a gyermekeddel, a gyermekednek a lelkével, a vallásos nevelésével, amikor a hittanórának a megtartása bizony, sokszor nagyon nehéz a papnak is, a gyereknek is, a szülőnek is. *Tudod te, hogy mit csinálsz*, amikor a hittanóráról elmaradó gyermekedet még véded, – vagy talán éppen te vagy az, aki eltiltod a hittanóráról a gyereket? *Tudod te, hogy mit csinálsz?* A lelkét öljöd meg! A lelkét gyilkolod meg!

Hogyha azt a borospoharat, amikor az elégen túl van, mégis magadhoz veszed és lerészegited magad, *tudod te, hogy mit csinálsz?* Meggyilkolod a békét, a családi nyugalmat, a rendet, a bensőséget, a kiegyensúlyozottságot. *Tudod te, hogy mit csinálsz?*

Tudod te fiatal, mit csinálsz akkor, amikor azt monddod, hogy élvezzük az életet, és menjünk a vérünk után? Az kell, ami vágy, ami szép, ami kellemes minékünk, és ismeretségről ismeretségre, szabadon éled a világot? Azt monddod, hogy ez jó, és most éljünk és élvezzük az életet, de *tudod te, hogy mit csinálsz?* Jézus megmondotta a keresztfán, amikor behatolt a szög a kezébe és be a lábába. Nem azt mondotta, hogy „jaj, de rettenetesen fáj ez nekem”, hanem látott téged, kedves hívem, és azt mondta: „*Nem tudják, hogy mit cselekszenek.*”

•

Ó kedves jó Testvéreim! A mai világban ez a baj, és ez a betegsége a mai világnak, hogy nem tudja, hogy mi az a bűn. Azt hiszi, mert mindjárt nem sújt le rá az Istennek a haragja, mert mindjárt nem kapja meg a büntetését, akkor az talán nem is olyan fontos. Istennek nincsen büntető szándéka. Többen azt mondják: „Nincs is Isten!” „Ki tudja, hogy van-e?” – és közben tudjátok, hogy mi a bűn: ez a rettenetes lélekgyilkosság, kárhozatkészítés.

Testvéreim! Valahogy a mi Urunk Jézus Krisztusnak a lelkületét kell a számunkra biztosítanunk. És azt kell elmünk ebben a nagybőjtben, hogy mi *Jézus szemével nézzük a bűnöket*. Úgy, amint az Úr Jézus Krisztus látta. Ott a kereszten nem a maga fájdmát nézte! A mi bűneink rettenetességét, utálatosságát és kárhozatra méltóságát. Látta: „Nem tudják, hogy mit cselekszenek”. Mi akarjuk tudni, kedves Testvéreim, és kérjük a mi Urunkat Jézus Krisztusunkat: Tanítsd meg úgy nézni és úgy látni a bűnt, ahogy Te néztél és Te láttad a keresztfának abban a rettenetes lázálmos nézésében és tekintetében, amelyből felkiáltottál: „Bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek!”

Testvéreim! Azért kell nekünk Jézushoz járulnunk, mert Jézus bocsánatot akar kérni számunkra. Ha én nem is tudom a vétket, de Jézus bocsánatot akar kérni. Jól jegyezd meg: első szava Jézusnak: „Atyám, bocsáss meg nekik!” Jézus minden szentmisében ezzel kezdi, hogy bocsánatot kér számunkra. Ahhoz azonban az kell, hogy mi lássuk, értsük és érezzük, hogy milyen a bűn.

Urunk, Szent Fiad első szava:

„Tartsatok bűnbánatot!”

Én is hétrét görnyedve hajolok a földig,

kitárom és kifordítom lelkem

legbensejét is, és

gyónok,

vallok,

leleplezem magam,

vállalom és akarom

a mezítelenség szégyenét és

megaláztatását

a legnagyobb nyilvánosságot:

az egész mennyei udvar

és az egyház színe előtt.

Ezért gyónom tehát a mindenható Istennek,

kinek tekintete „és szava eleven, átható

és minden kétélű kardnál élesebb,

behatol a lélek és szellem,

az íz és a velő gyökeréig”.

És nektek, testvéreim, gyónom.

Igen, nemcsak a láthatatlan,

messzinek hitt mennyországoknak,

de az Isten húsból-vérből való

képviselőinek is,

akár szentek, akár bűnösök.

Vállalom őszinte magam-megnyitásnak kockázatát,

sőt akarom, hogy a mennynek és földnek tekintete

végigsöpörjön lelkemen,

egészen a belső zugokig,

mint penészt ölő napsugár,
mint rejlő betegségeket feltáró röntgensugár,
vagy mint alattomos daganatokat ölő rádiumsugár.

Mert sokat vétkeztem
gondolattal,
szándékaim tisztulatlanságával,
indítékaim selejtességével,
elmém csapongásaival,
képzelgések és gyanúsítások áradatával,
kétségek és tévedések sorozatával;
szóval:
üres, lélektelen beszéddel,
hideg, sőt gyűlölködő megnyilatkozásokkal,
téves és tévesztő megítélésekkel;
cselekedettel:
a langyos és erőtlen,
szeretet-nélküli és merev kötelességekkel,
vagy nyilvánvaló rossz tettekkel, bűnökkel; és
mulasztással:
a bizalom, az előítélet-mentes gondolatnak,
a feszültséget oldó és békét teremtő szavaknak,
a kötelesség- és szeretet diktálta tetteknek
elmulasztásával...

**Jézus szavai a kereszten:
„... még ma velem leszel a paradicsomban”**

(1981)

Kedves Testvéreim! Második alkalma van a mi nagybőjti elmélkedéseinknek, és arra vetjük tekintetünket, amit Jézus mondott.

Haldokló atyánk vagy édesanyánk utolsó szavait mindig aggódva, félve, tisztelettel, de egy egész életre megerősített emlékezettel fogadjuk. Sokszor felidézzük, hogy azt mondta..., utolsó szava vagy utolsó szavai ezek voltak...

Nagybőjt a mi Urunk Jézus Krisztusunk halálával végződik. Az ő halálos ágya a kereszt. A keresztre szegezve szólott hozzánk Jézus. Nem tanított, nem hosszú prédikációkat nem nagy és mélyértelmű fejtegetéseket mondott a megváltásról, a bűnökről, a kárhozatról vagy az üdvösségről. Ez mind foglalkoztatta a mi Urunk Jézus Krisztust, benne volt, hiszen a megváltás művét végezte. Mégis, az ő szavaiban ezek valahogy nem tanításképpen, hanem viselkedésképpen jelentkeznek.

Az első szava az volt: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek.” Az első szava az volt, hogy bocsánatot kért a kínzói, a hóhérai, és mindazok nevében, akik a hóhérokat és a kínzókat odaküldték. Nemcsak Pilátus, nemcsak a papi fejedelmek, hanem ott sorakozik mögöttük az egész világ, kezdettől fogva mostanig és a világ végezetéig. És a sorban – akik Krisztusra küldték a hóhérokat; akik parancsot adtak, hogy szegezzék fel Jézust a keresztre; akik egyetértettek azzal, hogy Jézust fölfesszítsék –, azok között ott vagyunk mi is. Jézus nem a fájdalomtól jajdul fel, a szögeknek a fájdmától – feljajdul a bűnök tengerétől. És ezt kiáltja bele akkor is, ezt kiáltja bele most is a mit sem tudó, mit sem sejtő, Krisztus haláláról tudni nem akaró, a bűnről semmiféle fogalmat alkotni nem akaró világba: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek.” Ó, kedves Testvéreim! Nem tudjuk, hogy mit cselekszünk, nem tudjuk, hogy milyen súlya van a bűnnek, nem tudjuk, hogy mi a vége a bűnnek. Az, amit a második szavával sejtet a mi Urunk, mert második szava a kereszten a latorhoz szólt.

Ismeritek a szent szöveget, hogy az Úr Jézus Krisztussal együtt megfeszítettek két gonosztevőt. Így teljesült a prófétának a szava: „a gonoszok közé számíttatott”. Ott függenek Jézussal a keresztfán, az egyik jobb oldalról, a másik meg bal oldalról. Ugyanazokat a testi kínokat szenvedik, mint a mi Urunk Jézus Krisztusunk. És a latorok előbb mindketten ócsárolják Jézust: „Ha valóban Isten Fia vagy, ha valóban Megváltó vagy, szabadítsd meg magadat és minket is!” – Utóbb az egyik lator, (úgy hívjuk, „jobb lator”), meggondolta magát, és látván Jézus szenvedését, valahogy beléhasított a büntudat. Elöntötte egy vérhullám, és a vérhullámon keresztül a szégyen pírja, s az, hogy Jézus ártatlanul szenved. És ezért pirongatni kezdte társát: „Te sem félsz az Istentől? Hiszen ugyanabban a büntetésben vagy! Mi ugyan méltóképpen, tetteink jutalmát szenvedjük, de ez a Jézus, ez itt mit tett?!” Majd Jézus felé fordult, és azt mondotta: „Jézus, emlékezzél meg rólam, amikor királyságodba jutsz.” S Jézus akkor mondotta neki a csodálatos ígéket: „Bizony mondom neked: még ma velem leszel a paradicsomban”, az üdvösségnek a helyén.

A latornak ez a története nagyon belevilágít a mi életünkbe. Mert manapság az emberek vétkeznek, és nem gondolnak arra, hogy lelkük is van. Nem gondolják meg azt, hogy ez a sok szenvedés, ez a sok nyomorúság, ami az emberéletet kíséri, ennek a gyökere a bűn. És ahelyett, hogy lehajtva fejüket elfogadnák, lázadoznak Isten ellen, sőt felteszik és felkiáltják az égre ezt a szörnyű káromkodást: „Ha volna Isten, nem volna ennyi szenvedés, nem szabadna, hogy ennyi szenvedés legyen.” Hányan és hányan beszélnek látor-beszédet ezen a földön! Mert a látor azt mondotta: „Ha Isten Fia vagy, szabadítsd meg magadat és minket is.” Az Úr Jézus Krisztus – bár büntelen volt – nem akarta megszabadítani magát, nem olyan volt, aki ki akart bújni az Atya által neki adott feladat teljesítése elől. Elfogadta, és nem lázadozott az atyai rendelkezés ellen. Nem szabadította meg magát és nem is szabadíttatta meg magát Mennyei Atyjától. Bár a jajtól és a fájdalomtól felkiáltott a Getszemáni kertben is: „Atyám, ha lehetséges, múltjék el ez a pohár – de hozzátette –, mindazáltal ne az én akaratom történjék, hanem a tiéd”. Manapság vannak látor-lelkű emberek, akik a bajoktól akarnak szabaduni, és a bajnak az okául egyedül az Istent teszik meg: „Ha Isten volna, nem lenne ennyi baj.”

Kedves Testvéreim! Erre kell nekünk ráébrednünk és rádöbbsennünk akkor, amikor a latrokról elmélkedünk, hogy ki kell dobni magunkból, ki kell vetni magunkból ezt a látor-lelkületet, amely az Istent okolja. S azért tagadja az Istent, mert a világban ezek a bajok vannak. Hanem igenis azt kell mondani, amit a másik látor mondott: mi méltán szenvedjük ezeket tetteinkért. Igaz, hogy sokan mondhatják azt, hogy én nem öltem, nem raboltam, nem gyilkoltam. Igen, de az emberiségben a bűn benne van. És aki azt mondja, hogy nem öltem, nem raboltam, nem gyilkoltam, a bűnöknek még sok más fajtáját elkövethette: Önző voltál, csak magadat kerested; nem segítettél a szomszédodon, nem fogtad pártját a szegénynek, csak a magad gondolatán voltál, csak a magad akaratát teljesítetted és üzted. Hány fajtája van a bűnnek, amik talán még nagyobbak az ölésnél is, a gyilkosságnál is, a házasságtörésnél is: a szeretetlenségnek és a gyűlölködésnek a vétkei. Testvérek! Nem szabad nekünk azt mondani, hogy mi ártatlanok vagyuk. Le kell borulnunk Istenünk előtt, hiszen Jézus vére, amely érted is, értem is kiömlött, ez a tanúbizonysága annak, hogy valamilyen formájú bűnt kell minékünk elismernünk a látorral: „Mi ugyan méltán...” – és így kell nekünk elfogadnunk a szenvedéseket.

Kedves jó Testvérem! Ezen indult meg a mi Urunk Jézus Krisztusunk, és ígérte meg a latornak a mennyországot. Ez a második mondása. Mondja, tanítja, nem tanítás formájában, nem hosszú beszéd formájában, de rövid

megjegyzésben bennfoglaltan, hogy van pokol és van mennyország. Te benne leszel, te, aki bűnbánó vagy, te ott leszel velem a paradicsomban. Aki lehajtottad fejedet és bűnödöt megvallottad, te megkapod az irgalmat és a kegyelmet. Te, aki nem hittél, magadra hagylak. Azt mondod: Nincs Isten, azt mondod, nincs irgalom. Ez a kárhozat, hogy Isten nem érezteti meg velünk azt, hogy van. Ők elzárták magukat. Körülbelül úgy van ez, mint amikor valaki egy falat épít maga elé, hogy ne sugározzék rá a nap. Nem a napnak a bűne az, hogy a falon nem tud áthatolni. Minek építesz te, lator, falat magad és a ragyogó szeretetű Isten közé? Minek építesz te, testvérem, falat magad közé és a szeretettől áradó Isten közé? Miért építesz falat? Ez lesz a kárhozatod, hogy az Isten bennehagy ott veszni, ahová te magadat tetted. Azt mondod: nincs Isten – és nem lesz Isten. Azt mondod, hogy nem Isten kormányozza a világot – nem fogja a te világotat kormányozni. És akkor derül majd ki, hogy micsoda kárhozat az, ami az istentelenséget jelzi, istennélküliséget jelzi. Ugye, milyen rosszak az idők, ha nem süt a nap? Milyen borzasztó dolog az, folyton sötétben lenni! Az ember maga keresi a sötétet. Isten a többit otthagyja, ahová maga választja, de a lator kérte: emlékezzél meg rólam, ha országodba jutsz.

Sokan arra gondolnak, hogy milyen könnyű bocsánatot nyert a lator. Hogy egy pillanat alatt, életének mennyi bűn-tengerét bocsátotta meg az Úr Jézus Krisztus azért, mert rátekintett és hittel elfogadta őt Megváltónak. Valóban, látszólag egy pillanat műve volt. De testvérek, vigyázzatok! Jól figyeljétek meg, a latornak még két borzasztó dolgot el kellett viselni. Jézusnak a halálát és saját kegyetlen halálát. Ez még hátra volt. Jézus halálát... Mert Jézus ugyan mondta neki: velem leszel a paradicsomban, de röviddel ezután Jézus is felkiáltott: „Istenem, Istenem! Miért hagytál el engem?” Hát ez nem rendítette meg a lator hitét Jézusban, hogy valóban a Túlvilág Királya? Hát ő is Istentől való elhagyatottságról beszél?! És nem hallatszik sehol semmi, egy hang az égből, hogy „Te vagy én szeretett Fiam!” Nem hallott semmiféle biztatást vagy bátorítást, hogy „Fiam tarts ki, végezd el a megváltásnak a művét”. Semmi jel nem volt. Sőt, szinte nem lát sehol egy hívó lelket, Jézus anyján és a tanítványon kívül, akik ott állnak a keresztnél. Mindenki Jézus ellen van. Azok ott nyüzsögnek, gúnyolják, kínozzák. És az Úr Jézus Krisztus, az Istennek a Fia, Istentől is elhagyottan hal meg a kereszten.

Testvérek! Nem ismertek a latorban magatokra? Nekünk nem probléma az, hogy az Úr Jézus Krisztus annyira hallgat itt az oltárnak a titkán? És az Anyaszentegyházban és a világban? Hányszor kívánjuk, hányszor szeretnénk, ha leszólna a Mennyei Atya az istenkáromlók közé, hogy „ez az én

szeretett Fiam...” Vagy megrázná a földet, hogy ne legyen annyi bűn és annyi vétek a világon. Ha a laterral együtt el tudjuk viselni Jézusnak ezt a megváltó halálát, akkor a hitünk kiállja a próbát, mint ahogy a latornak a hite is kiállta a próbát. Nem rendült meg a latornak a bizalma és a hite Jézus halála láttán sem. – De ugyancsak nem rendült meg a hite a saját rettenetes halálakor sem. Mert még hátra volt az, hogy összetörik a lábszárukat. Hogy ez milyen borzasztó kín! Gondolj arra, ha megütöd a látszáradat, a csontjaidnak az élet, micsoda pokoli fájdalom ez. És a katonák odajöttek, és a vasdárdáikkal megtörték a latroknak a csontját. Micsoda éles, micsoda észveszejtő, micsoda rettenetes fájdalom hasított bele! De nem okozta a halálukat mindjárt, hanem elindult a vér, és a vér lassan-lassan elfogyasztotta. És ahogy lassan-lassan jött belőlük a vér, és minél kevesebb lett, annál rettenetesebb hörgések és megrázkódtatások között kellett nekik az élettől eltávozniuk. Ez rettenetes halál, testvérek! Ez olyan halál, amelytől felkiáltott volna, hogy nem hiszek az Istennek, hogy ennyi gyötrelmet kelljen elviselni. De a lator hitt! Kitartott mellette! A saját fájdalmát nem kiáltotta az égre, hanem eltűrte és elviselte.

Kedves Testvéreim! A saját szenvedésedet és a saját halálodat kell ajánlani a mi Urunk Jézus Krisztusnak, hogy a jobb latornak valóban a követője légy.

Igen, a mi Urunk Jézus Krisztusunk mindannyiunknak megígéri: „*még ma velem leszel a Paradicsomban*”, de ahhoz az kell, hogy mi a laterral együtt valljuk és higgyünk abban, hogy van bűn, és hogy bűnbánatot kell tartanunk. Kérjük a mi Urunk Jézus Krisztusunktól a latornak ezt a hitét. Nagy ember volt, pillanatok alatt szent ember lett. Mások is voltak bűnösök, de nagyok lettek, akik az Isten kegyelmétől máról holnapra is fel tudtak emelkedni. Te magad is, ha messze is jártál az Istentől, csak meg kell nyitnod szívedet az előttünk szenvedő Megváltónak, és azt kell mondanod: méltán szenvedem én is a szenvedéseket; mert hiszen tetteinkért kapjuk a jutalmat. Ha ezzel a bűnbánatos érzéssel fordulatot tudsz elérni, szent lehetsz te is, máról holnapra. De nem fog felmenteni Jézus halálának elszenvetésétől sem – amit az egyházban elszenved; és nem fog felmenteni a te saját halálodtól, saját szenvedésedtől és halálodtól sem. Erre számítanunk kell, testvéreim.

Jézus az örök életnek a mezsgyéjén szólott és beszélt, hogy igenis van örökkévalóság, paradicsom, ahol megenyhülnek s megdicsőülnek a lelkek, ahol ott lehet a jobb lator; és van hely, ahol kárhozatba merülnek a megkeményedett szívek. Testvérek! Jézus azért jött, hogy meghirdesse a bűnbánatot, ami által kijuthatunk a kárhozatnak az örvényéből, és lel-

künket az örök paradicsomba vezethetjük. Higgyünk a bűnbánat erejében!
És a mi lelkünknek a közepébe tegyük a bűnbánat-gyakorlatot! Végezzük
a szentgyónásunkat, és vegyünk részt az igazi bűnbánat gyakorlataiban
a nagyböjt folyamán, hogy megtaláljuk azt, amit az Úr Jézus Krisztus
akart nekünk hozni, akart nekünk adni a bűnbánattal. Befejezésül imád-
kozzuk el:

A mindennapi ember hitvallása ez:
Nincs bűn! Nincs bocsánat!
Hányféleképpen akarjuk eltagadni, elkendőzni
a bűnt a magunk életében!
Viszont, ha mások vétkeznek ellenünk,
akkor egyszerűen
nincs bocsánat, nem tudunk megbocsátani.
Családok, szomszédok
nem tudnak megbocsátani
egy életen át egymásnak,
és az emberi megítélés terhét kell
hordoznia annak, aki egyszer elesett.

Hisszük mi keresztények,
hogy van bűn,
és hogy ez a bűn rettentés hatalom,
reménytelen Isten-távolságba vető
átok rajtunk.
De hisszük azt is,
hogy ahol „elhatalmasodott a bűn,
túlárad a kegyelem”.

Hisszük, hogy a világot, s benne
lelkünk bűnfertőjét,
az egyházban fakadó isteni megbocsátás
kegyelmének forrásvize
állandóan tisztítja.
Ezt a tisztító patakot árasztod felénk
a keresztségben is és
a gyónás szentségében is.
E bocsánat jegyében
riasztod szívünket a pokoltól,

és keversz vágyainkba józanító látásokat
és a bűnből ébresztő csalódásokat.
Tudjuk, hogy ezért a bűnbánatért vezetsz bennünket
a keresztt égő gyötrelmeihez,
hogy megrendüljünk kínodon,
és végre elhigyjük a te keresztedet látva,
hogy nincsen oly nagy bűn,
amin túl ne járna,
amit meg ne haladna a te
megbocsátó irgalmad!

Ebben a mérhetetlen irgalomban hiszek, és kérem bocsánatodat, amint a
latornak megbocsátottál, és szeretném hallani halálomkor én is a te
szavadat: „még ma velem leszel a paradicsomban”. Ámen.

Jézus szavai a kereszten: „Íme a te fiad . . . Íme a te anyád . . .”

(1981)

Kedves Híveim! Nagyböjtben, a nagyböjti prédikációk során Jézusnak az ő
halálos ágyáról, keresztfájáról elkiáltott, felkiáltott szavairól elmélkedünk,
Jézus hét szaváról a kereszten. A harmadik szóig jutottunk el, hiszen
nagyböjt harmadik hetében vagyunk. Tegnap, amikor vetítés volt, megdöb-
benve láttuk a mi Urunk Jézus Krisztusnak kereszten lévő kínjait. Ahogy
felfeszítették őt, és ahogy ég és föld között függve, a sebeknek halálos
lázától, az étellel viaskodó fiatal szervezet rémületes kiáltásában és só-
hajtságában, amint a lélek erőszakkal készül búcsúzni a négy seben keresz-
tül: megdöbbenve láttuk a mi Urunknak borzasztó fájdalmát. Jómagam is
behunytam a szemem a borzalomtól, a rettenettől, mert hiszen ennél különb,
a képnél különb lehetett a mi Urunk fájdalma, gyötrelme. Igaza van a
Szentírás másik lapjának, amelyik azt mondja, hogy a kereszten sírás, nagy
kiáltás és könnyhullatás között ajánlotta magát annak az Istennek, aki
megszabadíthatta őt. Elmélyedtünk, együttérettünk a mi Urunk Jézus
Krisztusunk gyötrelmével és kínjával a kereszten. Mégis Testvérek, valami
döbbenetes dolog történik. Mintha Jézus, a halállal viaskodó Jézus, a halálos

sebekkel és halálos lázakkal küzdő Jézus, mintha egy pillanatra elfelejtkeznék arról, amiről nem lehet elfelejtkezni, mintha megfélemedkeznék kínjáról, gyötrelméről, amit a szögek okoztak, amit a hitetlen csöcselék gúnyolódása és kiáltozása okozott, és amit ennek az egész világnak minden súlya, minden súlyos bűne ránehezdedve neki okozott. Mintha erről elfeledkezett volna Jézus, mond valamit. Ez az elfeledkezés egyszer már megtörtént a kereszttúton, mégpedig amikor a jeruzsálemi asszonyokkal találkozott a mi Urunk Jézus Krisztusunk. Ő, akit megostoroztak, Ő, aki elbukott a kereszt alatt, Ő, aki a körülötte tolongó csöcseléknek lökdösése és gúnykacaja között ment, és vitt az útja, Ő, aki vérről átfutott arcával és töviskoronájával a fején azt sem tudta, hogy a fájdalmak tengerének mekkora mélységébe merült, mintha megfélemedkeznék az Ő gyötrelméről, mintha megakadna valahogy az Ő kínjának és gyötrelmének a fájtatásában. Jeruzsálemi asszonyokat lát, és hirtelen így szól hozzájuk (nem kiált, de beszél; beszél, mint aki nem tud a saját maga fájdalmáról), ezt mondja: „Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok, sírjatok inkább magatok és gyermekeitek miatt. Jönnek majd a napok, amikor azt fogjátok mondani: Boldogok a magtalanok és az asszonyok, akik nem szültek és nem szoptattak! Akkor majd azt kiáltják a hegyeknek: Szakadjatok ránk! És a domboknak: Takarjatok el! Ha így tesznek a zöldelő fával, mi lesz a sorsa az elszáradtnak?”

Kedves Testvéreim! Hallottátok, hogy az Úr Jézus Krisztus mit mondott. Nem azt mondja, hogy „nézzétek mekkora sebeim vannak”! Nem azt mondja: „nézzétek, micsoda gúnyolódás vesz engem körül”! Nem azt mondja, hogy „nézzétek, én az egész világnak a bűne alatt gömnyedek, segítsetek”! Nem azt mondja! Hanem mit mond? „Ne rajtam sírjatok, hanem sírjatok magatokon és sírjatok gyermekeiteken. Mert ha a zöldelő fával – vagyis ő volt a zöldelő fa, aki az Isten előtt virágzott jóságban, szentségben és életteljességben –, ha a zöldelő fával így tesznek, mi lesz a sorsa a száraznak? – vagyis nektek –. Magatokon sírjatok és gyermekeiteken!” Mi is ezeknek a gyermekeknek a sorában vagyunk, kedves Testvéreim! S az Úr Jézus Krisztus feledni látszik a maga kínját, a maga gyötrelmét. Miért? Mert eszébe jut a bűnnek a vége, a kárhozat, amelyen a büntől szikkasztott és szárított ágakat elégetik. Mintha a fájdalomnak éles tüze mögül a kárhozatnak még élesebb tüze égett volna bele Jézus lelkébe, és ettől kiáltott fel. Ő nem törődött a maga gyötrelmeivel, a maga kínjával, a maga fájdalmával, de gondolt a kárhozatra és azokra a szerencsétlenekre, akik a kárhozatra jutnak. „Magatokon sírjatok és gyermekeiteken!” A kárhozatnak a rémes valósága szinte felfüggeszti Jézus fájdalmát, mert jobban fáj neki, jobban gyötri őt a kárhozatnak tüze, mint saját kinja.

Most, a harmadik szónál, megint felfüggeszteni látszik Jézus a maga rettenetes gyötrelmét és fájalmát. Mintha csak megint olyan fontos dolgot akarna mondani, amelyet mi nehezen tudunk megérteni, nehezen tudunk fölfogni, de mégis mérhetetlenül fontos és mérhetetlenül döntő ránk nézve. Jézusnak harmadik szava ugyanis az, hogy leszól a keresztfáról: „*Asszony, íme a Te fiad!*” Máriának mondja, anyjának. Jánosnak, a tanítványnak pedig ezt mondja: „*Íme a Te anyád!*” Látszólag sokszor elmondott, látszólag sokszor ismételt szavak. De ezeknek az egyszerű szavaknak a mélységére éppen az vezet el bennünket, hogy Jézus a fájdalmas könnyek, a fájdalmas kiáltások között mondja ezt. Van ideje félretolni szinte azt a vérfüggönyt, amely arcára és lelkére borult. Van ideje és módja, talál rá, gondot fordít arra, hogy ezt megmondja, vagyis hogy gondoskodjék anyjáról – anyjának ajánlván a tanítványt, a tanítványnak pedig az ő anyját.

Az első, kedves jó Testvéreim, amit a mi Urunk Jézus Krisztusunk ezzel nekünk hangsúlyozni akart, hogy ő, az Isten Fia – aki beszélt a gondviselő Istenről, hogy nézzétek a mezők liliomait, nem szőnek, nem fonnak, és Atyátok öltözteti őket; s nem vetnek, nem aratnak a verebek, csűrökbe nem gyűjtenek, és mégis táplálja őket mennyei Atyátok –, a mi Urunk Jézus Krisztusunk, aki ezeket a csodálatos gondviselésre utaló szavakat mondotta, ő maga úgy gondoskodik, hogy félretolja a maga fájalmát. Elfeledkezni látszik a maga kínjáról, és még, mint aki utolsó szavaival gondoskodni akar az ő szeretteiről, mondja, hogy *szeressétek egymást*. Te Mária, szeresd Jánost, te János, szeresd Máriát, viseld gondját. S ezt megértették. Hiszen az evangélista hozzáteszi: attól az órától fogva a tanítvány a saját házába vette a Boldogságos Szűz Máriát.

Kedves Testvéreim, hát olyan fontos dolog ez, hogy az Úr Jézus Krisztus erre időt és módot talált? A lázongó idegek és fájalmak, lelket tépő gyötrelmek között ezt meg kellett neki mondani? Hát nem elég lett volna, hogy Szent János úgyis magához veszi a Boldogságos Szűz Máriát? S Mária úgyis szereni fogja majd Jánost, hiszen akit Jézus szeretett, azt ő is szereti. Nem lett volna más valaki esetleg, aki pártfogásba vette volna a Boldogságos Szűz Máriát? A rokonsága közül nem lett volna? Nem! Az Úr Jézus *szükségesnek* tartotta, hogy ezt a gondoskodást elvégezze.

Mit akart ezzel hangsúlyozni? Olyas valamit, ami a kárhozattal egyenrangú, súlyos, fontos dolog. Mint ahogy fontos dolog az, hogy én ne kerüljek a pokolba, éljek úgy, bánjam úgy a bűneimet és szánjam az én vétkeimet, hogy pokolba ne kerüljek. És hogy ráébredjek arra, hogyha a zöldelő fával ezt teszik, akkor ugyan mi lesz a szárazzal? Hogy én döbbenjek meg! – ezt akarta az Úr Jézus a jeruzsálemi asszonyoknak mondani. Ugyanilyen

fontosságú dolgot akart az Úr Jézus Krisztus mondani nekünk. Hogy ti emberek, ti későbbi keresztények is jól értsétek meg: a *gondoskodás szereteteitekről* az a lényege az életnek. Abban kell a te üdvösségedet megkeresned és megtalálnod. És kín ide, kín oda, szenvedés ide, szenvedés oda, gyötrellem ide, gyötrellem oda, tudni kell elfeledkezni mindenről, s a szeretteidnek biztosítani lélekkel, jósággal, irgalommal a mindennapit – a gondoskodást.

Kedves jó Testvéreim! Miért kellett ezt az Úr Jézus Krisztusnak annyira hangsúlyozni, hogy félretolja az ő gyötrelmét és kínját? Azért, mert mi valahogy belefáradunk és belefásulunk a mindennapi tevés-vevésbe. A mindennapi gondjainkat, dolgainkat, amik után szaladgálunk (kezdve a főzéstől, a mosáson, varráson, de kenyérkereseten túl is, akár férfi, akár női munka legyen az – de minden munkát ide sorolhatnék az üzemi munkától kezdve a tsz-munkán keresztül, mindent, mindent, mert végeredményben a családotért dolgozol. A családotért: férjedért, feleségedért, gyerekeidért vagy szüleidért fáradozol és gondoskodsz.) – miért kellett ezt az Úr Jézus Krisztusnak úgy mondani? Hát nem úgyis az a bajunk, hogy talán a dologtól nem tudunk még templomba sem jönni? Nem annyira bele vagyunk merülve az evilági dolgokba, hogy szinte elfeledkezünk a jó Istenről? Látjátok, pontosan ezért! Hogy végezd azt a munkát, mert Isten is azt kívánja, hogy végezd, de ne menjen rá az Isten-szolgalatod! Jézus a megváltás isteni szent művében is el akarta végezni azt, hogy gondoskodik az ő szeretteiről. Tehát ez a gondoskodás, ez nem bűnös dolog, ez nem gyarló dolog, ez nem Isten-nélküli dolog. Végezd tehát úgy, hogy azt az Istenért végzed! Amit férjednek, feleségednek, szülődnek, gyerekednek teszel – bármit teszel, azt az Istennek teszed. Ha tűrsz, Istennek tűrsz! Ha áldozatot hozol, Istennek hozol áldozatot! Ki gondol erre? Hogy amikor főzöl, akkor végeredményben a jó Istennek, az Úr Jézus Krisztusnak főzöl?

Olvastam egy nagyon szép történetet, aminek igaz magja is volt. Az volt a címe, hogy *Szegény jó Hanuszákné*. Ez a Hanuszákné egy mosóasszony volt, járt ide-oda házakhoz (tudjátok, régebben íródott, legalábbis 30-40 évvel ezelőtt). Egy kisvárosban lakott, járt úri, iparos házakhoz mosni. Nap mint nap folyton csak mosott reggeltől estig, meg vasalt. És a szegény Hanuszáknénak volt egy részeges ura, aki amellet, hogy elitta a keresetet, bizony még őt magát is sokszor bántalmazta. És ez a szegény jó Hanuszákné úgy halt meg, mint egy szent. Mert mások szennyését azzal a lelkülettel mosta, mintha a Szűz Mária mosta volna az Úr Jézusnak és az apostoloknak a ruháit. Ez kell kedves Testvéreim! Úgy viselte el a Hanuszáknak, annak a részeges korsónak az ütlegeléseit meg gorombaságait,

meg otthonon kívül való járásait (mert hiszen mindig a „Sebes fullajtárba”, a kocsmába járt, és magára hagyta ezt a szegény asszonyt), úgy viselte el, mint hogyha az Úr Jézus Krisztus hagyta volna őt magára vagy ő bánt volna vele úgy.

Kedves Testvéreim! Érzitek, hogy ez micsoda óriási nagy fordulat? Mennyire más szemlélet ez! Így lehet az ember szentté. Mert nem a sok imádság tesz bennünket szentté – az is kell, de nem az tesz szentté –, hanem hogy mit teszünk és hogyan tesszük. Ha azt a mindennapi munkát, a mindennapi munkának azt a türelmét, azt az áldozatát, azt a fáradságát, azt a mindennapos kínját, mert hiszen ki ne volna beteg, ki ne volna nyugtalan, ki ne félne? Ezek mind a mindennapi munkával járnak együtt. És ki ne szenvedne attól, hogy nem becsülik meg a eléggé munkáját, hogy talán hálátlanok a családtagok is, amiért szinte így hiába munkálkodik és dolgozik. Hány szülő kapja meg, hány édesanya, hány feleség kapja meg a hálát az ő mindennapos robotolásáért és munkájáért? Milyen óriási nagy dolog lenne, ha ezt a művészetet megtanulhatnánk, hogy a mindennapi munkát ezzel a lélekkel végeznénk, hogy: *„Íme a Te Fiad, íme a Te anyád”*. Viselkedj úgy, mint ahogy én gondoztam anyámat, te pedig asszony, gondozd úgy a fiadat, mint ahogy engem gondoztál.

Ó kedves Testvéreim! Érzitek, hogy micsoda fontos dolog ez, micsoda döntő dolog, hogy az Úr Jézus Krisztus ezért állította meg az ő gyötrelmének és kínjának a folyamát, hogy erre ráébresszen bennünket, hogy „emberek, a megváltás kellős közepén is úgy gondolok a mindennapos életnek a munkájára, mint a megváltásnak jelentős részére.”

Ó kedves jó Testvéreim! Ezt az Úr Jézus Krisztus különben is hangsúlyozta, amikor a kenyér és bor színében itt maradt közöttünk az Oltáriszentségében: azt a mindennapos kenyeret, azt választotta az ő lakásául, az ő velünk-maradásául. És hogy azt a kenyeret meg kell enni, magunkévá kell tenni, szét kell roncsolni, hogy belénk jöjjön. Érzitek ezt, hogy az Úr Jézus Krisztusnál mennyire egybetartozik az ő gondolata, hogy meg kell tudni szentelni a mindennapi szürke, unalmas, egymás után következő napokat.

Holnap szentségimádás lesz, amikor a mi Urunk Szent Testét kitéve fogjuk látni egész nap, és várja a mi imádásunkat. Döbbenjünk meg attól, hogy a *kenyér* színét választotta. Egyszer már emeljük fel a gondolkodásunkat! Gyermekkorunk óta tudjuk és látjuk, hogy az Oltáriszentség ilyen aranyos mutatóban van, és benne van az ostyának a kis fehér formája. Jó ez, mintha így kellett volna lenni... De gondoltunk már rá, hogy ez a „fehér folt”, ez *kenyér*? Nem arany, nem drágakő, nem valami különleges dolog, hanem a legközönségesebb kenyér. S a kenyérnek is a legegyszerűbb formája, a

kovásztalan kenyér (lisztnék és víznek a keveréke). Hát van egyszerűbb dolog, közönségesebb dolog a lisztnél meg a víznél? És az Úr Jézus Krisztus ezt választotta az ő lakásául, hogy rádöbbenjen bennünket, hogy a legegyszerűbb formák alatt is el tud ő rejtőzni, és lehet őt szolgálni, és neki a szeretet adóját leróni. Gondoljunk erre kedves Testvérek! Csodálatos a mi Urunk Jézus Krisztusunk!

Egy harmadik gondolat még a keresztfáról, amit fontosnak tartott az Úr Jézus Krisztus, hogy mondja: „*Íme a te Anyád!*” Hogy az ő anyját, Máriát a mi gondunkra bízta. Kedves Testvéreim! A Boldogságos Szűz Anya, a Názáretnek a csillaga, őt nagyon kell tudni szeretni, őhózzá nagyon kell kötődni. Jézus mondta. A halálos küzdelméről elfeledkezett. A fájdalomnak tengeréből kiemelkedett. S úgy mondja: „te huszadik századi ember, te jánosalmi ember, te is, aki hinni akarsz énbennem, hidd el, hogy itt van a te anyád, a Boldogságos Szűz Mária. Az én anyám legyen a Te anyád, mert ő megtanít majd téged mindarra, amire én tanítalak, és elvezet téged arra, amire én akarom, hogy elvezetve légy.”

Mindaz a mindennapi életnek a megszentelése, amit Jézus a harmadik szavával hangsúlyoz nekünk, testvérek, azt mind a Boldogságos Szűz Anyánk élte a legelejétől a legvégéig. Harminc éven keresztül Názáretben ő csak a csendes, mindennapi munkának élt. Mi azt gondoljuk, milyen csodálatos látomásai voltak. Nem voltak! Hogy milyen csodálatos beszélgetései voltak az Úr Jézus Krisztussal... Nem voltak! Ő csak hitben szemlélte az ő Urát Istenét, a mi Urunkat Jézus Krisztust, és készítette neki az ételt, mosta az ő ruháját, készítette az ő fekvőhelyét és tisztította a szobáját. Ezt tette! És ez által, a mindennapi életnek a munkája által, szentelődött meg és élte az ő Világkirálynői életét.

Kedves Testvéreim! Értsük meg, mit üzen minékünk a mi Urunk Jézus Krisztusunk az ő harmadik szava által, ami egybeesik a holnapi ünnepnek szinte minden gondolatával. Az Oltáriszentséggel is, meg a Boldogságos Szűz Mária ünnepével is.

Volt egy érdekes angol író. Nem volt hívő ember, zsidó volt, nagyon olvasott író. Sok könyvet írt. Egy apáca, aki soha életében nem látta őt, csak könyveit olvasta, meg akarta téríteni. Ez a zsidó író, mint utazó, eljutott a Szentföldre is, elment Názáretbe is. És Názáretből hozott haza két követ. Levelet írt az apácának: „Küldök Magának két követ Názáretből. Az egyik követ tartsa meg magának emlékül. Magának hoztam. A másik követ dobja el a zárda udvarán, de ne mondja meg senkinek se, hogy hová dobta. Hogy mindenki, aki ott él a zárdában, azt higgye, hogy azon a kövön jár,

amin Mária is járt, és olyan lélekkel járjon az udvaron, mint hogyha a Boldogságos Szűz Mária lenne ő.”

Testvérek! Nekünk is ezt kell, egy ilyen bűvös követ elvinni, mert Jézus ezt adta nekünk a kereszten, amikor azt mondta: „*Íme a te anyád!*”. Egy ilyen szellemi követ kell elhinteni a mi szívünkbe, lelkünkbe, ami ott legyen a mi otthonunkon, hogy mi is mindig úgy járjunk, hogy megszenteljük a mindennapi életnek a legegyszerűbb dolgait is. Ez olyan nehéz dolog, mint az üdvösségnek a megszerzése, de ebben találjuk meg a mi üdvösségünket. Boldog az, aki rátalál erre a kőre. Boldog az, aki meghallja Jézusnak a szavát, és boldog az, aki a Szűz Anyával meg tudja szentelni az Ő életét ezen a földön. Amen.

Jézus szavai a kereszten: „Istenem, Istenem! Miért hagytál el engem?”

(1981)

Testvérek! Nagyböjt 4. vasárnapja van. Fekete vasárnap előtti utolsó vasárnap. Örvendezünk majd a szentmisében, mert hiszen a titkok mélyén, Jézus szenvedése mélyén elővillan az isteni kegyelem, amit Jézus szenvedéseivel hoz.

De meg fogunk emlékezni a fogyatékosokról is a szentmisében, imáinkban. Az egész világgal együtt gondolunk a szenvedőkre. Most pedig első szenvedőnkre, a mi Urunk Jézus Krisztusunkra vessük tekintetünket. Jézus negyedik szaváról elmélkedünk. Azt mondtuk, hogy lesni kell a haldoklónak utolsó szavait: miket mond, miket üzen, miket köt a lelkünkre, mik foglalkoztatják őt, mert hiszen a szavak nagyon fontosak. Elérkeztünk Jézus negyedik szavához. Ha van emberi fájdalom, akkor az Jézusban volt. Ha van emberi gyötrelem, mely emberszívet gyötört, az Jézust gyötörte. Ha van valami, ami a legmélyebbre sodorja az embert, akkor az az volt, amit Jézus felkiáltott az égre. Az evangélista mondja, hogy Jézus ezt nemcsak mondta, de kiáltotta. És mint a Zsidókhoz írt levélnek e szerzője tudja: *kiáltozás* és könnyhullatás között kiáltotta: „*Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!?*” Nincs a világirodalomnak olyan mondata, amelyik fogható lenne ennek a mondatnak a keserőségéhez, a mélységéhez, a szomorúságához, a megalázottságához. Ebben a pár szóban benne van minden em-

beri keserűség, minden emberi megpróbáltatás, minden emberi nyugtalan-ság, ami csak kínozhatja, gyötörheti, bánthatja az embert. Jézus azzal jött, hogy ő az Isten Fia. Jézus azzal jött, hogy vele van az Atya. Jézus még egy-két nappal ezelőtt is úgy imádkozott Lázár sírjánál, hogy „*Atyám tudom, hogy te mindig meghallgatsz*”. – Így tudta Jézus, és így hirdette Jézus. – Magáról pedig azt mondotta, hogy *magától ő* nem mond semmit, nem hirdet semmit, nem tesz semmit. Mindenben úgy beszél, úgy cselekszik, ahogy a Mennyei Atya neki azt mondta, előírta, megparancsolta, mert „én az én mennyei Atyámat szeretem. Láss a világ, hogy szeretem az Atyát!” – így mondotta még főpapi beszédjében is a mi Urunk Jézus Krisztusunk.

És íme: most fájdalma tengerének mélyéről, mint valami rettenetes vérbuborék, úgy buggyant fel Üdvözítőnk lelkéből és az ő vérrel futott arcáról a kiáltás: „*Éli, Éli! Lámmá szábaktáni? Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!?*” A tudósok úgy mondják, hogy Jézus ezzel csak a 21. zsoltárt akarta elkezdni. Tudjátok, hogy a Szentírásban van egy Zsoltárkönyv, abban 150 zsoltár, és a 21. zsoltárban a szenvedő ember felkiáltása olvasható. Elolvasom tinéktek a 21. zsoltárt:

*Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?
Miért vagy oly messze távol
Segítségemtől, jajjaim szavától?
Én Istenem! – kiáltozom napestig,
És nincsen tőled felelet,
S éjszaka is, de nyugtot nem lelek.*

*De én nem ember, én féreg vagyok,
A emberek gyaláznak és nevetnek,
A nép közül kivetnek.
Gúnyoló szóval illet, aki lát,
Fejet csóvál, elvonja ajakát.*

*„Az Úrban bízott, hát segítse meg!
Szerette, hát most szabadítsa meg!”*

*Ne távozzál, mert itt a gyöttelelem,
És nincsen, aki segítsen nekem.*

.....

*Körülvett engem sok erős tulok,
Megkörmýékeztek kövér básáni bivalyok.
Rám tátva mindnek ragadozó szája,
Üvöltözó oroszlánok módjára.
Mint elfolyó víz, úgy öntettem el,
Csontjaim szertehullanak,
Olvadt viaszképp omlik szívem el*

.....

*Ebek falkája oldallog körül,
Gonosztevók zsinatja vesz körül,
Általverték kezemet, lábamat
És megszámlálták minden csontomat,
És kínjaimon magukat mulatják.
Elosztották ruhám maguk között,
Sorsot vetettek köntösöm fölért."*

A szenvedő embernek ezt a zsoltárát ezer évvel Jézus előtt írta Dávid király, amikor a kínoknak és a gyötrelmeknek a mélyén volt. És mondom, a tudósok úgy mondják, hogy Jézus ezt a zsoltárt kezdte el, és csak az első szavait jegyezték fel... De mutatja, hogy az Úr Jézus Krisztus ezzel azonosította magát minden szenvedő embernek legnagyobb gyötrelmével: amikor úgy érzi, hogy az Isten is elhagyta őt. Minden kínok legnagyobb kínja ez, minden gyöttelelem között a legnagyobb gyöttelelem ez. A szívnek minden hányódása között a legnagyobb ez. És mint valami tűzhányó, amely kiszabadulva vörösen, véresen lángolva dobja a földnek olvadt belsejét fel az égre, és – mint a televízióban is lehetett látni a fényes, tüzes lávatömeg csak úgy fut az emberi lakóhelyek felé –, hát valahogy így, ilyen véresen, ilyen tüzesen dobja ki a „tűzhányónk”, a mi Urunk Jézus Krisztusunk, az ő szent lelkéből ezeket a szavakat az égre: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!?”

A kereszt alatt ott állnak a papi fejedelmek és mondják Jézusnak: „Másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni. Ha Izrael királya, szálljon

le most a keresztről és hiszünk neki". Kedves Testvérem! Utána néztél már ezeknek a szavaknak? ... A súlyának? ... És átérezted ezeket a borzalmakat? ...A vakot meggyógyította, a sántát járnai tanította, a halottat feltámasztotta. Mutatta, hogy ura a testének, hiszen tengeren járt és taposta a hullámokat, az örvényeket. Másokat megmentett... És most: *„Szállj le a keresztről Krisztus, és hiszünk neked!”*

*

Ó kedves Testvéreim! Mi lett volna, ha a mennyei Atya azt csinálja, amit a Jordánnál tett, amikor Jézus megkeresztelkedett, és leszólt, hogy *„Íme ez az én szeretett Fiam, Őt hallgassátok!”* Vagy amikor a színeváltozáskor megjelent Mózes és Illés, és haláláról beszéltek, akkor megint mondotta: *„Íme az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!”* – Miért hallgatott az Isten, amikor Jézusnak ezt mondották: *„Szállj le a keresztről! Másokat megmentettél!”*... Sőt folytatták: *„Az Istenben bízott!”* – Elismerték, hogy Jézus az Istent szolgálja, az Isten ügyét akarja előmozdítani, és az Isten ügyéért fárad és prédikál és tesz csodákat! *„Az Istenben bízott!”* – hát az Isten most mutassa meg, ha akarja! Ha szereti őt az Isten, akkor mutassa meg, adjon most egy jelet, szóljon le, mennydörögjön vagy csapjon szét villámával! ... És az Isten hallgatott...

Ez volt Jézusnak legnehezebb perce, legnehezebb órája. És ezt is elvállalta értünk. Hányszor van az, hogy mi magunk is szolgálunk az Úr Istennek, gyerekkorunktól fogva törekszünk arra, hogy Isten ügyét előmozdítsuk. És jönnek percek, jönnek órák, amikor mi magunk ott zörgetünk az Isten ajtaján, és az Isten szívét verdessük, és kopogtatunk az Úr Isten lelkének kapuján: Nyisd ki Uram! Mutass egy jelet! Hallgass meg! Add jelét annak, hogy szeretlek! ... és hallgat az Isten ... hallgat az ég ... csendes a mennyország... Ez a kínok mélye! Ez a megkísértett ember legkeserűbb pillanata. Hányszor volt neked is ilyen perced, ilyen órád ... Vagy ha ilyen nem is, de itt van az Anyaszentegyháznak is a keserűsége és órája: amikor imádkozik az Anyaszentegyház szabadságáért, az Anyaszentegyház munkálkodásáért, hogy álljon meg a lelkeknek ez a rettenetes nagy elhullása, ez a nagy elpártolása – ami a családokban is, a templomokban is folyik – álljon meg! Hogy rimánkodunk, hogy kérjük, hogy esengünk! Az egész Anyaszentegyház mozgósítva van. És hallgatni látszik az ég... Ez az egyház megpróbáltatása.

És itt van a mai napnak is a témája. Mennyi sok szenvedés, mennyi sok szenvedő! Vakok, siketek, némák, bénák, sánták... azután a belső bajok-

nak, betegségeknek a hordozói, akik mégis hűségesek maradnak, mint ahogy Jézus is hűséges maradt az Istenhez.

Testvérek! Jézusnak negyedik szava az, hogy a kísértés órájában Isten mellettünk van. Amikor megtanította a Miatyánkot a mi Urunk Jézus Krisztusunk, akkor az utolsó előtti kérdésben ezt adta szánkba: *„Ne vígy minket kísértésbe!”* Ő akkor már látta, tudta, hogy az emberi szívnek mi a legnagyobb kísértése. Ez: az Istentől való látszólagos elhagyatásnak a keserősége. Ha imádkozni fogod a Miatyánkot és odaérsz: *„Ne vígy minket kísértésbe!”*, akkor próbáld Jézussal együtt kiáltani: *„Ne vígy, Atyánk a kísértésbe, ne tégy próbára bennünket azzal, hogy hallgatsz! Állj mellettünk Urunk, Istenünk, és mutasd meg a te jóságodat és irgalmasságodat!”* – Hogy miért tesz próbára az Isten, azt csak ő tudja. Elég nagy ahhoz, hogy joga legyen próbára tenni bennünket. Jézus nem kérdezte, hogy ezt miért kell elszenvednie, de lehajtotta a fejét, és úgy fejezte be az életét.

*

Mi se kérdezzük, Testvérek! Jézus adta szánkba a szót: *„Ne vígy minket kísértésbe!”* És ha úgy érezzük, hogy ránk borul, nagyon ránk borul az életnek szenvedése, mi is mondhatjuk: *„Istenem, Istenem! miért hagytál el engem!?”* De Jézus lelkével mondjuk! Jézus alázatával mondjuk! Jézus fájdalmával mondhatjuk, de Jézus tiszteletével kell imádkoznunk!

Megkérdezhetjük a mi Istenünket, hogy miért hagyott el bennünket, de hajtsuk le a fejünket, és maradjunk az ő gyermekei továbbra is. Jézus azért szenvedett, hogy a mi szenvedésünket előre megélje, átélje, élénk álljon, mutassa, hogyan kell szenvedni. Így, Testvérek, ahogy Jézus tette. Indítsunk bánatot a mi lázadásaink miatt, a mi hitetlenségeink miatt, mert bennünk meghül a szeretet, ha próbára tesz az Isten. Mi mindjárt kételkedni kezdünk, amikor próbára tesz az Isten. Mi már mindjárt csalódottan ott hagyunk mindent, templomot, vallást, hogyha nem látjuk az Úr Istennek a győzelmeit és jeleit. Minekünk rettenetes próbatétel a hallgató ég. Jézusnak is az volt. Elviselte ő is.

Testvérek, indítsunk bánatot a mi lázadásaink fölött, hogy Jézus halálával megérdemelt bocsánatát megkapjuk a mi Urunk Istenünknek. Amen.

Jézus szavai a kereszten: „Szomjúhozom!”

(1981)

Testvéreim! Nagyböjt 5. vasárnapja van, utolsó vasárnap a nagyhét előtt. Fekete vasárnapnak hívjuk, amikor is eltakarjuk a képeket a templomban, hogy egyedül csak a mi Urunk Jézus Krisztusunk szenvedésére gondoljunk. Mert a lélek, ha Jézus szenvedésével találkozik, Jézus szenvedésében találja megváltását. Ezért utolsó előtti, nagyböjti elmélkedésünkhöz így kérjük a mi Urunk Istenünk segítségét, hogy megfontolhassuk tennivalóinkat erre az időre.

*

Krisztusban szeretett, kedves, keresztény Testvéreim! Kedves Híveim! Jézus szavairól elmélkedünk, és ma elérkeztünk *Jézus ötödik szavához*, amikor is az evangélista azt mondja, hogy Jézus nagy szóval felkiáltott: „Szomjúhozom!”

Ott állok a kereszt alatt a zsibongó tömegben, ott látom az áldott Szűz Máriát. És Józseffel és a siránczó Magdolnával ott vannak a római katonák, ott vannak a véres testek a három kereszten. Ott van a mi Urunk Jézus Krisztusunknak láztól remegő és fájdalomtól görcsökben vonagló alakja, és felkiált. Mint egy nagy tüzes, véres emberi fájdalom – *felkiált: „Szomjúhozom!”* Jézus eddig nem szól soha egyetlen egy szót sem a saját szenvedéséről és a saját testi fájdalmáról. Az első, amivel elárulta lelke mély szenvedését: „*Istenem, Istenem miért hagytál el engem!?*” Az ő fájdalmáról volt szó, az ő szenvedéséről volt szó, az ő gyötrelméről volt szó. Az addigi szavak, azok mindig vagy az őt megfeszítők érdekében („Bocsáss meg nekik Atyám, mert nem tudják, mit tesznek”), vagy a lator érdekében („Velem leszel még ma a paradicsomban”), vagy édesanyja és a tanítványok érdekében hangzottak („Íme a Te fiad! Íme a Te anyád!”), most egyetlenegy szóval kiáltotta a maga gyötrelmét és kínját: „Szomjúhozom!” Nem azt mondta, hogy őrijtően fájnak a szegek sebei, – pedig azok fájnak a legjobban. Nem mondta azt, hogy mérhetetlenül gyöttri őt a tömegnek a röhögése, a gúnyolódása, – mert az is volt. Nem azt mondta, hanem azt az egyet, hogy „Szomjúhozom!”

Mi azt gondoljuk, hogy a mi Urunk Jézus Krisztusunk itt a saját testének fájdalmát kiáltotta világgá, – úgy tűnik, hogy azt kiáltotta. De Jézus – majd látni fogjuk – belerejtette a testi fájdalomba azt a mérhetetlenül nagyobb lelki fájdalmat, lelki gyötrődést, amit neki a szomjúság jelentett. „*Szomjú-hozom!*”

Kínáltak neki vizet. Ecettel kevert vizet. Ezt a katonák vitték oda, hogy amikor ők végzik a hóhérmunkát és kimelegednek, akkor ezzel a savanyú vízzel, ezzel az ecetes vízzel enyhítsék a saját szomjúságukat. Amikor Jézus felkiáltott, hogy szomjazik, akkor megkönyörültek rajta, és egy szivacsot belemártva egy nádszálon felnyújtották neki, hogy egy kicsikét nedvesítse meg az ajakát és enyhítsék szomjúságát. De – írja az evangélista – nem akarta elfogadni. Ha szomjas volt, miért kiáltotta? És ha kiáltotta, miért nem fogadta el? ... Mert másra volt szomjas a mi Urunk. Idézhetette a 62. zsoltárt. (Amikor Jézus a kereszten szenvedett, már a múlt alkalommal is megfontoltuk, hogy akkor a 21. zsoltárt kezdte imádkozni, amit mi is elimádkoztunk.) A 62. zsoltár pedig így kezdődik:

*„Isten, hajnalban hozzád serkenek,
Érted eped a testem, téged szomjaz a lelkem,
Az asszu sivatagban, mely puszta és víztelen.
Szentélyedben Uram én láttalak,
Láttam erődöt és nagyságodat.”*

A 62. zsoltár beszél egy szomjúságról, ami az egész világnak asszu földjéről származik az emberben, egy szomjúságról az Isten után. Hát Jézusban volt ilyen szomjúság? Persze, hogy volt. Ő maga beszélt erről nem is egyszer. Beszélt arról, hogy őneki az a hivatása és az a küldetése, hogy eljöjjön: „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön, és mennyire szeretném már, ha felgyulladna.” – „Keresztséggel kell megkeresztelkednem, és mennyire várom, hogy beteljesedjék”. Ezt az Úr Jézus Krisztus az ő működése közben mondotta, hogy várja a tűznek a fellobbbanását, és keresztséggel – a keresztség igaziból a szenvedés tengerébe való megmártózást jelent – kell megkeresztelkednem, és milyen nehezen várom, hogy beteljesüljön. Jézus ezt a két mondatot csak úgy a többi prédikációja közé szúrja be, mintha véletlenül mondaná. De az értő és a figyelő lélek tudja, hogy Jézusban mérhetetlen nagy vágyak voltak, mérhetetlen nagy szomjúságok voltak, igények voltak, sóvárgások voltak. Mi után? Hogy megtegye a mennyei Atya akaratát, hogy elvégezze azt, amit a mennyei Atya rábízott.

Beszélt ő arról, amikor a tanítványok elmentek élelmet vásárolni, majd visszajöttek, és ő a szamariai asszonnyal beszélt, hogy „*az én ételem az, hogy az én menyeyi Atyám akarátát teljesítsem*”. Jézus éhezte a megváltói feladat teljesítését. Jézus szomjazta az Istennek a dicséretét és a megváltás művének elvégzését. És amikor az utolsó vacsorára gyülekeztek a tanítványok, akkor ilyesmit mondott: „Vágyva vágytam elkölteni ezt a húsvéti vacsorát veletek, mielőtt szenvedek”.

Érzitek testvérek, hogy milyen vágyak, milyen sóvárgások, milyen belső nyugtalanságok, milyen belső feszültségek voltak az Úr Jézus Krisztusban már földi életében is? Csak minekünk ezeket a felvillanó mondásokat össze kell gyűjtenünk, észre kell vennünk, és bele kell látnunk ezeken a mondásokon keresztül a mi Jézusunknak sóvárgó szívébe. Az, aki éhes, annak nincs kenyeke. Az, aki szomjas, annak nincs víze, nincs itala. Jézus az Isten dicsőségét akarta szolgálni az ő földi életében, és az Istennek az üdvösségét akarta megvalósítani megváltói működése alatt. Erre vágyott. Azt akarta, hogy az emberek megértsék, meglássák, megtudják, hogy az Istent szeretni kell, az Istent szolgálni kell. Erre volt szomjas a mi Urunk Jézus Krisztusunk. És akkor, amikor elkiáltotta magát, ott a kereszten, akkor igazából *emberi lelkekre szomjazott*. Olyanokra, akik megértik, olyanokra, kik fölfogják, hogy miért jött ő, hogy miért prédikált ő, hogy miért tett annyi csodát, hogy miért tanított olyan dolgokat, és miket kívánt az emberektől, mire figyelmeztette az embereket: hogy az Isten van, hogy az Isten szeret, és hogy az Isten úgy szeret, az egész világot úgy szereti, hogy az ő Fiát is odaadta érte.

Ó kedves Testvéreim! Jézus erre szomjazott ott a kereszten, ott az istentelenségnek a csúcán, amikor az emberek legjobban félreértették a szeretetet, amivel az Úr Jézus jött, amikor legjobban elsötétült az emberekben az Úr Jézus Krisztus küldetésének tudata. Ott, akkor, amikor legjobban összeomlani látszott az ő egész földi életének a műve, ott szomjazott. Szomjazta az Isten dicsőségét, szomjazta az Isten Országát, az Isten Uralmát. Ezt kiáltotta bele, nagy-nagy szomjúságával, abba a golgotai sötétedő délutánba.

Szomjazott Jézus, hogy a mi szomjúságunkat is fölkeltsse. Testvérek! Nekünk is kell szomjazni. Jézus mondott valamit, talán a Nyolc boldogságra emlékeztetett. (Aki a negyedik boldogságképpen azt mondta: „*Boldogok, akik éheznek és szomjúhozak az Isten országát.*”) Boldogok, akik éheznek és szomjaznak ezzel a lelki éhséggel, ezzel a lelki vágygyal, ezzel a lelki sóvárgással. Boldogok, akik belülről mindig olyanok, mint a szomjasok. A szomjas mindig keresi a vizet. Jézus boldognak tartja azt, aki mindig keresi

az Istent, mindig szomjas az Istenre. Sose elég neki az, amit ad az Istennek, hanem mindig többet és többet akar. A szentek így voltak. Belső éhségtől és belső szomjúságtól mindig mentek úzetve az Isten után. Nem volt elég a jóságuk, nem volt elég, amit tettek az Istenért, nem volt elég az ő vallásosságuk.

Testvérek! Semmi sem rémesebb, mint mikor valaki szellemileg jóllakott, akinek már nem kell semmi. Aki jól van lakva, az már abbahagyja az evést. Aki eltelt az itallal, az már abbahagyja az ivást. Borzasztó dolog az, amikor valaki azt mondja: „én már elég jó keresztény vagyok, én már eleget ismerek az Istenről, azért nem olvasom a Szentírást, nem hallgatok prédikációkat, nem olvasok istenes könyveket. Nekem már ez elég, én meg vagyok elégedve önmagammal. Az Istenért talán megteszem azt, hogy eljárók a templomba, és azután törekszem jónak lenni, de minek tegyek többet? Többet az Istenért, miért? ...” Ugye testvérek, ez az, ami az embert megállítja a vallásosságában. És *itt van* az a borzasztó nagy probléma, hogy sok jóllakott keresztény van, önelégült keresztény van, aki nem vágyik többre, aki nem akar többet.

Assisi Szent Ferenc hordozta az Úr Jézus Krisztusnak a sebeit a kezén is, a lábán is. Böjtölt, rengeteget. Imádkozott még többet, és egész életét az Istennek szentelte. És mégis mivel kezdte a napot? Amikor felébredt, minden egyes nap azt mondotta: „Testvéreim! **kezdjük szeretni** az Úr Istent”. – Mert ezzel azt mondotta, hogy amit eddig tettünk, az semmi, ami időt eddig eltöltöttünk, az semmi. Az Isten oly nagy, az Isten oly szent, az Isten oly szép, hogy mi előtte alig tudunk megállni. *Kezdjük el szeretni őt!* Kezdjük el szolgálni őt. Ne elégedjük meg azzal, hogy én már esztendőök óta, hogy állok az Isten előtt, hanem **akarjunk** mindig többet, jobbat tenni az Úr Istenért. Akarjuk őt jobban megismerni, akarjuk őt napról napra jobban szeretni, és feléje törekedni!

Jézus ezért kiáltotta el azt a nagy szomjúságát, mert mi nem szomjazunk. Mi önelégültek vagyunk. Mi meg vagyunk elégedve magunkkal, a magunk kereszténységével, a magunk vallásosságával, és soha nem gondolunk arra, hogy többet kell tenni, többet kellene tenni az Istenért, mert *az Isten mindent megtett értünk*. Az Isten a saját Fiát is odaadta ezért a bűnös világért. Hát akkor mi, amikor a kisujjunkat nyújtjuk csak az Isten felé, meg lehetünk elégedve önmagunkkal?! Mi, amikor csak éppen néhány álmatag szentmisét hallgatunk meg, akkor meg lehetünk elégedve önmagunkkal?! És akkor, amikor mi nagyon kevésbé értjük meg az evangéliumot, a szeretet parancsát, azután a szegénységnek a parancsát, hogy ne támaszkodjunk

erre a világra, és hogy ne legyünk ennek a világnak a szerelmesei, – mikor oly keveset teszünk, akkor meg lehetünk elégedve magunkkal?! Nem kell nekünk is Jézus szomjúságát átvenni, és kérni tőle, hogy adjá meg a szomjásnak a boldogságát?!

•

Kedves Testvéreim! Jézus szomjazta az Isten országát. *Nem egy országot*, ami valahol a fejek fölött és valahol az egek mögött van – azt az országot, ami itt van a földön –, és nem egy országot, mint olyant, hanem a benne lévő embereket, *a benned lévő Isten országát szomjazta*. Vagyis **szomjazott** téged, **akart** téged, **keresett** téged. Ó, kedves Testvéreim, amikor az Úr Jézus Krisztus a kereszten elkiáltja az ő szomjúságát, akkor az emberekre gondol. Ránk gondol, a lelkünkre gondol. Téged, engem, mindnyájunkat név szerint, egyenként szomjazva vár az Úr az ő szeretetére: kínálja az ő szeretetét, adja az ő kegyelmét és várja, hogy szomjas lélekkel, ne önelégült, ne megelégedett, ne megnyugodott lélekkel, de szomjas, várakozó, törekvő, többet tenni akaró, többet érezni akaró lélekkel keressük őt. Úgy, mint ahogy a zsoltárban mondotta: „Vágyakozom Istent, mint a szomjas föld vágyódik az eső után, úgy szomjazlak én is téged, Istenem”.

Nagy titkokat rejtett el a mi üdvözítő Jézusunk az ő szent szavaiba. És akkor, amikor az utolsó szavai között említi a szomjúságot, akkor a lelkünkre köti, hogy mi is legyünk szomjasak. Ő nem fogadta el az italt, mert nem az italra szomjazott. Ő a lelkekre szomjazott. Testvérek! **Szomjazzunk mi is a mi Üdvözítőnkre!** Jézus azt mondotta, hogy boldogok, akik éheznek és szomjúhozni az igazságot. Ezért a szomjúságért, amit Jézus boldognak mondott, ezért imádkozzunk mi is, Testvéreim! Tartsunk rövid csendet, amelyben gondoljuk át a mai szent elmélkedésünket, és utána én lassan imádkozom, ti pedig gondolatban kíséritek...

Támassz bennem, Uram, szent éhséget és szomjúságot
igazságod,
szentséged és
istenti életed után.
Szent belső égést és nyugtalanságot adj nekem!

Aki éhes, annak nincs ennivalója,
vagy nem elég az ennivalója.

A szüntelen elégedetlenség,
a folytonos keresés iramát add meg énnekem,
mely nem tud sohasem megnyugodni
eddig eredményeiben:
mindig hasítson belém az a kín,
az a szomjúság,
hogy milyen kevésbé ismerlek Téged, Istenem,
hogy milyen kevésbé szeretlek Téged,
hogy milyen keveset teszek Érted,
hogy milyen kevésbé élvezem szent Valódat!

De a szomjúság és éhség érzete mellé
add meg boldogságodnak a tudatát is,
mely örömmel vállalja ezt a nagy hiányérzetet,
ezt a nagy lelki szomjúságot,
és nem botránkozik azon, hogy
mily szűk táplálékon tartod sokszor a lelkünket.

Add, hogy szégyelljek
koldusként ajtód előtt virrasztani
naponta kis vigasztalásokért
vagy lelki enyhülésekért.
Add, hogy tartsam kitüntetésnek,
hogyha Veled együtt szomjazhatom.
Mint ahogy Te a kereszten szomjazzál,
úgy szomjazzalak én is,
Mint ahogy Te elviselted a nagy hiányérzetet,
hogy hiányoznak a lelkek,
úgy add meg énnekem is, hogy
mindig többet és többet tegyek Teéretted.

De ha azt akarod,
hogy éhesen és szomjasan
szolgáljalak Téged továbbra is,
hogyha talán lelki szárazságok
gyötörnek engem Szentséged vételében,
a szentáldozáskor,
vagy ha nem tudok megrendülni
egy-egy szentgyónásban,

vagy ha nem is tudom felfogni
egy-egy szentmisének a szent kegyelmét,
de add, hogy szomjazzam ezeket a kegyelmeket,
várjam ezeket a kegyelmeket,
kérjem ezeket a kegyelmeket,
esedezzem ezekért a kegyelmekért.
Tedd, hogy boldogan vállaljam ezt a szomjúságot,
mert hiszen Te mondtad, hogy boldogok,
akik éheznek és szomjúhozni
az isteni igazságot.
Hiszem és bízom benne,
hogy mindnyájan meg fogunk elégíteni
a Te szent kegyelmeddel. Amen.

Jézus szavai a kereszten: „Atyám, a te kezedbe ajánlom lelkemet!”

(1981)

Testvéreim! Kedves Híveim! Beteljesedett hát a Golgota áldozata. Jézus maga jelentette be. Beteljesedett, amit a mennyei Atya rábízott. Elvállalta a világ bűneinek megváltását, a bűn fejedelmének megsemmisítését, és a világon élő összes embernek minden egyezkedését, vétkeit a sátánnal, magára véve eltörölte kiömlő szent vérével. Ezt a feladatot bízta rá a mennyei Atya. Ez a feladat nem volt könnyű. Ez a feladat nemcsak abból állt, hogy egy csodálatosan tiszta, szép és Szent Szűz szíve alatt kezdte meg a földi életet. Ez nemcsak abból állt, hogy Názáretben és Betlehemben – rejtékben –, az édesanyjának imádata, szeretete és gondossága nevelte őt fel 30 esztendőn keresztül. Ez a feladat nemcsak abból állt, hogy elkezdett prédikálni, és az emberek fölfigyeltek rá. Hallgatták, itták az ő szavát, és mentek utána, mint akiből valami csodálatos bűvölet árad ki és szét ezen a földön, és mint éhezők, igazságra éhezők, jóságra szomjazók tódultak utána, ételről is megelégedve a pusztába három napon keresztül is. Csak az igéjét, tanítását, az ő szívének, lángelelkének kiáradását lesték, hiszen nem tudták, hogy kenyeret fog adni nekik a pusztában. És ők mégis mentek utána, ígére szomjasan, igazságra éhesen és szeretetre várva. És megkapták.

Ez a szolgálat, amit a mennyei Atya rábízott nemcsak abból állt, hogy csodálatos dolgokat tett. Megszaporította a kenyeret, átváltoztatta a vizet borrá, betegeket gyógyított, halottakat támasztott. Nemcsak abból állt, hogy bevonult a templomba, nagy seregtől és győzelmes tudattól eltelt seregekkel, megtisztította azt a templomot. Egyszóval nemcsak a szép, fényes, emberileg is magasra ívelő pályából, vagy ahogy manapság mondják, sikerekből állott, hanem ott van a másik oldala, a sikertelenségeknek az oldala. Amikor tudjuk – hiszen végighallgattuk a passiót –, hogy hová hajlott el az embereknel ez a learatott győzelem a szívben. Hogy el tudtak pártolni tőle a tömegek, akikkel csodát tett; a tanítványok, akiket a maga körébe vonzott és az apostolok, akik az ő szűk köréhez tartoztak! Micsoda szégyen, micsoda sikertelenség, micsoda megaláztatás! És méghozzá maga az Úr Isten, az ő mennyei Atyja is próbára tette őt.

Hallottuk szavait a nagybőjt folyamán a kereszten. És ez a szó, ez a néhány szó, amit mondott a kereszten, ezek olyanok, mint valami tűzhányóból kidobódó tüzes, véres, vörös, lángoló szavak, valahogy úgy beviláglanak a mi sötét éjszakánkba, és valahogy elárulják azt a rettenetes nagy kint és a fájdalmaknak azt a belső kohóját, amiből kijönnek ezek a szavak, ezek a lángoló szavak: *„Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek.”* Micsoda nagy felkiáltása ez az embert szerető Jézusnak, aki még a szögeknek a beverésére is, a csontoknak a ropogására is a bűnösöket mentegeti. *„Bocsáss meg nekik.”* És odahajol a lator fölé: *„Még ma velem leszel a paradicsomban,”* mert ő akkor is a kárhozat lángjából akarta kimenteni a lelkeket. A latoron kezdte, és a világgal folytatta. És ott van az ő rettenetes nagy próbatevése: *„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”* Ó, kedves Testvéreim, ez a nagy elhagyatottsága a mi Urunknak, és az a rettenetes megsejyénítettetése a mi Urunknak, amikor lennt állnak az írástudók, farizeusok és azt mondják: *„Azt mondtad, hogy az Isten a te atyád, hát akkor most jöjjön az az Isten, és szabadítson meg téged!”* És nem jött az Isten és nem szabadította őt meg. Másokat megmentett, mondják, csodálatos dolgokat művelt. Leoldotta a sánták lábáról a sántaságnak bilincset; leoldotta a vakok szeméről a vakságnak bilincset; a némáknak a nyelvéről leoldotta a némaságnak bilincset; a betegekről a betegségnek bilincset, és a holtakról leoldotta a halálnak bilincset. De a szögek bilincset, amelyek odakötözték, odaszegezték a kereszthez? Most oldd le! Másokat megmentettél te Krisztus, hát most szállj le a keresztről! És nem volt szabad neki leoldania a bilincseket. Őneki, akinek minden a hatalmában volt. Persze hogy felkiáltott a mi Urunk: *„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”*

Kedves jó Testvéreim! Jézusnak, amikor előre gondolt az ő szenvedéseire, gyötrelmet okozott már előre ez a nagy isteni elhagyatottság. Röviddel halála előtt – írja Szent János apostol – az őt kereső pogányokkal szemben, akiknek kinyilatkoztatja az ő halálát („ha csak a földbe esett búzaszem el nem hal, maga marad, de ha elhal, sok termést hoz”), és gondol az ő életének, az ő fiatal életének elvesztésére, ugyan mit érez a mi Urunk Jézusunk? Hallgassátok csak Szent János evangéliumának a 12. fejezetéből, tehát még szenvedése előtt azt mondja: *„Mélyen megrendült a lelkem. (És mintha magával kezdene beszélni:) Mit is mondjak? Hogy szabadíts meg attól az órától, Atyám?”* Azt kérem, hogy ments meg ettől a rettenetes nagy próbatevéstől, ettől a rettenetes nagy elhagyatottságtól, ettől a rettenetes nagy megszégyenítetéstől? Hogy ments meg? ... *„De hiszen éppen ezért az óráért jöttem!”* És megnyugtatta a maga vívódó lelkét előttünk, emberek előtt, mondván: *„Atyám dicsőítsd meg nevedet.”* Ez Jézus szenvedése és halála előtt történt. Már a szenvedésének gondolatára is belereszkedett. Szinte érezzük a sorok közül a mi Urunk Jézus Krisztusunknak a remegő szívét, amit majd az evangélisták is észrevesznek, amikor még nem a hóhérok kezében lesz, hanem az getszemáni kertben, egyedül, tanítványaitól is szinte magára hagyatva, egyedül virraszt és felkiáltja az ő fiúi szívének a bánatát: *Atyám, neked minden lehetséges! Add, hogy tűnjék el, múljék el ez a kehely, ez a pohár.* Távozzék el tőle ez az óra. Pedig akkor még nem szögezték szögek Jézus kezét a fához. Akkor még nem álltak ott a papi fejedelmek gúnyolván őt. Mit érezhetett ez a Krisztusi szív, amikor ezeket a rettenetes nagy próbatételeket élte végig a keresztnek háromórás szenvedés – véres lázában?

A gonosztévők rosszat tettek, méltán elismerik ők maguk. Mi méltán szenvedünk a mi bűneinkért. De ez mit tett, Jézus mit tett? Semmit! Ő merte még életének utolsó napjaiban is szemébe vágni a zsidóknak: *„Ki vádolhat közületek engem a bűnről?”* Pedig bűnnel akarták vádolni, hogy megszegi az Isten parancsát, a szombatot, és az Isten áldozatait megzavarja, hogy a templomot le akarja bontani, de nem sikerült rábizonyítani. Ki vádolhat közületek engemet a bűnről! És úgy állt a mennyei Atyja elé, mint szep-lőtelen bárány. És mégis, mégis az Isten ezt a rettenetes nagy keresztet tette a vállára, ezt a rettenetes nagy háromórás szenvedést tette a vállára.

Kedves jó Testvéreim! Jézusnak utolsó szava ez volt: *„Atyám, a Te kezébe ajánlom lelkemet!”* Ilyen rettenetes nagy megpróbáltatások, ilyen félve várt szenvedések, lelket megrázó szenvedések között is az Úr Jézus Krisztus nem lázad fel az ő Atyja és Istene ellen. Ő, aki semmi bűnt nem tett, megverte őt az Isten. Mint a próféta mondja: *Mi úgy vesszük és úgy tűnik nekünk, hogy*

megverte őt az Isten. És elviseli az Isten Fia az Istentől való megvertségnek a látszatát. Ez a legnagyobb áldozata a mi Urunknak. És a legnagyobb tette mi? Hogy annak ellenére, hogy a mennyei Atya ilyen szigorú, ilyen kemény, ilyen nehéz, ilyen megalázó feladatokba vitte őt bele, utolsó szava ez: *„Atyám, a te kezédbe ajánlom lelkemet!”* Nem lázadás, nem kételkedés, nem nyugtalanzkodás. Atyám, a te kezédbe teszem lelkemet.

Kedves jó Testvéreim! Végére járunk a nagyböjtnak és lassan a vége felé jár a nagyhét is. Minekünk észre kell vennünk Jézusnak ezt a nagy alázatát és magunkra kell ismernünk akkor, amikor fel-fel kiáltunk: *„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!”* Hányan panaszkodnak: Beteg vagyok, miért hagyt el az Isten? Elromlik a házasságod, a szeretet gyűlöletté válik, miért hagyt el az Isten? Fájdalmas betegségek, szörnyű tragédiák, nagy megszégyenítésekbe kerülsz Te, családod miatt, Te, aki ártatlan vagy. És mondd: miért hagyt el az Isten? Miért mért rám ekkora csapásokat? És közben gúnyolódnak talán mások: Annyit imádkozol, mégis beteg vagy. Templomba jársz, mégis annyi bajod van. – Nem érzitek, nem ismertek magatokra Jézus felkiáltásában, hogy ti is azt mondjátok: *„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!”* Az Istentől való elhagyattatásnak a keserűségét mi is mindnyájan megérezzük. De Testvérek – és itt van, ezzel zárjuk a mi nagyheti elmélkedésünket –, *az utolsó szava Jézusnak:* nem bizalmatlanság, nem kételkedés, nem elhidegülés Istennel szemben, hanem azt mondja: *„Atyám, a Te kezédbe teszem le az én lelkemet!”* Kezeidbe ajánlom, kezédre bízom magamat. Az, amelyik készítette nekem a keresztnak a gyötrelmét, ebbe a kézbe, ebbe az isteni kézbe teszem le az én életemet.

Ó, kedves Testvéreim! Kövessük a mi Urunkat ebben a bizalomban. Merjük kimondani a jézusi szót! Nemcsak a lázadásban, az Isten ellen való fordulásban, hogy miért hagytál el engem Istenem, de kövessük őt abban is, ha betegséged lesz, ha operálni kell, ha kiderül, hogy rákos vagy, ha kiderül, hogy nem tudsz látni, vagy a kezéd, vagy a lábad oda lesz, vagy valami rettenetes nagy szomorúság ér, merd azt mondani: Atyám, a Te kezédbe teszem le az én sorsomat, az én betegségemet, az én rákomat, az én minden bajomat, minden problémámat a Te kezédbe teszem le, mert ott van a legjobb kézben. Én nem tudok okos lenni, az én kezem, a magam kezében lévő sorsom bizonytalan. De a Te kezédben Istenem, a te kezédben van a legjobb helyen az én lelkem.

Jézus csodálatos dolgokat mondott a mennyei Atyáról, hogy mennyire szeret minket. A tékozló fiú atyjában, az édes szülőnek a képében, a fia számára mennyegzőt készítő apa képében a mennyei Atya arca ragyog ránk az ő szavaiból. És ő maga mondotta, hogy *úgy szerette Isten a világot, hogy*

egyszülött Fiát adta Csodálatos szavakat mondott a szerető Istenről. És bár az Istennek a keze ránehezedett, nem lázad fel Atyja ellen. Az utolsó szava, életének záró mondata a bizalom, a szeretet volt. Nem vont vissza semmit sem abból Jézus a szenvedések mélyén sem, amit a mennyei Atyának a szeretetéről egész életében prédikált. Nézzünk erre a Jézusra és benne találjuk meg üdvösségünket, lelkünknek nyugalját, békéjét. Ezért halt meg Jézus, és boldog az, aki Jézussal el tudja mondani azt, amit ő elmondott. Boldog az, aki Jézus lelkével érzi át, amit ő átértett. Boldog az, aki a nehéz óráknak a legsötétebb pillanatában a halálnak a torkában is ezt tudja mondani: Istenem, a Te kezed vezessen engem, a Te kezed irányítson engem, és Te légy, a Te kezednek az áldása legyen énvelem.

Testvérek! Jézus ezzel a bizalommal zárta életét. Zárjuk mi is nemcsak a böjti elmélkedéseket, de a mi sorsunknak nehéz óráit is, és majdan az életünknek a végét is ezzel a szent szóval: *Atyám, a te kezedbe teszem le lelkemet.* Amen.

Püspöki primícia

(1982)

Békesség veletek! Testvéreim! Meghatott lélekkel állok itt előttetek, mint a Ti lelkipásztorotok, látva szíveteknek szeretetét, hogy ennyien eljöttetek, hogy velem együtt ünnepeljétek imádattal az isteni akaratot, mely ezt a kiválasztást rám kisorsolta. Hálával, hogy az Istennek kegyelmét megkaptam, és szeretettel a ti lelkipásztorotok iránt. Szeretettel köszöntelek: nagyokat és kicsiket, s mindazokat, akik eljöttek, a kispapokat és paptársakat, belefoglalom mindenkit ebbe a püspöki szentmisémbe, akik nincsenek itt, és akik távol vannak, azokat is, hiszen ez a küldetésem mindenkihez szól, az Anyaszentegyházhoz szól, és éppen ezért, mindenkit át akarok ölelni.

Különösen pedig meg kell emlékezmem, bele kell foglalnom – ilyen az élet – az egyik szentelő püspököm, aki szerdán még a kezét rám-tette, most már halva fekszik, és az egyik paptestvérünk, aki Mélykúton teljesített szolgálatot, ő is meghalt az éjszaka. Őket is befoglalom az imába. És a papnövendékeket is, akik majd a ti lelkipásztoraitok lesznek, és befognak állni a mi sorainkba, akkor amikor minket is elszólít az Úr, az életnek az Ura. Így, az Úr Jézus Krisztus lelkével eltelve, aki minden-

kit magához ölelt a kereszten, így álljunk a szentmiséhez, és nyitva szívünket, lelkünket az isteni üzenet, s az isteni kegyelem befogadására. És hogy erre fogékonyak legyünk, ezért vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, bánjuk meg bűneinket, így leszünk méltók arra, hogy ünnepelhessük a lelkünkbe áradó isteni kegyelemnek szent titkát.

*

Szeretett kedves Paptestvéreim, szeretett Kispapok, akik készültök a papságra, Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves Híveim! Mit érez az ember akkor, hogyha a püspökszentelés kegyelmében részesül? A tisztelendő atya, amikor beszélt a püspökségről, többször említette, hogy megrendítő titok. A latin úgy mondja: „tremendum misterium”. Az igazán nagy szentek, mint Aranyszájú Szent János, elszökött a püspökség elől, és csak úgy rejtekből, kényszerítve hozták a szentelő püspökök keze alá. Én nem szöktem meg, nem is vagyok szent, de mégis az a rémület, az az ijedtség, az a félelem, az a megrendültség bennem van, és arra szeretnék kérni benneteket, hogy ezt a félelmet, ezt a megrendültséget elkerülendő, imádkozzatok továbbra is, mert Szent Pál apostol szavaira gondolok, hogy *kincsünket* – jelen esetben a püspöki küldetést – *cserépedényben hordozzuk*. És ha Szent Pál apostol ezt mondta, akkor nekem jobban kell ezt mondanom, mert hiszen átérzem a gyengeségemet, átérzem ember voltomnak kicsiségét, átérzem testi erőtlenségemet, de az Isten, a gondviselő Isten így akarta, mint ahogy ezt mondták is, legyen meg az ő szent akarata. Mert a püspököt *infulába* öltöztetik, *botot* adnak a kezébe, *keresztet* a mellére, *gyűrűt* az ujjára, de a püspökség nem ez. A püspökség **küldetés**, a püspökség **rész** az Úr Jézus Krisztus lelkéből, a püspökség *Jézus küldetése* a világnak és Jézus benső hitvilágának a hirdetése és közlése a hívekkel.

Ebben a szent pillanatban hadd emlékezzem meg azokról, akik idáig elsegítettek, kedves Testvéreim. Az én *édesanyám saját kezével horgolt* papi miseinget, és az van most rajtam. Legyen áldott az ő emléke, aki elsegített idáig, és aki mindig pártfogolta papságomat. Az a karing van rajtam, amelyet Istenben boldogult *nagybátyám* használt, aki papi ember volt, a papságban megelőzött, és aki szintén odasegített. Annak a lelkét, és annak a szellemét szeretném. És az én áldott *hitoktatóimnak* és szerzetes *tanárainak* az emlékét is, és a pesti egyetemnek a tanáraiét, akiktől csak jót tudtam tanulni. Bevallom őszintén, gyerekkorom óta pap szerettem volna lenni, és nem tudtam az életemet másképp elképzelni csak úgy, hogy pap

vagyok. A címert iderajzolták az atyák, látjátok, hogy abban ott van az *evangéliumos könyv*, az égő *húsvéti gyertya az öt sebbel*, és aláírás: „*Sebtől gyógyult*”. Az életnek sok sebet kellett viselnem kezdve attól, hogy édesapámat nem ismertem, az első háborúban esett el, és az árvaságnak a sebet kellett megkapnom és viselnem. Árvaházban növekedtem fel, és ott meg tudtam őrizni a papságra való vágyódásomat. Nem katolikus és nem vallásos otthon és intézmény volt, de az Isten kegyelme megőrizte a lángot a szívemben. Azután jött a papi működés. Ez alatt sok minden történt. Szinte minden emberi problémán átestem. Voltam a háború kellős közepében is 1944–45 telén, rajtunk keresztül gázoltak az egymással szembenálló ellenségek. Megtapasztaltam az emberi nyomorúságnak szinte minden ízét. De hálát adok az Úr Istennek, mert *így érzem magam gyógyultnak*, hogy az emberi szenvedéseket is meg lehetett tapasztalnom, és az emberi nyomorúságnak a legmélyét is megismerhettem és megízlelhettem. Hiszen, mint hallótátok a szentleckében, az Úr Jézus Krisztusnak, mint Főpapnak is, meg kellett ízlelnie minden emberi nyomorúságot és szenvedést, a bűnt kivéve, hogy irgalmas Főpap lehessen. Testvérek, erről nem akarok sokat beszélni. De a püspöknek a legfőbb gondja az Úr Jézus Krisztust képviselni a világban. A mennyei Atya küldi Jézust, Jézus küldte az apostolokat, az apostol-utódok a püspökök. A papi hatalom teljességét kapja meg a gyarló és a gyenge ember a püspöki szentelésben. A püspöknek Jézust kell sugározni, mint ahogy annyian mondták is itt a köszöntőkben. És én szeretnék is az Úr Jézus Krisztusra hasonlítani, amennyire emberi gyengeségből és emberi kicsiségből ez ki tud telni.

De a püspöknek egyik legfőbb gondja a papi utánpótlás, hiszen hallottátok, hogy ma éjjelre egy püspökkel és a szomszédunkból egy pappal kevesebben vagyunk. Mikor őértük is imádkozunk, és segíttek nekem hálát adni a kegyelemért, egyben ma a *papi hivatásokra* is gondolunk. Itt vannak előttem a kalocsai papnevelő intézetnek a növendékei, a jövő reménységei, a jövő tisztelendő urai, és a jövő plébánosai, lelkipásztorai. Őrájuk is gondolok, és az első ünnepélyes püspöki misében különösképpen gondolok a papságra készülőkre, és imádkozom azért, hogy innét, Jánoshalmáról is többen legyenek, akik a papi hivatásnak útját választják. Félelmetes az a titok, amit az ember, mint pap és mint püspök is kap. De higgyük azt el, hogy az Isten a porból emeli fel az embert erre a méltóságra. A porból, a föld porából. És itt vannak körülöttünk ezek a tisztelendőatyák, hát nem az égből pottyantak ők se le, hanem – Te honnét való vagy testvérem? (Nemesnádudvari születésű vagyok.) Tehát itt van nemesnádudvari születésű. Hol jártál iskolába? (Szegeden jártam iskolába.) Papi iskola vagy civil iskola volt?

(Civil iskola.) Tehát civil iskola, és papnak készültél kezdettől fogva? (Akkor már igen.) Akkor már igen. Látjátok, Jánoshalmán is van gimnázium, civil iskola, nem papok nevelnek ottan, és ott se volt, náluk sem volt hitoktatás, és mégis pappá lettél. Azután, amikor a papságra jelentkeztek: Te katona voltál? (Igen, 2 évet Lentiben szolgáltam.) 2 évet Lentiben szolgált. Hát ugye, a katonáknak – azt tudjátok, hogy nem szabad templomba se jönni katonaruhában, és a kaszányaszellem, az nem mindig kedvez a papi hivatásnak. És lám, te is Lentiben voltál? (Igen, én is Lentiben voltam katona.) Mindnyájan Lentiben voltatok? (Igen.) A 2 évi katonaságot kitöltötték, és íme, mégiscsak itt állnak az Úr oltára előtt, és készülnek, és segítenek nekünk ebben a ünnepi szentmisében hálát adni.

Hát Gyertek! Gondoljátok ti is arra, hogy ők is közülünk nőttek ki, mindannyian közületek nőttünk ki, és lettünk arra alkalmasak, hogy az Úr oltáránál bemutassuk az áldozatot.

•

Kedves jó Hívek, kedves jó Testvérek! Én, amikor nagyon megköszönöm tinéktek ezt az aranyos, kedves, igazán gyermeki ünneplést, amiben részesítettétek az én gyarló személyemet, tudom, hogy nem nekem szól. Annak a kegyelmi begyűlésnek, annak a kegyelmi műnek, amit az Úr Isten tett velem, hogy erre a hivatalra, hogy erre a hivatásra, erre a küldetésre s erre a feladatra választott. Maradjunk egyek továbbra is az imádságban, és akkor, amikor ma imádkoztok értem, imádkozzatok az eljövendő papságért is, mert püspök van, de pap egyre gyéresebb. Nekünk imádkoznunk kell, **mert a papi hivatás az imádságból nő ki!** Az eljövendő papok a híveknek az imájából sarjadnak, és maradnak meg mindenféle körülmények közt a papi küldetés mellett és a papi szolgálatban.

Ezért kedves Testvéreim, mikor megköszönöm ezt tinéktek, egy szívvel, egy lélekkel álljunk Istenünk elé, és valljuk meg a hitünket, és ebben a hitben a mi Anyaszentegyházunkat is, amely a jövőben is élni, virágozni, gyökeret eresztetni és fejlődni akar. És ebben a hitben kapjuk meg Istenünknek azt az ígétét, hogy továbbra is őrizni, védeni és fejleszteni fogja az ő Szentegyházát. Amen.

Mária és Márta

(1983)

Könyörülj népeden Urunk! – ezt énekeltük. Ezzel a sóhajjal, ezzel az imával, ezzel a kéréssel jöttünk az évközi 16. vasárnapon Istenünk oltára elé, az irgalmasság helyére, a békességnek, a megbocsátásnak a helyére, az oltárhoz.

Ezért kell megvizsgálnunk lelkiismeretünket, és megbánnunk bűneinket, hogy alkalmasak legyünk Isten megbocsátó és lelkünket megnyugtató kegyelmének befogadására, és méltók legyünk arra, hogy ünnepeljük Jézusunk hozzánk érkező megváltásának szent titkát.

•

Krisztusban szeretett, kedves, keresztény Testvéreim! Kedves Híveim! Az Anyaszentegyház 2000 éves gondolkodásában igen sok vitára adott alkalmat a most felolvasott evangéliumi rész. Mert hiszen miről is van szó? Arról, hogy Márta, a háziasszony Jézusnak és tanítványainak – akik elég sokan voltak – étket készít, és ezzel van elfoglalva; és bizonyára a 10-12 főből álló vendégeknek ebédet adni nem kevés dolog még ma sem. Szívesen csinálta, odaadóan csinálta. Jézusért és Jézus tanítványaiért fáradozott. Mária, a húga pedig az Úr Jézus Krisztus lábához ült és figyelt. Figyelve hallgatott és megnyitotta szívét az isteni kinyilatkoztatásoknak, az Úr Jézus Krisztus szólásainak, és elfeledkezett arról, hogy őnéki bizony segítenie is kellene. A keresztény múltban vita támadt azon, hogy vajon az Úr Jézus Krisztus alábecsüli a munkát? Mert hiszen ő mondotta, hogy Mária a *jobbik* részt választotta, (vagyis leülni az Úr lábához és figyelni szavaira), nem pedig az érdemszerző, fáradozó munkát, amellyel étket nyújt Jézusnak és tanítványainak. De Testvérek, ez ellene mond az Úr Jézus Krisztus tanításának, hiszen neki alapvető felfogása az, hogy „*bármit tesztek – a legkisebbet is – a legkisebbnek atyámfiai közül, azt nekem tettétek.*” Ez vonatkozik arra is, hogy az édesanya, a háziasszony ebédet készít családjának, hiszen azok is nemcsak gyermekei, hanem felebarátai az Úrban és az Úrnak a képviselői. Tehát, ha őket eteti, ha őket itatja, őket ruházza, őértük dolgozik, akkor igazából Jézusnak dolgozik, Jézust eteti, Jézust ruházza.

Jézusnak szolgálni pedig, ez maga „dologgal végzett” imádság. Jézus tehát nem cáfolhat önmagára akkor, amikor Mártát megróni látszik azért, hogy a házimunkával foglalatostkodik és nem ül le.

De Testvérek, az is igaz, hogy az ember nemcsak munkából áll, hanem az embernek van egy része, amelyik figyel, amelyik megnyílik, amelyik hallgat és amelyik kitarul az isteni igazságok előtt. Amelyik *befogad*. Nem tesz, nem cselekszik, de amelyik befogad. Befogadja az Úr üzenetét, befogadja az Úr tanítását, befogadja az Úr sugalmazását. És az Úr Jézus Krisztus erre akarja felhívni a figelmet.

A keresztyénség nagy gondolkodói, különösen pedig Szent Ágoston püspök, aki mint üstökös vonult az egyház egére, hogy értelmezze az Úr Jézusnak a tanítását: ő azt mondja, hogy igaziból Mária és Márta nem két személy, hanem *egy embert* jelez. Mert mindnyájunkban kétféle arcú ember van: egy Márta-arcú ember és egy Mária-arcú ember. Egy Márta-szabású ember és egy Mária-szabású ember. A Márta az *munkálkodó*, sürgő-forgó, gondoskodó, tevő-vevő cselekvő. A Mária-arcú ember pedig a *befogadó*, a megnyíló, a tanulni akaró, tanulni vágyó, sugallatokra váró és sugallatokat nyerő ember. Aki magasból kapja az Úr Jézus Krisztusnak és az áldott Szentléleknek az üzeneteit, aki a bérmlás szentsége által a lelkünkben van, és aki a Jézus szava szerint szól hozzánk.

Nekünk *kétféle imádságunk* is kell hogy legyen: egy cselekvő imádság és egy befogadó imádság. Mint ahogy a tevékenységünk, szeretetünk *cselekvő* szeretet is, amelyik tettekben, fáradozásokban, odaadásokban mutatkozik meg; és egy *befogadó*, egy szemlélő, egy elcsodálkozó, egy elmélyülő érzés, amelyik előtt megjelenik az Istennek csodálatos valósága és a kegyelmeknek a csodái felvonulnak, és mi elámulva, elcsodálkozva nézzük, hogy az Isten miket csinál az Anyaszentegyházban, miket csinál a világban és miket csinál a lelkünkben. Ez az ámuló, csodálkozó, szemlélődő része, arca a mi szívünknek és a mi lelkünknek. És az Úr Jézus Krisztus erre akarja felhívni a figyelmünket. És én is most ezt az üzenetet továbbítom tinétek, kedves Testvéreim a mai evangéliumból, hogy cselekvőleg kell imádkozni. *Ki imádkozik cselekvőleg?* Az, aki például **részt vesz** a szentmisében. Nemcsak néz, hanem imádkozik, éneke. S az lenne az ideális, hogyha nemcsak a gyerekek vagy a pap körül sürgölődő-forgolódók tudnának például a szentlecke felolvasásában részt venni, hanem bárki, akit kiszólítunk a híveknek sorából. Kisebb egyházközségekben ezt meg is csinálják itt is, ott is. De az egyháznak is ez a felfogása, hogy cselekvő imádsággal szolgáljunk az Úr Istennek. Vagy például, amikor rózsafüzért imádkozunk, vagy litánián részt veszünk, vagy ének-

lünk, akkor ez mind cselekvő imádság. S ez mind szép! Ez mind kell, ez mind fontos. Az Úr Jézus Krisztus meg is dicsér bennünket érte.

De – és ez a mai evangéliumnak a tanulsága – Mária a *jobbik* részt választotta. Van a te szívedben is egy Mária-arc, van egy Mária-lélek, amelyiket nem szabad elhanyagolni. Egy figyelő lélek, egy megnyílt lélek, egy Krisztusra, Istenre táruló lélek, amelyik vár, figyel, megfeszített odaadással várja és kéri az Isten sugallatát, beavatkozását. Mert hiszen szól hozzánk az Úr Jézus Krisztus. – *Ezt mikor csináljuk?* Akkor, amikor mi nem mondunk szóbeli imádságot és nem is veszünk részt külön valamilyen szertartáson. Hanem vagy az otthonunknak a csendjében, vagy itt a templomnak a csendjében, olyankor, amikor szinte senki sincs itt, akkor elvonulunk és *ráfigyelünk* a mi Urunk Jézus Krisztusunkra. *Elcsodálkozunk*, hogy lelkünk is van. Elcsodálkozunk, hogy ilyen nagy Istenünk van, ilyen fölséges és szép és szent Istenünk van, és ilyen jóságos Istenünk van. Szinte a földbe gyökerezik a lábunk azon, hogy mennyire szeret bennünket és mennyire mellettünk áll mindennapi életünknek szinte minden pillanatában, és igazítja a mi életünket. Csodálkoztál már egyszer azon, hogy az Isten melletted van? Elámultál-e már egyszer azon, hogy az Istennek a művei hogy mutatkoznak meg, mert megmutatkoznak ebben a romlott világban is? Meg kell ezt tennünk! Látjátok, most hirdetni fogjuk, most már másodszor, hogy lelkigyakorlatos házat létesített a bíboros primás Magyarországon, Leányfalun, ahová egyelőre férfiak is mehetnek különböző egyházmegyékből, közülük is mehetnek lelkigyakorlatra. Mit jelent a lelkigyakorlat? Elvonulok, elmegyek otthonomból, otthagynom a gondjaimat, bajaimat, problémáimat és egyedül csak Istenre figyelek. Hallgatom az előadást, amelyik Istenről szól, a lélekről szól, az Isten műveiről szól, és próbálom magamat az Úr Isten elé, az Isten jelenlétebe helyezni. Ez az öt nap, ez öt drága, szent nap, amellyel a léleknek a tekintete Isten felé tárul, és valahogy kinyílnak a lélek ablakai a Lélek világosságára, és a Lélek frissítő áramaira. Mint amikor egy szellőzetlen szobának az ablakait kinyitják, és betódul a friss levegő, vagy egy sötét helyre, ha kinyitod a spalettákat és felhúzod a függönyt és beárad a napfény, úgy áradhat be a léleknek ebbe a legmélyébe az Istennek a valósága, hogyha az ember a lelkigyakorlatban ráfigyel az Úr Istenre. De aki nem tud elmenni a lelkigyakorlatra, az is teremtsen csendet. Ne csak a szentmisére járjon el – azt jól teszi, meg is kell tenni! De néha teremtsen csendet akár az otthonában, akár eljön ide, amikor senki nincs a templomban. Akkor egyedül, négy szemközt az Úr Jézus Krisztussal, úgy megnyitni a mi szívünket neki! Ő látja, és az ő szívéből áradnak ki a sugarak, áradnak ki az erők, áradnak ki a

kegyelmek, és hozzáérnek a mi szívünkhöz, lelkünkhöz és tisztogatják a világnak a salakjait – és emelik a lelket az isteni hasonlóságra.

Testvérek! Kell az embernek így csendet teremteni. Anyaszentegyházunk a szentmise liturgiájában, szertartásában próbál megállni néha-néha. Mi is elszaladunk sokszor, de talán nem is tudunk mit csinálni a csenddel. A bűnbánatra való felhívás után, azután az Úrfelmutatás után, és az áldozás után kellene ilyen csendbe visszavonulni magunkba, s az Istenre, Jézusra, Jézus kegyelmére figyelni. Ez a figyelő, ez a megnyíló, ez a csodálkozó, ez az elámuló szeretet, ez a Máriának a szeretete. Aki leült Jézus lábához, nem szólt semmit, nem mondott semmit, csak tágra nyílt szemmel nézett rá, és nyitott füllel, nyitott lélekkel hallgatta Jézusnak a tanításait, üzeneteit, beszédeit.

Nekünk is ezt kell csinálnunk, kedves jó Testvéreim! Jézus a Titkos Jelenések könyvében azt mondja: *„Íme, az ajtó előtt állok, és kopogok.”* Ajtónk előtt áll, szívünk ajtaja előtt áll Jézus és kopogtat, zörget felénk. A szentségháznál, tudjátok, hogy a kulcs az kívülről van, Jézus szent teste, imádandó teste pedig belülről. Jézus, onnét belülről kifelé kopogtat, hogy „nyiss ajtót, te lélek, nekem”. S a kulcs a mi kezünkben van. Így, szellemi értelemben, nekünk kell kinyitni szívünk ajtaját, mert hiszen Jézus nem tör be az ajtón keresztül, hanem várja, hogy kinyissuk. És ebben a szent csendben nyitjuk ki az ajtót.

150 esztendővel ezelőtt Franciaországban, egy kicsike kis faluban élt egy plébános, Vianney Szent János. Híres ember lett, mert a léleknek mestere volt. Ezrével tódultak hozzá a zarándokok. És ő a sok zarándok között látta, hogy az egyik egyszerű falubeli ember mindig ott marad a templomban és szépen csak ül a helyén, és néz az oltárra. Nincs a kezében könyv, nincs a kezében olvasó, csak ott ül, és néz, és vár. Nem állhatta meg ez a szent plébános, s megkérdezte: „Mondja bácsikám, mit csinál maga ilyenkor, amikor kimennek az emberek és maga ülve itt marad és előre néz?” Az öreg bácsi, ezt a lélekbe felírandó, könyvben megörökítendő mondatot mondotta franciául: „Je le vois, il me voit.” – „Én nézem őt – Jézust ti. –, és Ő néz engem.”

Ez a Máriának a cselekedete a szívben! „Én nézem őt, Ő néz engem.” Teremtsünk csendet, kedves Testvéreim, akár itt a templomban, akár otthonunkban, amikor mi elcsendesedünk és nézzük Jézust, és hagyjuk, hogy Ő nézzen bennünket. *„Sok mondanivalóm van,”* mondta Jézus még az utolsó vacsorán az apostoloknak. Mondanivalója van Jézusnak hozzánk. Boldog az, aki megnyitja a szívét, és ilyen elcsendesült, Máriás lélekkel figyel az Úr Jézus Krisztusra, mert ő meg fogja hallani az ő szavát, ami nem más, mint fény, vigasztalás, öröm és béke a mi hajszott életünkben. Amen.

Szent Vér búcsú Bátán

(1985)

Testvéreim! A drágalátos Jézus Vérének ünnepén, ennek a szép bátai templomnak ósrégi búcsúján, lélekkel, vágygal és szeretettel jöttünk ide az országnak sokféle részéről, hogy Jézus Vérének áldásában, szeretetében és tanításában részesedjünk. Minden falu templomának oltárán Jézus Vére lobban fel, fakad fel az oltáron. De itt, a búcsún különleges módon kapunk lelket, szívet arra, hogy ne csak itt, de otthon is, mindennapjainkban, a Szent Vér kegyelme lobogjon és keringjen bennünk. Ezért akarunk most itt ezen a búcsújáró helyen igazán összeforni, összenőni a mi Urunk Jézus Krisztusunk Szent Vérével, és így bemutatni ezt az áldozatot magunkért, otthonlévóinkért, a távoljárókért, a hitükben megfogyatkozottakért, minden szenvedőért, mert hiszen minél többért mutatunk be egy szentmise áldozatot, annál gazdagabban, annál bőségesebben árad a szentmisének a kegyelme. Ezért Jézus Vérével eltelve, Jézus Vérével töltekezve, vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, bánjuk meg bűneinket, így legyünk fogékonyak befogadni mindazt, amit az Isten kegyelme áraszt ma itt ezen a búcsújáró helyen, és így legyünk méltók ünnepelni ebben a szentmisében a mi megváltó Istenünk szent kegyelmének titkait.

*

Krisztusban szeretett kedves keresztény Testvéreim, kedves zarándokok, bátai hívek, és máshonnan erre a szent helyre eljött kedves embertársaim! Megrendült szívvel kell állnunk minden mélység, minden magasság előtt. Jézus szentséges Vére pedig mérhetetlen mélységű titkokat hordoz, és olyan magasra ér, mint amilyenre emberi szó és emberi tett nem ér fel: az Istenig kiált és Istennek is a szívébe hatol. Ezt jöttünk mi ünnepelni. S mindjárt kezdetben eszembe jut, hogy 40 esztendővel ezelőtt kint jártam Olaszországban, és ott is Nápolyban. Nápoly sok mindenről híres. Legfőképpen azonban arról, hogy az egyik vértanú püspöke, Januárus – aki 1800 esztendővel ezelőtt élt – vére évközben mintegy rozsdavörös hamu, úgy van az ereklyetartóban. Akkor azonban, amikor a nevenapja van, májusban, és akkor, amikor a vértanúsága van, szeptemberben, akkor a vér megmozdul,

és úgy lobog és úgy mozog, mintha forralnák, mint amikor a forró víz lobog és buzog, ez a rozsdahamu is lobogni kezd. Nemcsak folyóssá válik, mint a most kiöntött vér, de mintha tele volna tűzzel, tele volna meleggel, úgy mint ahogy a forró víz, úgy lobog.

De nem erről akarok én most nektek beszélni, hanem hogy Nápolytól kb. 7 km-re van az a kápolna, ahol ennek a vérnek az eredeti tulajdonosa és hordozója, Szent Januárius püspök, vértanúságát szenvedte. És az a különös, az az érdekes, hogy amikor bent, hét kilométerrel beljebb, a város közepén a székesegyházban, a hívek imádsága közben ez a vérhamu lobogó vérré lesz, akkor 7 km-rel távolabb az a márványlap, amelyre a vértanúság szenvedése közben lefektették a vérző testű püspököt, az is vérharmatos lesz. Úgy, mint ahogy harmatos reggelen kis apró vízcseppek jelennek meg minden hideg testen, ugyanúgy vérharmat lepi be ezt a hideg, kemény márványlapot is. Én most ebből akarom venni a példát, kedves jó Testvéreim, hogy mi nem 7 km-re vagyunk Szent Januárius vérétől, de itt vagyunk az Úr Jézus Krisztus Vérének a búcsújáró helyén, ahol is a jámbor hagyomány szerint vérzett a Szent Ostya. És mi, akik talán nem vagyunk egészen márvány-hidegségű és márvány keménységű emberek, mi is szeretnénk, hogy a Szent Vér a magunk szívébe harmatozzék, és hatoljon belénk ez a drágalátos Vér, mert erre a vérre van szükségünk nekünk, és erre a vérre van szüksége a világnak. Mert azt nagyon jól tudjátok, hogy az orvostudomány különféle vérbajokra és vérbetegségekre vérátömlesztést rendel, és a mi községünkben is olykor-olykor véradás van, hogy akinek alkalmas és egészséges a vére, az segítsen embertársain, akiknek a vére valamilyen formában megromlott. A mai világban Krisztus Vérének kellene uralkodnia minden emberi szívben. De ahogy a világban van a vér ügyében, sokaknak egészen ki kell cserélni a vérét. Másoknak, mert megfogyatkozott vagy vérszegények, nekik véradást kell elfogadniok, vérátömlesztést kell eltűníök és elszervenedniök. Operáció után jómagam is kaptam vért, de mindenesetre vérátömlesztésre van szükség. Vércserére is sokaknál van szükség, mérgezés, vagy másmilyen baj esetén.

Szeretett Testvéreim, itt vagyunk a vér forrásánál, a Krisztusi Vér forrásánál. És mennyi de mennyi keresztény testvérnek a vére tökéletesen megromlott! Megromlott a kereszténysége, megromlott a hite, megromlott az imádsága, megromlott a szeretete, megromlott az, ami az ő életét viszi és sodorja; szükség van hát vérre, hogy megint ne romlott vérű keresztények legyünk. Hányan vannak, akik meg vannak keresztelve, de oda se figyelnek arra, hogy a keresztség révén Krisztussal lépnek közösségbe! Krisztus Vére kellene nekik. Nem imádkoznak évszámra, elkerülik a templomot, gyere-

küknék vallásoktatásról nem gondoskodnak. A házásokat, a fiatal házásokat nem figyelmeztetik, hogy nemcsak test van, nemcsak e föld van, de van Isten, és van öröklét, hát arra is szükség van, és nem lehet csak úgy, Isten áldása és a házasság szentségének kegyelmei nélkül élni, hanem az Istent be kell kapcsolni a mi életünkbe. Ez nem történik meg. Ezeknek a szívében a vér megromlott. Krisztus Vérével kellene töltekezniök nekik.

De vannak azután mások, akik keresztények ugyan, de valahogy erőtlén keresztények, ezeknek vérátömlesztésre volna szükségük, mint ahogy az operációban, amikor sok vért veszünk, akkor nekünk való vérral pótolják, hogy elég legyen, mert különben vérszegények leszünk, sápadtak leszünk, erőtlén leszünk. Hát vannak ilyen vérszegény keresztények, akik nem tagadják meg ugyan az ő vallásukat, talán még búcsúra is eljárnak, de hogy otthon, házukban, templomukban teljesítsék az ő keresztényi, katolikus kötelességüket, arra már nem telik nekik erőből. Ezek a vérszegény keresztények. És mennyien vannak, ha elviszik addig, és talán addig elviszik, hogy az egyházi adójukat megfizetik, mutatván, hogy azért ők idetartoznak, és nem a hitetlenek közé, ha talán karácsonykor, az éjféli misére, vagy húsvétra elmennek; ez nem kereszténység, vérszegény kereszténység. Amikor itt-ott eszünkbe jut egy kicsit az, hogy Isten is van, hogy vele is kell kapcsolatot teremtenünk, de hát a mindennapi életbe is bele kell vinni a mi kereszténységünket, úgy, ahogy a mi Urunk Jézus Krisztusunk vére hordozta az ő életét. Mit csinál a mi vérünk akkor, amikor valami borzalmast látunk. Összeszorul, sápadtak leszünk, és nem tudunk a félelemtől szólni. Amikor viszont haragszunk és az erőnk meggyűlik, vagy valami nagyobb feladatot végzünk, akkor megfeszülnek ereink, az arcunkba szökik a vér, mert a vér az, ami az emberben az érzelmeket is kormányozza. Testvérek! Amikor örülünk, kipirul az arcunk, akkor a vér arcunkba száll, mert az mutatja, hogy most van helyén az ember, amikor örül, látja az eredményt, látja a sikert, érzi a békességet, érzi azt, hogy jó emberek veszik őt körül, családjában, szomszédságában. Látjátok, erre van szükségünk nekünk, hogy a Krisztusnak a vére éljen bennünk, hogy azon riadozzunk és azon rémüldözzünk, amint az Úr Jézus Krisztus is riadozott és rémüldözött.

Testvérek! Egy igen nagy hibája van a mai kereszténynek; az, hogy a bűnt, az Isten ellen való lázadást tűri. Nem rendül meg, nem lesz sápadt, nem fordul meg a szívében a bűnnek a borzalma és a kárhozatnak a lehelete, amikor bűnös emberrel találkozunk. Szemet hunyunk a véteknek. Hány meg hány templomba járó, búcsúba járó keresztény van, aki az ő fiának, vagy a lányának házasságát felbontja beavatkozásával, beleszólásával, házsártosságával, a fiataloknak a különválását előmozdítja és elősegíti. Hát

hol van itt a Krisztusi sápadtság, hol van itt a Krisztus vérének a visszavonulása, mikor az Úr Jézus megmondotta, „amit Isten egybekötött, ember szét ne válassza”? Hány és hány szülő van, családokban, akik megszabják, csak egy gyermek lehet, több nem lehet, és ha több lenne, eredj az orvoshoz. Az is elköveti a magzatölés bűnét, aki tanácsolja, aki sürgeti, aki akarja, aki pénzt ad rá, és aki helyesli mások gyerekének, vagy másoknak a terhesség-megszakítás 5. parancsolat elleni vétkét, hogy ne ölj. Hány meg hány szülő van, aki pl. a gyermekét nem íratja be hittanra, nem akarja, hogy vallásos nevelést kapjon és így tovább. A te lelkesen veszi számon az Úr Jézus Krisztus, neked kell a te szívedben elszorulni, elsápadni lélekben, amikor az iskola vagy ez a világ a te gyermekednek a lelkében meg akarja ölni a benne élő Istent. És sorolhatnám tovább. Az Úr Jézus Krisztus vére az arcába szökött, amikor látta azt, hogy mennyien hisznek benne, mennyien fogadják el az ő tanítását, erre a vére, s az arcunkba szökő és szinte piros színnel vörösítő vére van nekünk szükségünk, hogy a szeretetet tudjuk gyakorolni, hogy a szeretet műveit családban, szomszéddal, más emberrel meg tudjuk éreztetni: hogy meglássék rajtunk, hogy mi Jézusé is vagyunk, hogy Jézushoz tartozunk, hogy a Jézus Vére éltet bennünket. Olyan keresztényekre van ma szükség, akiknek az arcáról sugárzik munka közben, mulatság közben, örvendezés közben, bánat közben, lesugárzik az arcukban tüzelő Krisztusi vér, hogy lássák a mai pogányok, a mai hitetlenek, lássák: mennyivel érdemesebb Jézussal élni, Jézushoz tartozni, Jézussal töltekezni és Jézussal táplálkozni. Ilyen keresztényekre van szükség, s az Úr Jézus Krisztus Vérének nagy ajándéka, hogy eltölt bennünket a borzalmával, amikor borzadni kell a bűnöktől, az istentelenségektől és az Isten elleni lázadásoktól. A Krisztus vére tüzel bennünket, amikor a kereszténységben Jézus szeretetét, Jézus odaadását, Jézus türelmét és Jézus szenvedését tudjuk Jézus lelkületével elviselni. Erre a tanúságtételre hív fel bennünket ez a mai ünnep. Jézus Vére itt most fellobban az ünnepen, Jézus szent áldozata közben. Jegyezd meg magadnak, ha nem vagy márvány-lelkű ember, ha nem vagy márvány keménységű lélek, ha nem vagy egy hideg kődarab, és nem ez van a szíved helyén, akkor rád is permetezik, rád is harmatozik Krisztus Vére, mint szent Januáriuszé a messzi kápolnában lévő kövön. Értsd meg: Jézus azt akarja hogy töltekezz az ő vérével.

Szent Ignácnak, a nagy jezsuita szentnek az imádságából fogtok majd hallani a körmenet alkalmával. Annak egyik kitétele az: „Jézus Vére, Krisztus Vére ihless meg engem”. Némelyik imakönyvben, némelyik énekben ez úgy szerepel, hogy „Krisztus Vére részegíts meg engem”. Ezt nem szeretik a hívek ilyen formán kifejezni, mert a részegségnek rossz íze van.

Pedig az eredeti latin szövegben ez van: „Sanguis Christi inebria me.” Ez annyit jelent, hogy részegíts meg. Mi csak úgy fordítjuk, hogy ihless meg engem. De szeretném, ha megéreznétek, hogy Jézus vére át tudja venni a bornak azt a tulajdonságát, hogy az embert teljesen birtokba veszi, elveszi az eszt, hogy csak a borra gondoljon, elveszi az eszt, hogy a világon ne érdekelje más, csak a bor, elveszi az eszt, hogy csak bántani tudjon mást, hogy csak kötözködni tudjon. A bor uralkodik az emberben az ész és a lelkiismeret helyett. Hát mi most kérjük azt, itt, ennél az oltárnál, és így be is zárom szavaimat: Jézus Vére, részegíts meg bennünket! Vedd át az uralmat eszünkön, akaratunkon, érzéseinken, hogy csak azt gondoljuk, amit te gondolsz, csak azt akarjuk, amit te akarsz, csak azt érezzük, amit te akarsz érezni. Hogy riadjunk meg a bűnön, ahogy te megriadtál, hogy forduljunk el a bűntől, ahogy te elfordultál, és olyan örömmel szolgáljuk Isten dicséretét és az embereknek szeretetben való szolgálatát, ahogy te dicsérted az Atyádat, és ahogy te szeretted a kereszthalálig az embereket. Ezt add meg minékünk. Ihless meg bennünket, hogy csak neked éljünk, neked haljunk, életünkben és halálunkban csak a tied legyünk! Amen.

Vodicaí búcsú

(1986)

Szívünkől szakad ki az ének:

*„Gyászba borult egek,
Háborgó tengerek
Csillaga, Mária!
Míg szívünk hajóját
Viharok csapkodják,
Hozzád sír jajszavunk.”*

Gyászba borult az ég és gyászba borul a lélek. Mitől? A félelmektől, a rettegésektől: mi lesz velünk, mi lesz az Egyházzal, mi lesz Jézussal, mi lesz az Istennel? Mert hiszen úgy érezzük, hogy hitünk veszélyeztetve van, veszélyeztetve van az életünk. Mert ha az újságokat olvassuk, vagy a rádiót, televíziót hallgatjuk, nézzük, mindig félünk attól: lesz háború, vagy nem

lesz; megegyeznek a nagyhatalmak, vagy nem egyeznek meg? De ezen túl, hogy ilyen félelmek ülik meg lelkünket, ott van a mi hívó életünknek is a nagy felhője, viharfelhője, sötét ege. Mert hiszen úgy látjuk, úgy tapasztaljuk, hogy az Isten ügye mintha nem jól állna; mintha fogyna a hit, mintha ritkulna az istenes élet. Itt, most, ahogy együtt vagyunk, nem ez a tapasztalatunk, de ha elmegyünk otthonunkba, elmúlnak az ünnepek és a mindennapok életét hordozzuk, érezzük, hogy a hitetlenség, az erkölcstelenség, a szenvedélyek uralma – akár az alkohol, akár most már a kábítószer, akár a szex, akár az erkölcstelenség – belopódzik a házukba és megüli a lelküket és életüket. Hiszen szinte mindenütt ezt látjuk, majdnem minden családban probléma akár az egyik, akár a másik, akár a harmadik. A házasságoknak a bomlása, az elválás folytatódik – és még ahol bontásra nem is kerül sor, mennyi sok vita, mennyi sok veszekedés, mennyi sok elhidegülés! Azután gondoljunk arra, hogy milyen betegségek, milyen keresztek vannak testben is, lélekben is. Ki győzné ezt elsorolni!

De azután az Isten ügyének képviselője, az *Anyaszentegyház* is, mintha egy kicsit meginogna. Mert régen úgy tekintettünk rá, hogy egy hegyen épült város, ott van az Isten temploma – és a szenvedélyek meg az emberi élet, mélyen alatta hullámoz, de ez mind kitornyosul a hullámok közül, és diadalmasan ragyogja be a világot. Most, mintha az Anyaszentegyház is meggyöngült volna. Fel-felvillan a Szentatyáknak, pápáknak egy-egy látogatásával elért nagy tömegélménye, de úgy érezzük, hogy (a papságnak a megfoghatkozása, hiszen folyton, mindig erről beszélünk, hogy kevés a papságra jelentkező) előregedett az Anyaszentegyház, mi lesz az Anyaszentegyházzal? Minthogyha veszített volna az erejéből. És szinte maga az Anyaszentegyház is, mintha egy kicsikét alkalmazkodna is ehhez a mai, modern időkhöz. Ő is a régi szigorúságot, főképpen (az öregebbek tapasztalják ezt) a bűnt enyhítette, majdnem semmivé változtatta. Az Oltáriszentség – azelőtt hogy volt? Gondosan őrizkedtünk egy csepp víztől is, hogy csak teljes éhommal áldozzunk. És most, íme: egy órával előtte még szabad enni, inni pedig az utolsó percig. Hát nem a szentségnek a degradálása, leszállítása ez a magasból? Azután a bűnöknek, a fegyelemnek a meglazulása... Különböző nehézségek, botrányok is akadnak. Most meg – bizonyára hallottátok, hogy a Szentatya engedelméből és a Zsinatnak a rendelkezéséből a szentáldozásnak egy másik fajtáját is engedélyezte azok számára, akik akarják; ne a pap kezéből áldozzon a hívó, hanem a hívó maga tartja a bal tenyerét, és rátéve a Szentostyát, saját maga áldoztathatja meg magát. Szeptember elsejétől kezdve ez a lehetőség azok számára, akik ezt így szeretnék, adva van. De sokan ebben a szentségnek a lealázását látják,

megkisebbitését, hiszen az Oltáriszentség előtt mi mindig leborulva imádtuk a Szentséget, és óvakodtunk attól, hogy bármi közönséges is férközzék hozzá.

Testvéreim! Beborult az ég? Gyászba borult egek, háborgó tengerek Csillagához jöttünk, Máriához? Mert hoztunk felhőt eleget, hoztunk problémát eleget, be van borulva a mi lelkünk sokféle gondolattól. Itt a Boldogságos Szűz Anya lesz majd a mi csillagunk, és mi jól érezzük itt Vodicán, hogy a Szűz Anya mutat nekünk kiutat. Az ő példája, az ő imája, az ő kegyelme az, ami megnyitja a lezárt kérdéseket számunkra.

Az első világháború végén, nagyon messzi vidékekről, két fogoly katona beszélget egymással: „Jaj, ennyi meg ennyi esztendő után megyek haza, de vajon mit találok otthon... meg éjszakára érkezik a vonatunk, nem akarom a szereteteimet felköltetni.” – mondta ezt az egyik. A másik elmosolyodik és benyúl a zsebébe: „Énnekem ilyen gondom nincs, mert énnékem az édesanyám, amikor a frontra elindultam, adott egy kapukulcsot: »Fiam, bármikor, bárhogyan érkezel, mindig bejöhetsz, és sose találsz zárt ajtót.«”

Kedves jó Testvéreim! Édesanyához jöttünk. Boldogságos Szűz Anyához jöttünk, és ő is rejt a mi szívünkbe, rejt a mi életünkbe egy kapukulcsot, amellyel minden zárt ajtajú problémát, kérdést meg lehet oldani, ha mi is úgy akarjuk.

Mi a mi gyászba borult egünknek a legfőbb problémája?

Az egyik az, hogy szinte elfelejtetünk hinni, mert nem tudjuk, hogy mi az a hit. És elfelejtünk szeretni, mert szinte nem tudjuk, hogy mi az a szeretet. A boldogságos Szűz Anya megmutatja minékünk az ő életével, hogy mi az a hit, és mi az a szeretet. A mi kérdésünk, kedves testvéreim az, hogy a tornyosuló fellegek eltakarják előlünk az Istent. Otthon látod az Istent? Hallod az Istent? Érzékeled az Istent? Nem! A munkahelyen érzékeled? Látod, hallod az Istent? Még jó, ha nem káromkodnak! Mert szinte csupa káromkodás az emberek szája. Ha kimégy az utcára, vagy hallgatod a rádiót, nézed a televíziót, mikor fordul elő benne az Istennek a neve – és mikor imádattal, tisztelettel? Meg tudod számolni az egyik kezed ujjain, hogy hányszor, ha előfordul.

Kedves Testvérek, ezért ingadozik a hit benned. Úgy hiszed, mintha csalódtunk volna a régi hitben. Hogy volt ez a Szűz Anyánál?

Kedves jó Testvéreim! Amikor a Boldogságos Szűz Anyának az angyal hírül adta az Úr Jézus Krisztusnak a születését, akkor mit mondott az angyal? Neki adja az Isten atyjának, Dávidnak trónját, és uralkodni fog Jákob házában mindörökké. És amikor elfut az áldott Szűz Anya Erzsébet-

hez, az ő rokonához, akkor mit mond az ő énekében? (Szeretitek biztos ti magatok is énekelni meg hallgatni a Boldogságos Szűz Anyának ezt az énekét.) Mit mond?

*„Letöri a gőgöst képzelt magasán,
Alázatos hívét áldja trónusán.
Nagyszerű dolgokat művelt karja erejével,
Szétszórja a szívük szándékában gőgösködőket.
Uralkodókat taszít le a trónjukról,
De fölemeli az alázatosakat.
Éhezőket tölt el minden jóval,
De üres kézzel bocsátja el a gazdagokat.”*

Ó, Boldogságos Szűz Mária! Hát mit láttál te ott, mikor porlepetten, verejtékesen, a nehéz úttól fáradtan, megálltál Erzsébet kapujában? Hát hol volt ott Dávidnak a trónusa? Betlehemben hol volt Dávid rokonsága? Mindegyik zárt ajtót mutatott. Hol van itt az a hatalmas Isten, aki gőgöseket taszít le a trónjukról? És éhezőket tölt el minden jóval, és a magukkal eltelteteket – vagyis a gazdagokat – üres kézzel bocsátja el? Hol látta a Boldogságos Szűz Anya az Istennek, a hatalmas Istennek ezt a kezét? Sehol! És mégis hitt! Mégis mondta, hogy letaszítja a gőgöst az ő képzelt magasáról. Mert nagy dolgokat tett az Úr Isten, és a hatalmasokat, a gonoszságban hatalmasokat letaszítja a trónjáról. Ott, porlepetten, verejtékesen, egyszerűen, kicsiségébe rejtve mégis ezt a nagy, ezt a fölséges istenhitelt vallotta meg és tartotta.

Te, kedves jó Testvér, hát te nem hasonlítasz a mindennapi emberségben ehhez a verejtékező, porlepett, egyszerű ruhás, egyszerű asszonykához, aki ott áll Erzsébet kapujában? Nem érzed, hogy hasonlítasz? Testben. De hasonlíts lélekben is! Mert ez a hit: hogy azt is látjuk, azt is tudjuk, amit nem látunk és nem tudunk. Aquinói Szent Tamás a keresztyénségnek nagy tanítója és tudósa azt mondja: „*A hit az, ami láthatóvá teszi azt, amit nem látunk*”, illetve látjuk és tudjuk, hogy az is ott van, amit nem látunk. Példája ennek az ostya. Mit látsz? Egy ostyát. Egy fehér pontot. És mit hiszel? Jézust! Jézusnak áldott, szentséges, fönséges jelenlétét. Ez a hit: hogy látod az ostyát, de hiszed Jézust. De ezt most terjeszd ki máshová is. Az életben mit látunk? A gyászba borult égnek a felhőit, és amit elsoroltunk a szentbeszédnek az elején. Meglátod te a felhők mögött az Istent úgy, ahogy a Boldogságos Szűz Anya meglátta ott, Erzsébetnek a kapujában? És merte azt mondani, hogy a gőgösöket letaszítja a trónjukról, a bűnnek ezt a gőgös

uralmát, amelyik megüli a lelkeket különböző formákban, hogy ez a világ fejedelme már megítéltetett. Jézus ezt mondja. Elhiszed te ezt? Ha elhiszed, a Szűz Anyától tanultál. Mert ő volt az első, aki nem látta lebukni trónjukról a hatalmasokat, de mégis azt mondta: az Isten a hatalmasokat letaszítja a trónjukról, és a szívük terveiben gőgösködőket megalázza. Ez a hit! Tanuld meg a Szűz Anyától ezt és a szeretetet!

Van egy középkori mondás. Latinul mondom, mert úgy hangzik jól: „*Quid est caritas? In mundo raritas! Mi a szeretet? A világban ritkán leled!*” (Ritkán találsz meg.) Így mondja ezt ez a mondás. Hát igen, ritkán találjuk meg a szeretetet. Még mi is, akik szeretjük az Istent, akik szeretjük a Szűz Anyát, és tőlük akarjuk a mi életünk irányítását venni, még *nekünk* is sok bajunk van a szeretettel. Azért, mert mi nem úgy akarjuk a szeretet gyakorolni, ahogy az a felebarátnak jó, hanem ahogy nekünk jó. Amit mi jónak látunk, amit mi jónak tartunk, amit mi okosnak tartunk, azt akarjuk a másokra rákényszeríteni vagy a másikkal elfogadtatni. Ezért van olyan nagy válságban a házasság, mert a két idegen ember – igazából két idegen ember: egyik egyik házból jön, másik másik házból jön, egyedül csak a szeretet kapcsolná össze őket, de mindegyik a magáét akarja – ahelyett, hogy ellesné, hogy a másiknak mi tetszik, a másiknak mi jó, a másiknak hogy lenne jó. A magunk feje szerint, a magunk elképzelése szerint gyakoroljuk a szeretetet is, és ez az a féreg, amely a szeretetünket megmérgezi. *Magunkat szeretjük, amikor úgy véljük, hogy másokat is szeretünk*, a magunk elképzeléseit, a magunk elgondolásait.

Szűz Anyával hogy volt? A Szűz Anya is ember volt, ő is elképzelte, hogy lesz jó az Istennek, ha őt szolgálja és őt szereti. Mit gondoltok, amikor a Szűz Anya hordozta a kis Jézust, hogy készítette ő el a názáreti házban a kis Jézusnak, az első babának, az első gyermekének a kis rékljét, ruháit? Szent József, az áldott Szent József hogy kitakarította, rendbehozta azt a lakást. A tetőt, a falakat, az udvart, mindent, csakhogy szép legyen és jó legyen. Ők úgy gondolták, hogy a földre lépő Istengyermek találjon mindent a legszebbnek. *És így lett?* Így akarták megtisztelni? *Az Isten így akarta?* Nem! Az Isten úgy akarta, hogy istállóban szülessék meg, mint a világnak a legszegényebb embere. Mert levetkőzte a maga istenségét és az embersorsot vállalta. És még ma is az emberiségnek kétharmad része szegény és éhez, és ezt a mély sorsot vállalta az Úr Isten, amikor Fia emberré lett. Mennyit kellett a Boldogságos Szűz Anyának szenvednie, hogy úgy fogadja Jézust, ahogy az Isten akarta, nem pedig úgy, ahogy ő. Mert ő mindent beleadott, csakhogy Jézusnak szép legyen, jó legyen. Jött a császári parancs – ami nem Isten akarata nélkül történt –, kiszólitotta őket a szépen elkészített názáreti

házból, és Betlehemnek a barlangjába vezette. Bezáratta a betlehemi emberek szívét, ajtaját, és nem jutott nekik más, mint amit az Isten akart.

Ó Testvérek, milyen áldozatot hozott a Boldogságos Szűz Mária, hogy így kellett neki fogadnia az Isten-gyermekeket! Mit szenvedett ő ezért! Lemondott azonban, és ment az Isten akaratának az útján.

És még egy másik is: Amikor az Úr Jézus Krisztus már a prédikációs útján volt – olvasom a Szentírásból: „Mikor még a néphez szólott, anyja és testvérei megálltak kint a tömeg mellett és beszélni akartak vele. Valaki figyelmeztette: Anyád és testvéreid kint állnak és beszélni akarnak veled. De ő megkérdezte: Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?” Hát nem volt a Boldogságos Szűz Mária az Úr Jézusnak a kíséretében? Ezek szerint, nem. Pedig az Úr Jézus akarta, hogy szolgáljanak önéki asszonyok is. Mert hiszen ezt olvassuk Szent Lukács könyvében, hogy „bejárta Jézus a városokat, falvakat, prédikált... Vele volt a tizenkettő és néhány asszony, akiket a gonosz lelkektől és betegségektől megszabadított. Mária, melléknevén Magdolna, akiből hét ördög ment ki, Johanna, Kuzának, Heródes intézőjének felesége, Zsuzsanna és sokan mások”. – Hát a Szűz Anya nem volt, nem lehetett Jézus kíséretében? Hát melyik az az édesanya, akinek a fia, ha pap lett, vagy híres ember lett, nem akar menni utána, hogy hallja, hogy prédikál, hogy szeretik az emberek, hogy milyen csodákat tesz, hogy milyen eredményeket ér el? Miden édesanya vágyik erre. A Boldogságos Szűz Anya is valóságos ember volt, érezte az édesanyáknak ezt a vágyát. Jézust hallgatni, Jézus szavaiban elmerülni, az ő tekintetében megfürödni, s az ő arcának ragyogását látni, hát nem mindenkinek ez a kívánsága? És nem ez volt a boldogságos Szűz Anyának is, mint embernek és mint édesanyának a kívánsága? S az Isten megengedte? Nem úgy szolgálta, nem volt szabad úgy szolgálni Jézust, ahogy ő szerette volna, hanem a messiás távolból. Időnként mehetett csak az Úr Jézus Krisztushoz. Micsoda szenvedés volt ez a Szűz Anyának, de *elvállalta az ő elképzelésének a feláldozását*. Szerette az Istent, szerette az Úr Jézus Krisztust. Nem úgy, ahogy ő elképzelte és ahogy jogos is lett volna, hanem úgy, ahogy az Isten kívánta. Ez az a második kulcs, a szeretetünknek a gyógyítása és a szeretetünk problémájának a megoldása: hogy akarjuk, merjük a másoknak a gondolatát ellesni, mint ahogy a boldogságos Szűz Anya elleste az Istennek a gondolatát, és nem a magáét erőltette, nem a magáét kereste. Ugyanígy, kedves jó Testvéreim, minekünk gondolnunk kell az Anyaszentegyházra is. Például, ha valaki esetleg fennakadna azon, hogy most a szentséget a hívőknek a kezébe adja az Anyaszentegyház, onnét a trónusról le az embereknek a kezébe. Hát nem lealázás ez, nem a szentségnek a közönségessé tétele ez? Az Isten nem azt

akarta – vedd a példát –, hogy a názáreti kiékesített házba szülessék a Fia, hanem Betlehembe. Az Anyaszentegyház pedig Jézusnak az akaratát teljesíti, hiszen nem neked, nem nekem, nem nekünk mondta az Úr Jézus, hanem az apostoloknak és az apostolutódoknak, hogy „aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg”. Éppen ezért, kedves jó Testvéreim, mindenkinek meghagyta az Anyaszentegyház, hogy úgy áldozzon, ahogy eddig, lehet úgy továbbra is. Én magam is úgy fogok áldozni, amikor a papok áldoznak, hogy áldoztasson meg engem a pap. De az egész világon másként is éreztek keresztények, és éppen ezért az Úr Jézus Krisztus engedékenységet gyakorolja az Anyaszentegyház akkor, amikor ezt a formáját is elfogadja a szentáldozásnak és lehetővé teszi azt.

Kedves Testvéreim! Áldozatul hozod te magad is elképzeléseidet, mert te úgy gondolod, hogy a szentség az oda való, fel a trónusra. De ha egyszer Jézus egyháza más lehetőséget is mutat, akkor hajtsuk meg a fejünket.

Szeretett Testvéreim! A hit és a szeretet válságban van. Ettől borul el a lelkünk és itt hordozzuk a problémákat, amihez kulcsot a Boldogságos Szűz Anya az ő áldott jóságával ad minékünk. A hit: ha nem is tapasztalom az Úr Istent, én hiszem, látom, tudom, hogy van. És minden eluralkodó gonoszság, minden áradó bűn, minden eluralkodó nagyság ellenére merem azt mondani, és merjük midnyája azt mondani, amit a Szűz Anya mondott: Hatalmasokat, a bűnnek látszólagos hatalmasait letaszítja a trónról, és a szívük terveiben gögösködő bünt és szenvedélyeket mind megsemmisíti, amikor eljön annak az ideje. És a szeretetben legyünk mi magunk is a Szűz Anya követői. Ne a magunk elképzelését, ne azt! Lássuk meg felebarátunkban az Úr Jézus Krisztust, és az ő kívánságával az Úr Jézusnak szolgáljunk.

*Süvöltő felhők közt
Nyugodtan tündökölsz,
Tiszta szép Csillagunk...
Segítsd meg népedet
Háborgó tengerek
Csillaga, Mária!*

Így folytatódik a kezdésben idézett ének. Nyugodtan tündöklük a Boldogságos Szűz Anya az ő áldott mosolyával mireánk, akik a süvöltő felhőktől üzetve állunk itt és jöttünk ide. Vegyük át a Szűz Anyának ezt az építő, ezt a vigasztaló, ezt a szelid rendszerét és erősödjünk meg hitünkben és legyünk buzgóbbak a szeretetben. És az ő sugarával ez a hit árad és ez a szeretet ragyog. Boldog az, aki elhiszi azt, amit a Szűz Anya elhitt. Boldog az, aki

ugyanazt a szeretetet gyakorolja, amit a Szűz Anya gyakorolt. Erzsébet, a Szentlélek által felszított és lelkesített Erzsébet mondja ki az Isten szavát: „Boldog vagy, mert elhitted mindazt, amit mondott neked az Úr.”

A Szűz Anya dicséretében mi is részesülünk, ha a Szűz Anya útján járunk itt Vodicán, a Szűz Anyának a *könnyező* helyén. Ezért tegyünk vallomást most hitünkről itt, ahol ennyien együtt vagyunk és legyünk egyek abban a hitben. Mert hiszen ez nem más, mint a *Szűz Anya hite*. És a szeretetünk se legyen más, mint a *Szűz Anya szeretete*, mert ebben lesz üdvösségünk a földi életünkben is. Amen.

Benned is fel kell támadnia Jézusnak!

(1987. Húsvét)

Krisztusban szeretett, kedves keresztény Híveim, kedves keresztény Testvéreim!

Az evangéliumban Jézus üzent nekünk, és ez az evangélium elmondta a feltámadásnak egy részét, egy nagyon kicsiny részét, mégpedig azt, hogy Magdolna a sírhoz menve, látta az üres sírt, és elfutott Péterhez és Jánoshoz, és ők kimentek a sírhoz. Még azt is leírja az evangélium, hogy János, a fiatalabb, korábban ért a sírhoz, mint Péter, az öregebb. De nem mert bemenni, mert tudta, hogy mi a rend. Pétert nevezte Jézus az egyház sziklájának, és azt akarta, hogy ő legyen az első, aki megnézi, hogy úgy van-e, ahogy Magdolna mondta. És utána belépett János is, és látta Jézus halotti lepleit, és azt mondja, hogy „*hitt*”.

Ezek nagyon egyszerű szavak, mintha jelentésük sem volna. Pedig Testvérek, minden szónak, minden mondatnak értelme, tanítása, biztatása, és bátorítása van a Szentírásban. Például az, hogy először János ér oda, Péter pedig később. *Mindnyájunknak*, kedves jó Testvéreim, *Jézus feltámadásának a helyéhez kell érkezniünk*. Ki korábban, ki később. De oda kell érkezniünk. Mert Jézus sírjánál támad az embernek a hite az Istentől adott hite a Megváltóban, Jézus megváltásában, és rajta keresztül, az örök életben. Legyen boldog az, aki korábban érkezik a sírhoz, aki nem is távozik el tőle soha, örüljön annak, hogy Isten hívásának, Isten üzeneteinek mindjárt eleget tudott tenni, és egy megszakítatlan, abba nem hagyott, örök fiatalsággal tud odamenni minden kanyargás, minden kitérés nélkül. De Testvérek,

vannak *késlekedők*, vannak olyanok, akik nem győzik, mint ahogy Péter sem győzte szusszal. Van ott egy lelki szusz, amellyel őnéki Jézus sírjához kellene menni. Vannak emberek, és elég sokan, akik gyermekkorukban szüleiktől megkapták a Jézus feltámadásáról való hitet, akik keresztény módon nevelkedtek, tanultak hittant, áldozók voltak, bér málkózók voltak, de azután valahogy a világ elsodorta őket. Vagy elsodorja őket a fiatalság, a munka, az ideológia, az érdek, vagy a pénznek a hajhászása, de mindenestre mindez tudja fogyasztani az embernek azt a szusszát, amivel Jézus sírjához ér.

De kedves Testvérek! Húsvétkor az az üzenete Istennek, hogy „*érj oda te is a sírhoz*”. Mert Péter, ha nehezen is, megküzdve a nehézségekkel, de mégiscsak odaérkezett a sírhoz. És látta, hogy az a sír üres, nem holttestet őriz, hanem csak a holttestnek a lepleit. Mária Magdolna annyira nem volt tájékozódva Jézus feltámadásáról, hogy ő azt mondja, hogy „elvittek az Urat, és nem tudjuk, hogy hová tették.”

Ó, kedves jó Testvéreim, Magdolna nagy híve volt Jézusnak. Hiszen tudjátok, hogy hét ördögöt űzött ki belőle. És éppen ez a szomorú, hogy Jézus három évig prédikált, tanított, de mégsem jegyezte meg magának azt, amit Jézus előre megmondott, hogy az Emberfiát elfogják, megcsúfolják, elítélik, meghal, de harmadnapra feltámad. Nem jegyezte meg Magdolna sem, de nem jegyezte meg Péter sem, nem jegyezte meg János sem. Mert hiszen az evangéliumnak a végére oda van írva: „még nem tudták az Írásokat, hogy Jézusnak harmadnapra fel kell támadni.”

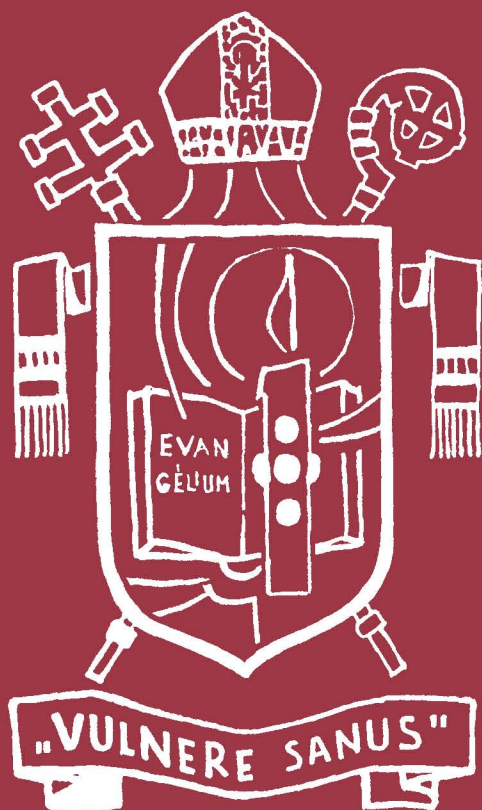
Ó, kedves jó Testvéreim, ez az üzenet is nekünk, mai embereknek szól. Mert ha valaki tudott prédikálni, Jézus tudott. Ha valaki tudott magyarázni, Jézus tudott. Ha valakinek a szava ékes volt, és a lelkek közepébe hatott, az Jézus volt, mert az ő szava csodálatos módon csendült meg abban a palesztinai tájban, és a csodálkozó szemeken, és még csodálkozóbb füleken keresztül behatolt az emberek szíve közepébe, ugyannyira, hogy – emlékeztek még a csodálatos kenyérszaporításra – három napig elfeledkeztek az emberek az evésről, ivásról. Csak azért, hogy Jézus édes szavát, Jézus tanítását, Jézusnak csodálatosan csengő beszédét hallgassák. Hát aki így tudott beszélni, hogy az emberek, a mindennapi emberek (ötezer ember, és ez csak férfi volt, de voltak asszonyok is, gyerekek is), elfeledkeztek az evésről, gondoljátok csak meg, hogy milyennek kellett lenni Jézus beszéd-jének! Ha például mi, emberek tanulunk sokat, és szeretnénk úgy prédikálni, hogy jól megértsetek, de ha egy kicsit hosszabbra nyúlik az a papi prédikáció, akkor már rögtön hallom, már köhög, már ásítzik, már mozog, már szeretné a végét várni. Mi ezt elfogadjuk, mert hiszen emberek vagyunk,

és nem panaszképpen mondom én ezt, csak azért, hogy felnyílják a szemetek Jézus csodálatos beszédére, hogy milyen csodálatos módon tudott ő prédikálni. És mégis három évig tanította a tanítványokat, az apostolokat, három évig tanította a szent asszonyokat, a Magdolnákat, a Szalómékat, a Kleofás feleségét, Máriát és a többi, és ezt elfelejtették. Nem jegyezték meg, hát akkor mit remélhetünk mi, szegény emberek, a prédikációinktól, s a tanításainktól mit várhatunk mi?

És mégis az Úr Jézus Krisztus, az ő mérhetetlen nagy irgalmában, ránk bízta, minket bízott meg az ő apostolságával, igyekezetével, azokat az apostolokat, akik megfélekeztek az ő beszédéről, és velük, és bennük minket is megbízott, gyarló embereket, hogy hirdessük az ő feltámadását. És Testvérek, ezt akarom mondani, hogy fel kell ébrednünk azokból a tévedésekből, amelyekben leledzünk! Mert hogyha el is kerültél egy kicsit gyermekkorod vallásosságától, és most már csak alszik benned a hit, és időnként, mondjuk ilyenkor, húsvétkor vagy esetleg karácsonykor vagy esetleg csak lakodalomkor jössz el a templomba, Testvér! *Érkezz oda a sírhoz!* Ha késve is. Ahogy Péter is később érkezett a sírhoz, de odaérkezett, látta és hitt. Húsvéti ünnepekkor neked is látnod kell, és hinned kell. Hinned kell az Úr Jézus Krisztusban, és *benned is fel kell támadnia Jézusnak!* Nem szabad, hogy benned csak Jézus leplei legyenek, amivel be volt burkolva a holtteste, mert Péter és János csak a lepleket látta, de Jézust, a feltámadottat már nem látta, és mégis *hitt*. Benned is benned vannak még Jézusnak a leplei, a maradékok, hogy azért egyszer-egyszer elgondolod, hogy van Jézus, egyszer-egyszer elhatározod magad, hogy eljőjj a templomba, egyszer-egyszer az Egyházadra is szeretettel gondolsz, de Testvérek, a tanítványok nem elégedtek meg a lepellel, ők nem a lepelben hittek, hanem a lepelben élő és lévő Jézusnak.

Szeretett Testvér, Húsvét van! Elérkeztél a sírhoz? Megbántad a bűneidet? Szentgyónásodat elvégezted? Eljössz ide az oltárhoz az Úr testét venni, a legnagyobb ajándékot? Mert csak így tud az ember emberül élni. Az élet olyan küzdelmes, az élet olyan zaklatott, az élet tele van hitetlenséggel, tele van istentelenséggel, tele van erkölcstelenséggel, hát persze, hogy gyengék vagyunk. De Jézus, ő magát, az erejét, az erőit akarja nekünk adni, ezért mondja, hogy a bűnbánatban tisztulnunk kell bűneinktől, a szentáldozásban pedig Jézus erőit, Jézus feltámadásának az erőit kell magunkhoz venni. Ezért nem elég csak Jézusra nézni, de Jézust magunkba kell venni. Ezt jelenti az, hogy gyónok, áldozom, szentmisére járok, egyháznak a szokásait a szent hit gyakorlásában megtartom.

Testvérek! Higgyünk Jézusban. Jézus feltámadt, támadj fel te is! Támadjon a te szívedben is, ne legyen üres sír a te szíved, és ne legyenek csak a leplei ott az Úrnak, amivel régi, régi töredék hitedet, meghalt hitedet befödted, hanem *az élő Krisztus, feltámadt Krisztus éljen benned!* Ezért imádkozunk a szentmisében, ezért teszünk tanúságot hitünkről, és ezért akarunk mi, nem a halálnak, nem az elmúlásnak, nem a hitetlenségnek, hanem a feltámadásnak gyermekei lenni! Mert mi tudjuk, hogy sok a bűn, de több a kegyelem; sok az igazságtalanság, de több az igazság; sok a gonoszság, szeretetlenség és gyűlölet, de még több a szeretet, az irgalom, a jóság ezen a világon, és aki ebben hisz, az maga is jó lesz, jobb lesz; és jobb lesz tőle az ő élete is, de jobb lesz ennek a világnak az élete is; amit adjon meg mindnyájunknak a mi feltámadt üdvözítő Jézusunk, aki él és uralkodik mindörökkön örökké. Ámen.

Dr. Belon Gellért (1911–1987) püspök, lelkipásztor és lelkigyakorlat-vezető országunk kommunista korszakának talán legkiemelkedőbb egyházi személyisége volt. Kérlelhetetlen elvhűsége miatt az állam, 1959-ben történt püspöki kinevezése után, 23 éven át nem járult hozzá felszenteléséhez. Közel egy évtizeden át (a '60-as években) a katolikus sajtó sem közölhette írásait; tervezett lelkigyakorlatait is nemegyszer (ha előzetes tudomást szereztek róla) betiltották. Ő mindezt úgy fogta fel, mint Jézus názáreti rejtett életéhez való hasonlóságot. Közben az Újszövetségi Szentírást nemcsak állandóan olvasta, de szinte kívülről tudta. Úgy tekintette, mint Isten hozzánk szóló „szerelmes levelét”. Cikkei, könyvei, beszédei, mindig is szentírási ihletésű lelkigyakorlatai nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy magyar hívő közösségünk ki tudott tartani a legnehezebb időkben is.

Ez a jelen kötet Belon Gellért számos eddig kiadatlan vagy már nehezen hozzáférhető írását és beszédét közli; külön érdekessége ezenkívül harmincnál is több kortársának „visszaemlékezése” személyével kapcsolatban, melyekről bátran el lehet mondani: mindenki gazdagabbá vált lelkileg, aki csak kapcsolatba került vele.